Gemeentebegroting 2023-2026

Gemeente Enschede

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **2**

Leeswijzer **3**

1. Voortgang is de enige optie: samen trots op Enschede **5**

2. Financieel middelenkader **8**

2.1. Middelenkader 2023-2026 8
2.2. Ontwikkelingen Rijksmiddelen 9
2.3. Ontwikkelingen CAO 2021, pensioenpremie, OZB 10
2.4. Knelpunten O&O 10
2.5. Coalitieakkoord - prioriteiten 2023 13
2.6. Afschaffen spaarprogramma en instellen structurele dotatie investeringsagenda 15
2.7. Structureel saldo van het middelenkader 16
2.8. Taakstellingen 16

3. Programma's **18**

3.1 Vitaal en sociaal 18
3.2 Duurzaam wonen, leven en werken 56
3.3 Samenleving en bestuur 94
3.4 Financiën en organisatie 111

4. Paragrafen **118**

4.1. Lokale heffingen 119
4.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 128
4.3. Onderhoud kapitaalgoederen 139
4.4. Financiering 148
4.5. Bedrijfsvoering 153
4.6. Verbonden partijen 161
4.7. Grondbeleid 169
4.8. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken 169
4.9. Investeringen 170

5. Financiële begroting **176**

5.1. Grondslagen 176
5.2. Overzicht baten en lasten 177
5.3. Uiteenzetting financiële positie 184
5.4. Subsidies 189

6. Bijlagen **190**

6.1. Incidentele baten en lasten 190
6.2. Staat van reserves 195
6.3. Staat van voorzieningen 197
6.4. Wat mag het kosten? 198
6.5. Subsidies 226
6.6. Meerjaren Prognose Parkeerbeheer 236
6.7. Aangenomen moties en amendementen 238
6.8. Toelichting op de knelpunten 244
6.9. Toelichting op het coalitieakkoord - prioriteiten 2023 255
6.10. Strategic Development Goals 263

Leeswijzer

Voor u ligt de Gemeentebegroting 2023-2026. De gemeentebegroting is een belangrijk sturingsinstrument voor de raad en is het richtinggevend kader voor het college voor de ontwikkeling en uitvoering van beleid in het komende begrotingsjaar.

Opbouw Gemeentebegroting 2023-2026 van de gemeente Enschede
De gemeentebegroting bestaat uit een beleidsdeel en een financieel deel.

Beleidsbrief
De belangrijkste beleidsmatige en financiële ontwikkelingen voor de periode 2023-2026 zijn in de beleidsbrief weergegeven. Deze brief vormt hiermee een samenvatting en een startpunt voor de lezer/gebruiker.

Middelenkader
Het financieel middelenkader (hoofdstuk 2) is gebaseerd op de financiële foto die aan de raad is toegestuurd. In dit hoofdstuk wordt het financieel middelenkader nader toegelicht.

Programmabijdragen
De programmabijdrage (hoofdstuk 3) is opgebouwd uit vier inhoudelijke programma's. Op 4 juli 2022 is de aangepaste paragraafindeling en doelenboom met de raad gedeeld. De structuur voor de inhoudelijke programma's is opgebouwd volgens de 3 W-vragen, te weten:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we ervoor doen?
- Wat mag het kosten?

Paragrafen
De paragrafen (hoofdstuk 4) bevatten de beleidslijnen over een aantal programma-overstijgende onderwerpen, zoals de lokale heffingen. Ze vormen een dwarsdoorsnede van de programma's. Met de onderwerpen die in de verschillende paragrafen aan bod komen, zijn vaak aanzienlijke bedragen gemoeid. Hiermee geven ze extra inzicht in de financiële positie van de gemeente Enschede.

Financiële begroting
De financiële begroting (hoofdstuk 5) bestaat uit het overzicht van baten en lasten, de uiteenzetting van de financiële positie en de subsidies. Het overzicht van baten en lasten geeft inzicht in de algemene dekkingsmiddelen, de gemeentelijke overhead, de incidentele baten en lasten en de taakvelden. In de uiteenzetting van de financiële positie komen de geprognosticeerde balans aan de orde, evenals de meerjarige berekening van het EMU-saldo, het verloopoverzicht van de reserves en voorzieningen, de investeringen en de arbeidsgerelateerde kosten.

De gemeentebegroting is opgesteld in duizendtallen. Als gevolg van afrondingen kan het voorkomen dat er kleine verschillen voorkomen in de tellingen van baten en lasten.

Bijlagen
De bijlagen (hoofdstuk 6) geven detailinformatie over onder andere de incidentele baten en lasten, reserves, voorzieningen en investeringen .

Overige info
Op basis van het coalitieakkoord 2022-2026 zijn in 2022 nieuwe indicatoren vastgesteld. Aan de hand van deze indicatoren meten we het effect van het gemeentelijke beleid. Een groot deel van deze indicatoren is vanaf 2023 nieuw opgenomen in de begroting. In de begroting 2023-2026 is daarom als volgt omgegaan met het presenteren van realisatie- en streefwaarden.
De realisatiewaarden 2021 worden weergegeven, voor zover deze bij de jaarrekening 2021 aanwezig waren. Daar waar geen realisatiewaarde over 2021 is gevuld, is deze ook niet aanwezig.
De streefwaarden voor 2026 zijn gelijk aan de streefwaarden voor 2025. Alleen daar waar de raad ervoor heeft gekozen het beleid te wijzigen door middel van het aannemen van een beleidsnota, zijn de streefwaarden voor 2026 hierop aangepast.

Leesbaarheid
In de gemeentebegroting 2023-2026 is gebruik gemaakt van een aantal grafische toepassingen om de leesbaarheid te vergroten. Ook is gebruik gemaakt van mouse-overs en hyperlinks. De mouse-overs zijn in de gemeentebegroting gebruikt om definities en toelichtingen op gebruikte termen toe te voegen. Een mouse-over is een webbased toepassing en werkt daarom alleen op het internet. In versies van de gemeentebegroting in Word of Adobe Acrobat Reader werken mouse-overs niet. Daarnaast zijn hyperlinks toegepast. Hyperlinks leiden de lezer door naar onderliggende stukken, behorend bij het onderwerp. Hyperlinks werken, in tegenstelling tot mouse-overs, wel in de versies van de gemeentebegroting in Word of Adobe Acrobat Reader.
Tot slot hebben raadsleden bij de gemeentebegroting 2023 de mogelijkheid om informatie of bevindingen over de gemeentebegroting onderling met elkaar te delen via de website. Ook is het mogelijk om informatie te delen via LinkedIn updates of binnen een door de gebruiker zelf gekozen (afgeschermde) gebruikersgroep.

1. Voortgang is de enige optie: samen trots op Enschede

De coalitieperiode 2022-2026 is vol ambitie en frisse zin van start gegaan. Het college ziet in dit nieuwe akkoord de nadrukkelijke opdracht om met de raad (nog meer) aan de voorkant van het proces in gesprek te gaan. Met de bewust gekozen kleine meerderheid die de coalitie in de raad vertegenwoordigt, hopen we te helpen de samenwerking in de gehele raad nieuw elan te geven.

Er is veel aan de hand dat onze aandacht vraagt
De wereld, dichtbij en verder weg is volop in beweging. Er woedt een oorlog op ons continent, er zijn grote vraagstukken rond klimaat, asiel en wonen en het kunnen betalen van de energierekeningen en boodschappen. Dat doet ook iets met Enschede. Het zijn vraagstukken die op elkaar ingrijpen en waar we allemaal in meer of mindere mate de gevolgen van ondervinden. Het belang van samenwerking met partners in onze stad wordt door deze situatie alleen maar meer onderschreven.
Inwoners nemen initiatief om hun stads- en dorpsgenoten bij te staan. Op grote en kleine schaal nemen zij initiatief om Enschede vooruit te helpen. Daarbij kijken inwoners ook, terecht, naar de gemeente en het rijk. Wij gaan voor een structurele, duurzame, oplossing. Maar dat kunnen we niet alleen. Daarom doen we een dringend beroep op ondersteuning van het kabinet. Bijvoorbeeld op de bestrijding van energiearmoede. Tegelijk voelen we ons verantwoordelijk om, in de veranderende wereld samen met de raad, inwoners, instellingen en bedrijven op zoek te gaan naar kansen en oplossingen in nieuwe structuren. Daarbij blijven we ons best doen om de complexiteit van alles wat er aan de hand is uit te leggen en perspectief te geven. Maar het antwoord op de vraag wat we kunnen doen om de onzekere toekomst op de juiste manier tegemoet te treden, moeten we samen vinden.

Tussen het moment dat het coalitieakkoord gepresenteerd werd en het verschijnen van deze begroting, is er veel gebeurd in de wereld. De vraagstukken die zich op dit moment op de woningmarkt, klimaat en energie aftekenen, vragen onze aandacht. Maar, we kijken ook vooruit. We willen onze ambitie om de komende vier jaren te investeren in een bruisende, sociale, duurzame, innovatieve stad niet loslaten. Met die balans in het achterhoofd hebben we deze begroting ingericht.

Omdat het reguliere werk goed gaat, kunnen we ons focussen
Er blijft werk aan de winkel. En dat is waar deze begroting het begin, maar ook het vervolg op is. In deze begroting leest u de plannen die we hebben voor 2023. Het is een lijvig document en nog steeds staat niet alles er uitgebreid in. Er gebeurt meer dan waar we over schrijven. Veel van wat we doen is ‘regulier werk’. Denk bijvoorbeeld aan publieksdienstverlening, het onderhoud van de openbare ruimte, vergunningverlening en leerplicht. Daar schijnt lang niet altijd het licht op, maar wordt wel gedaan. De focus ligt snel op dat wat bijzonder of urgent is. En die focus kunnen we alleen maar hebben als dat wat ‘moet’ goed loopt. We waarderen die inzet van onze mensen om zo óók hun bijdrage te leveren aan het grotere verhaal.

We voelen ons verantwoordelijk voor veiligheid en betrouwbaarheid
Door voorspelbaar, daadkrachtig, transparant en duidelijk te zijn, willen we aan inwoners laten zien dat we een betrouwbare overheid zijn. De menselijke maat is de basis voor hoe wij handelen. In de volle breedte van onze dienstverlening hebben we aandacht voor het individu en menselijke waardigheid. Onze dienstverlening is toegankelijk voor iedereen. Daarbij communiceren we duidelijk en werken we aan goede en open informatievoorziening.

Daarbij staan we open voor alle meningen en sentimenten zonder (voor)oordelen. Door te laten zien dat we het menen, hopen we dat inwoners (weer) mee gaan denken over hun straat, buurt en stad of dorp. Samen werken aan de beste oplossing voor (dreigende) problemen helpt om trots te zijn en te blijven op Enschede. Daarbij helpen de stadsdeelagenda's, ondersteund door de participatieagenda. Daarin laten we zien waarover en op welke manier we samen willen werken met inwoners.

Veiligheid is een basisbehoefte van inwoners en bezoekers van onze gemeente. Als het niet veilig is, doet dat veel met een mens. Daarom werken we samen met veel verschillende partijen om de stad weer zichtbaar en voelbaar veiliger te laten zijn voor inwoners en ondernemers.

We moeten blijven kiezen
In de basis willen we met z'n allen meer dan er (financieel) kan. Daarom moeten we zoeken naar een evenwicht in belangen, om zo het algemeen belang in een open en transparant proces te kunnen dienen. Dat betekent soms dat we pijnlijke keuzes moeten maken. Wat ons daarin bindt is dat we allemaal het beste voor hebben met onze gemeente.

Een nieuwe coalitieperiode betekent dat de gemaakte keuzes herijkt zijn in het coalitieakkoord. Er zijn een paar 'vaste feiten' die blijven; we moeten zoeken naar een balans in hoe we mensen helpen en de mate van zelfstandigheid die we van hen kunnen verwachten. En we moeten kijken hoe we groeien, maar tegelijk in de bestaande wijken aantrekkelijk blijven. Daarom moeten we ons niet alleen focussen op nieuwe projecten en uitbreiding. Als de kwaliteit van leven in de bestaande wijken daardoor achteruitgaat, maken we onze eigen problemen. Dus blijven we nadenken over ingrepen om de bestaande stad op peil te houden.

Groei is de ambitie
Als we willen dat Enschede gezond blijft, moeten we groeien. Onze ambitie is nog steeds gericht op een inwoneraantal van 170.000. Daar helpt de bereikbaarheid van banen op alle niveaus bij. Maar minstens zo belangrijk is het dat het fijn is om in onze gemeente te wonen, naar school te gaan en je te ontspannen. Daarom moeten we zorgen dat Enschede zich op al deze thema's blijft ontwikkelen.
Als er verschillende typen woningen worden aangeboden in Enschede, zorgt dat ervoor dat mensen kunnen doorstromen. Op die manier zijn er voor diverse type huishoudens huizen beschikbaar in Enschede. We hebben behoefte aan veel verschillende soorten woningen en willen een prettige leefomgeving voor onze inwoners. Daarom moeten we de balans vinden tussen sociale en fysieke ingrepen. Daarbij hebben we ons te houden aan wetten en regels. De ruimte in en om de stad is beperkt. Daarom willen we, samen met de raad en inwoners, goed nadenken over de manier waarop we onze schaarse ruimte gebruiken. Niet alles kan overal en kiezen is de enige oplossing voor het bouwen aan onze stad en dorpen die aantrekkelijk zijn voor alle groepen mensen. Met de omgevingsvisie proberen we zo goed als mogelijk antwoord te geven op dit vraagstuk. Ook de strategische investeringsagenda helpt hierbij. Dat is een middel om in goede tijden een basis te leggen voor slechtere tijden. Daarom gaat het College de investeringsagenda in deze begroting structureel van middelen voorzien. Daarnaast is er een incidentele toevoeging van 15 miljoen euro uit de algemene reserve. Daarmee maken we ruimte voor nieuwe projecten die bijdragen aan onze ambitie.

Omdat we moeten kiezen waar we ons geld inzetten, gaan we er vanuit dat mensen de dingen die ze zelf kunnen ook zelf doen. Alleen op die manier kunnen we het voorgestelde pakket in onze begroting zo inzetten dat het voor onze stad het meeste oplevert. Daarbij letten we er op dat we mensen op tijd ondersteunen in wat nodig is, zodat we voorkomen dat

er later zwaardere hulp nodig is. Zwaardere hulp is vaak duurder. Dus hoe eerder we een steuntje kunnen geven, hoe meer mensen we kunnen helpen. Met deze begroting investeren we in gelijke(re) kansen en een gezonder leven voor onze inwoners. Kinderen en jongeren krijgen zo meer mogelijkheden om zich te ontplooien. Er is extra geld vrijgemaakt voor de uitbreiding van de winternachtopvang. Dat is één van de afspraken uit het coalitieakkoord.

Het is onze ambitie om minder afhankelijk te zijn van het rijk voor onze inkomsten. Een oplossing daarvoor is het vergroten van onze eigen verdiencapaciteit. Dat kan op verschillende manieren, waarbij het verhogen van tarieven niet onze voorkeur heeft. Daarom hebben we bijvoorbeeld de Onroerende zaakbelasting niet verder dan het langjarig gemiddelde laten stijgen, om lastenstijging te beperken voor onze inwoners.

We zoeken naar creatieve manieren om lokale inkomsten te verhogen of onze eigen lasten structureel te verlagen. Bijvoorbeeld door het afkopen van dure leningen. Dat geeft via een eenmalige investering structurele begrotingsruimte.

Over deze begroting
Het college hecht eraan om reëel te blijven begroten. De begroting is in evenwicht en sluitend, zonder een beroep te moeten doen op de algemene reserve. Ook het beschikbare weerstandsvermogen voldoet aan de afspraken zoals die met de raad zijn gemaakt. Het weerstandsvermogen is van voldoende omvang om risico’s op te vangen.

2. Financieel middelenkader

In april heeft de Raad de financiële foto ontvangen. Deze foto bevatte onder andere de maartbrief van het rijk en een eerste inventarisatie van knelpunten voor de begroting 2023-2026. De foto was de financiële basis voor de start van de onderhandelingen voor het nieuwe college.

Vanwege de verkiezingen en coalitievorming was het niet mogelijk om voor het zomerreces met uw Raad de kaders / uitgangspunten voor de uitwerking van deze begroting door te spreken. Daarom heeft het college besloten om u voor het zomerreces middels de uitgangspuntennotitie te informeren over het financiële middelenkader dat als startpunt diende voor het opstellen van deze begroting.

In paragraaf 2.1 wordt ingegaan op het middelenkader voor de begroting 2023-2026. In paragraaf 2.2 informeren we u over de laatste ontwikkelingen m.b.t. de Rijksmiddelen. In paragraaf 2.3 gaan we in op ontwikkelingen van de CAO 2021, pensioenpremie en ozb. Daarna volgen in paragraven 2.4 de knelpunten en 2.5 de prioriteiten van het college. In bijlage 6.8 en 6.9 zijn de uitgebreide toelichtingen op de knelpunten en prioriteiten opgenomen. In paragraaf 2.6 gaan we nader in op het afschaffen van het spaarprogramma en het instellen van een structurele dotatie aan de investeringsagenda. In paragraaf 2.7 is het structurele saldo van de begroting opgenomen en als afsluiting is in paragraaf 2.8 een overzicht van de resterende taakstellingen weergegeven.

2.1. Middelenkader 2023-2026

Hieronder is het actuele middelenkader opgenomen voor de periode 2023 t/m 2026. Het college vindt het van belang om reëel te blijven begroten. De begroting is in evenwicht en sluitend zonder een beroep te doen op de algemene reserve. Ook het beschikbare weerstandsvermogen voldoet aan de gemaakte afspraken met de Raad en is van voldoende omvang om risico’s op te kunnen vangen.

Het saldo laat ten opzichte van de vorige begroting een flinke verbetering zien voor de periode t/m 2025. De voornaamste redenen hiervoor zijn de bijzonder positieve bijstellingen uit de meicirculaire en het afschaffen van het spaarprogramma. Voor 2026 is nog wel sprake van een flink negatief saldo. Dit als gevolg van de forse daling in het gemeentefonds na de huidige kabinetsperiode. Het college kiest er op dit moment voor om niet bij te sturen op 2026. Het middelenkader voldoet aan de vereiste van de toezichthouder dat het eerste begrotingsjaar sluitend is. Voor 2026 wordt een landelijke lobby gevoerd om tot een oplossing te komen. Er is incidenteel geld toegezegd (zie septembercirculaire 2022) voor 2026. Het college vindt het belangrijk dat er tevens een oplossing komt voor de financiering van gemeenten op langere termijn.

	Middelenkader (afgerond en in miljoen euro)	2023	2024	2025	2026
	Saldo Gemeentebegroting 2022-2025	-9,5	-10,9	-11,4	-11,9
2.2	Ontwikkeling rijksmiddelen - Gemeentefonds decembercirculaire 2021 - Gemeentefonds meicirculaire 2022	 0,1 20,9	 0,1 30,9	 0,2 38,3	 0,2 9,8
2.3	Ontwikkelingen CAO 2021, pensioenpremie, ozb	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
2.4	Knelpunten O&O	-14,6	-12,2	-10,8	-10,8
2.5	Coalitieakkoord - prioriteiten 2023	-5,0	-11,9	-10,5	-9,5
2.6	Afschaffen spaarprogramma	9,3	9,3	9,3	9,3
	Saldo gemeentebegroting 2023-2026	0,1	4,0	13,8	-14,1
	Weerstandsratio (na aanvulling investeringsfonds)	**1,4**	**1,5**	**1,7**	**1,5**

2.2. Ontwikkelingen Rijksmiddelen

Meicirculaire 2022
In de meicirculaire was sprake van een forse ophoging van het gemeentefonds voor de periode 2022 tot en met 2025. De belangrijkste oorzaken voor de stijging zijn:

1. Stijging van het accres doordat gemeenten trap-op gaan met de gestegen Rijksuitgaven.
2. Stijging van het accres doordat het Rijk rekent met flink hogere loon- en prijsontwikkeling dan waarmee was gerekend in de vorige circulaires.
3. Herijking van het gemeentefonds wordt ingevoerd vanaf 2023 waarbij Enschede een voordeel heeft oplopend van 1,2 miljoen euro in 2023 naar 6,0 miljoen euro voor 2026 en verder..
4. Incidenteel vervallen van de opschalingskorting voor de jaren 2023 (4,1 miljoen euro), 2024 (5,5 miljoen euro) en 2025 (7,0 miljoen euro). De opschalingskorting blijft voorlopig voor 2026 e.v. bestaan.

Ten aanzien van punt 2 geldt dat gemeenten zelf ook de nadelen ondervinden van hogere loon- en prijsontwikkeling, wat verderop in het deel knelpunten ook zal blijken. In de uitgangspuntennotitie is reeds toegelicht dat we deze begroting de stelpost loon- en prijsontwikkeling aanvullen gebaseerd op dezelfde percentages voor loon- en prijsstijgingen waarmee het Rijk in de meicirculaire heeft gerekend. Dit in afwijking van onze financiële verordening waarin is opgenomen dat we ons baseren op een 20 jarig gemiddelde voor de loon- en prijsstijging. De reden hiervoor is dat de huidige inflatie ongekend hoog is en we nog onvoldoende in onze egalisatiereserve loon- en prijsontwikkeling hebben kunnen sparen om dit op te kunnen vangen. De huidige CAO loopt nog tot 1 januari 2023 en momenteel lopen onderhandelingen voor een nieuwe CAO. Richting de zomernota zullen de effecten daarvan in relatie tot de hoogte van de stelpost loon- prijscompensatie worden bezien.

Septembercirculaire 2022
In deze begroting is de septembercirculaire niet opgenomen. Conform de vernieuwde financiële verordening (vastgesteld door de raad op 31 januari 2022) worden circulaires nog slechts op één moment in het jaar verwerkt (bij de zomernota). De septembercirculaire wordt daarom meegenomen naar de zomernota 2023. Wel wordt een beknopte toelichting gegeven (de raad wordt over het resultaat ook in een separate memo geïnformeerd).

Voor 2023 en verder is sprake van een positief resultaat. De uitkering stijgt als gevolg van een forse stijging van de aantallen bij de maatstaven bijstandsontvangers, omgevingsadressendichtheid en bedrijven. De stijging van het aantal bijstandsontvangers in

de modellen strookt niet helemaal met recente ontwikkelingen die laten zien dat de bijstand juist afneemt. Mogelijk dat het Rijk al anticipeert op economisch mindere tijden. In dat geval zullen er voor de gemeente tegenover de hogere gemeentefondsuitkering ook stijgende uitvoeringskosten voor de bijstand staan. Richting de zomernota komt er mogelijk meer duidelijkheid in de volgende circulaires.

Het positieve resultaat komt ook door een opwaartse bijstelling van de loon- en prijsindex ten opzichte van eerdere ramingen. Gemeenten zullen zelf ook financiële nadelen van hogere loon- en prijsstijgingen ondervinden. Zo loopt de huidige CAO gemeenteambtenaren af op 1 januari 2023. De effecten van een loonstijging in de nieuwe CAO moeten nog opgevangen worden. Dit zorgt ook voor hogere bijdragen aan de verbonden partijen. Ook dit gaat mee naar de zomernota 2023.

Voor 2026 doet het rijk een eenmalige bijdrage van in totaal 1 miljard euro aan het gemeentefonds om de gevolgen van het ‘ravijn’ van dat jaar te dempen. Het rijk heeft in de Voorjaarsnota 2022 het accres vanaf 2026 fors neerwaarts bijgesteld omdat zij voornemens is om de financiële verhoudingen met de gemeenten te herzien. In totaal gaat het om een korting van 3,9 miljard euro op het gemeentefonds in 2026 ten opzichte van de situatie 2023. Dit leidt tot structurele problemen in de gemeentebegrotingen. Gemeenten en de VNG verzetten zich hier sterk tegen. Het rijk keert nu een eenmalige extra bijdrage van 1 miljard euro uit voor 2026. Daarmee wordt het structurele probleem natuurlijk niet opgelost en hooguit deels doorgeschoven naar 2027. Deze bijdrage voor 2026 is als incidenteel opgenomen terwijl normaliter dergelijke toevoegingen door het rijk structureel in het gemeentefonds worden gestort.

2.3. Ontwikkelingen CAO 2021, pensioenpremie, OZB

Het middelenkader wordt jaarlijks aangepast op een aantal externe effecten, zoals ontwikkelingen op het gebied van lonen, prijzen, rente en ozb. Deze begroting bevat de eerder gemelde financiële effecten van de huidige CAO die in 2021 is afgesloten en een looptijd heeft tot 1 januari 2023. De effecten van een nieuwe CAO voor de periode daarna worden meegenomen richting de zomernota. Gezien de huidige inflatie en looneisen die vakbonden voor nieuwe CAO’s stellen kan dat een fors financieel beslag krijgen.

In de laatste jaren zijn we terughoudend omgegaan met belastingverhogingen. Deze lijn zetten we door. Het leven is duur voor onze inwoners op dit moment. Tegelijkertijd is het ook voor ons als gemeentebestuur een onzekere tijd, kennen we grote opgaven en zitten er nog onzekerheden in het financiële beeld door een onduidelijke rijksoverheid. Het college is er in geslaagd om de ambitie uit het coalitieakkoord te realiseren en de ozb niet verder te laten stijgen dan het langjarig gemiddelde van de ozb (onroerendezaakbelasting). De ozb indexatie komt uit op 2,3%. Daarmee beperken we de lastenstijging voor onze inwoners in een tijd dat alles -ook voor de gemeente- duurder wordt.

2.4. Knelpunten O&O

Het saldo knelpunten is ten opzichte van de financiële foto sterk opgelopen. Dit wordt vooral veroorzaakt door de voortdurende hoge inflatie waar de gemeente op vele terreinen financiële gevolgen van ondervindt. Voor het vergroten van het inzicht zijn alle knelpunten ingedeeld naar enkele categorieën. Vrijwel de helft van de knelpunten is te relateren aan prijseffecten.

Categorie (x 1.000 euro)	2023	2024	2025	2026
Prijs	6.479	5.797	5.114	5.114
Personeel	3.772	3.212	2.707	2.627
Overig	1.375	1.105	865	865
Volume	1.485	808	808	808
Verbonden Partijen	905	905	896	950
Digitaal en IT	608	419	419	419
Totaal	**14.624**	**12.246**	**10.809**	**10.783**

Hieronder zijn de knelpunten opgenomen. In bijlage 6.8 zijn de knelpunten nader toegelicht. Wanneer FF voor het onderwerp staat is het knelpunt afkomstig uit de financiële foto. BG staat voor begroting. FF/BG wil zeggen dat het knelpunt in de begroting gewijzigd is ten opzichte van de financiële foto.

	Nr	Onderwerp	2023	2024	2025	2026
FF	1.	Structurele toename Lijkschouwing, Euthanasieverklaring	100.000	100.000	100.000	100.000
FF	2.	Areaaluitbreiding stadsdeelbeheer, wegen en openbare verlichting	120.000	120.000	120.000	120.000
FF/BG	3.	Volumegroei WMO als gevolg van demografische ontwikkeling	588.000	588.000	588.000	588.000
BG	4.	BUIG	677.000	0	0	0
		Totaal knelpunten volumestijging	**1.485.000**	**808.000**	**808.000**	**808.000**
BG	5.	Tariefstijging aanbesteding grote busvervoer (SW en LLV) boven reguliere indexatie	243.000	243.000	243.000	243.000
BG	6.	Loon- en prijsstijging Jeugd en Wmo (begeleiding en ondersteuning huishouden) boven niveau loon- en prijscompensatie	2.400.000	2.400.000	2.400.000	2.400.000
BG	7.	Tariefstijging aanbesteding JB/JR	814.000	814.000	814.000	814.000
BG	8.	Tariefstijgingen Hulpmiddelen en CVV vervoer tov reguliere compensatie	565.000	565.000	565.000	565.000
BG	9.	Vergoeding zorgsalarissen middeninkomens zorg&welzijn meer dan rijksmiddelen	180.000	180.000	180.000	180.000
FF/BG	10.	Energiekosten ambtelijke huisvesting	750.000	500.000	250.000	250.000
BG	11.	Energiekosten Sportaal	750.000	500.000	250.000	250.000
BG	12.	Energielasten culturele instellingen	547.000	365.000	182.000	182.000
BG	13.	Verhoging contributie VNG/GGU	80.000	80.000	80.000	80.000
BG	14.	Premie brandverzekering	150.000	150.000	150.000	150.000
		Totaal knelpunten prijsstijging	**6.479.000**	**5.797.000**	**5.114.000**	**5.114.000**

FF	15.	Impact incidentele en structurele werkzaamheden OZJT	340.000	340.000	302.000	302.000
FF	16.	Vervangingsinvesteringen sport / kunstgras	0	0	29.000	83.000
FF	17.	Outsourcing ODT	250.000	250.000	250.000	250.000
BG	18.	Veiligheidsregio Twente	181.000	181.000	181.000	181.000
BG	19.	Stadsbank Oost-Nederland	64.000	64.000	64.000	64.000
BG	20.	Samen Twente	70.000	70.000	70.000	70.000
		Totaal knelpunten verbonden partijen	**905.000**	**905.000**	**896.000**	**950.000**
FF	21.	Beleidsadvisering Omgeving & Recht	200.000	200.000	200.000	200.000
FF	22.	Verschillen in normformatie en bezetting	151.000	151.000	151.000	151.000
FF	23.	Formatie teamleider P&O	97.000	97.000	97.000	97.000
FF	24.	Tijdelijke uitbreiding personeel	260.000	260.000	260.000	260.000
FF	25.	Onbalans in formatie door generatiepact IT	322.000	322.000	322.000	242.000
FF	26.	Formatie senior jurist bezwaar en beroep	109.000	109.000	109.000	109.000
BG	27.	Voorzetten Pedagogische gezinsondersteuning (PGJ) irt wegvallende GIDS middelen	174.000	174.000	174.000	174.000
BG	28.	Voortzetten huidige inzet combifunctionarissen sport	137.000	167.000	167.000	167.000
BG	29.	Capaciteit Handhaven Bouwen en Milieu (HBM)	440.000	0	0	0
BG	30.	Bestemmen regulier, advies, achterstallig	330.000	330.000	150.000	150.000
BG	31.	Extra inzet benodigd voor pachtbeleid en monitoring	50.000	50.000	50.000	50.000
BG	32.	P&C Projectcontroller	97.000	97.000	97.000	97.000
BG	33.	Volume stijging fysieke projecten/gebiedsontwikkeling	250.000	250.000	250.000	250.000
BG	34.	Direct duidelijk borgen	150.000	0	0	0
BG	35.	Traineeprogramma P&C continueren	125.000	125.000	0	0
BG	36.	Opzet, inrichting, inbedding rechtmatigheidsverantwoording (F&C)	200.000	200.000	0	0
BG	37.	Verhoging budget bedrijfsvoering tav uitbreiding personeel	600.000	600.000	600.000	600.000
BG	38.	Structurele dekking personeel Stadsdeelbeheer	80.000	80.000	80.000	80.000
		Totaal knelpunten Personeel	**3.772.000**	**3.212.000**	**2.707.000**	**2.627.000**
FF	39.	Ondergrondse infra	150.000	0	0	0

FF	40.	Onderhoud Kunst in de Openbare Ruimte	39.000	39.000	39.000	39.000
BG	41.	Wegvallende GIDS middelen	101.000	101.000	101.000	101.000
BG	42.	Verlengen tijdelijke bijdrage legesopbrengsten evenementen	240.000	240.000	0	0
BG	43.	Stroinkshuis (iom SDM)	80.000	80.000	80.000	80.000
BG	44.	Emancipatie/LHBTI	25.000	25.000	25.000	25.000
BG	45.	Bodemvervuiling kunstgrasvelden	120.000	0	0	0
BG	46.	Taakstelling onderwijshuisvesting	300.000	300.000	300.000	300.000
BG	47.	Amendement "sterke raad, meer ondersteuning"	320.000	320.000	320.000	320.000
		Totaal knelpunten Overig	**1.375.000**	**1.105.000**	**865.000**	**865.000**
FF	48.	Kadaster heeft basisregistratie vernieuwd	74.000	0	0	0
FF	49.	Implementatie iBurgerzaken	35.000	35.000	35.000	35.000
FF	50.	Voorkomen identiteits- en documentfraude	75.000	60.000	60.000	60.000
FF	51.	Grip op projecten (applicatie)	54.000	54.000	54.000	54.000
FF	52.	Webteam -digitoegankelijkheid - regie op websites	100.000	100.000	100.000	100.000
FF	53.	Vervanging applicatie ‘Octopus Web’	40.000	40.000	40.000	40.000
FF	54.	Vervanging Planon	130.000	130.000	130.000	130.000
BG	55.	Vervangen applicatie VIS2	100.000	0	0	0
		Totaal knelpunten digitaal en IT	**608.000**	**419.000**	**419.000**	**419.000**
		Totaal knelpunten	**14.624.000**	**12.246.000**	**10.809.000**	**10.783.000**

2.5. Coalitieakkoord - prioriteiten 2023

Het coalitieakkoord bevat veel ambities en concrete wensen. Tegelijkertijd was de tijd tussen het uitkomen van het coalitieakkoord en het vaststellen van de begroting in het college beperkt. Daarom heeft het college gefocust op de prioriteiten uit het coalitieakkoord die al in 2023 uitgevoerd moeten worden. Dit om hier alvast voortvarend een start mee te maken. Richting de zomernota 2023 worden de resterende onderwerpen uit het coalitieakkoord financieel ingeschat en in de tijd geprogrammeerd.

Naast dat onderwerpen geld kosten streeft het college er ook naar de eigen verdiencapaciteit van Enschede te vergroten. Daarmee worden we minder afhankelijk van het Rijk voor onze inkomsten. We kijken niet zozeer naar tariefsverhogingen maar naar creatieve invullingen om lokale inkomsten te verhogen, of eigen lasten structureel te verlagen. In deze begroting geeft het college een eerste invulling aan deze ambitie door het afkopen van een dure lening. Hierdoor ontstaat door een eenmalige investering (die ten laste gaat van het boekjaar 2022 waar incidenteel ruimte beschikbaar is) structurele begrotingsruimte van 985.000 euro.

Nr		2023	2024	2025	2026
1.	Het maken van inclusief beleid	100.000	0	0	0
2.	Stoppen met Bed Bad en Brood vanaf 1 augustus 2023	75.000	0	0	0
3.	Gevolgen voor kinderen van complexe scheidingen verminderen	75.000	75.000	50.000	0
4.	Huisartsentekort bestuurlijke aandacht - Twentse koers Menzis	50.000	0	0	0
5.	Jongeren werk terug op school / impuls jongeren -en welzijnswerk	320.000	320.000	320.000	320.000
6.	Sport bereikbaar maken voor iedereen	50.000	0	0	0
7.	Nota dierenwelzijn	50.000	0	0	0
8.	Preventieakkoord	300.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
9.	Sportnota/uitvoeringsplan sport	200.000	673.000	713.000	713.000
10.	Intensivering clustering sportparken in 2023	200.000	0	0	0
11.	Beschikbare flexwoningen voor spoedzoeker	50.000	0	0	0
12.	Pilot parkeren 1e uur gratis	430.000	445.000	0	0
13.	Pilot afval binnenstad	0	400.000	0	0
14.	Pilot stortquotum max. 300 kilo	600.000	600.000	0	0
15.	Middelen binnenstad (opnemen investeringsagenda)	700.000	700.000	700.000	0
16.	Schrappen brede taakstellingen fysiek domein en 100.000 euro extra ondernemersloket	400.000	400.000	400.000	400.000
17.	Versnellen / maximaal inzetten op zon op dak	200.000	200.000	200.000	200.000
18.	Gebiedsgerichte aanpak (GGA) landelijk gebied	100.000	600.000	600.000	600.000
19.	Impuls economie	400.000	400.000	400.000	400.000
20.	Uitbreiding cameratoezicht (binnenstad en tunnels)	100.000	110.000	120.000	0
21.	Versterking Zorg en Veiligheid	100.000	100.000	100.000	100.000
22.	Versterking weerbaarheid jeugd	100.000	100.000	100.000	0
23.	Schrappen taakstelling rendement investeren in organisatie	50.000	100.000	100.000	100.000
24.	Proceskosten DIA Twekkelerveld en DIA Zuid	600.000	600.000	600.000	600.000
25.	Uitbreiding capaciteit beleid nazorg detentie	40.000	40.000	40.000	40.000
26.	Bibob onderzoeken	160.000	160.000	160.000	160.000
27.	Eenzaamheid 1Enschede	160.000	0	0	0
28.	Wetenschappelijk onderzoek naar de gemeente Enschede in de context van bezetting, bevrijding en nasleep	0	100.000	100.000	100.000
29.	1Twente	290.000	290.000	290.000	290.000

30.	Structurele dotatie investeringsagenda	0	4.000.000	4.000.000	4.000.000
31.	Rentevoordeel afkoop leningen	-985.000	-985.000	-985.000	-985.000
	Totaal prioriteiten coalitieakkoord	**4.915.000**	**11.928.000**	**10.508.000**	**9.538.000**

2.6. Afschaffen spaarprogramma en instellen structurele dotatie investeringsagenda

Bij de begroting 2013 is door de Raad een spaarprogramma ingesteld. Aanleiding was dat in 2012 sprake was van forse afboekingen op grondposities. Daardoor was de algemene reserve sterk gedaald en stond de weerstandsratio nog op slechts 0,14. De Raad besloot destijds een spaarprogramma in te stellen waarmee de algemene reserve op termijn weer zou worden versterkt. Inmiddels kunnen we constateren dat het spaarprogramma heeft gewerkt. De algemene reserve en de weerstandsratio zijn weer goed op niveau. Vooruitkijkend zal dit de komende jaren ook zo blijven. In de vernieuwde financiële verordening is opgenomen dat in een dergelijke situatie maatregelen voor financieel herstel kunnen worden afgebouwd. Dat maakt dat we de raad voor willen stellen het spaarprogramma te beëindigen. Consequentie hiervan voor het middelenkader is een verbetering van 9,3 miljoen euro. Hiervan is 7,3 miljoen euro structureel en 2 miljoen euro incidenteel t/m 2027.

Om te kunnen sparen is het afgelopen decennium het investeringsniveau fors terug gebracht. Dat had echter ook een ongewenst bijeffect. De bevolkingsgroei in Enschede bleef sterk achter ten opzichte van andere steden. Door die achterblijvende groei kreeg Enschede een steeds kleiner aandeel uit het gemeentefonds. Hoewel het gemeentefonds op zichzelf in die jaren nog wel enigszins in omvang toenam moest Enschede toch jaar in jaar uit bezuinigen door achterblijvende bevolkingsgroei. Het zou onverstandig zijn om nu alleen ons spaarprogramma af te schaffen, maar niet ons investeringsniveau weer op peil te brengen. Vandaar dat wordt voorgesteld om gelijktijdig met het afschaffen van het spaarprogramma over te gaan tot een structurele dotatie aan de investeringsagenda van 4 miljoen euro per jaar. Gezien het saldo van het middelenkader starten we hiermee vanaf 2024. Voor 2023 wordt voorgesteld om 15 miljoen euro toe te voegen aan de investeringsagenda. Daarbij komen die middelen niet uit het middelenkader (daar is immers geen ruimte), maar als overboeking uit de algemene reserve.

Met de middelen in het investeringsfonds kunnen we voortvarend doorwerken aan projecten in de investeringsagenda die bijdragen aan herstructurering van wijken, verduurzaming en het versnellen van woningbouw. Zo kunnen deze extra middelen onder andere worden ingezet op de Dia projecten die inmiddels financieel ook scherper zijn ingeschat. Zo is een bedrag benodigd voor het “huis van de wijk” in Twekkelerveld van circa 2,5 miljoen euro en voor een herstructurering van de particuliere woningvoorraad in Zuid van 7 miljoen euro. Daarnaast zijn de kosten in Centrumkwadraat toegenomen met 1,5 miljoen euro. Dit ook als gevolg van de gestegen prijzen voor het herstructureren van de particuliere woningvoorraad. Verwacht wordt dat deze extra middelen vanaf 2024 benodigd zijn. Door de toevoeging van 15 miljoen euro in 2023 en structureel 4 miljoen euro vanaf 2024 maakt het college daarnaast ruimte voor nieuwe projecten. Te denken valt hierbij aan het zwembad in Glanerbrug of de topsportcampus Diekman. Het effect van de onttrekking van 15 miljoen euro uit de algemene reserve wordt nader beschreven in de paragraaf weerstandsvermogen.

Doordat de strategische investeringsagenda in deze begroting incidenteel en structureel van middelen wordt voorzien geeft het college invulling aan een belangrijk onderwerp uit het coalitieakkoord.

2.7. Structureel saldo van het middelenkader

In het kader van het financieel toezicht op de gemeente door de provincie wordt gekeken naar of de begroting structureel sluitend is (het structureel saldo baten en lasten; ook wel de structurele exploitatieruimte). Dat houdt in dat de jaarlijks terugkerende lasten zijn gedekt door de jaarlijks terugkerende baten. Alle incidentele baten en lasten worden hierbij dus buiten beschouwing gelaten. In onderstaande tabel wordt duidelijk dat de begroting van Enschede structureel sluitend is over de periode 2023 tot en met 2025 en een tekort laat zien over 2026.

De provincie heeft in haar rol als toezichthouder aangegeven dat in eerste instantie gekeken wordt naar het eerstvolgende begrotingsjaar. Als de begroting in 2023 structureel en reëel sluitend is wordt in principe repressief toezicht toegepast. Enschede voldoet hier met het huidige middelenkader aan.

Structureel saldo (afgerond x 1.000 euro)	2023	2024	2025	2026
Saldo baten en lasten	-4.621	12.305	20.207	-8.437
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	4.711	-8.332	-6.397	-5.656
Begrotingssaldo na bestemming	90	3.973	13.810	-14.093
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	7.217	13.080	8.117	7.352
Structureel begrotingssaldo	7.307	17.053	21.927	-6.741

2.8. Taakstellingen

In het coalitieakkoord is door het college opgenomen dat als nieuw beleid wordt gemaakt of uitgevoerd, eerst wordt gekeken of het verstandig is om lopende nog te realiseren bezuinigingen op te lossen om daarmee de resterende risico’s in de meerjarenbegroting te verkleinen.

Het college heeft daarom de nog te realiseren taakstellingen beoordeeld op haalbaarheid en wenselijkheid ook in relatie tot het coalitieakkoord. Het college is geslaagd in het streven om geen nieuwe taakstellingen toe te voegen. Ondanks het besef dat voor 2026 nog een structurele financiële opgave in te vullen is. Er wordt actief lobby gevoerd bij het Rijk voor meer duidelijkheid en het financieringsstelsel voor gemeenten op de langere termijn.

Conclusie is dat het college de taakstellingen in onderstaande tabel wil afvoeren. In het coalitieakkoord is opgenomen dat de coalitie het ondernemersloket op peil wil houden. Daarom wordt de brede taakstelling op fysiek en het economisch domein geschrapt. De taakstelling rendement investeren in de organisatie is voor 1,9 miljoen euro structureel ingevuld. Voor de resterende 100.000 euro concludeert het college dat het niet verstandig is deze in te vullen gezien de komende jaren juist een investering in de organisatie nodig is in verband met de grote pensioenuitstroom. Het schrappen van beide taakstellingen heeft een totaal effect op het middelenkader van 400.000 euro structureel.

Onderwerp	2023	2024	2025	2026
Brede taakstelling op fysiek en economisch domein	-300.000	-300.000	-300.000	-300.000
Rendement investeren in organisatie	-50.000	-100.000	-100.000	-100.000
Totaal effect afgevoerde taakstellingen middelenkader	**-350.000**	**-400.000**	**-400.000**	**-400.000**

Daarnaast heeft het college geconcludeerd dat de taakstellingen op het sociaal domein van het bezuinigingspakket uit 2017 voldoende renderen om ze niet meer te monitoren. Het is zaak om binnen het sociaal domein uit te komen met de budgetten die aanwezig zijn.

De enige taakstellingen die daarmee nog resteren zijn Ondersteuning Huishouden (500.000 euro structureel), versnelling clustering van sportvelden (200.000 euro structureel) en de taakstelling betaald parkeren FC Twente (50.000 euro structureel). Daarnaast is in de begroting de nog in te vullen stelpost sociaal domein van 3,5 miljoen euro opgenomen.

3. Programma's

3.1 Vitaal en sociaal

Strategische opgave: Inclusief Enschede

Doel	Subdoel	Link
01. Elke inwoner heeft de mogelijkheid tot financiële zekerheid en stabiliteit *totale lasten (x 1.000 euro): 228.750,00*	01.01 Iedere inwoner heeft de mogelijkheid om in z'n levensonderhoud te voorzien.	Indicatoren: 6 Aantal acties: 2
	01.02 Iedere inwoner heeft een dak boven z'n hoofd	Indicatoren: 3 Aantal acties: 6
02. Elke inwoner heeft de mogelijkheid om keuzes te maken die gezond leven makkelijker maken *totale lasten (x 1.000 euro): 30.579,00*	02.01 Elke inwoner heeft toegang tot een stimulerende leefomgeving	Indicatoren: 2 Aantal acties: 13
	02.02 Inwoners kijken naar elkaar om en dragen mede zorg voor elkaars welzijn en bestaan	Indicatoren: 3 Aantal acties: 3
03. Elke inwoner heeft de kans zich optimaal te ontwikkelen *totale lasten (x 1.000 euro): 168.863,00*	03.01 Iedere jeugdige groeit veilig en stabiel op	Indicatoren: 5 Aantal acties: 5
	03.02 Iedere inwoner neemt volwaardig deel aan de samenleving	Indicatoren: 6 Aantal acties: 6
	03.03 Iedere inwoner ontwikkelt zijn talenten (door)	Indicatoren: 1 Aantal acties: 8

De strategische opgaven zijn sterk vervlochten met de Sustainable Development Goals (SDG). De Verenigde Naties hebben deze 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen opgesteld. Deze vormen samen de wereldwijde duurzaamheidsagenda tot 2030.

Deze strategische opgave draagt bij aan de volgende sustainable development goals (SDG's). Voor uitleg zie bijlage 6.10

Wat willen we bereiken?

Missie*:*
Iedere inwoner van de gemeente Enschede kan zo zelfstandig, gelukkig en gezond mogelijk leven.

De sleutel om een zelfstandig, gelukkig en gezond leven te kunnen leiden, ligt in het hebben van perspectief, iets wat we in ons handelen in het Sociaal Domein als uitgangspunt hanteren. Om perspectief te ervaren zijn bestaanszekerheid, kansengelijkheid en gezondheid van uiterst belang. De kern van dit stelsel is dat inwoners zelf de regie hebben en op de overheid terug kunnen vallen voor ondersteuning als inwoners hun behoefte aan ondersteuning niet zelf en met hun omgeving kunnen invullen. Onze overtuiging hierbij is dat:
- inwoners het beste uit zichzelf willen halen en ertoe willen doen;
- inwoners zelf regie willen houden en verantwoordelijk willen zijn;
- de gemeente haar rol pakt waar de samenleving dat zelf nog niet kan;
- we vertrouwen hebben in inwoners en professionals.

Daarbij zijn dit onze leidende principes**:**

1. De bedoeling van ons handelen in het sociaal domein is inwoners te helpen duurzaam perspectief voor zichzelf te ontwikkelen en zo hun zelf- en samenredzaamheid vergroten. Daarbij stemmen we ons handelen af op de mate waarin inwoners hun eigen verantwoordelijkheid (kunnen) nemen. We zorgen ook dat misbruik en oneigenlijk gebruik niet loont.
2. Waar onze ‘standaard instrumenten’ niet voldoen gaan we over op een aanpak op maat, waarbij we een bewuste afweging maken tussen de rechtmatigheid, de kosten en de eigen inzet van de inwoner. Dit betekent dat we bij aanpak op maat zoeken naar de ruimte binnen regelgeving en, waar die ruimte er niet is maar wel nodig, zoeken naar alternatieven om te doen wat nodig is.
3. We werken vanuit de denk- en leefwereld van de inwoners. Om dit te bereiken bedenken we oplossingen samen met inwoners. En werken we samen: intern als één organisatie en extern met andere organisaties.

Thema's
De uitwerking doen we via drie thema’s: bestaanszekerheid, gezondheid en kansengelijkheid. Deze thema’s zijn alle drie even essentieel, hangen nauw met elkaar samen en overlappen elkaar deels. Uit onderzoek blijkt dat een slechtere gezondheid minder kansen op de arbeidsmarkt betekent en dat werkloos zijn weer een negatieve invloed op de gezondheid heeft. Ook blijkt dat inkomens- en opleidingsverschillen leiden tot verschillen in gezondheid en levensduur. En kansenongelijkheid maakt dat bijvoorbeeld kinderen niet ‘van een dubbeltje een kwartje’ kunnen worden. Oftewel niet kunnen doorgroeien naar (beter betaalde) banen voor hbo- of universitair opgeleiden, met gevolgen voor de bestaanszekerheid.
Deze thema's zijn uitgewerkt in doelen. Bij de realisatie daarvan moet worden opgemerkt dat de gemeente slechts een speler is in een groter geheel. De inbreng van de inwoners, de partners en het Rijk zijn onontbeerlijk. In de speerpunten per subdoel ligt de focus op de rol

van de gemeente: wat willen wij, wat doen wij en wat moet dat opleveren? Dit betekent dat de indicatoren zich richten op waar wij zelf invloed op hebben. De invloed van anderen en/of van de omstandigheden wordt zichtbaar in de Staat van de stad.
In een uitgebreider document hebben we per subdoel de rol van gemeente, inwoner en partner beschreven en de onderliggende onderwerpen en voorbeelden van partners aangegeven.
De focus in dit hoofdstuk ligt bij de speerpunten in het sociaal domein. Onze werkzaamheden zijn echter breder. Zo'n 80% is regulier werk, veelal uitgevoerd bij de uitvoeringsclusters DCW, Werk & Inkomen en Wijkteams.

Snel veranderende wereld
Er is veel aan de hand in de wereld: enorme droogte door de klimaatcrisis; de oorlog in Oekraïne; de energiecrisis, de enorme inflatie en financiële nood die dat veel mensen brengt; de krapte op de huizenmarkt; de asielproblematiek; de krapte op de arbeidsmarkt en de schaarste aan grondstoffen waardoor producten en diensten niet geleverd kunnen worden. Dit kan gevolgen hebben voor de plannen en ideeën die we hebben op de belangrijke onderwerpen in het sociaal domein. Het kan zijn dat bepaalde onderwerpen hierdoor meer prioriteit krijgen, maar het kan ook betekenen dat we voor enkele onderwerpen een pas op de plaats moeten maken in de komende jaren.

Wat gaan we doen voor de Strategische opgave: Inclusief Enschede

01. Elke inwoner heeft de mogelijkheid tot financiële zekerheid en stabiliteit

Bestaanszekerheid is niet alleen de zekerheid van voldoende en voorspelbaar inkomen. Ook de zekerheid van werk, van de ruimte om zich te kunnen ontwikkelen en van mee kunnen doen op alle leefdomeinen in de samenleving, vanuit een stabiele woonsituatie in een veilige en prettige omgeving.

01.01 Iedere inwoner heeft de mogelijkheid om in z'n levensonderhoud te voorzien.
Een groot deel van de inwoners kan inkomen genereren via een baan. Voor de groep die dat niet kan, is er een vangnet nodig ten aanzien van toeleiding naar werk en het (tijdelijk) voorzien in een inkomen. Werk genereert niet alleen inkomen, maar er wordt ook in bepaalde mate een bestaansrecht aan ontleend: er toe doen, van betekenis zijn. Mensen die langere tijd moeten rondkomen van (te) weinig geld lopen kans om schulden op te bouwen. Vroegsignalering en schuldhulpverlening vormen hierbij het vangnet.
Rol van de gemeente: op basis van vertrouwen uitvoeren van wettelijke taken om ervoor te zorgen dat inwoners voldoende inkomen hebben (vangnet).
Vanuit deze rol hebben we twee speerpunten:
a. We willen dat bijstandsgerechtigden stappen zetten in de keten van dagbesteding naar werk: voor het deel dat uitstroomt naar werk is het wenselijk dat dit een langdurige uitstroom is, in plaats van banen voor een korte periode afgewisseld met bijstand. Voor een deel zal de stap naar onbetaald (vrijwilligers)werk het hoogst haalbare zijn.
b. We willen dat de mensen die daar recht op hebben gebruik maken van onze voorzieningen in het kader van inkomensondersteuning: We hebben deels de wettelijke taak, maar ook de beleidsruimte om mensen een financieel steuntje in de rug te geven. Met onze inkomensondersteunende instrumenten bieden we meer stabiliteit, zodat inwoners zich kunnen ontwikkelen en kunnen meedoen op alle leefdomeinen.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 6

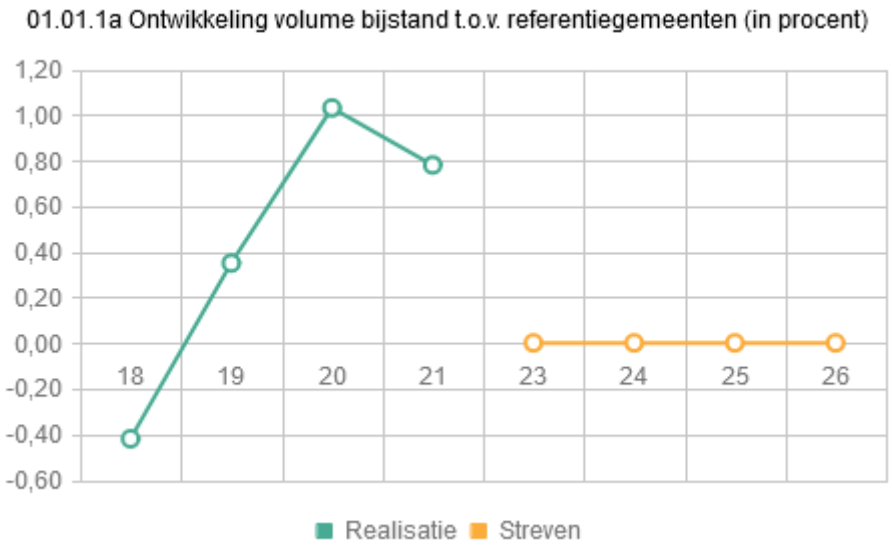

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen dat bijstandsgerechtigden stappen zetten in de keten van dagbesteding naar werk".
De gemeente verstrekt een bijstandsuitkering aan inwoners van 18 jaar tot de AOW-leeftijd die niet genoeg geld hebben om in hun levensonderhoud te voorzien en ook niet in aanmerking komen voor een andere uitkering: Bijstand Levensonderhoud, IOAW (oudere werklozen), IOAZ (oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen) en de regeling BBZ (zelfstandigen).
De indicator geeft de ontwikkeling ten opzicht van 20 referentiegemeenten weer. Bij een score boven nul doen we het beter, bij een score onder nul doen we het slechter.
Het streven voor deze indicator is dat dat het volume in Enschede zich minimaal gelijk en liefst positiever ontwikkelt dan de gemiddelde ontwikkeling bij de 20 referentiegemeenten.
Bron: SSD (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen) en referentiegroep van Nederlandse gemeenten.

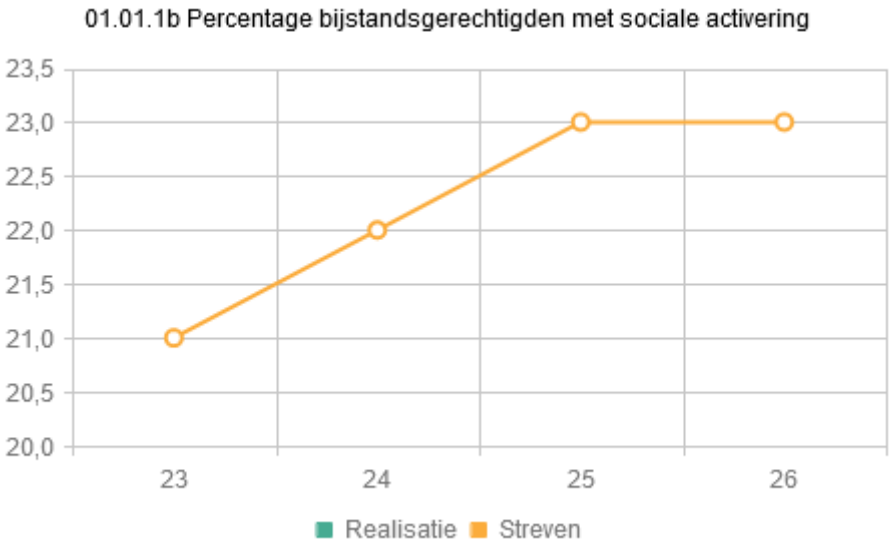

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen dat bijstandsgerechtigden stappen zetten in de keten van dagbesteding naar werk".
Sociale activering is voor een deel van onze inwoners een goede opstap in de ontwikkeling naar werk. In deze indicator wordt het percentage bijstandsgerechtigden met sociale activering, ten opzichte van het totale aantal bijstandsgerechtigden in beeld gebracht.
In de EAA is dit een speerpunt. Dit uit zich in een naar 2026 oplopende ambitie.
Bron: SSD (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen). Registratie en meting vindt plaats vanaf 2022.

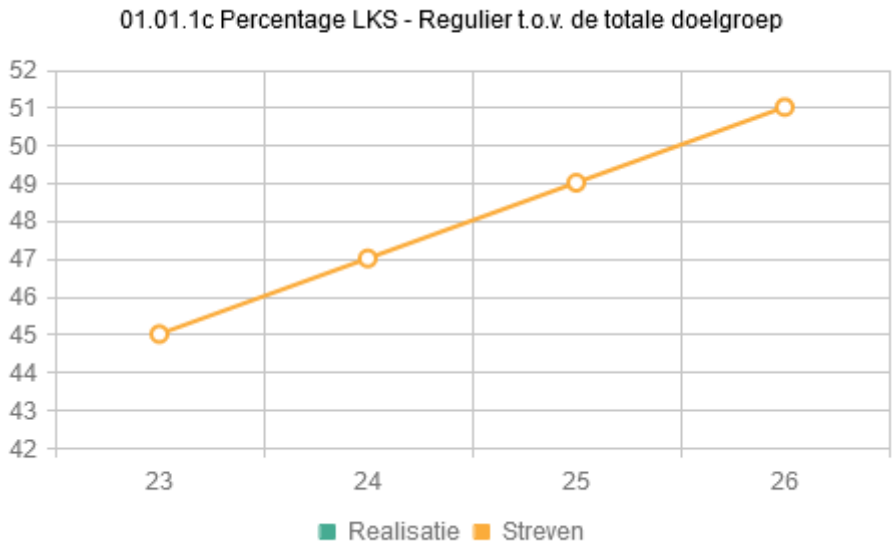

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen dat bijstandsgerechtigden stappen zetten in de keten van dagbesteding naar werk".
Een deel van het bijstandsbestand is niet in staat het wettelijke minimumloon te verdienen. Door het inzetten van het instrument loonkostensubsidie is het mogelijk om deze doelgroep bij reguliere werkgevers te plaatsen. Werknemers kunnen zich werkenderwijs doorontwikkelen en de werkgever krijgt het verschil tussen de loonwaarde en het daadwerkelijke loon gecompenseerd. Deze indicator laat de LKS contracten zien ten opzichte van de totale doelgroep die hiervoor in aanmerking zou kunnen komen.
Er is besloten om meer mensen met het instrument LKS door middel van de praktijkroute te gaan plaatsen. De ambitie is om het aantal plaatsingen stapsgewijs op te bouwen in de periode van 2023 naar 2026.
Bron: SSD (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen). Registratie en meting vindt plaats vanaf 2022.

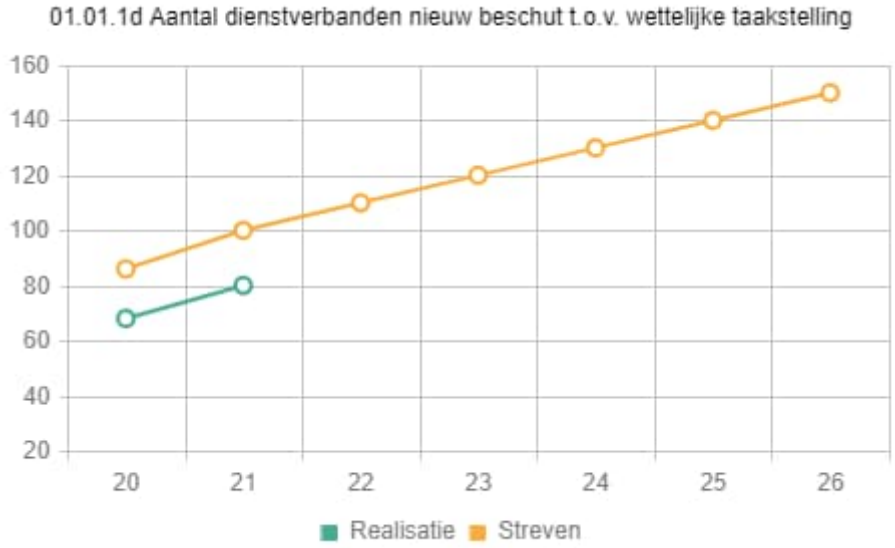

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen dat bijstandsgerechtigden stappen zetten in de keten van dagbesteding naar werk".
De groep Beschut bestaat uit werkenden met een lagere loonwaarde (meestal ergens tussen de 20-40% van het minimumloon) die werkzaam zijn in een beschutte werkomgeving. Vaak is de werkplek bij het eigen gemeentelijke sociaal ontwikkelbedrijf DCW, maar indien mogelijk ook bij externe werkgevers. Het UWV geeft de indicatie voor Beschut werk af. De gemeenten krijgen jaarlijks een (nieuwe oplopende) taakstelling van het Rijk voor de realisatie van arbeidsplekken Beschut werk, waarvoor ook begeleidingsmiddelen en LKS-middelen in het BUIG budget worden ontvangen.
De indicator Beschut werken geeft in de groende lijn aan hoeveel dienstverbanden er gerealiseerd zijn (unieke medewerkers) t.o.v. de wettelijke taakstelling (gele lijn). Mocht het aantal medewerkers hoger worden dan de taakstelling dan zal er gewerkt gaan worden met een wachtlijst, dat is nu niet het geval.
Bron: SSD (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen) en personeelsadministratiesysteem DCW.

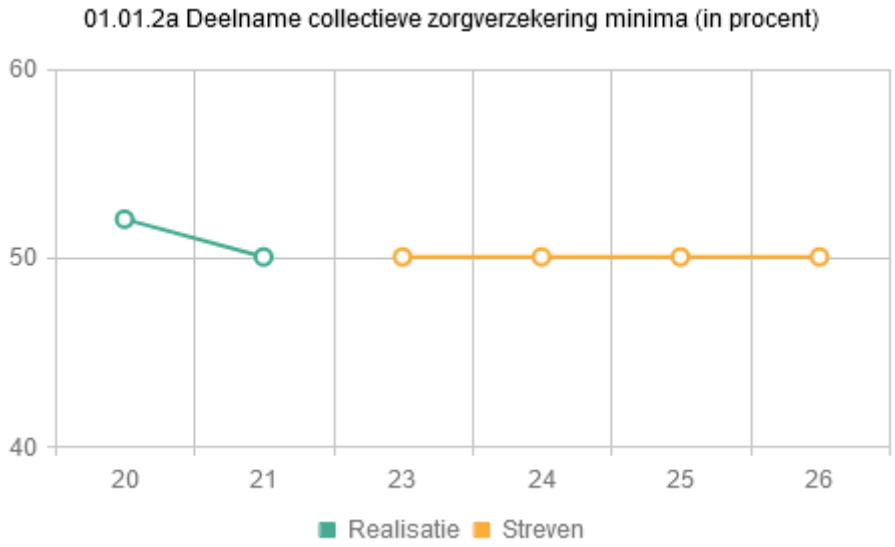

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt b. "We willen dat de mensen die daar recht op hebben gebruik maken van onze voorzieningen in het kader van inkomensondersteuning". De gemeente Enschede heeft met Menzis Zorgverzekeraar een collectieve zorgverzekering afgesloten: het GarantVerzorgd-pakket. Alle Enschedese inwoners met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum kunnen zich voor het collectieve GarantVerzorgd-pakket 1, 2 of 3 aanmelden. In deze indicator wordt het percentage van het totaal aantal GarantVerzorgd pakketten ten opzichte van de totale doelgroep met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum in beeld gebracht.
Met de recente beleidswijzigingen gaan we ervan uit per 2023 pakketten te hebben die beter aansluiten bij de vraag van onze inwoners. Daarmee verwachten we voor de komende jaren geen daling in bereik. In hoeverre de wijzigingen invloed hebben op het vergroten van het bereik is nu niet in beeld te brengen. Om die reden zijn de streefwaarden gelijk gesteld aan het bereik in 2021.
Bron: Kwiz Armoedemonitor Enschede.

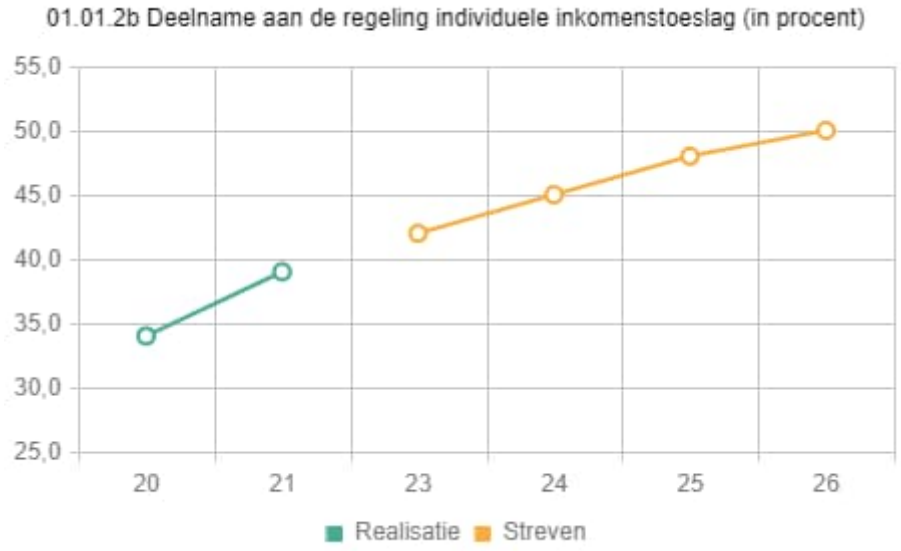

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt b. "We willen dat de mensen die daar recht op hebben gebruik maken van onze voorzieningen in het kader van inkomensondersteuning". De individuele inkomenstoeslag (IIT) is een toeslag voor minima die langer dan 5 jaar moeten rondkomen van een inkomen op bijstandsniveau, dat wil zeggen: 100% van het Wettelijk sociaal minimum. De IIT maakt onderdeel uit van de bijzondere bijstand. Bij deze indicator wordt het bereik van de IIT binnen de doelgroep weergegeven.
In de kadernota 'Rondkomen met je inkomen' is opgenomen dat we streven naar een bereik van 45% in 2024. Gezien de stijgende historische trend, streven we naar een verdere vergroting van het bereik na 2024 tot aan 2026.
Bron: Kwiz Armoedemonitor Enschede.

Acties 2023

Aantal acties: 2

01. We voeren het beleidskader Enschedese Arbeidsmarkt Aanpak uit aan de hand van het uitvoeringsprogramma 2023.

In 2019 is het Beleidskader 'Enschedese Arbeidsmarkt Aanpak' (EAA) vastgesteld. Jaarlijks vertalen we dit kader in een uitvoeringsprogramma, nu voor 2023. Belangrijke accenten in 2023 zijn:
- we zetten 100 mensen extra in een traject 'sociale activering' in de keten van dagbesteding naar werk;
- de uitstroom uit de bijstand naar werk gebeurt op drie manieren: op eigen kracht, via begeleiding van de gemeente en via een loonkostensubsidie (LKS). Die laatste groep betreft mensen die moeilijk bemiddelbaar zijn door bijvoorbeeld een fysieke of verstandelijke beperking. In 2023 zetten we extra in op deze LKS-groep.

02. We voeren het beleidskader 'Rondkomen met je inkomen' uit.

Eind 2020 is de nota 'Rondkomen met je inkomen' vastgesteld. In deze nota staan inkomensondersteuning, schuldhulpverlening en inkomen centraal. Armoede is niet alleen een financieel probleem, maar heeft ook invloed op andere leefgebieden en daarmee ook op alle drie de doelen binnen Vitaal & Sociaal, zoals bijvoorbeeld het kindpakket op kansengelijkheid (zie doel 3.1, speerpunt c).
In 2023 voeren we de nota verder uit.
Deze actie draagt ook bij aan doel 2 en doel 3.

Bijdrage verbonden partij: Stadsbank Oost Nederland

Maatschappelijk rendement:

De Stadsbank Oost Nederland (SON) voert de gemeentelijke taken in het kader van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) uit. Elke burger met problematische schulden kan een beroep doen op de Stadsbank. De SON is een Gemeenschappelijke Regeling van 22 gemeenten in Twente en de Achterhoek.

01.02 Iedere inwoner heeft een dak boven z'n hoofd

Het hebben van een dak boven je hoofd is een essentieel onderdeel voor de bestaanszekerheid. Een groot deel van de inwoners regelt hun woning zelf. Een kleine groep inwoners lukt dit om allerlei persoonlijke problemen op één of meer levensgebieden niet. Bijvoorbeeld door ouderdom, handicap, verslavingsproblematiek, echtscheiding of huiselijk geweld. Ondersteuning is dan nodig, voor het regelen van huisvesting en/of passende zorg en ondersteuning bij het zelfstandig wonen. Van wonen met (tijdelijke) begeleiding of ondersteuning tot beschermd wonen.
Rol van de gemeente: we ondersteunen inwoners en partners binnen de taken en mogelijkheden die we als gemeente hebben, in samenwerking met de regiogemeenten daar waar het centrumgemeentetaken betreft. We stimuleren ontwikkelingen en innovaties. We wouden toezicht op een correcte uitvoering van taken van onze eigen organisatie en die van partners die we financieren.
Vanuit deze rol hebben we twee speerpunten:
a. We willen dat er voldoende specifieke passende woonvormen zijn voor de mensen die deze nodig hebben. Streven is 'meer wonen, minder zorg' oftewel van op straat wonen via beschermd wonen en/of wonen met begeleiding komen tot toekomstige zelfstandige huisvesting.
b. We willen dat er minder mensen gebruik hoeven te maken van de Maatschappelijke Opvang (MO) en de Vrouwenopvang (VO) en het liefst zo kort mogelijk.
We bieden tijdelijk onderdak en begeleiding aan mensen die geen thuis hebben of de thuissituatie hebben (moeten) verlaten en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving. Mensen die dakloos zijn bieden we onderdak met trajectbegeleiding (MO).
Als er sprake is van huiselijk geweld en/of kindermishandeling willen we dat het geweld stopt en dat na ingrijpen de woonsituatie weer zo snel mogelijk genormaliseerd wordt. We zorgen voor een duidelijke toegankelijkheid en afspraken met partners om met name de veiligheid te borgen. Aan kinderen die meekomen met hun ouder(s) wordt specifiek aandacht besteed, zodat zij met zo min mogelijk schade verder kunnen opgroeien (VO).

Om dit doel te bereiken, is het van belang voldoende en diverse opvangplekken en een mogelijkheid tot ambulante ondersteuning te hebben.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

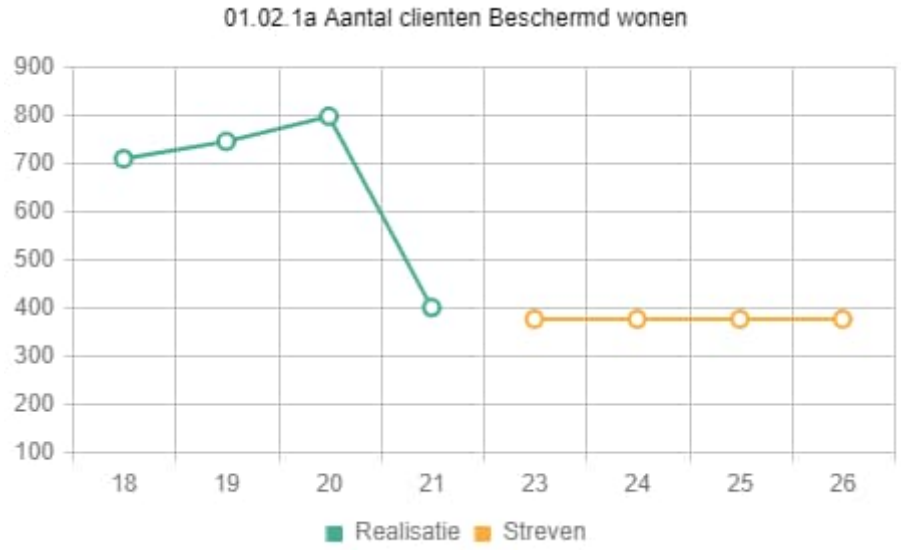

Toelichting

Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen dat er voldoende specifieke passende woonvormen zijn voor de mensen die deze nodig hebben".

Beschermd wonen is wonen in een accommodatie van een instelling met daarbij behorend toezicht en begeleiding en is bestemd voor personen met psychische of psychosociale problemen, die niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving (zoals gedefinieerd in de Wmo). De indicator betreft het totaal aantal unieke cliënten met beschermd wonen of hiervoor op een wachtlijst staan in het gehele centrumgemeentegebied Enschede.

Per 1 januari 2021 is de Wet langdurige zorg (Wlz) opengesteld voor clienten met een psychische grondslag. Deze mensen doen daardoor geen beroep meer op beschermd wonen. De omvang van de resterende groep dat beschermd wonen nodig heeft, is stabiel gebleven. Op dit moment schatten we in dat dit de komende jaren zo blijft.

Bron: VIS2 registratiesysteem Beschermd wonen.

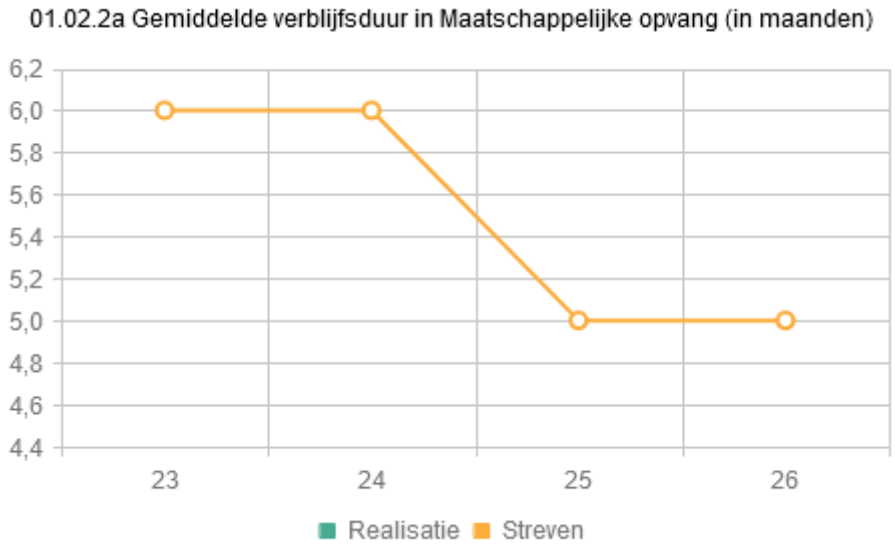

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt b. "We willen dat er minder mensen gebruik hoeven te maken van de Maatschappelijke Opvang en de Vrouwenopvang en het liefst zo kort mogelijk".
Maatschappelijke opvang is een voorziening waar tijdelijk onderdak en begeleiding wordt geboden aan mensen die geen thuis hebben of de thuissituatie hebben (moeten) verlaten en niet in staat zijn zich op eigen kracht te redden in de samenleving. De begeleiding richt zich op het bevorderen van zelfredzaamheid en participatie en het weer zelfstandig kunnen wonen al dan niet met begeleiding. Met deze indicator wordt de gemiddelde verblijfsduur in maanden in de maatschappelijke opvang in beeld gebracht.
De praktijk geeft aan dat 6 maanden een realistische streefwaarde is voor de gemiddelde verblijfsduur in de maatschappelijke opvang. Met de inzet van een regionaal transferpunt voor de maatschappelijke opvang streven we naar een snellere doorstroom en een duurzame uitstroom met een gemiddelde verblijfsduur van 5 maanden.
Bron: VIS2 registratiesysteem Beschermd wonen. Registratie en meting vindt plaats vanaf 2022.

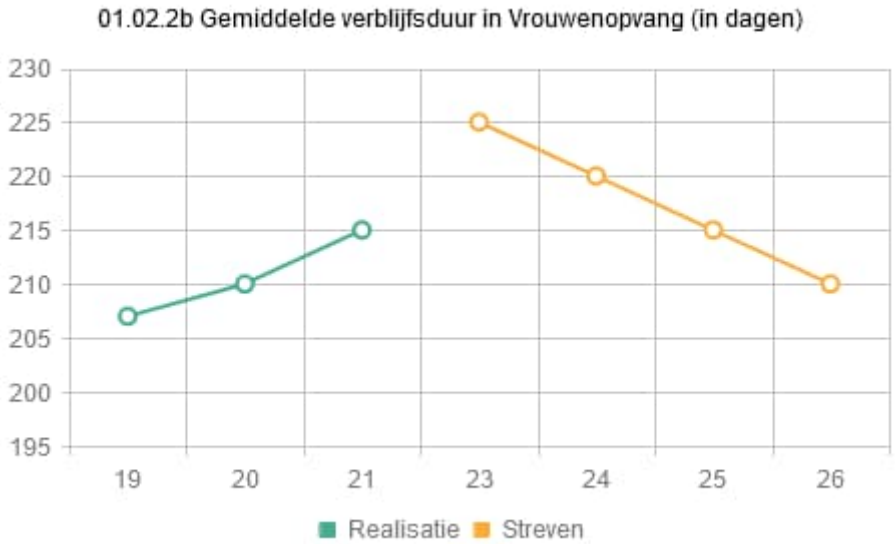

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt b. "We willen dat er minder mensen gebruik hoeven te maken van de Maatschappelijke Opvang en de Vrouwenopvang en het liefst zo kort mogelijk".
Vrouwenopvang biedt tijdelijk onderdak aan vrouwen en mannen met hun kinderen wanneer zij door huiselijk geweld en/of kindermishandeling niet langer in hun thuissituatie kunnen blijven. De Vrouwenopvang biedt voor deze groep een veilige omgeving en begeleiding om weer zo snel mogelijk zelfstandig te kunnen wonen. Vrouwenopvang kent verschillende vormen van opvang, variërend van de kortdurende opvang op een noodbed (1-3 nachten) tot safehouses en intensieve zorg (gemiddeld 6-9 maanden).
Voor de indicator vrouwenopvang kiezen we voor de gemiddelde duur in de intensieve zorg. Dit is de meest voorkomende vorm van vrouwenopvang Twente, die samen met de gemeente Zwolle voor geheel Overijssel vorm wordt gegeven.
In de praktijk zien we dat de daadwerkelijke verblijfsduur fluctueert en dat de gemiddelde verblijfsduur de laatste jaren geleidelijk toeneemt. We verwachten dat dit t/m 2023 door zal zetten. We streven per 2023 naar een snellere doorstroom en duurzame uitstroom, maar de haalbaarheid is voor een groot deel afhankelijk van externe factoren zoals voldoende beschikbare, betaalbare en passende woonplekken en de toegankelijkheid van GGZ behandeling (wachtlijsten).
Bron: Managementrapportages Kadera.

Acties 2023

Aantal acties: 6

01. De winternachtopvang gaat open van 1 oktober tot 1 mei.

In de centrumgemeente Enschede hebben we 100 zelfstandige woonplekken binnen de maatschappelijke opvang. Daar kunnen mensen tijdelijk wonen met begeleiding en hun leven weer op de rit krijgen. Aanvullend hebben wij een winternoodnachtopvang met 16 plekken voor mensen die om diverse redenen niet van de maatschappelijke opvang gebruik kunnen of willen maken en anders op straat slapen.
We starten de komende winter 2022-2023 met een winternachtopvang die van 1 oktober tot 1 mei alle nachten open is waarbij we de 2-gradenregeling geheel loslaten. We doen dit onder aanvullende voorwaarden, om te voorkomen dat mensen in de nachtopvang blijven hangen en dat er een aanzuigende werking is. Afhankelijk van de ervaringen, nemen we medio 2023 een besluit over de invulling van de structurele permanente winternachtopvang.

02. We gaan door met de in 2020 ingezette integrale aanpak 'Tegengaan dakloosheid'.

Deze aanpak richt zich op de thema's: 1. preventie, 2. vernieuwing in de opvang en 3. wonen met begeleiding. Het Ministerie van VWS ontwikkelt een lange termijn-aanpak dakloosheid 2023-2030, de invulling daarvan is in december 2022 bekend. Centraal hierbij staan Wonen eerst en preventie dakloosheid, daarnaast de inzet van ervaringsdeskundigheid en integraal werken. In 2023 werken we dit verder uit voor de centrumregio Enschede.
Deze actie hangt samen met de koplopersregio voor de huisvesting van aandachtsgroepen (zie de strategische opgave aantrekkelijke stad in het Begrotingsprogramma "duurzaam wonen, leven en werken", subdoel 2.2/3.1).

03. We dringen de wachtlijst beschermd wonen terug.

Hiervoor voeren we het actieplan uit, waarbij we in (de loop van) 2023 op basis van een inventarisatie van vraag en aanbod afspraken met de gemeenten in onze regio Enschede maken hoe en waar extra plekken gerealiseerd worden. Dit moet leiden tot afname van de wachtlijst beschermd wonen. Daarnaast zetten we in op preventie (zie ook actie 02) om instroom in beschermd wonen te beperken.

04. We evalueren het experiment 'transferpunt maatschappelijke opvang'.

Dit experiment is gericht op het versnellen van de door- en uitstroom van de maatschappelijke

opvang. In Twente pakken we de uitstroom naar zelfstandig wonen in gezamenlijkheid aan. Een regionale aanpak Uitstroom MO draagt bij aan een effectievere uitstroom en sneller herstel, het verenigen en uitwisselen van expertise, het monitoren van de uitstroom en knelpunten en het bieden van beleidsinformatie. Per 1 november is gestart met dit experiment in nauwe samenwerking met WoonStAP. Het loopt tot juli 2023. Op basis van de evaluatie bepalen we hoe we de aanpak kunnen borgen.
Deze actie hangt samen met de koplopersregio voor de huisvesting van aandachtsgroepen (zie de strategische opgave aantrekkelijke stad in het Begrotingsprogramma “duurzaam wonen, leven en werken”, subdoel 2.2/3.1).

05. We implementeren de nieuwe Regiovisie ‘Aanpak huiselijk geweld & kindermishandeling Twente’.

In 2023 starten we met de uitvoering van de Regiovisie ‘Aanpak huiselijk geweld & kindermishandeling Twente’, met als speerpunten: bewustwording op impact en omvang, vroegsignalering & preventie, gefaseerde samenwerking voor veiligheid, integrale aanpak Zorg-Veiligheid-Straf (domein overstijgend en intersectoraal), het stimuleren lokale initiatieven en het betrekken van ervaringsdeskundigen.
We maken concreet wat we gaan doen (beleidskader) en hoe we dat gaan doen (uitvoeringsprogramma). Dit doen we samen met onze partners Zorg & Veiligheid en professionals in het werkveld.

06. We implementeren de nieuwe regionale aanpak mensenhandel.

Conform de regionale ‘Aanpak mensenhandel’ willen we in 2023 werken aan de volgende speerpunten in de uitvoering van de aanpak mensenhandel:
- preventie, onder meer door voorlichting, deskundigheidsbevordering en het bevorderen van de bewustwording over mensenhandel;
- regionale en integrale samenwerking goed vormgeven;
- daderaanpak verder ontwikkelen in samenwerking met diverse ketenpartners.

02. Elke inwoner heeft de mogelijkheid om keuzes te maken die gezond leven makkelijker maken

Dit doel stelt een betekenisvol leven van mensen centraal. De nadruk ligt op de veerkracht, eigen regie en het aanpassingsvermogen van de mens. Het gaat om wie de mens is en niet om zijn/haar beperkingen of ziekte. Om gezonde keuzes te kunnen maken zijn vaardigheden, bereikbaarheid, toegankelijkheid en bewustzijn nodig. Als mensen daar alleen of met hulp van buren, vrienden en familie niet in slagen, kan de overheid ondersteunen (door een basis te leggen om mee te kunnen doen).

02.01 Elke inwoner heeft toegang tot een stimulerende leefomgeving

Een gezonde leefomgeving is een omgeving die als prettig wordt ervaren. De leefomgeving nodigt uit tot gezond gedrag. Zo nodigt het uit tot ontmoeting, bewegen, spelen en houdt rekening met de behoefte van de bewoners en specifieke bevolkingsgroepen. Dit vraagt om een gevarieerd aanbod van voorzieningen die toegankelijk, beschikbaar en betaalbaar moeten zijn. Hiervoor is een goede basisinfrastructuur en een aantrekkelijke en gevarieerde openbare ruimte nodig, waar de gemeente samen met partners voor zorgt.
Rol gemeente: we maken afspraken met partners en stimuleren samenwerking. We zorgen voor een stimulerende omgeving en het onderhoud daarvan, bv. (sport)parken, speelplekken en fietssnelwegen. We organiseren dichtbij inwoners laagdrempelige plekken voor advies, steun en ontmoeting. En we vergroten de vindbaarheid en de mogelijkheid om in eigen leefomgeving zorg en ondersteuning te krijgen.
Vanuit deze rol hebben we als speerpunt:
a. We willen een stimulerende leefomgeving die uitdaagt tot gezond gedrag. Een gezonde inrichting van de leefomgeving nodigt uit tot gezond gedrag zoals wandelen, fietsen, spelen, ontspannen of elkaar ontmoeten. Een stimulerende omgeving wordt onder andere bepaald

door de aanwezigheid van voorzieningen, die aansluiten bij de behoefte van de inwoners. En ook door de bekendheid en vindbaarheid ervan, onbekend maakt immers onbemind. Een gebiedsgerichte aanpak is hierbij noodzakelijk.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

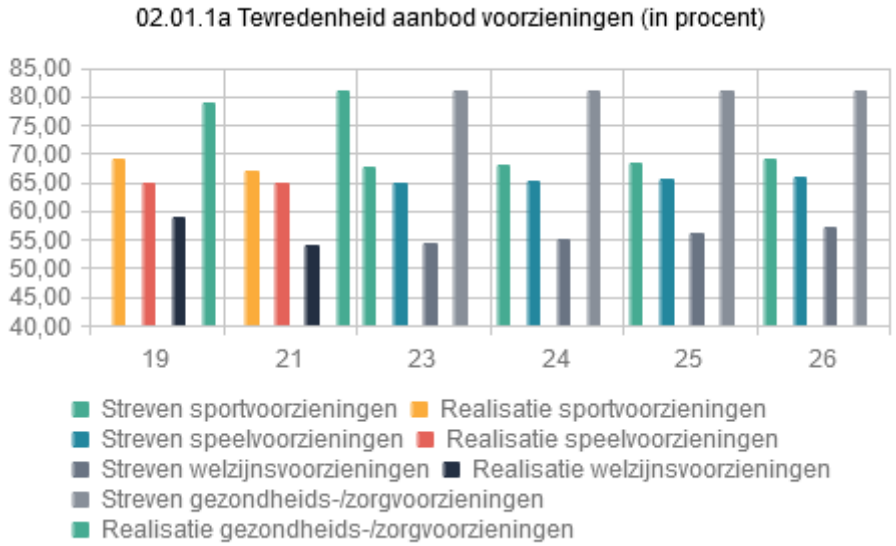

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen een stimulerende leefomgeving die uitdaagt tot gezond gedrag".
Centraal staat daarbij het aanbod van gezondheids/zorg-, welzijns-, speel- en sportvoorzieningen in de nabije omgeving: zijn de inwoners er tevreden mee cq. nodigt de inrichting van de leefomgeving uit tot gezond gedrag?"
Streven is een score gelijk aan of hoger dan het sterk-stedelijke gemiddelde (100.000-300.000 inwoners). Via de aanpak in het kader van de sociale basis en het ambitiedocument 'Gezond, gelukkig en vitaal) werken we hieraan.
Bron: Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl), tabel 5.21

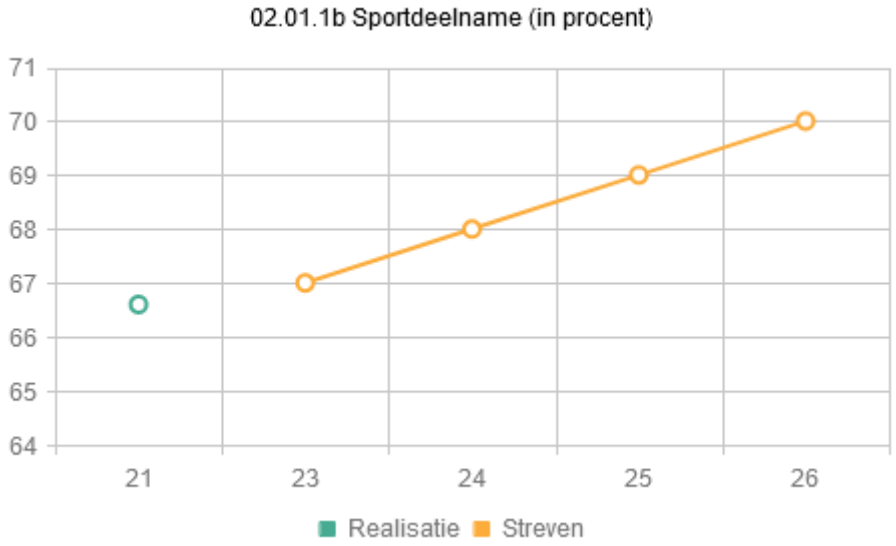

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen een stimulerende leefomgeving die uitdaagt tot gezond gedrag".
Naast leefstijl en eetpatroon is bewegen een belangrijke factor voor een ieders gezondheid. Deze indicator betreft de deelname aan sport (minimaal één keer per week), ongeacht de organisatievorm.
In de periode 2009-2017 is deze indicator al eerder uitgevraagd. De sportdeelname varieerde tussen 58% en 73%, met een gemiddelde van 69%. In 2021 zien we een lagere score, mogelijk mede veroorzaakt door de corona-lockdowns.
Streven is om minimaal weer terug te komen op het gemiddelde niveau van de afgelopen 13 jaar en liefst het niveau van voor corona. In het ambitiedocument 'Gezond, gelukkig en vitaal' wordt de aanpak uitgewerkt.
Bron: stadspeiling - Kennispunt Twente.

Acties 2023

Aantal acties: 13

01. We leveren het ambitiedocument 'Gezond, gelukkig & vitaal' op.

Er speelt veel op het gebied van gezondheid, vitaliteit, sport, bewegen en spelen in de openbare ruimte. Vanuit het gedachtengoed van positieve gezondheid ontwikkelen we een integrale aanpak met als thema's gezondheid in de fysieke omgeving (infrastructuur, sporten en bewegen, groen, klimaat, etc.), gezondheid in de sociale leefomgeving (sociale basis, meedoen) en gezondheid bij het individu (kennis, vaardigheden en gedrag). Daarom leveren we in 2023 een beleidskader op, inclusief de onderlinge samenhang tussen de diverse thema's en de verbindingen met de diverse partners die nodig zijn om de ambitie te bereiken. Dit kader werken we vervolgens uit in uitvoeringsprogramma's (waaronder een preventienotitie en een sportnota).

02. We vertalen de Lokale Werkagenda in concrete acties.

Samen met Menzis hebben we een Lokale Werkagenda opgesteld. De missie: een betere gezondheid voor zoveel mogelijk inwoners van Enschede met een zo effectief mogelijke inzet van middelen. Deze agenda gaan we vertalen in een uitvoeringsprogramma 2023-2025 en gezamenlijk uitvoeren.

03. We bevorderen de gezonde leefstijl bij de jeugd via de JOGG-methodiek.

De JOGG-methodiek heeft als doel dat alle kinderen en jongeren in Nederland opgroeien in een gezonde leefomgeving met aandacht voor gezonde voeding, voldoende bewegen, ontspanning en slaap. In 2023:
- passen we de JOGG-methodiek toe door een wijkgerichte aanpak in stadsdeel West. Het accent ligt hierbij op de doelgroep 4 – 12 jaar, maar tevens wordt gekeken naar de jongere doelgroep en het hele gezin;
- gaan we via het project 'Gezonde Buurten' van JOGG samen met wijkbewoners in stadsdeel West aan de slag om de openbare ruimte groener in te richten met ruimte voor ontmoeting;
- gaan we verkennen of de ketenaanpak 'Kind naar Gezond Gewicht' van meerwaarde is voor de situatie in Enschede en of dit in de toekomst ingezet gaat worden.

Door eerst te focussen op één stadsdeel (West) kunnen we de samenwerking tussen de verschillende partners (onderwijs, kinderopvang, welzijn, speeltuinen etc) goed neerzetten en kijken wat er nodig is

04. We bevorderen een gezonde leefstijl bij de volwassen inwoners.

Dit doen we in 2023 door de leefstijlportalen in de stadsdelen door te ontwikkelen. Er zijn veel Enschedeers met overgewicht en chronische ziektes zoals hart- en vaatziekten, diabetes type 2 etc die graag een stap richting een gezondere leefstijl willen zetten, maar niet goed weten hoe. Zij worden via de leefstijlportalen zo laagdrempelig mogelijk ondersteund richting een gezondere leefstijl. In afstemming met de eerstelijns zorg en partners uit het sociaal domein kijken we hoe de doorverwijzing naar elkaar nog beter kan. Op de lange termijn hopen we deze doorverwijzing voor te zijn.
Daarnaast zetten we op het concept van positieve gezondheid. Veel partners in het zorgdomein

werken al met dit gedachtengoed. We gaan gebiedsgericht kijken hoe het concept breder ingezet kan worden, zodat samenwerkingspartners uit het zorg- en sociaal domein zoveel mogelijk ‘dezelfde taal spreken’.

05. We werken mee aan de terugdringing van het huisartsentekort.

We gaan het partnerschap tussen de gemeente, huisartsen Enschede en Menzis concreet invullen. Het gaat dan om het faciliteren in randvoorwaarden van de vestiging in Enschede en een gezamenlijke aanpak voor uitbreiding van het aantal huisartsenpraktijken, zodat elke inwoner ingeschreven is bij een huisartsenpraktijk en een beroep kan doen op huisartsenzorg.
We optimaliseren samenwerking tussen huisartsen, wijkteams en de gemeente, zodat inwoners de juiste ondersteuning op de juiste plek krijgen en gezondheid wordt bevorderd. Deze samenwerking benutten we voor procesverbetering in de verwijzing naar (gespecialiseerde) jeugdhulp.

06. We borgen de inzet van de praktijkondersteuner jeugd in de huisartsenpraktijk.

De praktijkondersteuner jeugd (POHJ) ontlast de huisarts en draagt zo bij aan verlaging van de werkdruk bij huisartsen. De POHJ verleent lichte hulp en kan daarmee een verwijzing voorkomen maar ook normaliseren. De inzet van de POHJ leidt bovendien tot betere verwijzingen van jeugdigen naar tweedelijns zorg. Tot slot verleent de POHJ overbruggingszorg bij wachttijden en legt verbinding met het wijkteam indien nodig. Ervaringen van jeugdigen, ouders en betrokken professionals zijn (zeer) positief.

07. We voeren de nota ‘Vernieuwing van de toegang tot zorg en ondersteunen’ uit.

In deze nota speelt de ontwikkeling van de Wijkwijzers een belangrijke rol.
A. De inzet voor 2023 in de Wijkwijzers is met name gericht op het versterken van de kwaliteit van dienstverlening in de Wijkwijzers, als toegang tot het Sociaal Domein voor de inwoners. Daarin zien we drie lijnen ontstaan die samen bijdragen aan deze versterkte toegang: 1. de inzet op zelfredzaamheid van inwoners; 2. er in de toegang tot het Sociaal Domein meer nodig is dan een laagdrempelige inloopfunctie in de Wijkwijzer; 3. een sterke toegang vraagt een impuls van de samenwerking binnen de Wijkwijzers.
B. Het Wijkwijzer XL-concept is in essentie een wijkgerichte netwerkaanpak waarbij de fysieke vestigingen als spil fungeren. De doorontwikkeling van het wijkwijzer XL-concept vraagt voor 2023 meer zicht en regie op het bestaande netwerk in de wijken en gebieden. En een versterking van de spilfunctie van de Wijkwijzer in het netwerk. Daarbij brengen we nadrukkelijk accenten aan bij de inrichting van de Wijkwijzers op basis van de behoeften van inwoners in de verschillende stadsdelen en wijken.
Deze actie draagt ook bij aan subdoel 3.2.

08. We ontwikkelen de sociale basis in wijken en buurten verder door.

De meeste mensen in Enschede redden zich prima zelf. Maar dat geldt niet voor iedereen. Als gemeente helpen we dan. We kijken goed naar wat iemand nodig heeft. De één kan verder met een duwtje in de rug, een ander heeft meer ondersteuning nodig. Vaak liggen oplossingen bij zorg- en ondersteuningsvragen in de eigen woonomgeving. Daarom is het belangrijk dat we netwerken en voorzieningen in buurten en wijken versterken en met elkaar verbinden. Zo krijgen inwoners sneller informatie, advies en ondersteuning bij hun hulpvraag en zijn ze eerder op de juiste plek. Door voorzieningen in de wijken te versterken hebben inwoners met een ondersteuningsbehoefte minder vaak een indicatie nodig. Als het nodig is, worden ze doorverwezen naar de wijkteams. We gaan de stads- en wijkvoorzieningen zo inrichten dat zoveel mogelijk inwoners kunnen meedoen, Daarnaast blijven we professionele ondersteuning, waar mogelijk, organiseren als algemene voorziening, aansluitend bij de leefwereld en stads- en wijkvoorzieningen. De doorontwikkeling van de Wijkwijzers speelt hierin een prominente rol (zie actie 2.01-06). Op basis van de inventarisatie naar de voorzieningen per stadsdeel (in 2022) gaan we in 2023 in ieder stadsdeel één aandachtsgebied verder uitwerken.
Deze actie draagt ook bij aan de subdoelen 1.01 en 2.02 en doel 3.

09. We ontwikkelen de Welzijnskoers verder door.

De visie ‘Nieuw Enschedees Welzijn’ dateert uit 2017. De looptijd van de aanbesteding wijkwelzijn eindigt per 2024. De koers uit bovengenoemde nota ontwikkelen we verder door waarbij er aandacht is voor de opdrachten, rollen- en samenwerkingsrelaties van onze partners. De nieuwe inkoop moet daarnaast eind 2023 zijn afgerond.

10. We bekijken met de SES waar haar plannen aansluiten op onze doelen.

De Stichting Enschedese Speeltuinen (SES) ontwikkelt haar zeventien speeltuinen de komende jaren door conform haar toekomstvisie. We koppelen de gemeentelijke ondersteuning daarbij aan de gebiedsontwikkeling van de sociale basis.

11. We werken aan een inclusief sportklimaat.

Als eerste zetten we in op het verder toegankelijk maken van sport voor inwoners met een fysieke beperking. Via de Uitleenservice van Uniek Sporten kunnen inwoners zes maanden gebruik maken van een sporthulpmiddel. Daarnaast doen we onderzoek naar vraag en aanbod om te bezien hoe deze bij elkaar gebracht (kunnen) worden in de stad.

12. We verkennen de mogelijkheden tot sport en bewegen in de openbare ruimte.

Ongeorganiseerde sport is de meest voorkomende vorm van sportbeoefening en gebeurt vaak in de openbare ruimte. Dit kan zowel binnen de bebouwde kom als in het landelijk gebied. Het gaat daarbij om medegebruik van de openbare weg (verhard en onverhard) voor wandelen, hardlopen, fietsen, en paardrijden. We gaan inventariseren welke routes al bestaan en waar behoefte aan is. We analyseren wat nodig is om het uitdagender te maken. Op basis daarvan maken we een plan van aanpak voor versterking van het netwerk en verbetering van de bewegwijzering.

13. We werken verder aan de clustering van sportparken.

Hierbij werken we toe naar duurzame en toekomstigbestendige sportparken. Doel is om efficiënter gebruik te maken van de sportparken door meerdere gebruikers (waaronder sportverenigingen) te laten landen op het sportpark. Dit moet ook bijdragen aan vitale en toekomstbestendige sportverenigingen. In 2023 starten we met de realisatie van de MFSA Zuid. Op basis van het haalbaarheidsonderzoek in Glanerbrug gaan we met de betrokken sportverenigingen een plan van aanpak opstellen, waarin bij de op te stellen scenario's ook zwembad De Brug wordt betrokken.

14. We brengen toekomstscenario's voor de ijsbaan in beeld

Ook in deze begroting is, net als in voorgaande jaren, structureel 100.000 euro opgenomen voor de exploitatie van de ijsbaan. Zoals aangekondigd in het Coalitieakkoord worden er scenario's voor de toekomst van de ijsbaan in beeld gebracht. Op basis van deze informatie wordt de raad in de gelegenheid gesteld een debat te voeren omtrent de toekomst van de ijsbaan. Gelijktijdig wordt, gelet op het regionale belang van de ijsbaan, gesproken met regiogemeenten en provincie over een eventuele financiële bijdrage. Inmiddels is ook bij het Rijk een lobby gaande voor extra financiële middelen.

Bijdrage verbonden partij: SamenTwente

Maatschappelijk rendement:

SamenTwente is een samenwerkingsverband van de veertien Twentse gemeenten (Gemeenschappelijk Regeling). Het voert taken uit op het gebied van volksgezondheid, jeugdhulp & maatschappelijke ondersteuning. Het omvat de onderdelen Gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD), Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT) en Veilig Thuis Twente (VTT).

- GGD voert taken uit in het kader van de Wet Publieke gezondheid, zoals jeugdgezondheidszorg (consultatiebureau, opvoedondersteuning, rijksvaccinatieprogramma, inspecties kinderopvang), voorkomen en beheersen van infectieziekten, geven van reisadvies en inentingen, voorlichting over gezondheid en verzorgen van medisch spreekuur dak- en thuislozen.
- OZJT regelt de inkoop van tweedelijns jeugdhulp en Wmo –maatwerk voor de regio Twente en voert het contractmanagement voor de gesloten contracten met zorgaanbieders en doet dit voor die onderdelen waar we verplicht regionaal op moeten samenwerken.
- VTT voert de wettelijke taak uit van advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling.

Bijdrage verbonden partij: Sportaal BV

Maatschappelijk rendement:

Sportaal heeft de taak om uitvoering te geven aan de ambities uit het vastgestelde sportbeleid. Zo wordt ingezet op het bevorderen van een gezonde leefstijl, het uitbouwen van de

maatschappelijke functie van sport, het ontdekken en ontwikkelen van talenten en het versterken van de verenigingskracht.
Dat gebeurt onder andere door sportactiviteiten te organiseren, voor veilige en schone sportaccommodaties te zorgen en sporten voor iedereen bereikbaar te maken. Hiermee draagt Sportaal bij aan de doelstellingen binnen het begrotingsprogramma Vitaal en Sociaal. Door middel van een overeenkomst, opdracht en indicatoren zijn de afspraken met Sportaal vastgelegd en verstrekken we aan hen een exploitatiebijdrage.

02.02 Inwoners kijken naar elkaar om en dragen mede zorg voor elkaars welzijn en bestaan

Sociale netwerken zijn onmisbaar voor een gezond en betekenisvol leven. Een sociaal netwerk betekent: oog hebben voor elkaar, elkaar durven vragen en vertrouwen en elkaar willen helpen, oftewel noaberschap. Een sociaal netwerk bestaat uit mede-inwoners en organisaties/instellingen (onze partners). Samen versterken zij de sociale veerkracht.
Rol gemeente: we zijn opdrachtgever van onze partners en faciliteren onze partners om hun netwerk te bevorderen en te vergroten. Daarnaast zorgen we ervoor dat voorzieningen in stand gehouden worden en dat we hier met partners aanwezig zijn om laagdrempelig vragen op te vangen.
Vanuit deze rol hebben we als speerpunt:
a. Wij willen dat onze inwoners sociale steun ervaren. In perioden van zware tegenslag kan een sociaal netwerk ook betekenis hebben als vangnet van waaruit mensen opstaan die (tijdelijk) hulp en ondersteuning bieden. Denk aan familie, vrienden en buren.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

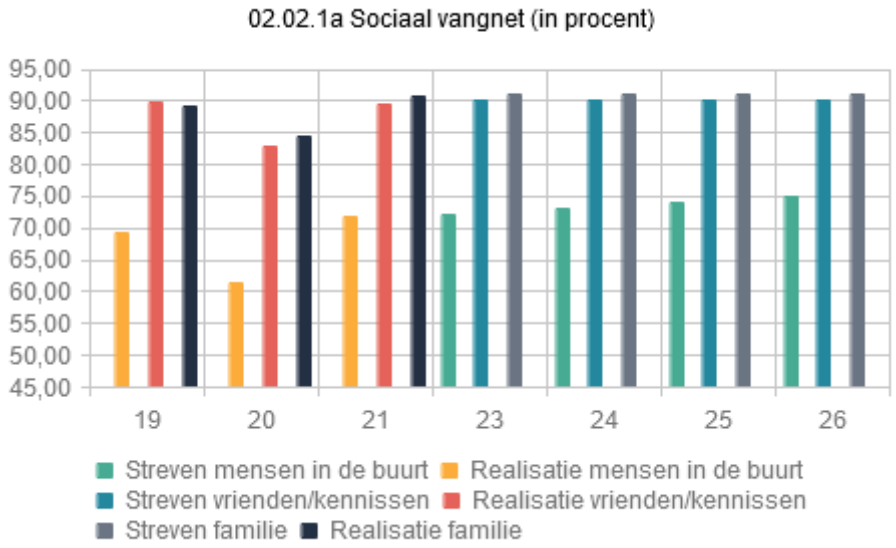

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen dat onze inwoners sociale steun ervaren".
Het sociaal vangnet staat voor de mate waarin mensen kunnen terugvallen op vanzelfsprekende verbanden, zoals familierelaties, vrienden/kennissen en relaties in de buurt.
Streven is een score gelijk aan het sterk-stedelijke gemiddelde (100.000-300.000 inwoners). Bij familie en vrienden/kennissen ligt Enschede nagenoeg gelijk, bij mensen in de buurt blijven we achter, via acties in de buurt gericht op de versterking van de sociale cohesie

willen we hiernaartoe groeien.
Bron: Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl), tabel 5.17.

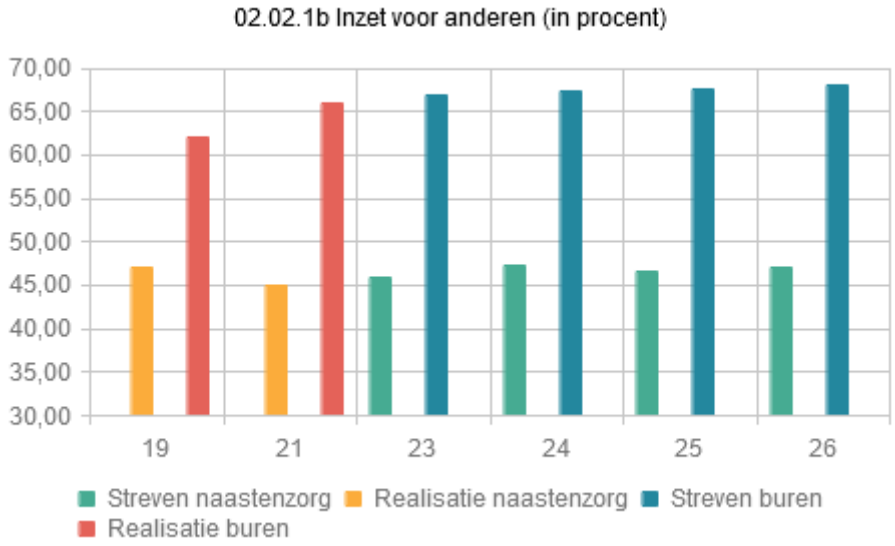

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen dat onze inwoners sociale steun ervaren".
Burenhulprelaties gaan over laagdrempelige en vrijblijvende –alledaagse- activiteiten in vriendschappelijke relaties onder invloed van fysieke nabijheid. De motieven om buren te helpen staan vaak los van de buurt als gemeenschap (w.o. verbondenheid van de buurt) en hebben vooral te maken met de persoonlijke relatie die men heeft met de ander, de sociale afstand en het wederzijds vertrouwen.
Naastenzorg betreft onbetaalde, niet-alledaagse zorg voor een chronisch zieke, gehandicapte of andere hulpbehoevende, waarbij de zorgverlening direct voortvloeit uit een affectieve relatie. Meer intensieve vormen van naastenzorg worden vaak onder de term 'mantelzorg' geschaard.
Streven is een score gelijk aan of hoger dan het sterk-stedelijk gemiddelde, rekening houdend met de dip ten gevolge van de coronolockdowns bij met name intensieve naastenzorg.
Bron: Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl) tabel 5.7, 5.11 en 5.12

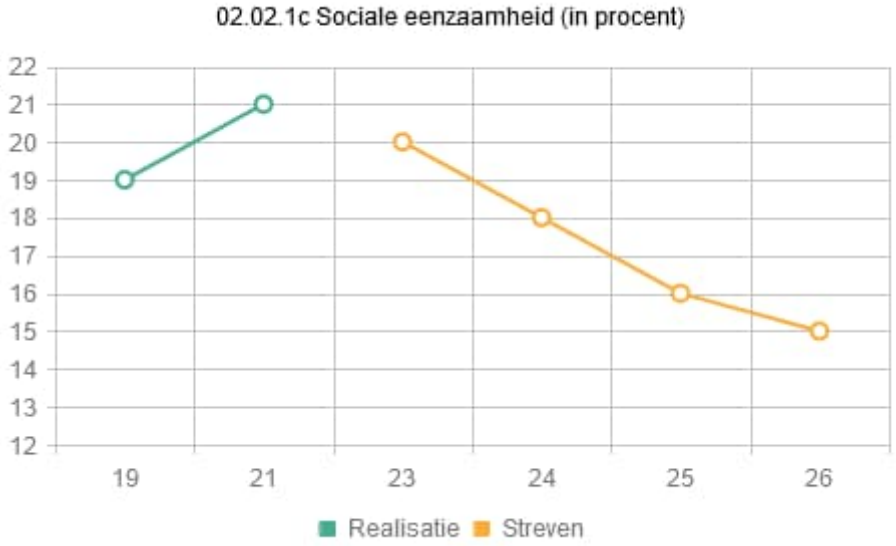

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen dat onze inwoners sociale steun ervaren".
Voor sommige mensen leidt een tekort aan betekenisvolle relaties snel tot gevoelens van eenzaamheid. Zowel het aantal sociale contacten als de ervaren kwaliteit van de sociale contacten zijn bepalend voor gevoelens van eenzaamheid. Mensen kunnen zich bijvoorbeeld eenzaam voelen met veel mensen om zich heen, of helemaal niet eenzaam zijn met een klein sociaal netwerk. Dit hangt af van hun eigen beoordeling van de kwaliteit van de contacten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen emotionele eenzaamheid en sociale eenzaamheid. Deze indicator richt zich op sociale eenzaamheid: een persoonlijke, subjectieve ervaring waarin iemand betekenisvolle relaties met een bredere groep mensen zoals buren, kennissen of mensen met dezelfde belangstelling mist.
Streven is om in Enschede de eenzaamheidscijfers in elk geval terug te brengen naar die van sterk-stedelijk gemiddelde (100.000-300.000 inwoners) op korte termijn en de komende jaren hier zelfs onder te krijgen. De inspanningen die we vanuit de gemeente samen met onze partners leveren op dit vlak (o.a. actiecoalitie) moeten de stijgende tendens gaan doorbreken.
Bron: Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl), tabel 5.5 (score soms/vaak).

Acties 2023

Aantal acties: 3

01. Samen met partners blijven we inzetten op het tegengaan van eenzaamheid.

In de aanpak van eenzaamheid zoeken we binnen de gemeente zoveel mogelijk naar aansluiting bij bestaand beleid en lopende projecten, onder andere als partner in de actiecoalitie Samen1Enschede. Doelstelling is om in gezamenlijkheid met het onderwijs, de politiek, zorg, welzijn, cultuur woningbouwcorporaties en het bedrijfsleven de eenzaamheidsproblematiek aan te pakken en fors te verminderen. Een gemeenschappelijke aanpak is nodig om de versnippering te verminderen en meer vraaggericht samen te werken. De komende jaren zal deze samenwerking verder worden ontwikkeld. Lokaal, en mogelijk ook op regionaal gebied. Het gezamenlijke plan van aanpak zal worden uitgevoerd en verder worden vormgegeven. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de landelijke ontwikkelingen en initiatieven vanuit het Rijk.

02. We maken een bestedingsvoorstel voor het budget mantelzorg.

Veel van onze inwoners die kortere of langere tijd hulp nodig hebben wordt geboden door mantelzorgers en vrijwilligers. Intensieve mantelzorg is zwaar en het risico op overbelasting is reëel. Er komt een voorstel hoe het budget voor mantelzorg wordt besteed. Met specifiek

aandacht voor jonge mantelzorgers en respijtzorg.

03. We zetten verder in op de kracht van verenigingen.

Dit project richt zich op het benutten en versterken van de maatschappelijke functie van (sport) verenigingen. Met dit project is de beweging ingezet om laagdrempelige ondersteuning in nabijheid mogelijk te maken, waar mogelijk in eigen wijk of buurt. De ervaring heeft inmiddels geleerd dat er minder een beroep wordt gedaan op zwaardere zorg en ondersteuning. We werken aan een plan op welke wijze deze aanpak kan worden gecontinueerd en eventueel verder kan worden uitgerold in de stad.
Deze actie draagt ook bij aan de doelen 3.1 en 3.2.

03. Elke inwoner heeft de kans zich optimaal te ontwikkelen

Het mag voor de inwoners niet uitmaken waar hun wieg heeft gestaan en hoe het leven de inwoner heeft gevormd. Iedereen moet de mogelijkheid hebben het beste en het mooiste uit zichzelf naar boven halen. Daarbij is het van belang is om expliciet oog te hebben voor kansen(on)gelijkheid in onze stad. Gelijke kansen mag dus ook betekenen dat je ongelijke ondersteuning biedt. Want iedereen dezelfde uitgangspositie geven is onmogelijk, dus moet je bijsturen op wat er in basis is.

03.01 Iedere jeugdige groeit veilig en stabiel op

De basis voor je leven wordt gelegd in je jeugd. Daarom is er specifiek voor deze groep extra aandacht en inzet. We willen dat iedere jeugdige opgroeit in een stabiel gezin; speelt en deelneemt aan maatschappelijke activiteiten. En passende ondersteuning krijgt waar nodig. We zetten in op het versterken van de eigen kracht van de jeugdige en van het zorgend en probleemoplossend vermogen van het gezin en de sociale omgeving. Zo krijgt hij/zij de kans een zelfredzame, sociaal vaardige en gezonde inwoner te worden.
Rol gemeente: we ondersteunen kind en gezin om veilig en gezond (kansrijk) op te kunnen groeien. Daarnaast ondersteunen we ouders bij het oplossen van opvoedproblematiek met aandacht voor alle leefdomeinen.
Vanuit deze rol hebben we drie speerpunten:
a. Wij willen ouders zo vroeg mogelijk ondersteunen bij opvoedproblematiek. Voor het grootste gedeelte van de jeugdigen en hun ouders is voor het gezond opgroeien van de kinderen een positief opgroei- en opvoedklimaat voldoende. Zij redden zich prima, onder andere door gebruik te maken van de basisvoorzieningen in de stad. Een kleinere groep jeugdigen en hun ouders heeft (tijdelijke) ondersteuning nodig in de vorm van een voorziening. Slechts voor een zeer kleine groep jeugdigen en hun ouders is ingrijpen door de overheid nodig. Dit is het geval als ouders er onvoldoende in slagen om hun opvoedverantwoordelijkheid waar te maken en hun kinderen in de ontwikkeling worden bedreigd, of wanneer een jongere een strafbaar feit heeft gepleegd . Streven is: zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig.
b. Wij willen dat kinderen ‘zo thuis mogelijk’ opgroeien. Kinderen hebben baat bij een stabiele opvoedsituatie met toekomstperspectief. Echter: niet iedere jeugdige groeit door allerlei oorzaken op in een stabiel en veilig gezin. Sommige kinderen wonen, tijdelijk, in een pleeggezin binnen de familie, bijvoorbeeld bij een tante of bij opa en oma, ook wel netwerkpleegzorg genoemd. Andere kinderen wonen in een pleeggezin buiten de familie. Kinderen kunnen ook geplaatst worden in een gezinshuis of een residentiële instelling. Ook deze kinderen moeten een duurzame plek hebben waar zij ’zo thuis mogelijk’ kunnen opgroeien: een pleeggezin of een gezinshuis.
c. Wij willen het bereik van onze voorziening in het kader van kinderarmoede bij de Stichting Leergeld verhogen. Kinderen hebben recht op een toereikende levensstandaard, ook als er thuis weinig te besteden is. Onderzoek wijst uit dat kinderen en jongeren die opgroeien in armoede in hun ontwikkeling worden belemmerd. Nu investeren voorkomt problemen op

latere leeftijd. Het helpt ook voorkomen dat kinderen de problemen van hun ouders erven, waardoor armoede overgaat van generatie op generatie. Wij willen dat elk kind ervaart dat hij of zij meedoet en erbij hoort; nú meedoen betekent straks meetellen. Activiteiten als sport, schoolreisjes en muziek horen bij de vorming van ieder kind.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 5

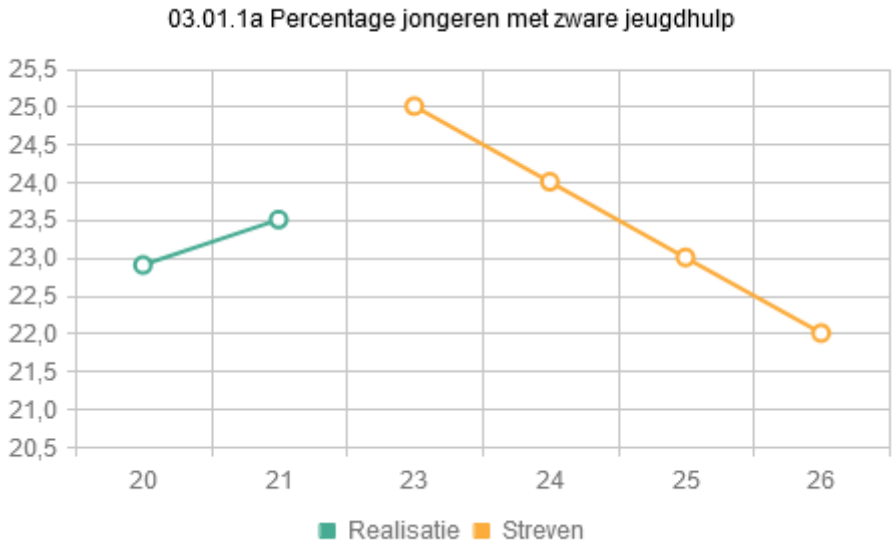

Toelichting

Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "Wij willen ouders zo vroeg mogelijk ondersteunen bij opvoedproblematiek".

De indicator laat het percentage van de zware voorzieningen voor Jeugdhulp zien, ten opzichte van het totaal aantal voorzieningen. Onder zware voorzieningen voor Jeugdhulp valt het wonen en verblijf, maatregelhulp (jeugdbescherming, jeugdreclassering en jeugdzorg +), landelijk transitiearrangement (LTA) en beschikbaarheidsvoorzieningen zoals het Coördinatiepunt spoedhulp, crisisbedden en driemilieusvoorzieningen.

Dat we de laatste jaren een lichte stijging zien van het aandeel zware hulp, kan te maken hebben met corona, wachttijden en krappe arbeidsmarkt. Het streven is om deze tendens vanaf 2023 om te buigen naar een daling.

Bron: Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

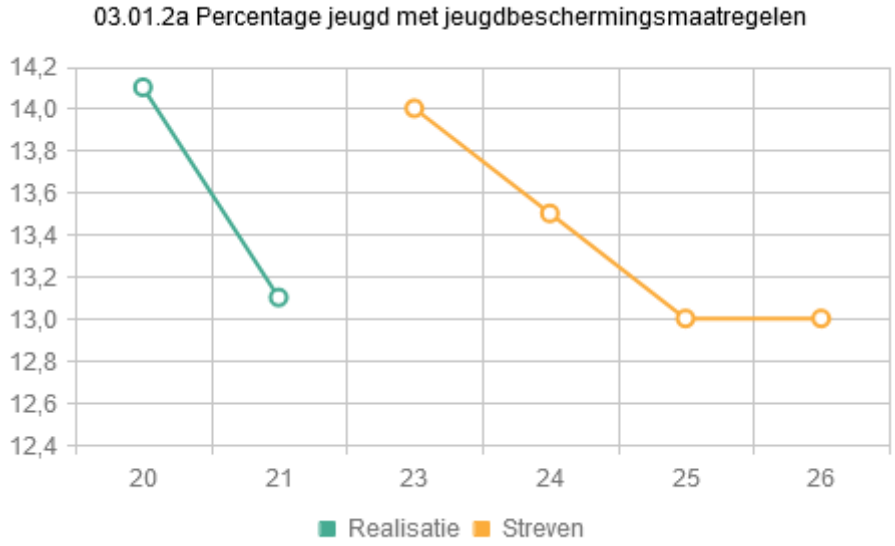

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt b. "Wij willen dat kinderen ‘zo thuis mogelijk’ opgroeien".
De indicator laat het percentage van het aantal unieke kinderen en jongeren met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van het totaal aantal cliënten met Jeugdhulp zien. Jeugdbescherming kan worden ingezet als de kinderrechter jeugdigen onder toezicht stelt wanneer zij opgroeien in een situatie waarin hun welzijn of gezondheid bedreigd wordt. Het gezin krijgt te maken met een gezinsvoogd en krijgt hulp aangeboden. Ouders blijven zo veel mogelijk zelf verantwoordelijk voor de opvoeding en verzorging van hun kinderen. De hulp is vooral gericht op het vergroten van de mogelijkheden van ouders om deze verantwoordelijkheid te dragen. De hulp kan ook gericht zijn op het vergroten van de zelfstandigheid van een jeugdige.
We streven er naar dat via vroegtijdig signaleren en hulp bieden in situaties waarin het welzijn of de gezondheid van kinderen bedreigd wordt, het aantal uithuisplaatsingen afneemt vanaf 2023.
Bron: Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

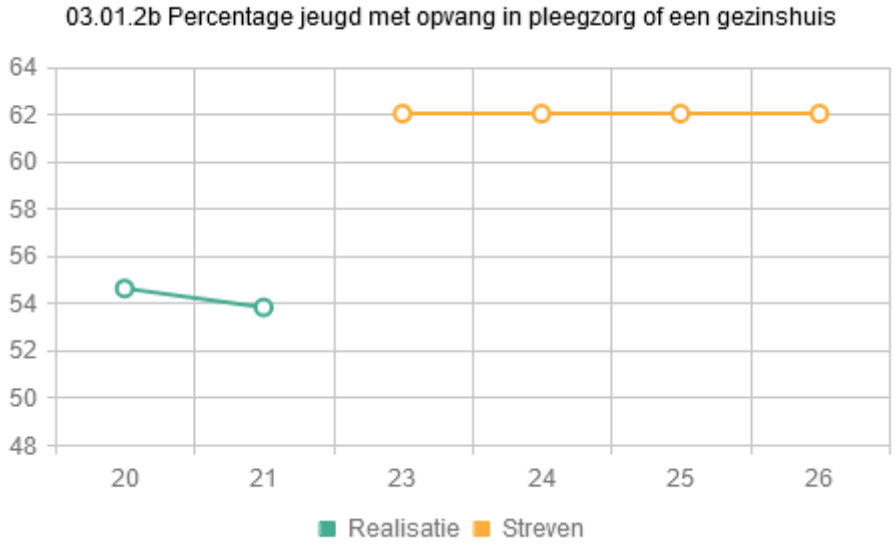

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt b. "Wij willen dat kinderen ‘zo thuis mogelijk’ opgroeien".
In deze indicator wordt het percentage van het totaal aantal jongeren met pleegzorg of een plaatsing in een gezinshuis afgezet tegen het totaal aantal jongeren met Jeugdhulp wonen & verblijf.
We streven naar een duurzame woonsituatie voor kinderen die niet thuis kunnen opgroeien. Plaatsing in een pleeggezin of gezinshuis heeft dan de voorkeur boven andere verblijfsvoorzieningen. Tussentijdse cijfers over 2022 laten een verbetering ten opzichte van 2021 zien. Dit in 2022 hogere verwachte aantal duurzame plekken in pleeggezinnen of gezinshuizen blijft vanaf 2023 het streven.
Bron: Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

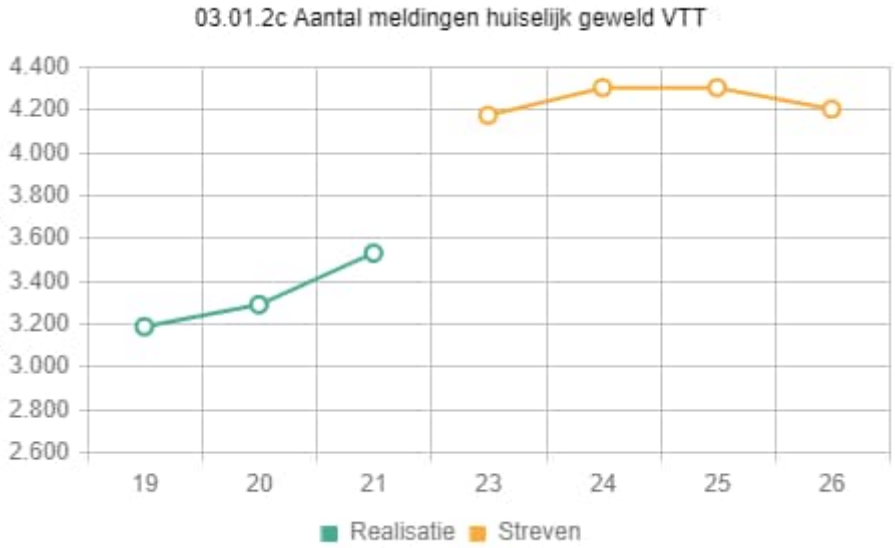

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt b. "Wij willen dat kinderen ‘zo thuis mogelijk’ opgroeien".

Huiselijk geweld is geweld door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer, hierbij gaat het om geweld in afhankelijkheidsrelaties. Deze indicator omvat alle meldingen van de verschillende vormen Huiselijk geweld. Veilig Thuis Twente (VTT) werkt vanuit een regionale beleidsvisie en is actief voor geheel Twente. Deze indicator betreft derhalve het jaarlijkse aantal meldingen van huiselijk geweld in geheel Twente.
Door het toenemende vertrouwen in VTT als samenwerkingspartner en investering in betere signalering en registratie, is de verwachting dat de meldingen in de nabije toekomst nog zullen stijgen. Tussentijdse cijfers over 2022 bevestigen dit beeld. Enerzijds is dit positief omdat meer inwoners en professionals VTT weten te vinden en tijdig hulp kan worden ingezet. Anderzijds hopen we door meer in te zetten op preventie dit soort situaties te voorkomen, hierbij hebben extra focus voor (jonge) kinderen en jongeren. We streven uiteindelijk naar een afname en stabilisatie van meldingen. De gemeente Enschede heeft lokaal een beperkte invloed op deze afname en stabilisatie omdat we ons beleid richten op de gehele regio Twente. De aanpak van Huiselijk geweld is een kwestie van voortdurende inzet en vraagt om een lange adem en lef. Vanaf 2025 ambiëren we als regio een stabilisatie en in 2026 een daling.
Bron: registratiesysteem Veilig Thuis Twente.

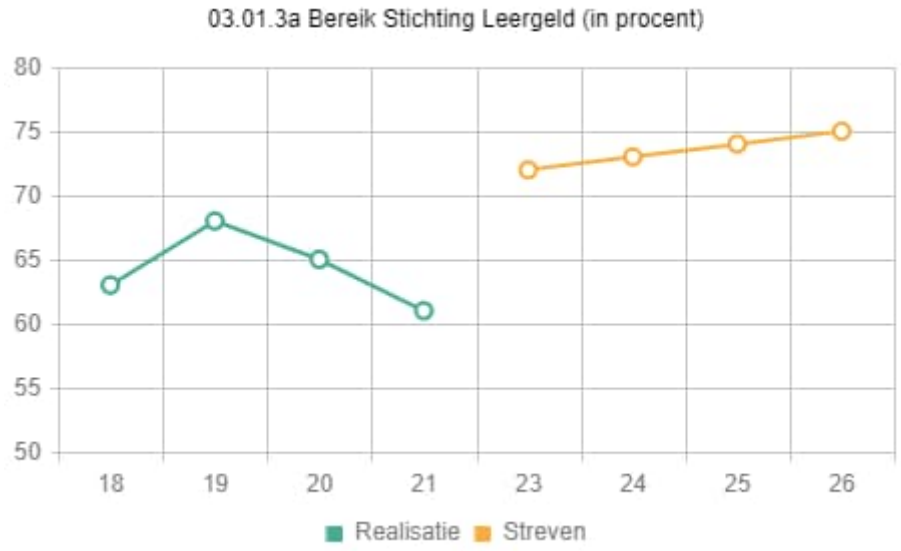

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt c. "Wij willen het bereik van onze voorziening in het kader van kinderarmoede bij de Stichting Leergeld verhogen".
In deze indicator wordt het aantal unieke kinderen dat een verstrekking van de Stichting Leergeld heeft ontvangen weergegeven in een percentage ten opzichte van de totale groep kinderen van 4-18 jaar dat leeft in een gezin dat moet rondkomen onder 120% van het wettelijk sociaal minimum. De Stichting Leergeld Enschede zet zich -naast andere partijen- in om te voorkomen dat kinderen die in armoede leven in een sociaal isolement terechtkomen.
In de kadernota 'Rondkomen met je inkomen' zijn bereiksdoelstellingen t/m 2024 opgenomen voor de Stichting Leergeld. Deze doelstelling is in de nota vastgelegd op 75%.
In 2020 en 2021 heeft Stichting Leergeld een daling in bereik laten zien, met name als gevolg van de coronacrisis. Over de eerste helft van het jaar 2022 zien we weer een groei in aanvragen en daarmee in bereik en we verwachten dat dit herstel zich gestaag zal doorzetten. In afstemming met de Stichting Leergeld is de bereiksdoelstelling nu vastgesteld op een minimaal bereik van 75% in 2026 (niet als ondergrens, maar als realistisch streven).

Bron: Kwiz Armoedemonitor Enschede en Stichting Leergeld.

Acties 2023

Aantal acties: 5

01. We voeren de landelijke Hervormingsagenda 2022-2028 uit.

Het ministerie van VWS, de VNG en partners in de jeugdzorg hebben in november 2022 de Hervormingsagenda Jeugd 2022-2028 gereed. Aanleiding is dat het huidige jeugdstelsel niet (meer) houdbaar is. Inzet van de hervorming is te zorgen dat kwetsbare kinderen goede zorg krijgen. De doelen zijn daarom: 1. betere en tijdige zorg en ondersteuning, op de juiste plek en wanneer dit nodig is; en 2. een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel. De agenda wordt uitgewerkt in zeven thema's: Reikwijdte & preventie, toegang, kwaliteit & effectiviteit, kennis-leren-ontwikkelen, regionalisering, inkoop & administratieve lasten en data & monitoring. In 2023 starten we in Enschede met de uitvoering van de agenda.

02. We ontwikkelen een toekomstscenario jeugd en gezinsbescherming.

Dit gezamenlijke project van de ministeries van VWS en J&V staat in het teken van een veilig thuis. Het schetst hoe de kind en -gezinsbescherming er over een aantal jaar uit komt te zien. Kern van het scenario is dat het lokale team het vaste aanspreekpunt wordt voor kwetsbare gezinnen en dat een regionaal veiligheidsteam het lokale team hierbij ondersteunt. Inzet is in 2023 de wijkteams op dit punt te versterken en aanvullend een regionaal veiligheidsnetwerk op te zetten. In 2023 gaan we:
- een opdracht beleggen bij regionale kwartiermaker toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming;
- het team Huiselijk Geweld (Wijkteams) door te ontwikkelen volgens de pijlers van het toekomstscenario.

03. We doen mee aan het landelijk actieprogramma 'Kansrijke start'.

Dit programma heeft als doel om meer kinderen een kansrijke start te geven. In Nederland heeft 14% van de kinderen een valse start bij de geboorte. Door deze valse start krijgen kinderen later vaker groei- en (psychische) ontwikkelingsproblemen, suikerziekte, hart- en vaatziekten en overgewicht en komen ze veel vaker in aanraking met jeugdhulp. Het actieprogramma is erop gericht dat (1) meer kwetsbare ouders goed voorbereid met hun zwangerschap starten; (2) minder ongeplande en onbedoelde zwangerschappen in kwetsbare gezinnen voorkomen; (3) beter problemen (ook niet-medische) worden gesignaleerd bij (aanstaande) kwetsbare gezinnen; (4) meer aanstaande kwetsbare ouders eerder de juiste hulp krijgen; (5) meer kwetsbare ouders toegerust zijn voor het ouderschap en de opvoeding en (6) minder baby's en jonge kinderen uit huis of onder toezicht worden geplaatst.
In het nieuwe regeerakkoord is Kansrijke Start voor langere termijn opgenomen. We maken een vertaalslag vanuit het Rijksprogramma 2022-2025 naar lokaal niveau. Naast een stedelijke uitvoeringsagenda, gaat meer gebiedsgericht gewerkt worden. Op basis van data en energie bij partners uit de geboortezorgketen en het sociaal domein kijken we in welk gebied dit het beste kan starten. Tevens rollen we de methodiek 'Nu Niet Zwanger' verder uit, door meer aandachtsfunctionarissen in Enschede op te leiden.

04. We verminderen de schadelijke gevolgen van complexe echtscheidingen voor kinderen.

In 2023 ontwikkelen we een systemische aanpak.
Daarnaast onderzoeken we welke regionaal ontwikkelde interventies ten aanzien van het voorkomen van complexe echtscheidingen relevant zijn voor Enschede. Deze vertalen we naar de Enschedese situatie en implementeren we. De interventies hebben betrekking op de volgende onderdelen: a. deskundigheidsbevordering professionals, b. publiekscampagne gericht op netwerk van scheidende ouders, c. afspraken met school en d. vroegtijdig signaleren (ontwikkelen en implementeren risico-taxatie-instrument).
Ook onderzoeken we of de inrichting van "echtscheidings"-jeugdbeschermingstafel bijdraagt aan het veilig laten opgroeien van kinderen. Doel van de tafel is om samen met ouders en kinderen het traject van de jeugdbeschermingsmaatregel in het kader van gezag en omgang vorm te geven.

05. We zetten extra jongerenwerk in op scholen en in wijken.

Het jongerenwerk behoort tot de basisvoorzieningen in het voorliggende veld als het gaat om activiteiten die bijdragen aan het veilig, gezond en kansrijk opgroeien van onze jongeren. Door in en rond school aanwezig te zijn, komen jongerenwerkers makkelijk in contact met jongeren. En jongeren kunnen laagdrempelig bij hen terecht voor vragen of met problemen. Jongerenwerkers kunnen voor scholen een waardevolle samenwerkingspartner zijn, omdat zij weten wat er speelt in het leven en de leefomgeving van de jongeren buiten de schoolmuren. Door een goede samenwerking tussen het jongerenwerk en scholen kunnen jongeren daardoor nog beter ondersteund worden. Gelet de vraagstukken waar een aantal scholen zich voor gesteld ziet en het doel om jongeren laagdrempelig en vroegtijdig te ondersteunen, is versterking van het jongerenwerk op deze scholen gewenst en nodig.
Rondom ‘preventie veiligheid en jongeren’ is het jongerenwerk essentieel. Het jongerenwerk kan preventief, door samen te werken met andere partijen, een betekenisvolle bijdrage leveren aan veilige en leefbare wijken en escalaties als rellen of overlast kunnen worden voorkomen. Ook kan door vroegtijdige signalering en het delen van deze signalen op tijd worden ingegrepen als een jongere in de criminaliteit dreigt af te glijden. Jongerenwerkers kunnen in zo'n situatie een belangrijke rol spelen door de jongere perspectief te bieden, te betrekken bij de samenleving en aan talentontwikkeling te werken. Om deze doelen te halen is extra inzet van het jongerenwerk in de wijken nodig.

03.02 Iedere inwoner neemt volwaardig deel aan de samenleving

Afkomst, geslacht, milieu, opleiding en inkomen (bij jeugd van ouders), fysieke of verstandelijke beperking, bepalen nog te veel de invulling van talentontwikkeling, opleiding en werk. We maken van gewoon meedoen niet een individueel gevecht, maar een taak die we als samenleving hebben te vervullen. Hierbij letten we op een supporterende omgeving, voldoende passende plekken voor onze inwoners om mee te doen al dan niet via een passende plek op de arbeidsmarkt.
Rol gemeente: op basis van vertrouwen investeren in mensen door middel van het beschikbaar stellen van voorzieningen.
Vanuit deze rol hebben we drie speerpunten:
a. Wij willen de maatschappelijke inzet onder onze inwoners vergroten. Participatie, het meedoen en bijdragen aan de maatschappij, vertegenwoordigt voor een persoon allerlei positieve aspecten zoals zingeving, zelfontplooiing, verbondenheid en sociaal contact. Maar participatie heeft in veel gevallen ook expliciete maatschappelijke relevantie en -baten. Bij dit subdoel ligt de focus op betekenisvolle participatie oftewel maatschappelijke inzet. Dit betreft vormen van actieve participatie die van belang zijn voor het individu, én tot doel hebben anderen te helpen of bij te dragen aan de leefomgeving of maatschappij.
b. Wij willen dat onze inwoners kunnen deelnemen aan de samenleving zonder dat ze daarbij beperkingen ervaren. Inwoners kunnen uiteenlopende uitdagingen ervaren die een hindernis vormen voor de gewenste mate van eigen kracht, zelfredzaamheid en het volwaardig kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Beperkingen kunnen op fysiek, psychisch, taalvaardig en/of financieel gebied zijn.
c. We willen dat de inwoners van 70 jaar en ouder in staat zijn thuis te blijven wonen met of zonder ondersteuning. Doel van de Wmo is om mensen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen en deel te laten nemen aan het dagelijks leven, al dan niet met behulp van voorzieningen uit de Wmo. Dit sluit aan bij de wens van veel ouderen. Het stelt ze in staat om in de eigen vertrouwde omgeving met hun vertrouwde netwerk te blijven. Daarnaast geldt voor veel ouderen dat ze hun lage woonlasten behouden. Er kleven natuurlijk ook nadelen aan langer thuis blijven wonen, de woning moet toekomstbestendig gemaakt worden, sommige ouderen ervaren eenzaamheid en ondersteuning is vaak wenselijk. Het is belangrijk om per individu te blijven kijken naar de afweging tussen de voor- en nadelen.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 6

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen de maatschappelijke inzet onder onze inwoners vergroten".
Deze indicator is een totaalscore van het percentage inwoners dat zich inzet voor a. buren, buren in een zorgwekkende situatie (eenzaamheid, zelfverwaarlozing of andere probleemsituatie), verenigingsleven, vrijwilligerswerk en/of zorg aan een hulpbehoevende naaste (mantelzorg) in de afgelopen 12 maanden.
Streven is een continue stijging. We zetten in op het versterken van de sociale basis, zodat inwoners zichzelf kunnen redden via de aanwezigheid van voorzieningen in de buurt.
Bron: Waarstaatjegemeente.nl

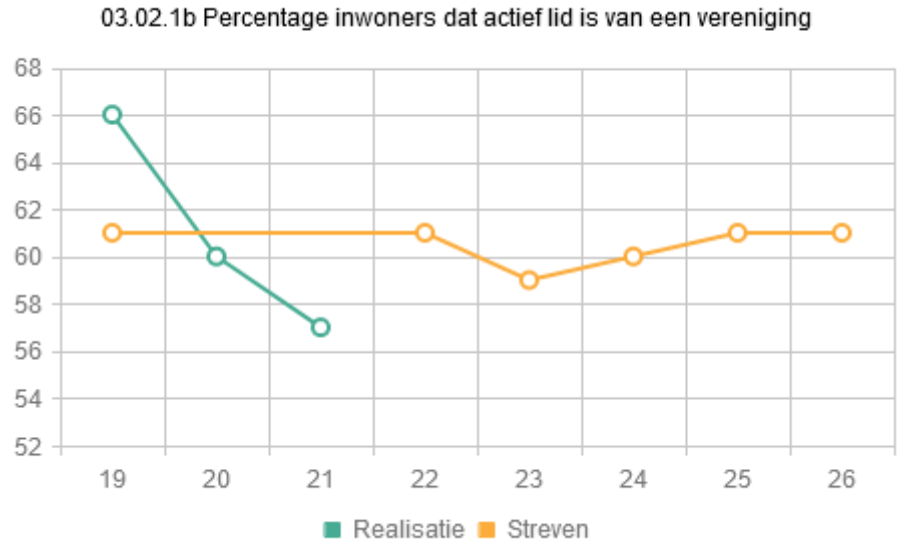

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen de maatschappelijke inzet

onder onze inwoners vergroten" en is een specificatie van de indicator maatschappelijke inzet.
Het betreft inwoners die lid zijn van een Enschedese vereniging of organisatie op het gebied van sport, hobby, cultuur, religie, natuur- en milieu, vakbond, jongeren, ouderen, vrouwen, gehandicapten, migranten, wijkraad, buurtcommissie, bewonerscommissie, politiek, zorg- of hulpverlening en dergelijke en actief deelnemen aan de activiteiten van de club.
Er is deze eeuw sprake van een stabiele lijn, variërend tussen 58% en 63%, met een kleine uitschieter in 2019 (66%) en 2021 (57%). Streven is de score van het sterk-stedelijke gemiddelde (gemeentegrootte 100.000-300.000 inwoners). In 2021 was de score van Enschede nagenoeg gelijk. De score ligt ook op het landelijk niveau.
Bron: stadspeiling Kennispunt Twente

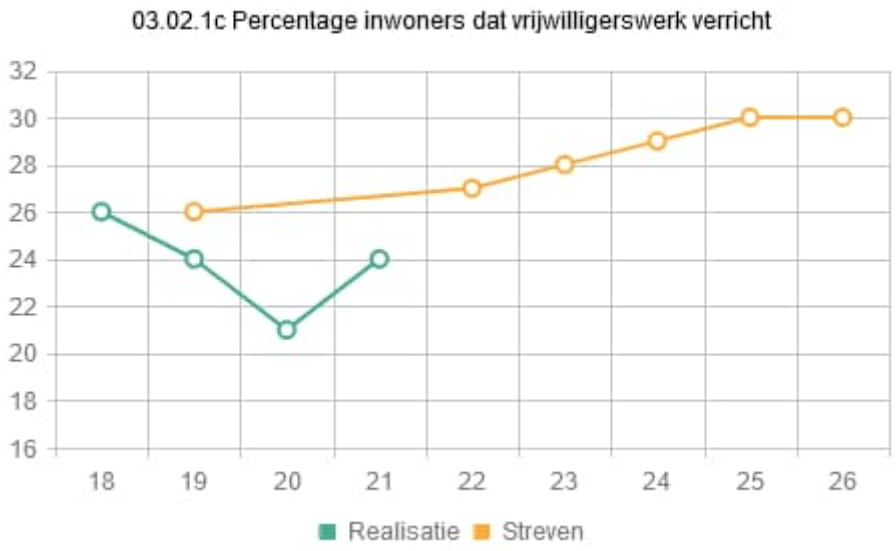

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen de maatschappelijke inzet onder onze inwoners vergroten" en is een specificatie van de indicator maatschappelijke inzet.
Vrijwilligerswerk is werk dat in georganiseerd verband onbetaald wordt uitgevoerd, bij een sportvereniging, hobbyvereniging, cultuurvereniging, kerkgenootschap of andere religieuze vereniging, natuur- en milieuvereniging, school, wijkraad/activiteiten, buurtcommissie/buurthuis, bewonerscommissie, vakvereniging, ouderenbond, vrouwenvereniging, migrantenorganisatie, politieke partij, jongerenorganisatie, gehandicaptenorganisatie, zorg- of hulpverleningsorganisatie, mantelzorgondersteuning, andere vereniging of club. We meten hier het vrijwilligerswerk met structureel karakter.
Enschede scoort op deze indicator hetzelfde als landelijk. Het beleid is gericht op een hogere vrijwillige inzet van de inwoners, daarom streven we naar geleidelijke toename. Daarbij zagen we de laatste paar jaar een lichte krimp doordat de bereidheid tot structureel vrijwilligerswerk daalt. Voor incidentele klussen speelt dit niet, in de coronacrisis nam dit zelfs toe.
Bron: stadspeiling Kennispunt Twente

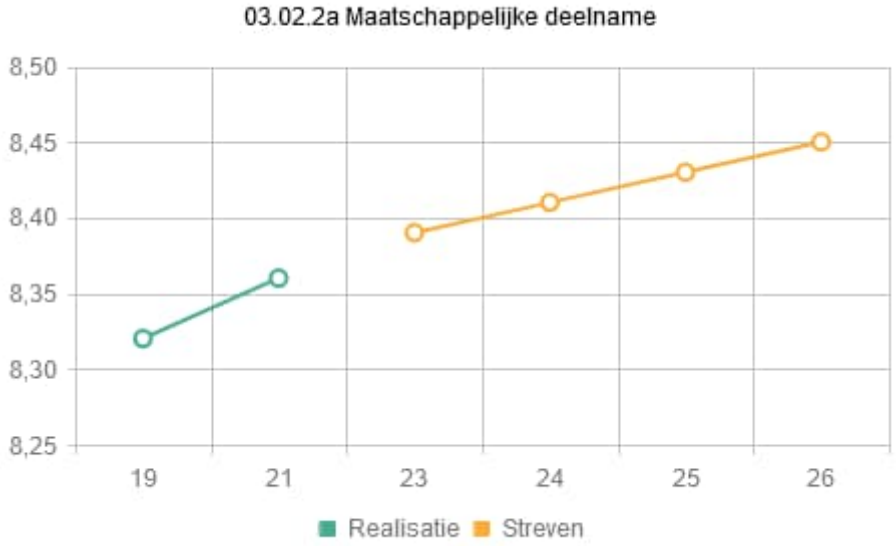

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt b. "We willen dat onze inwoners kunnen deelnemen aan de samenleving zonder dat ze daarbij beperkingen ervaren".
Deze indicator is een optelsom (schaalscore) van zeven onderdelen: (algemene) lichamelijke gezondheid, fysiek functioneren (bewegen), geestelijke gezondheid, taal & cultuur, financieel, gevoel er niet bij te horen/niet thuis te voelen en anders.
In de afgelopen zes jaar is er sprake geweest van een stijging van 0,08 (op de schaalscore), deze stijging willen we doorzetten. Op taal & cultuur scoren we beter dan landelijk, bij de onderdelen geestelijke gezondheid en gevoel er niet bij te horen scoren we iets lager en op de andere vier onderdelen scoren we hetzelfde als landelijk.
Bron: Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl) tabel 5.2 en 5.3

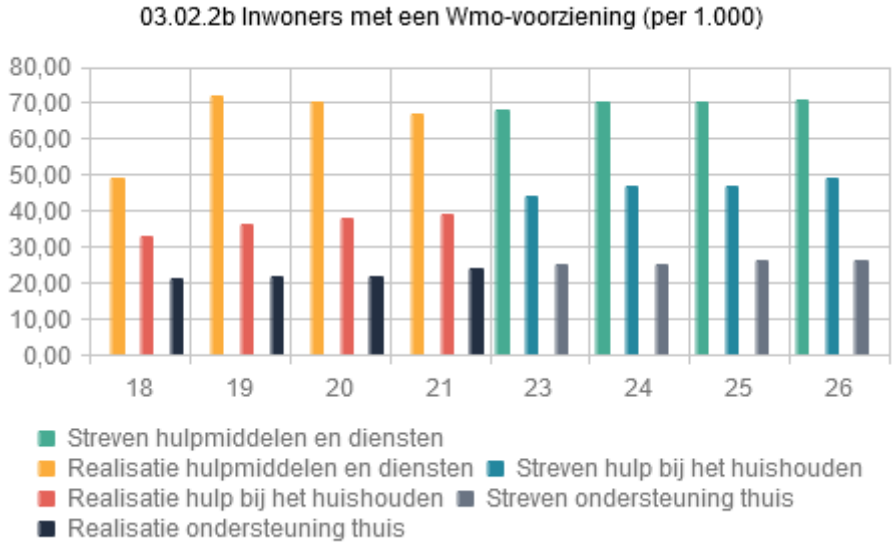

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt b. "Wij willen dat onze inwoners kunnen deelnemen aan de samenleving zonder dat ze daarbij beperkingen ervaren".
Een Wmo voorziening is ondersteuning binnen het kader van de Wet Maatschappelijke

ondersteuning geleverd in de vorm van een product of dienst die is afgestemd op de wensen, persoonskenmerken, mogelijkheden en behoeften van een individu. In deze indicator wordt het aantal inwoners van Enschede (per 1.000 inwoners) in de eerste helft van een jaar getoond met een Wmo voorziening, te weten Ondersteuning thuis, Hulp bij het huishouden en Hulpmiddelen en diensten.
Door de invoering van de sociale basis is de verwachting dat de verwachte groei kan worden gestabiliseerd door meer in te zetten op algemene vrij toegankelijke voorzieningen in de wijken en buurten. Voor de ondersteuning huishouden is de verwachting dat het beroep hierop tot 2025 verder toe zal nemen. Vanaf 2025 is de verwachting dat de groei minder zal zijn doordat inwoners met een hoger inkomen bij een nieuwe aanvraag zullen afzien van de inzet via de gemeente omdat de eigen bijdrage hiervoor hoger zal zijn dan wanneer de ondersteuning zelf wordt georganiseerd. Dit is een gevolg van een verwachte wetswijziging die zal leiden tot een eerlijkere eigen bijdrage voor huishoudelijke hulp.
Bron: Wmo voorspelmodel (vng.nl) en Dashboard - Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein - Enschede (waarstaatjegemeente.nl)

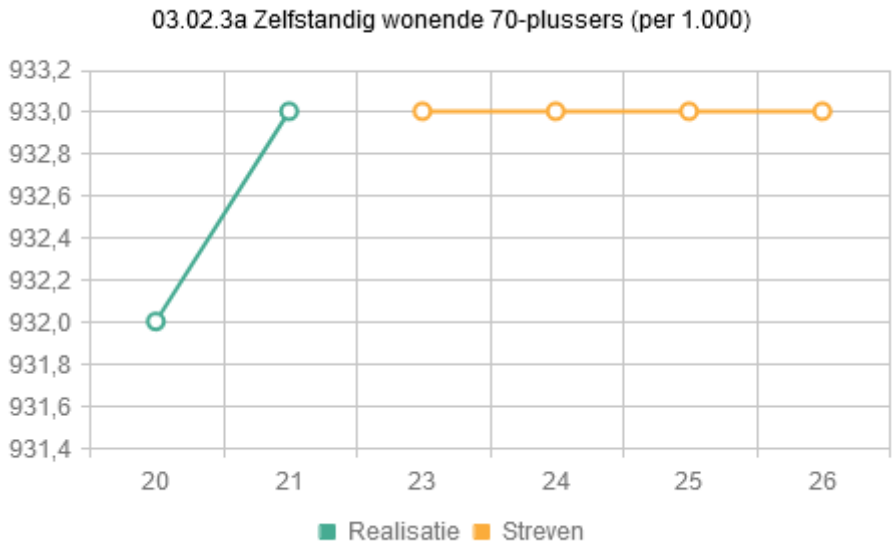

Toelichting
Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt c. "We willen dat de inwoners van 70 jaar en ouder in staat is thuis te blijven wonen met of zonder ondersteuning". In deze indicator wordt het aantal zelfstandig wonende inwoners van Enschede van 70 jaar en ouder per 1000 inwoners getoond. Dit wordt gemeten aan de hand van het aantal ouderen met een indicatie voor de wet langdurige zorg die niet zelfstandig wonen.
De afgelopen jaren is het aantal ouderen wat zelfstandig woont stabiel gebleven. Dit is te verklaren doordat er een aantal grote langdurige zorg instellingen in Enschede zijn, met een regionale functie. Pas zodra het Zorgkantoor besluit het aantal intramurale plekken in Enschede te beperken, zal het aantal inwoners dat zelfstandig woont groter worden. De gemeente Enschede heeft hier geen invloed op, anders dan vanuit o.a. het bestemmingsplan verdere scheiding van wonen en zorg (extramuralisering) mogelijk te maken.
Bron: CBS, Monitor Sociaal Domein Wmo.

Acties 2023

Aantal acties: 6

01. We besteden de Wmo-dienstverlening aan.

In 2023 gaan we de Wmo-onderdelen begeleiding, dagbesteding, persoonlijke verzorging, (kortdurend) verblijf en ondersteuning bij het huishouden aanbesteden. Contracten voor ondersteuning huishouden starten op 1 januari 2024, de contracten voor dagbesteding, begeleiding, persoonlijke verzorging en (kortdurend) verblijf starten op 1 januari 2025. Belangrijke punten in deze aanbestedingen zijn: samenwerken in de wijk versterken (gebiedsgericht), aansluiting met de sociale basis, mensen worden zo normaal mogelijk in de eigen woonomgeving ondersteund en waar mogelijk zijn er minder aanbieders.

02. We voeren het beleidskader 'Toezicht en handhaving Wmo en Jeugd' 2022-2025 uit.

In juni 2022 is dit kader door de raad vastgesteld. Speerpunten in 2023 zijn:
- proactief toezicht op kwaliteit en rechtmatigheid: zorgaanbieders worden steekproefsgewijs proactief onderzocht door middel van een QuickScan;
- integrale signalering en samenwerking: de regionale werkgroep zorgfraude zorgt voor een gezamenlijke aanpak tegen zorgfraude en de proeftuin zorgfraude biedt ruimte om te experimenteren met vernieuwde werkwijzen;
- risico gestuurd toezicht: we hebben aandacht voor data gestuurd werken, door analyse van externe data en het ontwikkelen van een intern dashboard.

Deze actie draagt ook bij aan doel 3.1.

03. We stellen een woonzorgvisie voor ouderen op.

Het aantal inwoners van Enschede van 65 jaar en ouder neemt de komende jaren sterk toe als gevolg van de dubbele vergrijzing (meer ouderen, die gemiddeld ouder worden). In 2023 breiden we onze woonvisie uit met een onderdeel 'woonzorgvisie', waarin we beschrijven hoe we deze doelgroep in de toekomst in een fijne leefomgeving voldoende kunnen faciliteren in hun woon-zorgbehoefte. De woonzorgvisie is een product dat in samenwerking met partners (woningcorporaties, zorgpartijen en zorgkantoor) tot stand komt en door partijen gezamenlijk wordt vastgesteld.

Deze actie draagt ook bij aan doel 07 (In Enschede kun je prettig en gezond wonen en leven) van het programma Duurzaam werken, wonen en leven

04. We maken inclusief beleid.

Inclusiebeleid gaat over:
- het ondersteunen van organisaties die zich inzetten voor emancipatie;
- het ondersteunen van organisaties die zich inzetten voor LHBTI+;
- het tegengaan van discriminatie;
- het in gesprek gaan en blijven via de tafel van Vrede met alle geloofsgemeenschappen in de stad;
- het omarmen van VN-verdrag voor mensen met een handicap en dit onderdeel laten zijn van beleidsontwikkeling voor de inwoners van de stad.

In 2023 zetten we in op het verder uitbreiden van het Pride-netwerk, in samenwerking met de Provincie Overijssel. Daarnaast zetten we de stadsgesprekken over racisme en discriminatie voort, die we naar aanleiding van de raadsmotie in 2022 zijn opgestart. En we voeren de acties uit die voortkomen uit het VN-verdrag op de terreinen openbaar vervoer, sport, zorg, wonen, mobiliteit, toegankelijkheid en ruimtelijke ordening.

05. We beëindigen de bed-bad-brood-regeling.

De bed-bad-brood-regeling (BBB) voor mensen die al lange tijd in Enschede verblijven maar geen rechtsgeldige verblijfsdocumenten hebben, eindigt op 1 augustus 2023. Er vindt geen nieuwe instroom meer plaats. Voor de vier huidige gebruikers zoeken we een oplossing die hen perspectief biedt. Perspectief dat voorkomt dat hun enige alternatief 'de straat' is. Activiteiten:
1. trajectplannen per individu koppelen aan formele beëindiging per 1 augustus 2023;
2. lobby bij het Rijk om een landelijke oplossing voor deze groep te krijgen;
3. t.b.v. het zo goed mogelijk faciliteren van het toekomstperspectief zoeken naar activering en participatie in de woonomgeving (via o.a. vrijwilligerswerk, cursus en scholing, activiteiten bij buurtcentra, werk), hierbij optimaal gebruik maken van de mogelijkheden die de huidige regelgeving biedt;

4. juridische ondersteuning (laten) bieden om het proces om alsnog een geldige verblijfsstatus te verkrijgen te kunnen afronden in de resterende periode;
5. waar nodig een individuele eenmalige investering om een vervolgstap in Nederland, het land van herkomst of een ander land mogelijk te maken en waarmee de bemoeienis van Enschede eindigt.
We informeren de Raad medio mei/juni 2023 over voortgang en de definitieve afronding van het traject en hebben waar nodig afstemming met de Raad bij dreigende stagnatie of andere bijzonderheden.

06. We voeren de nieuwe Wet Inburgering uit.

De Wet inburgering 2021 is vanaf 1 januari 2022 van kracht. De regie op de uitvoering van de inburgering ligt bij de gemeenten. Het doel van de wet is om inburgeringsplichtigen zo snel mogelijk te laten meedoen in de Nederlandse samenleving, het liefst met betaald werk. In 2023 gaan we verder met de implementatie en uiteraard de uitvoering. Statushouders die zich in Enschede vestigen, worden intensief begeleid, waarbij we ons richten op het inburgeren, het leren van de taal en het vinden van werk.

03.03 Iedere inwoner ontwikkelt zijn talenten (door)

We willen dat al onze inwoners hun talenten kunnen blijven doorontwikkelen, van jong tot oud. Hierbij willen we dat het milieu waarin je opgroeit (gezin, school, vereniging, buurt e.d.) geen rol speelt in de hoeveelheid kansen die je geboden krijgt. Daarbij begint het vanaf jonge leeftijd, waarbij er nauw samengewerkt moet worden met scholen. Maar zien we als gemeente ook een belangrijke rol in het klaarstomen voor de arbeidsmarkt voor al onze inwoners.

Rol gemeente: onze rol begint bij onze jeugd en jongeren. Hierbij sturen we op vroegtijdige preventie. Daarnaast sturen we op schoolgang en handhaven daar op. We zorgen dat er hulp komt voor jongeren met psychische problemen om toch door kunnen met school en opleiding. We financieren het onderwijs om een breder aanbod te doen en het middenveld om veel jongeren te bereiken. Verder willen we dat ook als je ouder bent of nieuw bent in Nederland je kansen hebt om je verder door te ontwikkelen. We stimuleren een leven lang onderwijs.

Vanuit deze rol hebben we als speerpunt:

a. Wij willen dat onze inwoners een startkwalificatie hebben. Een schooldiploma vergroot de kans op participatie via betaald werk. Voor een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt is een opleiding mbo2, havo-, vwo-, of hoger vereist. De inzet van de gemeente is om te voorkomen dat jongeren afhaken en om hen alsnog een diploma te laten behalen. Daarnaast ben je nooit te oud om te leren en zetten we in op een leven lang leren.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

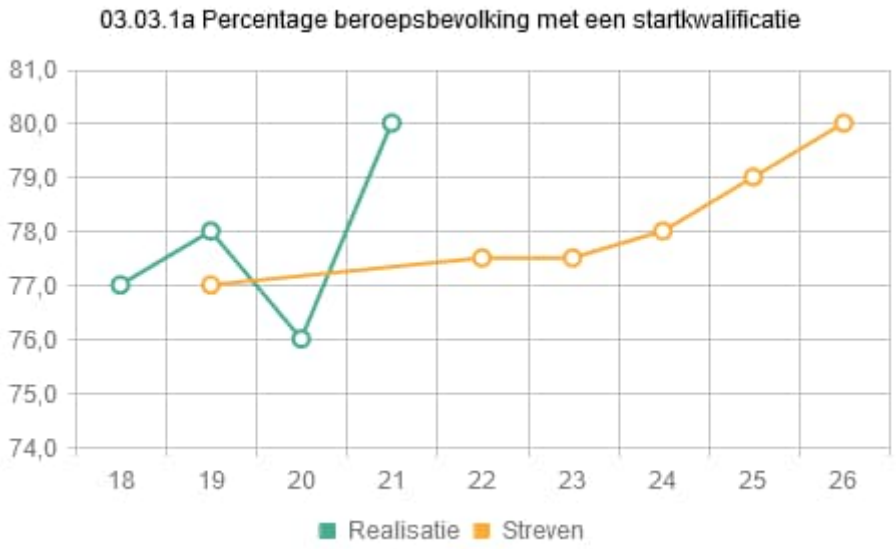

Toelichting

Deze indicator heeft betrekking op het speerpunt a. "We willen dat onze inwoners een startkwalificatie hebben".

Het hebben van een startkwalificatie (een diploma mbo2, havo-, vwo-, of hoger) is enorm belangrijk om een zelfstandig leven op te bouwen en te leiden. Zonder startkwalificatie is de kans zes keer zo groot op maatschappelijke uitval. Als je geen startkwalificatie haalt, is de kans 1 op 3 dat je een participatiewet-uitkering nodig hebt. Daarom willen wij dat zoveel mogelijk inwoners een startkwalificatie hebben.

We hanteren als streefwaarde de Europese doelstelling van 80%. Dat is ambitieus en de komende jaren blijven we daar waarschijnlijk onder. Ook blijkt de waarde regelmatig te schommelen. Dat komt waarschijnlijk doordat de samenstelling van de beroepsbevolking per jaar verschilt. De uitschieter in 2021 kunnen we nog niet verklaren.

Onze inzet is vooral gericht op jongeren tot 27 jaar. Samen met het onderwijs en andere (zorg-) partners proberen we te voorkomen dat jongeren afhaken op school . Als dat wel gebeurt, gaan we met de jongeren aan de slag om alsnog een terugkeer naar school mogelijk te maken. Voor jongeren waar verder studeren echt geen optie is, zorgen we voor goede begeleiding naar en ondersteuning op de arbeidsmarkt. Overigens is de relatie tussen onze inzet en het maatschappelijk resultaat niet één op één. Jongeren, ouders en scholen bepalen de uitkomst mee.

Bron: CBS-EBB

Acties 2023

Aantal acties: 8

01. We voeren het programma Kansengelijkheid 2023-2033 uit.

In 2023 geven we invulling aan het programma Kansengelijkheid. Ieder kind moet in Enschede de kans krijgen het mooiste en beste uit zichzelf te halen. We letten daarbij op de nog sterke verschillen tussen wijken. Dat betekent ook: voor gelijke kansen gaan we ongelijk investeren. Het programma is een lange termijn aanpak en een verbreding en verdieping van de strategie Kansengelijkheid zoals vastgesteld in december 2020.

Deze actie hangt samen met alle drie hoofddoelen en in het bijzonder met doel 3.

02. Op het voortgezet onderwijs (VO) voeren we schoolaanwezigheidsbeleid uit.

Dit doen we met schoolwijkcoaches, jongerenwerk, jeugdgezondheidszorg en leerplicht. Op het

VO kunnen jongeren nog niet stoppen met school. Maar er kunnen wel allerlei problemen zijn die later de oorzaak kunnen zijn om wel te stoppen met school. Daarom werken we met scholen samen om op tijd die problemen in beeld te krijgen en met jongeren en ouders daaraan te werken. Het komende jaar maken we hierover in de LEA scherpe afspraken over (zie actie 05).

03. We voeren we de jongerenaanpak Twentse Belofte uit.

Dit doen we met wijkcoaches, werkcoaches, jongerencoaches en RMC en in nauwe samenwerking met het MBO in Twente. We bespreken met de jongeren wat de oorzaak is van het niet kunnen afronden van een opleiding. Daarrna gaan we samen met hen aan de slag om die oorzaken weg te nemen en zo een succesvolle terugkeer in het onderwijs mogelijk te maken of een stap richting arbeidsmarkt te zetten al dan niet gecombineerd met scholing.

04. We zorgen dat jongeren uit het VSO en PRO een goede en duurzame overstap maken naar de arbeidsmarkt of dagbesteding.

Dit doen we samen met RMC, werkcoaches, DCW, Werkplein Twente en wijkcoaches. Het komende jaar versterken we onze aanpak. In heel Twente – en dus ook in Enschede – gaan jongeren met scholen en gemeenten “toekomstplannen” maken. In een toekomstplan blikt een jongere vier jaar vooruit op het gebied van school/werk, inkomen, wonen, relaties en vrije tijd. De jongere krijgt vervolgens een coach die hem helpt om dat plan uit te voeren. Op die manier maken jongeren uit het VSO en PRO meer kans op een goede vervolgstap na het afronden van hun school.

05. We voeren de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) uit.

De in 2022 vast te stellen LEA is de meerjaren-agenda voor de periode 2023-2026 met de schoolbesturen primair en voortgezet onderwijs, mbo en de kinderopvang. Centraal staat een samenhangende aanpak voor leerlingen in een kansarme situatie, met betrokkenheid van hun ouders en met de school als trefpunt voor een brede coalitie: met armoedebestrijding, voor- en naschoolse educatie, taal, sport, ICT, techniek, media, cultuur en ondernemerschap. Voor de gemeente betekent dit dat we doelen en financiële middelen van verschillende portefeuilles samenbrengen op plekken waar ze het verschil kunnen maken.

06. We stimuleren de rijke schooldag.

In het voortgezet onderwijs is als uitvloeisel van de corona-periode een start gemaakt met een aantal huiskamers. De eerste ervaringen hiermee zijn positief. Deze aanpak willen we samen met de betrokken partners bestendigen en uitbreiden. Meer aanbod voor kinderen in aansluiting op de reguliere schooltijd vraagt ook een verbreding naar partners en activiteiten op het gebied van cultuur en/of sport (de "rijke schooldag"). Dit zal naar verwachting ook onderdeel zijn van de nieuwe LEA (zie actie 3.03-05).

07. We stimuleren extra inzet op basisvaardigheden.

Het onderwijs van basisvaardigheden vergt extra aandacht, zeker ook in Enschede waar een relatief groot deel van de bevolking laaggeletterd is. We willen de samenwerking met de onderwijspartners en de Bibliotheek Enschede verder versterken en blijven inzetten op het vergroten van het bereik van de voorschoolse educatie. Taal en (voor)lezen brengen we met campagnes en de website www.Gavoortaalenschede.nl onder de aandacht.

08. We ontwikkelen door op het thema onderwijs-jeugdzorg: collectief arrangeren op de zorg-intensieve scholen en de focus op schoolaanwezigheid.

Afgelopen jaren is er in de regio op diverse plekken geëxperimenteerd met het optimaal verbinden van jeugdzorg met de zorg in het onderwijs. Met name op zorg-intensieve scholen (veelal (V)SO, PRO en SBO) knelt de individueel gerichte jeugdzorg met de groepsgewijze aanpak binnen het onderwijs. De pilots OJA hebben laten zien dat dit beter kan. In de periode tot en met 2024 gaan we de inzet van jeugdzorg en de ondersteuning op de school verder integreren. Hierbij werken de verschillende partijen (scholen, gemeente en zorgaanbieders) op een interprofessionele manier samen.

Een tweede aandachtsveld dat juist voor leerlingen die dreigen uit te vallen van groot belang is, is de aandacht voor de schoolaanwezigheid. Hierbij valt het onderscheid tussen geoorloofd en ongeoorloofd verzuim weg. Het is voor de leerling niet goed dat er onderwijstijd gemist wordt. Vanuit een goede analyse kunnen school-, klas- en persoonsgerichte interventies worden ingezet.

Wettelijk verplichte indicatoren
Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
17.	4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2020	0,5	DUO/Ingrado
18.	4. Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2021	19	DUO/Ingrado
19.	4. Onderwijs	Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers (12 - 23 jaar) aan het VO en MBO onderwijs	2021	2,5	DUO/Ingrado
20.	5. Sport, cultuur en recreatie	Niet-sporters	%	2020	52,3	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen (GGD, CBS, RIVM)
22.	6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12- t/m 21-jarigen	2020	1	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
23.	6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2020	10	CBS
29.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2021	13,5	CBS
30.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2021	1,9	CBS
31.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2021	0,6	CBS
32.	6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	2021	1.010	CBS

Wat mag het kosten?

Om de gestelde doelen te bereiken zijn per doel lasten begroot voor 2023. Deze bedragen worden ingezet voor het realiseren van de acties (onder 'Wat gaan we doen') maar ook voor het realiseren van de reguliere werkzaamheden. Onderstaande grafiek geeft per product inzicht in de beschikbaar gestelde budgetten.

Vitaal en sociaal: Lasten per product in 1.000 euro

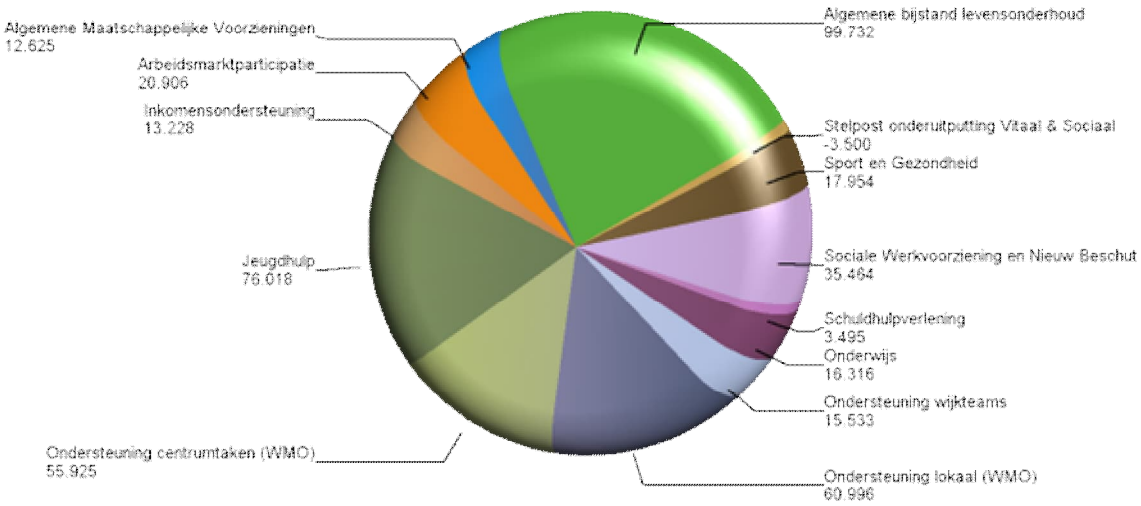

Onderstaande tabel geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de lasten, baten en reserve mutaties.

Vitaal en sociaal Bedragen x 1.000 euro	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Lasten	429.687	424.692	416.498	408.638	402.082
Baten	122.924	125.309	120.536	119.965	119.460
Saldo van baten en lasten	**306.763**	**299.384**	**295.962**	**288.673**	**282.622**
Storting reserves	8.848	2.641	1.836	821	1
Onttrekking reserves	13.376	2.128	528	500	196
Resultaat	**302.235**	**299.896**	**297.269**	**288.994**	**282.427**

Toelichting

De lasten dalen in de begroting 2023 met 5 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2022. De belangrijkste oorzaken zijn:

- lagere lasten bij het product Inkomensondersteuning (10 miljoen euro) als gevolg van het vervallen van de eenmalige lasten van de energietoeslag;
- hogere lasten het product Jeugdhulp (8,8 miljoen euro) als gevolg van hogere lasten van de regionale driemilieuvoorziening (3,6 miljoen euro), hogere lasten die

samenhangen met extra rijkmiddelen (3,7 miljoen euro), loon en prijscompensatie (2 miljoen euro), compensatie voor een hogere contractuele indexatie van de inkooptarieven (2,2 miljoen euro), lagere lasten vanwege een lagere onttrekking aan de reserve jeugdhulp (2 miljoen euro) en lagere lasten als gevolg van vervallen van eenmalige posten en overige kleinere verschillen (700.000 euro);

- hogere lasten bij het product Ondersteuning lokale taken Wmo (7,7 miljoen euro) als gevolg van een overheveling van lasten vanuit het product Algemeen Maatschappelijke Voorzieningen voor dagbestedingsactiviteiten die vallen onder de reikwijdte van de Wmo (3,6 miljoen euro), loon, prijs en volume aanpassingen (2,3 miljoen euro), compensatie van knelpunt van een hogere indexatie van de inkoopcontracten begeleiding, hulpmiddelen en vervoer (1,5 miljoen euro) en diverse kleinere verschillen (300.000 euro);
- lagere lasten bij het product Algemeen Maatschappelijke Voorzieningen (7 miljoen euro) als gevolg van de overheveling vanuit Ondersteuning lokale taken Wmo (3,6 miljoen), zie hierboven, het vervallen van de lasten vanuit de bestemmingsvoorstellen uit de Jaarrekening 2021, met name de POK-middelen (1,6 miljoen euro), overheveling van lasten van inburgering naar het product Arbeidsmarktparticipatie (1,5 miljoen euro) en wegvallende coronamiddelen en Gezond in de Stad-middelen en overige kleinere posten (900.000 euro) en hogere lasten als gevolg van prioriteiten uit het coalitieakkoord (600.000 euro).;
- lagere lasten bij het product Arbeidsmarktparticipatie (2,4 miljoen euro) als gevolg van de wegvallende middelen voor het coronasteunpakket (3,4 miljoen euro), het wegvallen van de regionale middelen voor crisisdienstverlening (1,1 miljoen euro), het Twents Fonds voor Vakmanschap (1 miljoen euro); hogere lasten voor inburgering (2,4 miljoen euro) door extra rijksmiddelen en overheveling vanuit Algemeen Maatschappelijke Voorzieningen en loon -en prijscompensatie (700.000 euro);
- lagere lasten bij het product Ondersteuning centrumtaken Wmo (800.000 euro) als gevolg van het wegvallen van dak- en thuisloosheid (1,5 miljoen euro) en hogere lasten voor loon -en prijsaanpassing (1,5 miljoen euro), het vervallen van de onttrekking aan de reserve maatschappelijke opvang en overige verschillen (800.000 euro);
- lagere lasten bij het product Schuldhulpverlening (800.000 euro) als gevolg van het wegvallen van de middelen van het coronasteunpakket;
- lagere lasten bij het product Onderwijs (500.000 euro) als gevolg van lagere rijksuitkeringen voor het Nationaal Onderwijs Programma (600.000 euro), de Euregionale leerlijn (300.000 euro) en RMC-middelen (100.000 euro) en hogere lasten vanwege de compensatie voor de hogere kosten van het leerlingenvervoer (200.000 euro) en het toekennen van extra middelen voor Kansengelijkheid/LEA en overige kleine verschillen (300.000 euro);
- hogere lasten bij het product Sport & Gezondheid van 300.000 euro. Dit is het saldo van lagere lasten vanwege het wegvallen van eenmalige posten (1,7 miljoen) en hogere lasten door met name de compensatie van Sportaal voor gestegen energiekosten (750.000 euro), extra middelen voor clustering sportparken, preventie en sportstimulering (700.000 euro) en loon-en prijsaanpassingen en overige verschillen (550.000 euro).
- lagere lasten als gevolg van kleinere verschillen op de overige producten (300.000 euro).

De baten stijgen in de begroting 2023 met 2,4 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2022. De belangrijkste oorzaken zijn:

- hogere baten bij het product Jeugdhulp (3 miljoen euro) als gevolg van de specifieke uitkering voor de regionale driemilieuvoorzieningen;
- lagere baten bij het product Onderwijs als gevolg van de lagere specifieke uitkeringen voor het Nationaal Onderwijsprogramma en de Doorlopende leerlijn (1 miljoen euro);
- lagere baten bij het product Algemeen Maatschappelijk Voorzieningen door overheveling van inburgering naar Arbeidsmarktparticipatie (600.000 euro).
- hogere baten bij het product Arbeidmarktparticipatie (500.000 euro) als gevolg van hogere baten vanwege de overheveling en rijksmiddelen voor inburgering (1,5 miljoen euro) en lagere baten bij het Twents Fonds voor Vakmanschap (1 miljoen euro);
- hogere baten als gevolg van kleinere verschillen op de overige producten (500.000 euro).

De storting in de reserves daalt in de begroting 2023 met 6,2 miljoen ten opzichte van de begroting 2022 als gevolg van de lagere rijksbijdrage voor het product Jeugdhulp.

De onttrekking aan de reserves daalt in de begroting in 2023 met 11,2 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2022 als gevolg van het vervallen van de onttrekkingen uit de bestemmingsreserve vanuit de Jaarrekening (4 miljoen euro), het vervallen van de onttrekkingen vanwege de coronasteunpakketten voor arbeidsmarkt, schuldhulpverlening en de TONK-regeling (totaal 4,5 miljoen euro) en de lagere onttrekking uit de reserve voor jeugdhulp (2 miljoen euro) en overige lagere onttrekkingen (700.000 euro).

Meer info	**Klik hier voor meer informatie over reguliere werkzaamheden en beleidsnota's.**
Portefeuillehouders	Niels van den Berg, Jeroen Diepemaat, Jurgen van Houdt, Arjan Kampman
Concerndirecteur	Djoerd de Vos Koelink

3.2 Duurzaam wonen, leven en werken

Strategische opgave: Groen en duurzaam Enschede

Doel	Subdoel	Link
01. Enschede is klimaatneutraal *totale lasten (x 1.000 euro): 226,00*	01.01 We verlagen de CO2 uitstoot onder andere door energiebesparing en opwek van hernieuwbare energie	Indicatoren: 2 Aantal acties: 4
	01.02 We verminderen aardgasgebruik door woningen en bedrijven aardgasvrij te maken.	Indicatoren: 2 Aantal acties: 4
02. Enschede is klimaatbestendig en waterrobuust ingericht *totale lasten (x 1.000 euro): 0,00*	02.01 We passen de omgeving aan op de klimaatverandering	Indicatoren: 1 Aantal acties: 2
03. Enschede is groen en biodivers *totale lasten (x 1.000 euro): 0,00*	03.01 Samen zorgen we voor een groene omgeving met meer planten en dieren	Aantal acties: 3
04. Enschede is circulair *totale lasten (x 1.000 euro): 0,00*	04.01 We hergebruiken producten en materialen zodat grondstoffen hun waarde behouden	Indicatoren: 2 Aantal acties: 6

De strategische opgaven zijn sterk vervlochten met de Sustainable Development Goals (SDG). De Verenigde Naties hebben deze 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen opgesteld. Deze vormen samen de wereldwijde duurzaamheidsagenda tot 2030.

Deze strategische opgave draagt bij aan de volgende sustainable development goals (SDG's). Voor uitleg zie bijlage 6.10

Strategische opgave: Aantrekkelijk Enschede

Doel	Subdoel	Link
05. Enschede heeft veel baankansen *totale lasten (x 1.000 euro): 16.581,00*	05.01 Enschede/Twente is meer verbonden met aanliggende economische centra (agglomeratiekracht)	Indicatoren: 2 Aantal acties: 1
	05.02 In Enschede groeien de banen op de toplocaties	Indicatoren: 3 Aantal acties: 5
	05.03 In Enschede kunnen bestaande en nieuwe bedrijven verantwoord/duurzaam/groen groeien en innoveren	Indicatoren: 2 Aantal acties: 8
06. Talent wordt aangetrokken, vastgehouden en ontwikkeld	06.01 De stedelijke voorzieningen zijn divers en attractief voor inwoners en bezoekers (nationaal en internationaal)	Indicatoren: 2 Aantal acties: 11
	06.02 De nieuwe woonmilieus zijn attractief en	Indicatoren: 4

totale lasten (x 1.000 euro): 79.307,00	toekomstbestendig	Aantal acties: 11
	06.03 Talent weet waarom Enschede aantrekkelijk is om te wonen, leven en te werken	Indicatoren: 3 Aantal acties: 3
07. In Enschede kun je prettig en gezond wonen en leven *totale lasten (x 1.000 euro): 76.975.00*	07.01 Wijken en buurten zijn veilig, gezond en leefbaar	Indicatoren: 1 Aantal acties: 14
	07.02 Enschede heeft een goede interne bereikbaarheid	Indicatoren: 1 Aantal acties: 7

De strategische opgaven zijn sterk vervlochten met de Sustainable Development Goals (SDG). De Verenigde Naties hebben deze 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen opgesteld. Deze vormen samen de wereldwijde duurzaamheidsagenda tot 2030.

Deze strategische opgave draagt bij aan de volgende sustainable development goals (SDG's). Voor uitleg zie bijlage 6.10

Wat willen we bereiken?

We leven in een roerige tijd met onverwachte crises aan de ene kant en lange termijn doelstellingen aan de andere kant. De oorlog in Oekraïne, stijgende energieprijzen, energiearmoede, stikstof, vraagstukken met betrekking tot asielopvang, mensen die geen woonruimte kunnen vinden, droogte en hitte aan de ene kant. En ons streven om klimaatneutraal, klimaatadaptief, groen, biodivers en circulair te worden in een groeiende stad waar meer woningen, banen, maar ook groen en ruimte voor mobiliteit nodig is aan de andere kant. Alles met als doel dat de inwoners van Enschede een gezond leven kunnen leiden, uit kunnen gaan van bestaanszekerheid met een toenemende kansengelijkheid.

Vanuit dat beeld werken we aan de opgaven “groen en duurzaam Enschede” en “aantrekkelijk Enschede”. Als gemeente zetten we in op de korte termijn urgente vraagstukken (energiearmoede), maar vooral ook op de lange termijn oplossingen (verduurzaming van woningen, inzet op opwek van duurzame energie, verduurzaming van landbouw en klimaatbestendig maken van gemeentelijk en particulier terrein). De komende jaren krijgen we middelen vanuit het Rijk voor het klimaatakkoord waardoor we grote stappen kunnen gaan zetten in de opgave “groen en duurzaam Enschede”. Onze slagkracht wordt hierdoor vergroot. We kunnen uitvoering geven aan de bestaande beleidskaders.

Ook de investeringsagenda zal helpen om grote stappen te zetten. De investeringsagenda is divers samengesteld met grote gebiedsontwikkelingen voor wonen en werken tot aanpak van bestaande wijken: de vernieuwing en verduurzaming van de bestaande woningvoorraad in Twekkelerveld en Zuid. In 2023 willen we nog een extra wijk toe gaan voegen aan deze wijkgerichte aanpak.

We willen de kansen voor starters en doorstromers op de woningmarkt vergroten en voldoende betaalbare woningen realiseren. Inzet is dat Enschede een thuis voor iedereen biedt. Er worden veel nieuwe woongebieden ontwikkeld, er wordt gebouwd voor verschillende

doelgroepen (hoger opgeleiden, zorg, studenten), er komen locaties voor huurwoningen bij en we zullen op zoek moeten naar meer woningbouwlocaties om de groei aan inwoners op te vangen en de grote vraag naar woningen te faciliteren.

Een van de grote gebiedsontwikkelingen de komende jaren is het project Spoorzone Hengelo-Enschede. Het gebied bevat de Enschedese toplocaties Kennispark en de binnenstad in combinatie met Centrumkwadraat en wordt gezien als een belangrijk project om de euregionale agglomeratiekracht te versterken. Talent, werken, kennis, bereikbaarheid, betaalbaarheid en duurzaamheid komen samen in dit gebied.

Met het actieplan binnenstad wordt samen met ondernemers gewerkt aan een aantrekkelijker en groenere binnenstad. Hier horen ook aantrekkelijk culturele voorzieningen en evenementen bij. Met cultuur willen we bijdragen aan welvaart en welzijn. De komende jaren gaan we ook werken aan het meer toekomstbestendig maken van onze werklocaties. Hiervoor is meer ruimte nodig. Ondernemers krijgen de ruimte om met oog voor de brede welvaart te groeien en zullen meer ruimte nodig hebben om circulair te ondernemen en zelf energie op te wekken.

Onze openbare ruimte blijft schoon, heel en veilig. Met extra aandacht voor een gezonde en toegankelijke leefomgeving die uitdaagt tot sporten, bewegen en recreëren. In deze lijn werken we ook aan de interne bereikbaarheid van onze stad. Dit doen we onder andere door de doorstroming op de singels en Oostweg te verbeteren en de verkeersveiligheid te verbeteren in de stad en dorpen. Voor kleine ritten zouden inwoners zoveel mogelijk moeten lopen of de fiets pakken. We willen hiernaast de overlast van verkeer in wijken beperken. Tegelijkertijd moet de stad bereikbaar zijn voor inwoners die niet zonder auto kunnen.

Al deze plannen voor kwalitatieve groei zullen komend jaar worden gewogen in de omgevingsagenda: wat zijn de ruimtelijke implicaties van deze kwalitatieve groei? Via de omgevingswet wordt bijgedragen aan een veilige en gezonde fysieke leefomgeving, een goede omgevingskwaliteit en doelmatig beheer, gebruik en ontwikkeling ervan. De Wet Kwaliteitsborg bouwen zorgt voor meer kwaliteit van bouwwerken en verbetert de positie van de bouwconsument. Dit alles draagt bij aan onze uitgangspunten van een betere dienstverlening, integraler werken en meer aandacht voor participatie van bewoners.

Wat gaan we doen voor de Strategische opgave: Groen en duurzaam Enschede ?

De opgave “groen en duurzaam Enschede” is de basis voor een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor mensen, dieren en planten

01. Enschede is klimaatneutraal

Enschede wil een aantrekkelijke en leefbare gemeente zijn voor iedereen die er woont, werkt of op bezoek komt. Nu en in de toekomst. Daarom maken we ons sterk voor maatregelen die de opwarming van de aarde beperken. Hiervoor stappen we over van fossiele brandstoffen (zoals aardgas of-, steenkool) naar duurzame energie (zoals zonenergie-, of, windenergie). Ons doel is het aandeel duurzame energie tot 2030 met minimaal 8% te verhogen. In 2050 is de CO2 uitstoot teruggebracht naar nul en zijn woningen en bedrijven van het aardgas af.

01.01 We verlagen de CO2 uitstoot onder andere door energiebesparing en opwek van hernieuwbare energie

Om Enschede klimaatneutraal te maken, werken we aan verduurzaming van industrie & bedrijvigheid, elektriciteit, mobiliteit, landbouw en landgebruik, innovatie, streven we naar klimaatneutraal gemeentelijk vastgoed in 2040 en zetten we in op energiebesparing bij of vervanging van schoolgebouwen.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

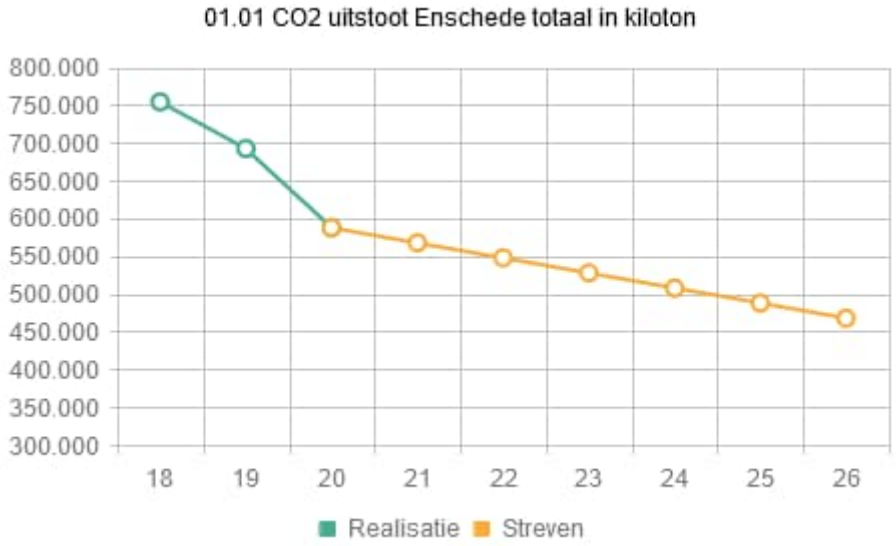

Toelichting

In deze grafiek wordt weergegeven hoeveel kiloton CO2 uitstoot er in Enschede plaatsvindt. Het betreft de totale bekende CO2 uitstoot van aardgas, elektra, warmte en voertuigbrandstof.

Streefwaarde: Om de opwarming van de aarde te beperken, moeten we de uitstoot aan CO2 zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk in 2050 tot nul terugbrengen. Voor het bepalen van de streefwaarde is 2020 als uitgangspunt genomen.

Bron: Regionale klimaatmonitor

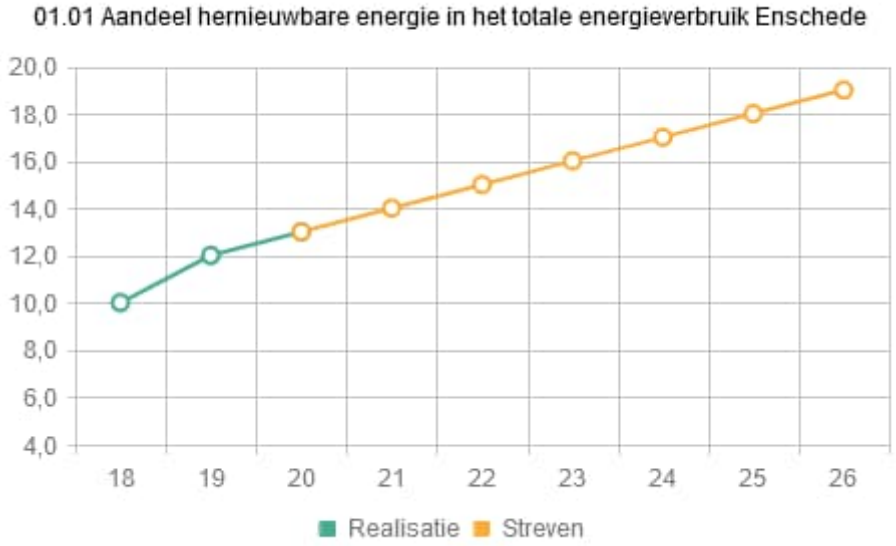

Toelichting
Deze grafiek geeft de verhouding weer tussen het totale energieverbruik in Enschede en de hoeveelheid energie die duurzaam in Enschede wordt geproduceerd. De eenheid waarin dit wordt gemeten is TJ. Hoe groter het aandeel hernieuwbare energie, hoe minder verbruik van fossiele brandstoffen, hoe lager de uitstoot van CO2. De opwek van hernieuwbare energie betreft energie voor warmte, vervoer en elektriciteit plus het aandeel van Twence.
Streefwaarde: om de opwarming van de aarde te beperken, moeten we het gebruik van fossiele brandstoffen beëindigen en overgaan op hernieuwbare energie. In de Energievisie staat daarom dat Enschede in de periode 2022 – 2030 het aandeel hernieuwbare energie in het totale energieverbruik met minimaal 8 procent wil verhogen. Voor de streefwaarde is uitgegaan van de meting in 2020.
Bron: Regionale klimaatmonitor.

Acties 2023

Aantal acties: 4

01. We leggen een actualisatie van de Algemene verordening Ondergrondse Infra (AVOI) voor aan de gemeenteraad.

We actualiseren de AVOI, waarmee er meer duidelijkheid ontstaat in de regels rond kabels en leidingen. Dit helpt ook in de processen rondom de energietransitie.

02. We komen met een voorstel voor een tweede tranche ‘intensivering en versnelling zon op dak’

Enschede investeert in elektriciteit afkomstig uit hernieuwbare bronnen. De huidige energiecrisis onderstreept de noodzaak om nog meer daken in Enschede te benutten voor de opwek van energie. De eerste tranche leverde 43 deelnemende ondernemers op waarmee de limiet van deelnemers is bereikt.

03. We gaan kansrijke (particuliere) duurzaamheidsinitiatieven onderbrengen in een gebiedsgerichte aanpak waar naast de energieopgave ook wordt gekeken naar landschap en landbouw

Naar het voorbeeld van de in 2022 gestarte gebiedsgerichte aanpak in Broekheurne starten we in 2023 onder leiding van een onafhankelijke gebiedsregisseur in West (Usselo, Boekelo, Lonneker en Twekkelo) en in Eschmark vergelijkbare gebiedsprocessen op.

04. We zetten energiecoaches / duurzaamheidsadviseurs in

De coaches en adviseurs zetten we in als service voor ondernemers, culturele en maatschappelijke instellingen en bewoners. Zij helpen met en adviseren over het nemen van

energiebesparende maatregelen. Zo dragen we niet alleen bij aan de vermindering van energieverbruik en CO2-uitstoot maar we helpen ook met het terugdringen van de hoge energierekening.

01.02 We verminderen aardgasgebruik door woningen en bedrijven aardgasvrij te maken.

Om Enschede klimaatneutraal te maken, werken we aan verduurzaming van de gebouwde omgeving via de warmtetransitie.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

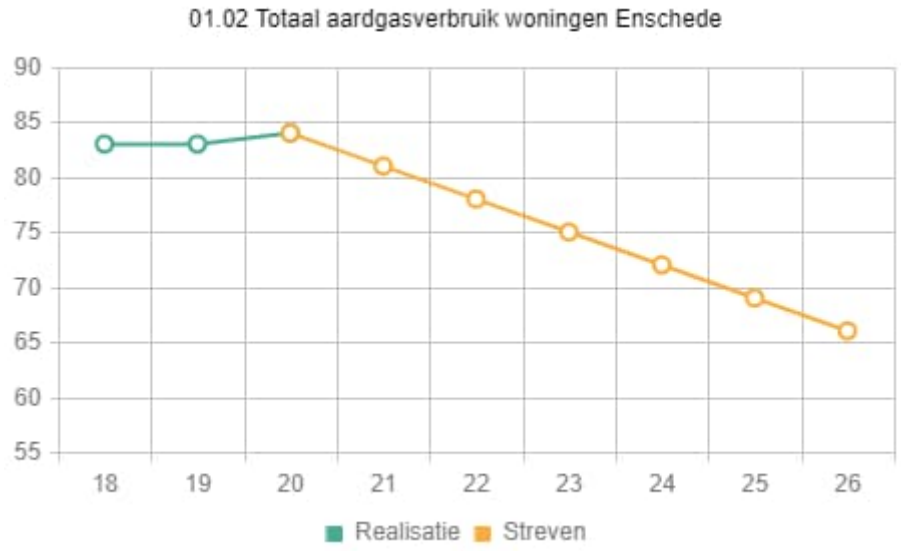

Toelichting

In deze grafiek staat het aardgasverbruik van woningen in Enschede. Het betreft de temperatuurgecorrigeerde meting. Door te corrigeren voor strenge en zachte winters wordt duidelijker of het gasverbruik echt daalt door bewuste ingrepen. Het gasverbruik wordt gemeten in miljoenen m3.

Streefwaarde: In het Klimaatakkoord uit 2019 is afgesproken dat we in ons land in 2050 geen aardgas meer gebruiken voor het verwarmen van gebouwen, koken en douchen. De streefwaarde eindigt daarom op nul in 2050.

Bron: Regionale klimaatmonitor

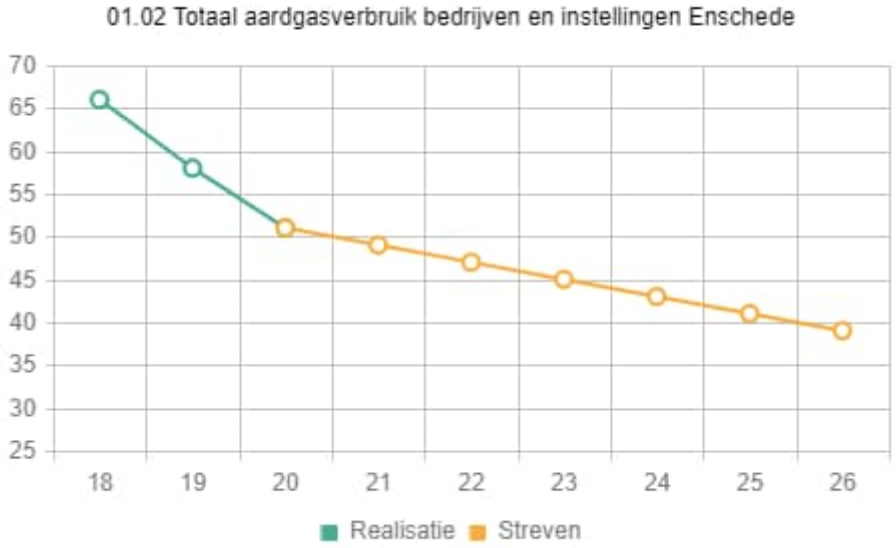

Toelichting
In deze grafiek is te zien hoeveel aardgas wordt verbruikt door bedrijven en instellingen. Dit verbruik wordt gemeten in miljoenen m3. Het betreft aardgasgebruik van bedrijven en instellingen inclusief aardgasverbruik dat nodig is om energie op te wekken.
Streefwaarde: Nederland wil in 2050 klimaatneutraal zijn. Dat betekent dat ook bedrijven en instellingen het gebruik van aardgas moeten beëindigen of bij de verbranding daarvan de uitstoot aan CO2 moeten afvangen en opslaan. De streefwaarde eindigt op nul in 2050.
Bron: Regionale klimaatmonitor.

Acties 2023

Aantal acties: 4

01. We starten nog een integrale wijkaanpak richting aardgasvrij in een nader te bepalen wijk

In de Transitievisie warmte zijn een aantal gebieden aangewezen voor de periode tot 2030. Met het beschikbaar stellen van de uitvoeringsgelden uit het klimaatakkoord hebben we de mogelijkheid om te onderzoeken met welke volgende wijk we willen beginnen met planvorming.

02. We starten een proefproject om verenigingen van eigenaren te ondersteunen bij verduurzaming

Verenigingen van eigenaren (VvE's) hebben een andere vorm van ondersteuning nodig dan particuliere woningeigenaren. In een proefproject willen we via enkele praktijksituaties uitwerken hoe we VvE's kunnen faciliteren bij de voorbereiding op een aardgasloze toekomst en hoe specifiek VvE's energie kunnen besparen.

03. We werken de gemeentebrede energiebespaar- en ontzorgingsaanpak uit

Landelijk is/komt er een breed pallet aan financiële regelingen gericht op energiebesparing, verduurzaming en woningverbetering, ook voor mensen met een kleine beurs. Lang niet iedereen kan hier op eigen kracht gebruik van maken. We werken een aanpak uit die zoveel mogelijk gebruik maakt van landelijke mogelijkheden, en effectief is in de Enschedese situatie.

04. We lobbyen voor een deugdelijk, toereikend wettelijk en financieel instrumentarium warmtetransitie en bestrijden energiearmoede (met focus op integrale wijkaanpak en opschaling)

Landelijke (financiële) regelingen richten zich op de korte termijn, met veelal incidentele middelen. De warmtetransitie vraagt juist om een langjarige aanpak met acties en investeringen op woning-, straat- en buurtniveau. Hierbij is een schaalsprong nodig van de aanpak van enkele of enkele tientallen huizen naar een aanpak voor duizenden woningen. We werken met Hengelo en Almelo aan zo'n aanpak en aan een lobby voor de benodigde instrumenten en middelen.

02. Enschede is klimaatbestendig en waterrobuust ingericht

We willen een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor mensen, dieren en planten. In 2050 is Enschede klimaatbestendig en waterrobuust ingericht. Enschede is hierdoor bestand tegen de gevolgen van weersextremen zoals hevige neerslag, droogte en hitte(golven).

02.01 We passen de omgeving aan op de klimaatverandering

Om dit te bereiken willen we meer aansluiten bij natuurlijke systemen, gaan we groen-blauwe structuren terugbrengen en aanleggen en vergroten we de waterbergingscapaciteit o.a. door het benutten van de sponswerking van de bodem.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

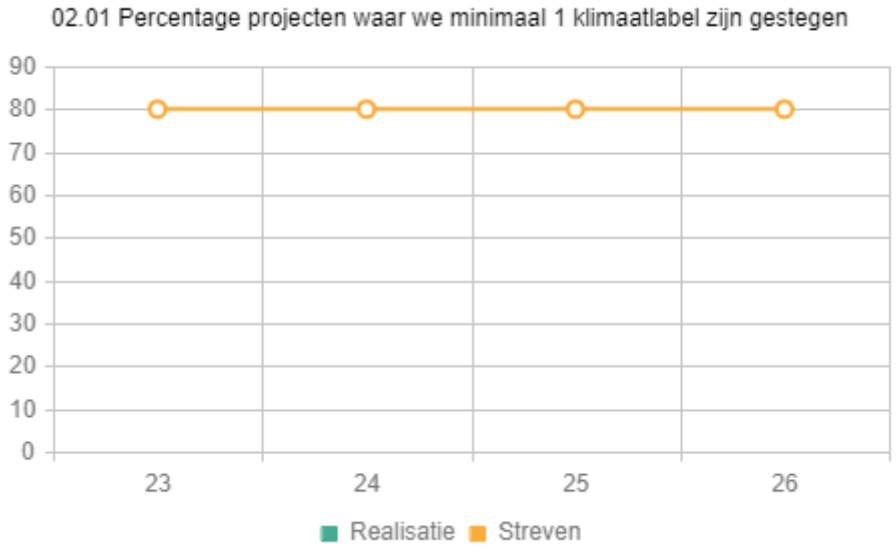

Toelichting
We voeren jaarlijks veel projecten uit in de openbare ruimte. Bij deze projecten streven we naar een stijging van het klimaatlabel. Een stijging van 1 klimaatlabel betekent dat we minimaal 10 mm waterberging extra (per m2 verhard oppervlak) hebben gerealiseerd, minimaal 5% verharding hebben verwijderd en 5% meer groen hebben aangebracht. Hiermee worden we klimaatbestendiger.
Streefwaarde: bij minstens 80% van projecten in de openbare ruimte willen we minimaal 1 klimaatlabel stijgen.
Bron: Stadsdeelbeheer

Acties 2023

Aantal acties: 2

01. We bereiden de aanleg van de Zuiderspoorbeek voor

In het centrum van Enschede en op de Haaksbergerstraat is het risico op wateroverlast tijdens hevige regenval te groot. Daarom leggen we een nieuwe beek aan vanaf de rotonde bij de Haaksbergerstraat tot aan de Usselerstroom. Omdat deze beek deels overeenkomt met het oude spoortracé, noemen we deze de “Zuiderspoorbeek”. De beek stroomt ook langs het Volkspark, waar een grote waterberging wordt gerealiseerd in geval de beek al het water niet meer aan kan.

02. We stimuleren klimaatadaptatie op particulier terrein

Om klimaatadaptieve maatregelen op particulier terrein te stimuleren hebben we een subsidieregeling groenblauw Enschede opgesteld. Hiermee kunnen mensen een financiële tegemoetkoming krijgen als zij maatregelen op hun eigen terrein treffen. We willen mensen bewust maken van de klimaatverandering, de toename van extreem weer die hierdoor ontstaat, zoals wateroverlast, hitte-stress en droogte en wat ze hier zelf aan kunnen doen. Hiertoe stellen we een communicatiestrategie op en voeren we acties uit om dit te stimuleren.

03. Enschede is groen en biodivers

We moeten Enschede verder vergroenen en biodiverser maken om Enschede aantrekkelijk, gezond en leefbaar te houden naar de toekomst toe. Dit om ook de balans te houden met de verstening en verdichting van Enschede vanuit bijvoorbeeld de woon-, energietransitie, mobiliteits- en werklocatie opgaven. Dit doen we vanuit de ambitie: Enschede één groot groen park. Waarbij het prachtige groene landelijke gebied via unieke groene invalswegen, wiggen, (stads)parken, groene wijken en dorpen en een vergroende singel naadloos overgaat in een sterk vergroend centrum. Een groen park dat ruimte biedt aan mens, plant en dier. We streven daarbij naar een meer natuurlijk evenwicht, waarin plagen als de eikenprocessierups of invasieve dier- en plantsoorten minder kans krijgen.

03.01 Samen zorgen we voor een groene omgeving met meer planten en dieren

We gaan hier aan werken via drie lijnen: Beter zorgen voor het bestaande groen (beschermen), het verbeteren van de inrichting van het groen (benutten) en meer groen toevoegen aan Enschede bij elke nieuwbouw- en herinrichtingproject (bouwen).

Acties 2023

Aantal acties: 3

01. We geven uitvoering aan het groenambitieplan

We geven uitwerking aan de door de gemeenteraad vastgestelde vergroeningsambities voor Enschede. Conform de besluiten van de gemeenteraad bij de vaststelling van dit plan en deze gemeentebegroting investeren we in het groen in Enschede. Het gaat dan bijvoorbeeld om investeren in de stadsparken, het vergroenen van de singel, boomoptimalisatie, de binnenstad vergroenen en het opzetten van een meerjareninvestering groen. Ook gaan we groengebiedsagenda's opstellen, waarbij we per buurt of dorp inzichtelijk maken hoe we vanuit het GAP optimaal kunnen vergroenen samen met partners als de dorps- en wijkraden.

02. We geven uitvoering aan het provinciaal programma landelijk gebied

We zetten samen met de provincie in op de gebiedsgerichte aanpak van stikstof en nemen dit integraal mee in de gebiedsaanpak zoals die in Enschede is afgesproken voor het landelijk gebied.

03. We maken een plan voor het vergroenen van de binnenstad

In het plan geven we aan op welke plaatsen vergroenen wenselijk is en wat de kaders zijn voor bijvoorbeeld het vergroenen van gevels, maar ook welke kansen er zijn voor overig groen in de binnenstad.

04. Enschede is circulair

In 2050 heeft Nederland een volledig circulaire economie. Dit betekent dat we zuiniger en slimmer om moeten gaan met grondstoffen.

04.01 We hergebruiken producten en materialen zodat grondstoffen hun waarde behouden

In Enschede richten we ons op vier gebieden: ondernemers moeten meer circulair ondernemen, afval wordt grondstof, ondernemers en kennisinstellingen werken samen op

circulaire economie en onze gemeentelijke inkoop is circulair

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

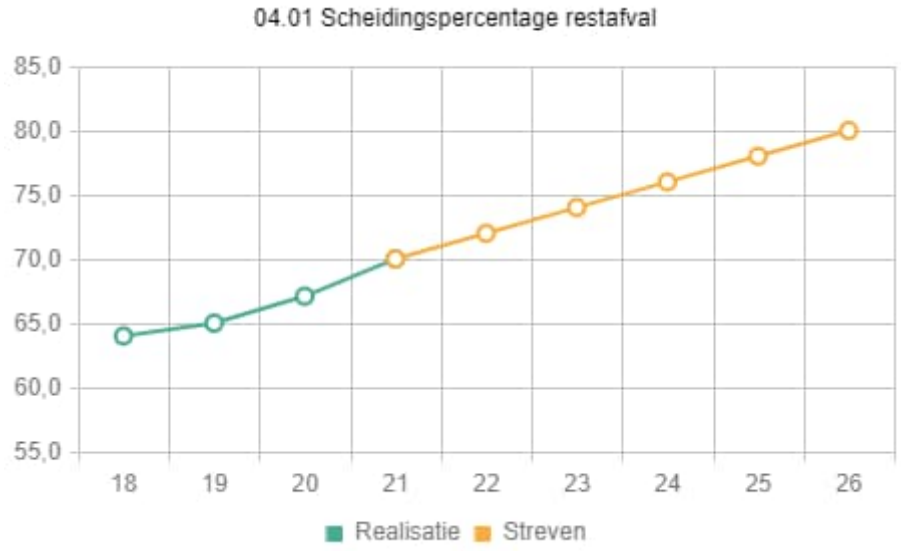

Toelichting

In deze grafiek is te zien welk percentage van het ingezamelde huishoudelijk afval gescheiden wordt aangeboden. Hoe beter het huishoudelijk afval wordt gescheiden, hoe meer er ingezet kan worden op hergebruik, recycling en terugwinning van grondstoffen.
Streefwaarde: het streven is gebaseerd op de Afvalbeleidsvisie en de Grondstoffenvisie die in 2011 respectievelijk 2015 door de Raad zijn vastgesteld. Gecombineerd met doelstelling voor het aantal kilogram per inwoner per jaar is het streven voor 2030 een scheidingspercentage van circa 90%. Gemeente Enschede volgt hiermee het landelijk beleid op het gebied van afvalinzameling en verwerking.
Bron: gegevens afvalinzamelaars met bewerking door gemeente Enschede

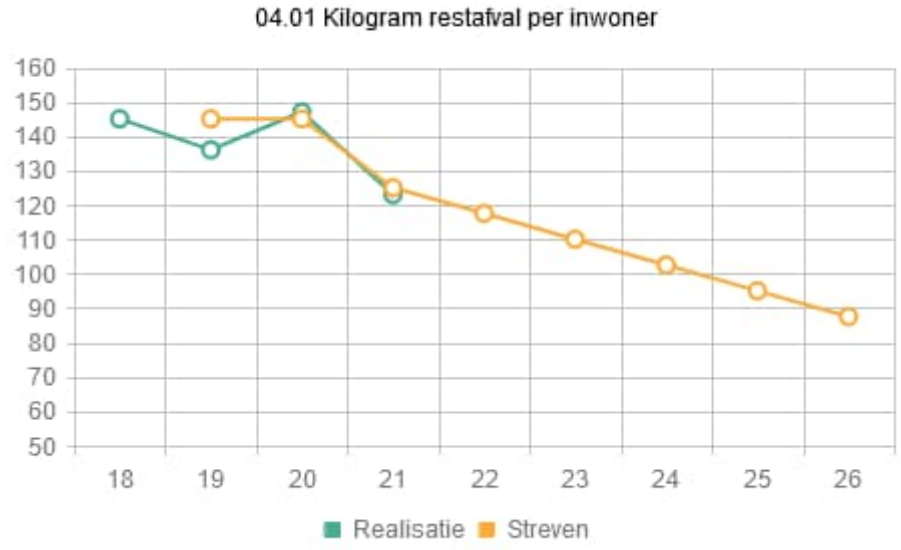

Toelichting
In deze grafiek is zichtbaar hoeveel kilogram huishoudelijk restafval jaarlijks per inwoner wordt aangeboden aan Twente Milieu. Hoe beter het huishoudelijk afval wordt gescheiden, hoe minder restafval vrijkomt en hoe meer er ingezet kan worden op hergebruik, recycling en terugwinning van grondstoffen.
Streefwaarde: het streven is gebaseerd op de Afvalbeleidsvisie en de Grondstoffenvisie die in 2011 respectievelijk 2015 door de Raad zijn vastgesteld met als stip aan de horizon de regionale doelstelling (Afvalloos Twente): 50 kg restafval per inwoner per jaar in 2030. Gemeente Enschede volgt hiermee tevens het landelijk beleid op het gebied van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.
Bron: Twente Milieu met bewerking door gemeente Enschede

Acties 2023

Aantal acties: 6

01. We stellen beleid op ten aanzien van onze eigen gemeentelijke rol als inkoper, aanbesteder en als gebiedsontwikkelaar

Bovenop het al uitgewerkte beleid op circulair ondernemerschap, stellen we beleid op ten aanzien van onze eigen gemeentelijke rol als inkoper, aanbesteder (van projecten in de openbare ruimte) en als gebiedsontwikkelaar.

02. We werken samen met de kennisinstellingen op het gebied van circulariteit

Bij de uitwerking van alle gemeentelijke rollen op gebied van circulaire economie werken we samen met de kennisinstellingen. Via de kennisinstellingen vergroten we de kennis over circulariteit in onze organisatie. We brengen circulariteit onder in de onderzoeksagenda en trekken waar mogelijk samen op in EU programma's en EU calls. Daarin wordt ook samengewerkt met Twenteboard en Provincie aan Nederlandse zijde en met Munster aan Duitse zijde.

03. We ondersteunen gezamenlijk met de kennisinstellingen enkele kansrijke circulaire clusters voor onze regio

Gezamenlijk met de kennisinstellingen ondersteunen we enkele circulaire zeer kansrijke clusters voor onze regio. Zoals onder andere Texplus, een cluster in circulaire textiel, dat op innovatieve wijze verder bouwt op de aanwezige textielkennis in onze regio. En een ander voorbeeld zijn circulaire bouwbedrijven. Als opdrachtgever voor grote bouw- en infrastructurele projecten, hebben we veel belang bij versnelling van de transitie naar circulariteit in deze sector

04. We inventariseren de mogelijkheden voor het opzetten van een gesloten bouwkringloopsysteem voor bedrijven en particulieren

In hoeverre zijn er (bouw)bedrijven in Enschede die bereid zijn hun reststroom / herbruikbare bouwmaterialen, die ze anders zouden weggooien, aan te bieden zodat producten opnieuw gebruikt kunnen worden. Dat gaan we in 2023 inventariseren.

05. We doen een pilot met het verhogen van het stortquotum voor afval

We doen een pilot waarbij we het stortquotum voor het wegbrengen van afval bij de afvalbrengpunten verhogen van 75 kg naar 300 kg.

06. We bereiden een pilot voor gratis grofvuil rondes voor.

We starten met de voorbereiding van een pilot voor gratis grofvuil rondes. Dit doen we om verromeling door illegale stort tegen te gaan en om de kansen voor hergebruik te vergroten en daarmee in te zetten op circulariteit.

Bijdrage verbonden partij: Twence

Maatschappelijk rendement:

Draagt bij aan de taak van de gemeente om te voorzien in een doelmatig beheer van afvalstoffen door de verbranding van restafval. Met het vergisten van GFT-afval, de productie van duurzame energie en het terugwinnen van grondstoffen draagt Twence ook bij aan de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen.

Bijdrage verbonden partij: Twente Milieu

Maatschappelijk rendement:

Draagt bij aan de ambitie van de gemeente op het gebied van afvalloos Twente. Dit doet Twente Milieu door de inzameling van de door ons afgesproken afvalstoffen.

Wat gaan we doen voor de Strategische opgave: Aantrekkelijk Enschede ?

De opgave “aantrekkelijk Enschede” gaat over de economische veerkracht van Enschede en is echt een ontwikkelopgave. In deze opgave zit de woningbouwopgave, groei van banen, goede voorzieningen, innovatie en een beweging naar een groene economie. Om economisch veerkrachtig te blijven als stad, om de dalende beroepsbevolking te keren en om voldoende mensen te hebben om alle banen te vervullen moeten we meer mensen aantrekken en vasthouden. Hiervoor moeten we werken aan een betere bereikbaarheid van banen, vasthouden van talent en hebben we oog voor de bestaande stad.

05. Enschede heeft veel baankansen

We willen Enschede economisch versterken. In regionaal verband steunen wij de Agenda van Twente. Op deze manier kunnen we kwalitatief groeien, baankansen bieden voor iedereen en daardoor ook sociale problemen beter het hoofd bieden. Eerste prioriteit om dit voor elkaar te krijgen is het vergroten van de bereikbaarheid van banen. Dit doen we op verschillende manieren: kortere reistijden naar aanliggende gebieden met banen, een betere interne bereikbaarheid, een sterkere verwevenheid/relatie met naastliggende economische centra (ook over de grens) en meer banen in de stad zelf.

05.01 Enschede/Twente is meer verbonden met aanliggende economische centra (agglomeratiekracht)
Het beter verbinden van Enschede met aanliggende economische centra (Zwolle en Munster) is van belang om de euregionale agglomeratiekracht te versterken. Er komen meer banen beschikbaar binnen een redelijke reisafstand. Hierdoor kunnen meer mensen aan het werk en kan hier opgeleid talent in Enschede blijven wonen en elders werken. Van met name HBO- en universitair opgeleide mensen is bekend dat die verder willen reizen voor hun werk. Voor dit alles hebben we een betere externe bereikbaarheid (lobby op kortere reistijden), een betere interne bereikbaarheid (denk hierbij bijvoorbeeld aan een zo kort mogelijk voor- en natransport naar de OV knooppunten en werklocaties) en een verdere verweving van kennis en bedrijven met onze buren in Duitsland nodig (vergroting van het daily urban system).

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

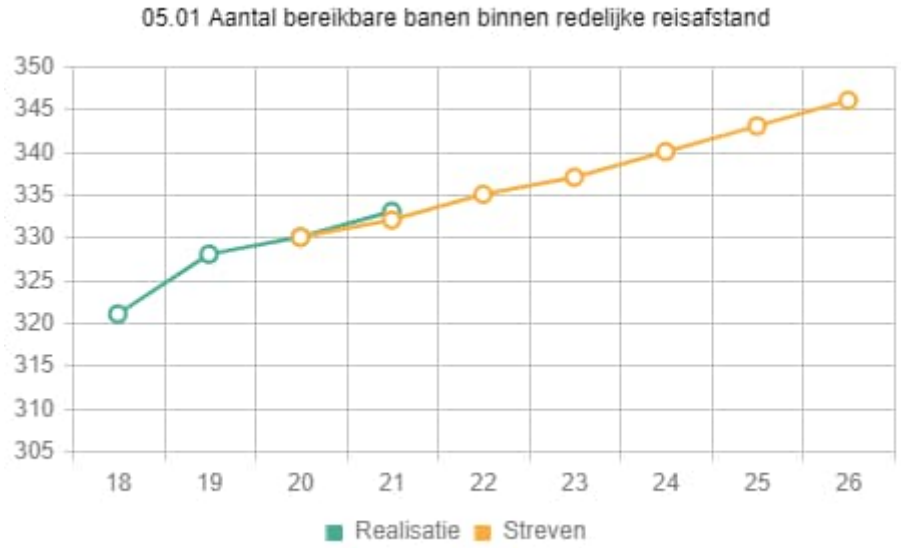

Toelichting

In deze grafiek is te zien hoeveel banen binnen een redelijke reisafstand (1,5 uur) bereikbaar zijn voor de inwoners van Enschede. Hierbij is geen rekening gehouden met filedruk en ook de banen in Duitsland worden niet meegeteld. Hoe meer bereikbare banen, hoe meer baankansen voor de Enschedese inwoners.

Streefwaarde: de bereikbaarheid van banen wordt verbeterd door infrastructurele projecten (projecten waardoor de reistijd naar aanliggende economische centra verminderd wordt), maar ook door groei van banen binnen de huidige cirkel van 1,5 uur reistijd. Dit gaat dan vooral om de banengroei in Twente zelf. Landelijk wordt verwacht dat de banen blijven groeien met 0,8% de komende 2 jaar (UWV arbeidsmarktprognose 2022-2023). Dit percentage is in deze grafiek doorgetrokken naar de komende 5 jaar. De effecten van een snellere en betere treinverbinding tussen Zwolle, Enschede en Munster zijn de komende jaren nog niet aan de orde. Daarom hanteren we enkel de autonome banengroei als basis voor het streven.

Bron: Atlas Research

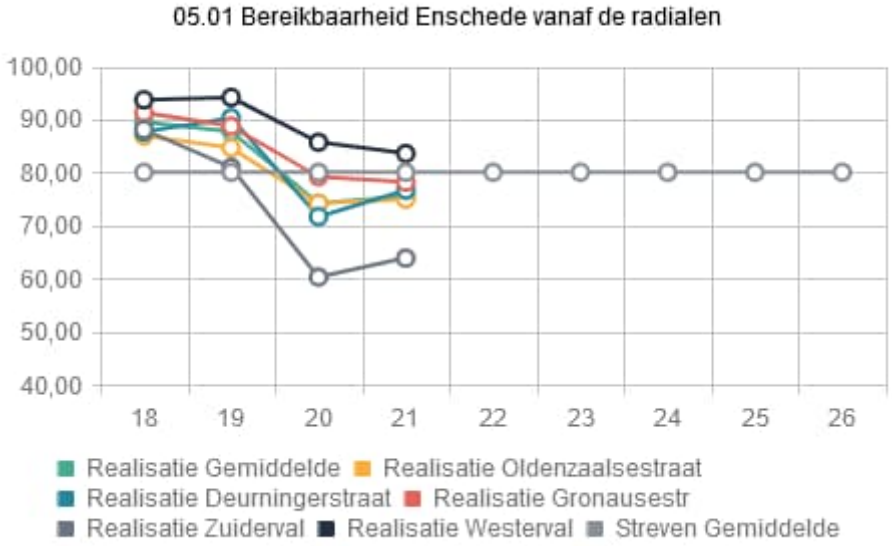

Toelichting
Om Enschede goed verbonden te krijgen met aanliggende economische centra is een voorspoedige first en last mile erg belangrijk. Hoe snel kom je Enschede in of uit met de auto? Om dit te meten is een bereikbaarheidsindicator samengesteld. Dit is een indexcijfer van de reistijden over een aantal invalswegen naar het centrum van Enschede. Een lagere waarde betekent dat de reistijd ten opzichte van 2011 verbeterd is.
Streefwaarde: Het doel is om de bereikbaarheid van Enschede minimaal op peil te houden. Om dit te monitoren wordt jaarlijks de reistijd op de radialen bepaald. Het jaar 2011 wordt gebruikt als referentie en heeft de waarde 100 gekregen. Door de dalende trend is in 2015 besloten de streefwaarde te verlagen naar 80.
Bron: NDW

Acties 2023

Aantal acties: 1

01. Met onze bovenregionale partners onderzoeken we het ruimtelijk-economisch profiel van de corridor Zwolle-Munster

Op initiatief van de Provincie Overijssel dragen wij bij aan de positionering van de corridor Zwolle-Twente-Munster als belangrijke verbindings-as op nationaal én internationaal schaalniveau. Door gezamenlijk het ruimtelijk-economische profiel te bepalen kunnen we scherper aangeven waar de kansen liggen voor de economische ontwikkeling van onze regio en zo gerichter lobbyen bij het Rijk en Europa. Hier werken we samen aan met andere gemeenten uit Twente en de Regio Zwolle, Twenteboard en Euregio.

Bijdrage verbonden partij: XL Businesspark Twente/Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT)

Maatschappelijk rendement:

De ontwikkeling en uitgifte van XL Businesspark draagt bij aan de regionale groei van bedrijven en het creëren van nieuwe banen. Een deel van deze banen kan door Enschedeërs worden ingevuld. Ook worden indirect banen gecreëerd door het versterken van de logistieke sector in Twente.

05.02 In Enschede groeien de banen op de toplocaties

Op de toplocaties Kennispark, binnenstad/stadscampus en Technology Base faciliteren wij de vestiging van bedrijven en de groei van banen. In de binnenstad groeien de banen in met name de horeca en detailhandel. De stadscampus, Kennispark en Technology Base gaan zorgen voor een internationaal aantrekkelijk profiel van onze stad en regio, een meer diverse

economie, bieden een nieuwe inspirerende werkomgeving en dragen daarmee ook bij aan het aantrekken en vasthouden van talent.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

Toelichting
In deze grafiek zien we de ontwikkeling van het aantal banen op Kennispark. Kennispark beslaat de gebieden: UT, Business and Science Park en Twente Village.
Streefwaarde: we gaan uit van een banengroei van 300 banen per jaar op de toplocatie Kennispark vanaf 2018.
Bron: VR beheer

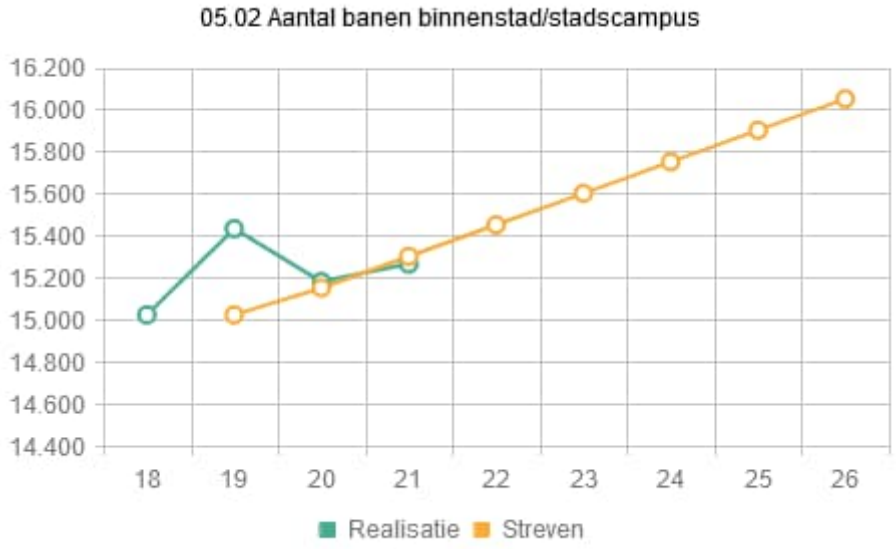

Toelichting
In deze grafiek staan het aantal banen van de toplocatie binnenstad: het kernwinkelgebied, de kantoorlocatie Stationsomgeving (inclusief Centrumkwadraat) en de kantoorlocatie Stadsweide (inclusief het voormalige MST aan het Ariënsplein).

Streefwaarde: De streefwaarde (een groei met 150 banen per jaar) is gebaseerd op de sterker wordende functie van de binnenstad in de Euregio (voorzieningen, komst bioscoop, vernieuwing van winkels en horeca) en de ontwikkeling van de stadscampus en Centrumkwadraat met woon/werkfuncties, onderwijs, bedrijvigheid, diensten etc.
Bron: VR beheer

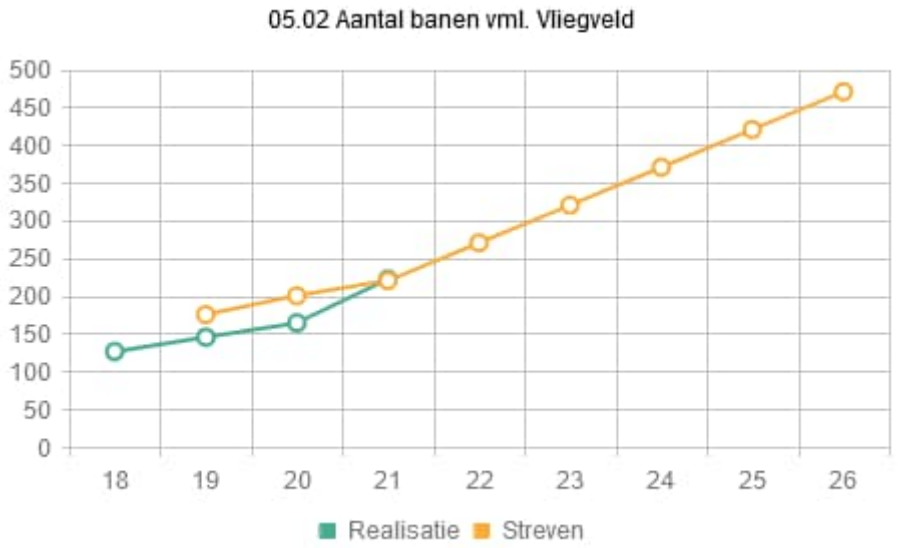

Toelichting
In deze grafiek is de ontwikkeling van het aantal banen op de toplocatie "luchthaven" te zien. Het betreft de banen op de werklocaties van de voormalige luchthaven (Technology Base, Deventer Poort en de werkparken van Van Eck).
Streefwaarde: als streven gaan we uit van 50 banen per jaar vanaf 2021. Er zijn nog veel hectares beschikbaar voor groei van bedrijvigheid op deze toplocatie.
Bron: VR beheer

Acties 2023

Aantal acties: 5

01. We voeren de gebiedsstrategie Kennispark uit

Samen met onze partners en private partijen realiseren we onderdelen van de eerste fase van het investeringsplan Kennispark. In 2023 ronden we de Slimme Verbinding af en richten we een groot deel van de Institutenweg opnieuw in. De realisatie van het parkeergebouw wordt voorbereid, zodat we in de startblokken staan om deze voorziening te realiseren als de eerste private ontwikkeling van bedrijfsvastgoed langs de Hengelosestraat vergund is (verwacht in 2024). De MedTech Factory wordt gerealiseerd. Alle regiodealprojecten op Kennispark worden afgerond en afgerekend. Ook in 2023 verwachten we weer diverse private ontwikkelingen in het gebied die we intensief begeleiden, zodat deze plannen optimaal bijdragen aan de gebiedsdoelen.

02. We beoordelen of de evaluatie van Technology Base consequenties heeft voor de koers en het onderliggende bestemmingsplan

Op basis van de behandeling van de evaluatie in de raad en Staten beoordelen we of er een bijstelling van onze koers noodzakelijk is en of dit consequenties voor het onderliggende bestemmingsplan heeft.

03. We scherpen onze rolopvatting en activiteiten t.a.v. Space53 op Technology Base aan

Space53 levert eind 2022 een nieuwe strategie op en focust hierin op het Safety en Security

domein. Dit is een aanleiding en kans om onze gemeentelijke rollen zoals die van launching customer en gemeentelijke droneprojecten voor en binnen het dronecluster aan te scherpen.

04. We stellen de visie Spoorzone Hengelo-Enschede vast

De gezamenlijke spoorzone Hengelo Enschede (SHE) is het hart van een internationale top technologische regio Twente. In de Omgevingsagenda Oost is deze zone aangewezen als belangrijk verstedelijkingsproject voor het oosten van Nederland**.** Voortvloeiend uit de afspraken in de Omgevingsagenda Oost is inmiddels een concept visie geformuleerd op de verdere ontwikkeling van deze spoorzone als het nieuwe stedelijk visitekaartje van onze grensregio. Doel is om als OV-knooppunt op de strategische verbindingslijnen Zwolle-Münster en Amsterdam-Berlijn de kansen op doorgroei van onze innovatieve high tech sector te versterken en ruimte te bieden aan vernieuwende combinaties van wonen, werken, ondernemen en studeren. De beide steden willen met een langjarig programma de gezamenlijke agglomeratiekracht benutten om nog meer inwoners, kenniswerkers, studenten en (top)technologische bedrijven aan te trekken en te binden aan de regio. Met de ontwikkeling van SHE staat de vijfde agglomeratie van ons land met ca 250.000 inwoners voor de volgende schaalsprong in aantallen én leefkwaliteit. Samen met Hengelo stellen we de visie SHE vast en initiëren we benodigde projecten. Voor een goede propositie richting Rijk en provincie voor verwerving subsidie.

05. We werken verder aan de gebiedsontwikkeling Centrumkwadraat

Voor de tweede fase Centrumkwadraat onderzoeken we of voor Driehoek Noord een samenwerkingsovereenkomst met marktpartijen kan worden afgesloten voor gebiedsontwikkeling. We vernieuwen de openbare ruimte van de Deurningerstraat en Wenninkgaarde. En verleggen de entree van de Stationsgarage. Voor het stationsplein maken we een nieuw ontwerp.

Bijdrage verbonden partij: Stichting Gebiedsorganisatie Kennispark

Maatschappelijk rendement:

De stichting Gebiedsorganisatie Kennispark is een ‘triple-helix’-samenwerking tussen de Universiteit Twente, ondernemers en vastgoedeigenaren en de gemeente Enschede. De stichting heeft de opgave het ontplooien van activiteiten binnen het innovatie-ecosysteem van Kennispark, zodat deze innovatiecampus een aantrekkelijke vestigingsplaats is en blijft voor zowel innovatieve bedrijven als het talent passend bij het profiel van het gebied.

Bijdrage verbonden partij: Technology Base

Maatschappelijk rendement:

Technology Base/Area Development Twente (ADT) heeft de opgave het gebied van de voormalige militaire luchthaven Twente integraal te ontwikkelen tot een impuls en aanjager voor een economisch sterker en duurzamer Twente.

05.03 In Enschede kunnen bestaande en nieuwe bedrijven verantwoord/duurzaam/groen groeien en innoveren

De basis van onze economie zijn onze bestaande bedrijven. Voor alle bestaande en nieuwe bedrijven bieden we een goede dienstverlening, zorgen we voor ruimte om te ondernemen, digitale bereikbaarheid, bieden we ondersteuning van netwerken voor starters, start ups en scale ups en innovatie (Novel-T), bevorderen we internationalisering, hebben we aandacht voor het arbeidsmarktbeleid en voor een aantrekkelijke werkomgeving. Met het oog op de brede welvaart is de groei van bedrijven “verantwoord/groen” en gaat niet ten koste van mens of planeet.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

Toelichting

In deze grafiek is de ontwikkeling te zien van het totaal aantal banen in Enschede. Hoe meer banen, hoe meer baankansen voor alle Enschedeërs. De banengroei is een resultaat van inzet op bereikbaarheid van banen, toplocaties, bestaande bedrijvigheid, innovatie en van het aantrekken en vasthouden van talent.

Streefwaarde: bij de ambitie om door te groeien naar een inwonertal van 170.000 inwoners de komende 10 jaar hoort ook een groei in banen. In Enschede hebben we relatief weinig banen per inwoner. Hiernaast hebben we een relatief lage participatiegraad. Daarom streven we naar een banengroei die hoger ligt dan de groei in het aantal inwoners. Kennispunt Twente heeft berekent dat deze ambitie een banengroei nodig is tussen de 10.000 en 12.500 banen de komende 10 jaar.

Bron: VR beheer

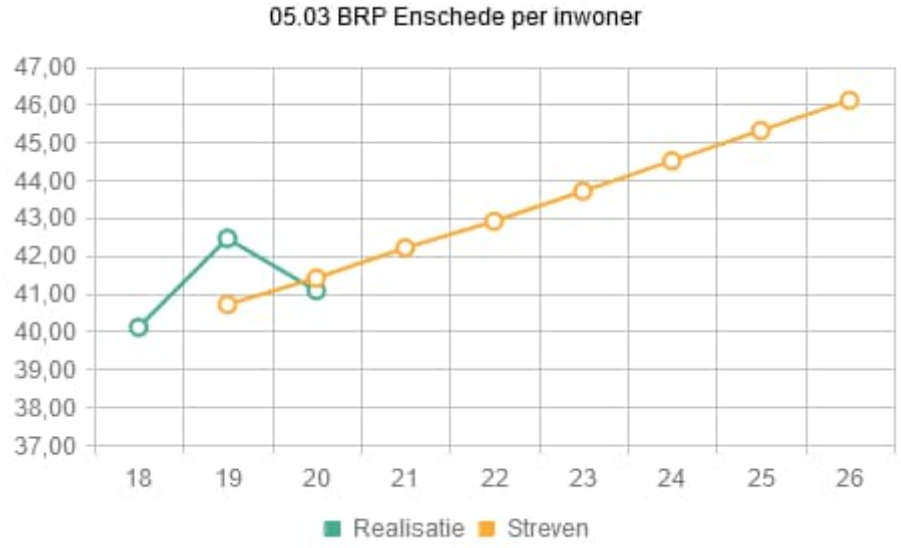

Toelichting

In deze grafiek is de ontwikkeling van het bruto regionaal product (BRP) van Enschede te zien. Het BRP zegt iets over de samenstelling van de economische sectoren in een gemeente en de toegevoegde waarde per baan. Innovaties kunnen leiden tot een groei van het BRP. Het BRP wordt berekend met behulp van gegevens van het CBS (nationale rekeningen) en werkgelegenheidsgegevens (LISA).
Streefwaarde: Het streven is het BRP harder te laten stijgen dan de landelijke prognose (een stijging van 1,8% per jaar vanaf 2018, bron: CPB). We hopen met ontwikkelingen op de toplocaties, ondersteuning van innovatie en inzet op goede voorzieningen een sterkere samenstelling in sectoren te krijgen en meer toegevoegde waarde per baan.
Bron: CBS en LISA

Acties 2023

Aantal acties: 8

01. We leggen de geactualiseerde economische visie voor aan de raad

In 2023 starten we met het actualiseren van de bestaande economische visie.

02. We zoeken naar een locatie voor een nieuw bedrijventerrein in Enschede en onderzoeken welke bestaande bedrijventerreinen we versneld kunnen uitbreiden

In 2022 is de zoekopgave en het programma van eisen voor een nieuw te ontwikkelingen bedrijventerrein vastgesteld. In 2023 geven we dat een vervolg en betrekken we het college en de raad in de vervolgstappen. Daarnaast geven we uitvoering aan de motie ‘bedrijventerreinen sneller uitbreiden’ die oproept om zo snel mogelijk met voorstellen te komen om bestaande bedrijventerreinen uit te breiden. Dit loopt gelijk op met en parallel aan de zoektocht naar een locatie voor een nieuw bedrijventerrein.

03. We starten met het bouwrijp maken van De Morshoek (voorheen Usseler Es Oostkrans)

In 2023 starten we met het bouwrijp maken van De Morshoek als bedrijventerrein en verwachten we de eerste gesprekken met geïnteresseerde ondernemers te kunnen starten.

04. We continueren de uitvoering van de gebiedsagenda’s voor een toekomstbestendig De Reulver en Euregio Bedrijvenpark

In 2023 werken we op basis van het plan van aanpak verder aan de toekomstbestendigheid van bedrijventerreinen De Reulver en Euregio Bedrijvenpark. Voor De Reulver gaan we het toekomstbeeld verder uitwerken en de mogelijkheden voor herontwikkeling onderzoeken. Daarnaast willen we de publiek-private samenwerking verder versterken en stevig inzetten op het realiseren van duurzaamheidsmaatregelen. Voor Euregio Bedrijvenpark gaat het project zich concentreren op het maken van een herstructureringsplan, het realiseren van duurzaamheidsmaatregelen en verkennen we de uitbreidingsmogelijkheden van het terrein voor nieuwe bedrijven

05. We ontwikkelen een gebiedsvisie voor de herontwikkeling van de verouderde bedrijventerreinen Kop Westerval en Rigtersbleek

Als onderdeel van de Spoorzone Hengelo-Enschede (SHE) en vanwege de strategische ligging en binnenstedelijk karakter van deze twee terreinen gaan we een nieuw toekomstperspectief en gebiedsvisie ontwikkelen. Het doel is om ze weer aantrekkelijk te maken voor nieuwe gebruikers en de maatschappelijke en economische waarde van deze werklocaties te verhogen.

06. We maken nieuwe regionale afspraken over de programmering van bedrijventerreinen in Twente

Op basis van geactualiseerde vraag- en aanbodcijfers van bedrijventerreinen maken we samen met de provincie en de andere 13 Twentse gemeenten hernieuwde programmeringsafspraken. Deze afspraken gaan onder andere over waar en onder welke voorwaarden er nieuwe bedrijventerreinen ontwikkeld kunnen worden. We verwachten de raad hierover in de eerste helft van het jaar te kunnen informeren.

07. We investeren in het versterken van het regionale onderzoeks- en innovatiesysteem

Samen met het bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en expertisecentra verbeteren we de condities van het Twentse onderzoeks- en innovatie-ecosysteem door inzet op kennisuitwisseling- en overdracht. Dit doen we enerzijds via Novel-T en Enschedelab, door het verbinden van kennisinstellingen en bedrijfsleven met de maatschappelijke opgaven van stad en

regio. In het verlengde daarvan verkennen we met de Wirtschaftsförderungen Gronau en Borken de mogelijkheden om dit ecosysteem ook grensoverschrijdend uit te breiden. Anderzijds werken we samen met partners als Twenteboard, Novel-T en het Netwerk Kennissteden Nederland aan clusterontwikkeling en versterking van de kennisinfrastructuur. Specifieke clusters die extra gemeentelijke ondersteuning krijgen zijn het MedTech cluster en Space053 (onbemande systemen). Met nieuwe samenwerkingspartners, zoals Dutch Innovation Days, ondersteunen we innovatieve samenwerkingsvormen tussen het bedrijfsleven en de creatieve en culturele sector.

08.. We ontwikkelen nieuw uitgiftebeleid en toewijzingscriteria voor bedrijfskavels

In 2023 gaan we ons uitgiftebeleid voor bedrijfskavels, met het oog op toekomstige ontwikkelingen, herzien en waar nodig aanpassen aan moderne maatstaven.

Bijdrage verbonden partij: Twente Board

Maatschappelijk rendement:

Twente is een ondernemende regio met een krachtig technologisch profiel en internationale ambitie. Twente Board wil de economie stimuleren door te investeren in innovatiekracht met een focus op de topsector hightech systemen en materialen (HTSM). Dit om als regio door te ontwikkelen tot een toonaangevende technologische topregio in Europa waar hoogwaardige systemen, producten, materialen en diensten worden vervaardigd. Om de regionale arbeidsmarkt verder te versterken richt de board zich uiteraard ook op het bestaande bedrijfsleven met belangrijke sectoren zoals toerisme, logistiek en bouw.

06. Talent wordt aangetrokken, vastgehouden en ontwikkeld

De beroepsbevolking en Enschede en Twente gaat dalen in de komende decennia. Dit kan er toe leiden dat bedrijven op de langere termijn gaan verplaatsen naar gebieden met meer potentiële werknemers. Daarom moet Enschede kwalitatief groeien om veerkrachtig te blijven als stad.

Over 10 jaar is het inwonertal gegroeid naar 170.000 inwoners. Al het talent is belangrijk voor de Enschedese/Twentse economie, maar vraagt om verschillende aanpakken. Het praktisch geschoold talent werkt veelal op de plek waar ze wonen en daarom koesteren we deze grote, waardevolle groep en zetten we in op ontwikkeling van deze groep. Het werken aan dit deel van de opgave hangt heel erg samen met het arbeidsmarktbeleid vanuit de opgave “inclusief Enschede”.

Voor de theoretisch geschoolden is de aanpak meer gericht op het aantrekken en vasthouden. We zien dat deze groep flexibeler is in het bepalen van hun woon- en werkplek. Bijvoorbeeld jongeren trekken wel naar Enschede om hier te studeren, maar verhuizen daarna naar een grotere stad. De bereikbaarheid van banen speelt hierbij een grote rol. Vandaar dat er inzetten op meer baankansen in onze stad/regio en aantrekkelijke en diverse voorzieningen.

06.01 De stedelijke voorzieningen zijn divers en attractief voor inwoners en bezoekers (nationaal en internationaal)

Een aantrekkelijke stad heeft een bruisende binnenstad, goede culturele voorzieningen, evenementen en voorzieningen. De stad is verrassend en heeft mogelijkheden voor creatieve broedplaatsen.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

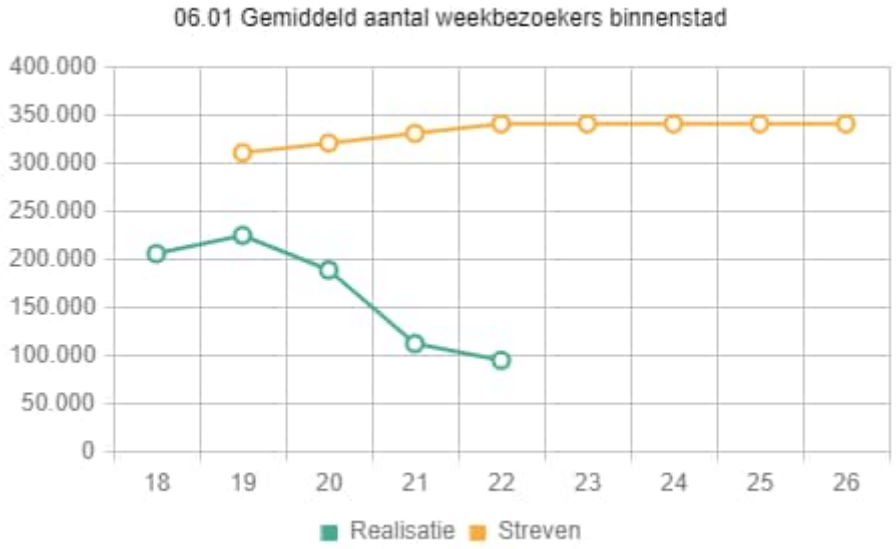

Toelichting

Deze indicator geeft het gemiddeld aantal weekbezoekers weer aan de binnenstad tijdens winkeltijden. De tellingen zijn gebaseerd op de 1 jaarlijkse handmatige tellingen van Locatus in het voorjaar (april). Voor de jaren 2018-2020 zijn de tellingen gebaseerd op de wifitellingen in de binnenstad (omgerekend naar winkeltijden zodat het vergelijkbaar is met de tellingen van Locatus).

Streefwaarde: we verwachten dat het aantal bezoekers aan de binnenstad vanaf 2022 weer langzaam gaat toenemen. Aan de ene kant omdat we geen coronabeperkingen meer hebben waardoor het winkelbezoek weer zal kunnen toenemen. Aan de andere kant omdat we verwachten dat met de plannen voor de binnenstad er ook meer bezoekers komen om te werken, ontmoeten of recreëren. Als streven houden we een herstel aan van de bezoekersaantallen naar het niveau van 2019 (niveau voor corona).

Bron: Locatus, Bureau RMC voor de tellingen in 2018-2020

Toelichting
Cultuur en evenementen zijn belangrijke factoren voor een aantrekkelijke stad en goede stedelijke voorzieningen. Doel is dat dit totaal aantal stijgt. Indirect effect zijn meer bestedingen (onder andere restaurantbezoek) in de stad. De grote gesubsidieerde instellingen rapporteren jaarlijks aan de gemeente. Zij zijn een goede graadmeter van hoe het in de culturele sector gaat met betrekking tot publieksbereik.
Streefwaarde: De afgelopen twee jaar is de impact van corona op het publieksbereik van de culturele instellingen heel groot geweest. De sector werkt hard aan herstel. Het streven is dat in 2023 de bezoekcijfers weer op niveau van voor de pandemie zijn en dat de sector dat de jaren daarna weet vast te houden.
Bron: culturele instellingen

Acties 2023

Aantal acties: 11

01. We werken aan 'Welcome in Enschede': informatie & integratie

We onderzoeken welke informatie over de gemeentelijke dienstverlening we voor de internationale inwoners in Enschede, van studenten en expats tot vluchtelingen en arbeidsmigranten, moeten ontsluiten en welke begeleiding er nodig is.

02. We ontwikkelen een kansenkaart met uitvoeringsplan voor de stadsrandzone en het Rondje Enschede

We maken een kansenkaart voor het toeristisch-recreatief versterken van de stadsrand en rondje Enschede in het bijzonder. Naast de kansenkaart maken we ook een uitvoeringsplan. De motie "Rondje Enschede' wordt hierin meegenomen.

03. Samen met onze binnenstadspartners geven we uitvoering aan het Actieplan Binnenstad

Om samen uitvoering te kunnen geven aan het actieplan Binnenstad is een professionele samenwerking tussen alle binnenstadspartners heel belangrijk. We gaan de huidige samenwerking evalueren en opnieuw vormgeven. In het bijzonder is daarbij aandacht voor het betrekken van de vastgoedpartijen.

04. We maken een plan voor de bewegwijzering, oriëntatiepunten en looproutes in de binnenstad

Om bezoekers aan de binnenstad te verleiden om ook op de minder bekende plekken in de binnenstad te komen, en om de binnenstad beter te verbinden met de bezienswaardigheden / hotspots in de nabijheid van de binnenstad, gaan we in 2023 een plan maken voor bewegwijzering, oriëntatiepunten en looproutes.

05. Voor creatieve ideeën voor de binnenstad stellen we een experimenteerfonds in

Voor creatieve ideeën die bijdragen aan de ambitie voor de binnenstad wordt 100.000 euro beschikbaar gesteld. De randvoorwaarden voor de subsidie worden uitgewerkt in een subsidieverordening.

06. We stellen een nieuw stimuleringsfonds in voor de binnenstad

Op basis van de evaluatie die heeft plaatsgevonden van het vorige stimuleringsfonds en de ambitie voor de binnenstad wordt in de loop van 2023 een nieuw stimuleringsfonds ingesteld. De kaders hiervoor worden vastgelegd in de subsidieverordening.

07. We stellen ruimtelijk-programmatische gebiedsprofielen op voor de binnenstad

Voor de binnenstad willen we gebiedsprofielen maken voor verschillende delen van de binnenstad. Het gaat dan over gewenste functies in zo'n gebied, branches, maar ook ruimtelijke uitstraling en verdere vergroening komen aan bod.

08. We onderzoeken de ruimtevraag van de Enschedese creatieve sector

De creatieve en culturele instellingen, ondernemers en partijen zijn belangrijk voor de Enschedese identiteit. Onze stad kenmerkt zich door techniek, innovatie en creativiteit. Het belang van fysieke plekken en broedplaatsen om deze sector te faciliteren is essentieel, want dat zijn de plekken waar kruisbestuiving plaatsvindt tussen de creatieve sector en de innovatieve technologieën die Enschede rijk is. We brengen de ruimtevraag, zowel op kwantitatieve als

kwalitatieve manier, in beeld. Op basis van de resultaten bepalen we de vervolgstappen.

09. We leggen een nieuwe cultuurnota voor aan de raad

In deze nota geven we aan waarop we binnen het cultuurveld willen inzetten. Het gebied tussen amateurkunst en professionele instelling (makers, zzp'ers maar ook broedplaatsen) krijgt extra aandacht in de nota. In de zomernota 2023 vertalen we de ambities rond cultuur naar mogelijk extra middelen.

10. We leggen een nieuwe evenementennota en het beleidskader voor evenementenvergunningen en -subsidies voor

In 2023 leggen de raad een nieuwe evenementennota en het beleidskader voor evenementenvergunningen en -subsidies. In de zomernota 2023 vertalen we de ambities naar mogelijk extra middelen. Voor 2023 is incidenteel 300.000 euro nodig om het bestaande te behouden. Bij de nieuwe nota kan de raad een oordeel geven of vanaf 2024 we alle huidige gesubsidieerde evenementen willen behouden.

11. Wij starten met een pilot voor het 1e uur gratis parkeren in gemeentelijke parkeergarages

In 2023 gaan we conform het coalitieakkoord 2022-2026 een pilot draaien met het 1e uur gratis parkeren invoeren in gemeentelijke parkeergarages.

Bijdrage verbonden partij: GR Recreatieschap Twente

Maatschappelijk rendement:

De GR Recreatieschap Twente is een organisatie die namens de 14 Twentse gemeenten tot doel heeft het bevorderen van totstandkoming en instandhouding van publieke recreatieve/toeristische infrastructuur in Twente. Het gaat dan om het routenetwerk voor wandelen, fietsen, paardrijden en mountainbiken en de drie recreatieplassen het Rutbeek, het Hulsbeek en het Lageveld. Daarnaast zorgen zij voor de aanleg, onderhoud en beheer van publieke recreatieve/toeristische voorzieningen die hetzij op zichzelf, hetzij in routeverband, hetzij door opname in arrangementen, een bovenlokaal karakter hebben.

Bijdrage verbonden partij: Twentse Schouwburg

Maatschappelijk rendement:

De Twentse Schouwburg N.V. (Wilminktheater en Muziekcentrum Enschede) vormt een belangrijke culturele voorziening voor de gemeente Enschede en omgeving. De onderneming exploiteert vier gebouwen met samen zes podia in het centrum van Enschede, te weten: het Wilminktheater, het Muziekcentrum, de Grote Kerk en De Kleine Willem. Op jaarbasis biedt de organisatie momenteel circa 350 – 380 voorstellingen en concerten aan met circa 135.000 bezoekers per jaar. Daarnaast is er meer aandacht voor de verbindende rol van Wilminktheater en Muziekcentrum Enschede binnen de Twentse samenleving, verbinding tussen publiek en podia en ook tussen de Twentse podia onderling.

06.02 De nieuwe woonmilieus zijn attractief en toekomstbestendig

Dit subdoel betreft de nieuwbouwopgave van onze stad. Deze nieuwbouwopgave is gericht op dat wat we bouwen past bij de mensen die er gaan wonen. Daarbij zoeken we expliciet naar de balans tussen de bestaande behoefte aan betaalbare en bereikbare woningen voor Enschedeërs en woningen voor de nieuwe inwoners die we welkom heten in onze stad. We willen hiermee de opgaves omtrent doorstroom, het vasthouden van talent en de woon-zorgvraag oplossen. Voldoende en bereikbare betaalbare woningen is een uitgangspunt, waarbij de nieuwe richtlijnen van het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening én de analyse van de woonbehoefte, demografie en het inkomen in Enschede leidend zijn voor het woningbouwvraagstuk. We willen passende woningen bieden voor net afgestudeerden van alle niveaus, expats en gezinnen. Als grootste stad van het oosten bieden wij een grootstedelijk woonmilieu dat passend is voor alle inkomensgroepen.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 4

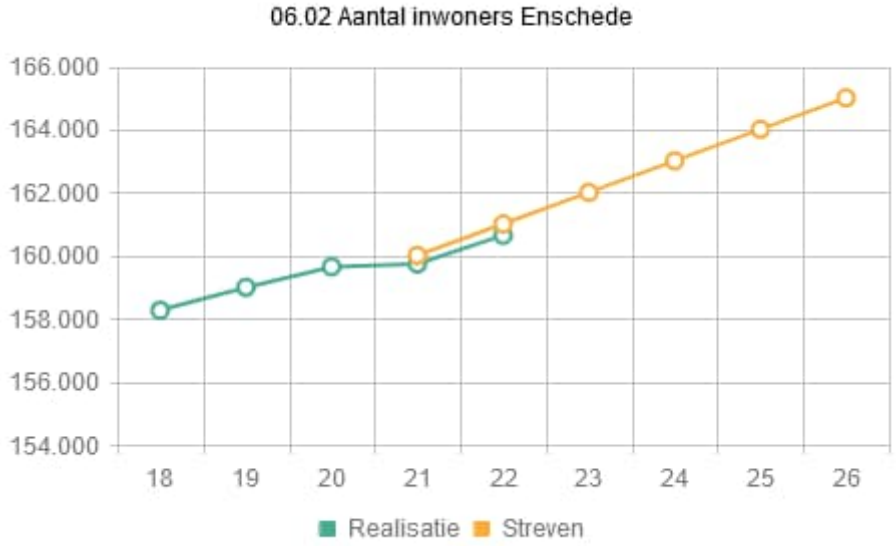

Toelichting
In deze grafiek staat het aantal inwoners van Enschede per 1 januari van het jaar. Als Enschede een aantrekkelijke stad is, met aantrekkelijke woonmilieus en voorzieningen, groeit het aantal inwoners.
Streefwaarde: de ambitie is om te groeien naar 170.000 inwoners in 2031.
Bron: CBS

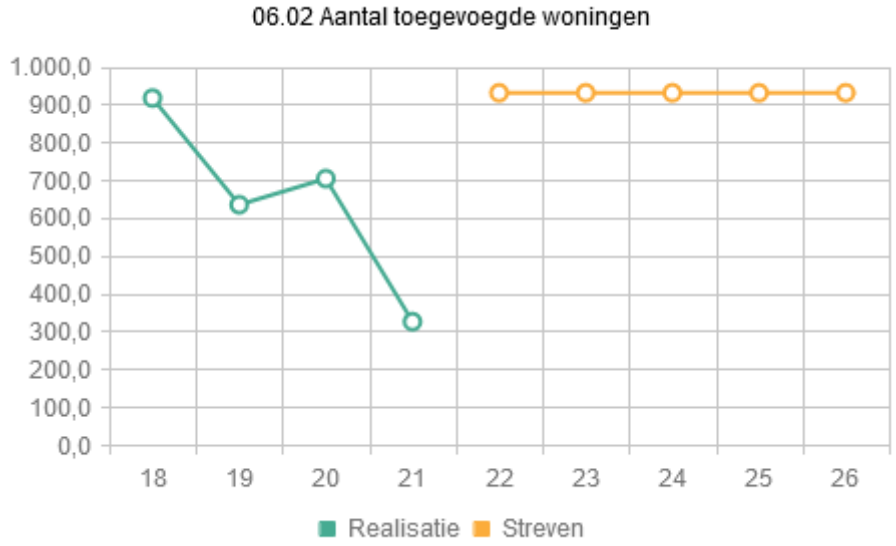

Toelichting
De ambitie is om te groeien naar meer dan 170.000 inwoners. Uitgaande van een gemiddelde woningbezetting van 1,5 persoon per gerealiseerde nieuwe woning betekent dit een toevoeging aan de woningvoorraad van ongeveer 6.500 woningen. In de Woonagenda Twente heeft de provincie Overijssel een extra groeiambitie opgenomen die vooral in de Twentse steden dient te landen. Daarnaast is er de opgave voor de huisvesting van specifieke doelgroepen. Bij elkaar opgeteld gaat het uiteindelijk om een toevoeging van 9.300 woningen. De woningbouwprogrammering doen we adaptief: elk jaar volgen we de

ontwikkelingen en sturen we bij waar nodig. Realisatie van nieuwe woningen gebeurt vooral door marktpartijen en corporaties en is erg afhankelijk van marktomstandigheden en wet- en regelgeving. De gemeente faciliteert vooral en geeft zelf bouwrijpe grond uit en verkoopt grond ten behoeve van realisatie projecten door derden.
Streefwaarde: gemiddeld 930 woningen per jaar erbij vanaf 2022 (10 jaar lang).
Bron: CBS

Toelichting
Bij het opstellen van de gemeentebegroting 2023 zijn de uitkomsten van de actualisatie van het woonbehoefteonderzoek nog niet bekend. Op basis van de uitkomsten bepalen we een streefwaarde voor het aandeel dure koop woningen.
Het bouwen van nieuwe, dure koopwoningen zorgt voor meerdere verhuizingen en daarmee voor een doorstroomeffect. Bouwen van duurdere koopwoningen is dus zowel goed voor de sociaal-economische structuurversterking van de stad als voor starters en doorstromers op de woningmarkt. We programmeren de woningbouw adaptief: elk jaar volgen we de ontwikkelingen en sturen we bij waar nodig.
Streefwaarde: op dit moment hanteert het Rijk voor betaalbare koopwoningen de Nationale Hypotheek Garantie (NHG). In 2022 ligt deze op 355.000 euro. Omdat wij richting rijk moeten rapporteren over het aandeel betaalbaarheid in de projecten waarvoor wij WoningBouwImpuls (WBI) subsidie hebben ontvangen blijven wij vooralsnog deze grens hanteren Het rijk is zich wel aan het beraden of men deze gehanteerde definitie van betaalbaarheid wil handhaven. Mocht de definitie wijzigen dan bekijken we of deze een aanpassing behoeft.
Bron: GBT Twente

Toelichting
Bij het opstellen van de gemeentebegroting 2023 zijn de uitkomsten van de actualisatie van het woonbehoefteonderzoek nog niet bekend. Op basis van de uitkomsten bepalen we een streefwaarde voor het aandeel dure koop woningen. In onze woningbouwprogrammering maken we onderscheid tussen harde en zachte plannen. Met de bouw van woningen kan alleen maar worden gestart als een bestemmingsplan is vastgesteld / onherroepelijk is. Dit zijn de harde plannen. Bij de zachte plannen gaat het om eerste verkenningen / ideeën tot aan projecten waarvoor al overeenkomsten zijn getekend en waar alleen het bestemmingsplan nog vastgesteld moet worden. Begin 2022 bestond de totale woningbouwprogrammering (6.100 woningen exclusief studenten en specifieke doelgroepen) voor ongeveer ¼ uit harde plannen en dus voor ¾ uit zachte plannen. Gegeven de ambitie van 9.300 woningen en de ambitie om de woningbouw te versnellen is het belangrijk dat we zowel meer plannen ontwikkelen/gereed hebben liggen als dat we er voor zorgen dat de harde plancapaciteit toeneemt.
Streefwaarde: het streven is dat de harde plancapaciteit gelijk is aan de ladderruimte duurzame verstedelijking. Wat betreft de zachte plannen is het streven – omdat de praktijk leert dat een deel van de plannen uiteindelijk nooit gerealiseerd wordt – uit te gaan van 130% van het totaal aan benodigde zachte plannen.
Bron: programmeringslijst woningbouw Enschede

Acties 2023

Aantal acties: 11

01. We starten met de ontwikkeling van het Eschmarkerveld

De ontwikkeling van regelgeving en jurisprudentie met betrekking tot stikstof bepaalt of we in 2023 een bestemmingsplan aan de Raad voorleggen voor (de eerste fase van) het Eschmarkerveld. Als dit lukt starten we in 2023 met het bouwrijp maken van het gebied en de uitgifte van kavels aan partiulieren, corporaties en ontwikkelaars.

02. We werken verder aan de realisatie van De Kop

De komende periode (najaar 2022-2023) worden de afspraken met de marktpartijen over de vastgoedontwikkeling omgezet naar overeenkomsten en wordt een ambitiedocument en beeldkwaliteitsplan ter vaststelling voorgelegd aan de raad. Ook zal een herziene grondexploitatie aan de raad worden voorgelegd. Voor deelplan 1 van de Kop wordt een concept bestemmingsplan voorgelegd aan de raad.

03. We bouwen verder aan Cromhoff

In 2023 hebben we Placemaking met tijdelijke functies gerealiseerd. Ook vindt besluitvorming plaats op de samenwerkingsafspraken, het bestemmingsplan voor de 1e fase en we leggen een Beeldkwaliteitsplan ter inzage voor. In 2023 zijn de niet te handhaven onderdelen van het Wegener complex gesloopt, zijn we gestart met de sanering en hebben we de eerste onderdelen van het openbaar gebied ingericht.

04. We gaan starten met de kaveluitgifte voor de Leuriks-oost

In 2023 geven we kavels uit in de Leuriks-oost.

05. We gaan starten met de uitvoering van een aantal grote projecten

In 2023 gaan een aantal grote projecten in uitvoering: TETEM, Lagerhuis, Walhofstraat (Roombeek), Performance Factory, *Pakhuiskwartier (SJHT)* (Centrumkadradraat), Newton Park (vml. ROC Locatie)

06. We ontwikkelen Boswinkel-Oost verder

Boswinkel-Oost wordt verder ontwikkeld. Woningcorporatie Ons Huis start in 2023 met de realisatie van ca 280 woningen. Ca. 230 huurwoningen en 50 koopwoningen.

07. We stellen een Omgevingsvisie op

De Omgevingsvisie vormt een stabiel raamwerk voor de lange termijn voor de gehele fysieke leefomgeving. De visie geeft richting aan de antwoorden op de grote opgaven van de groei van onze stad, de daaraan verbonden woningbouwopgave, de klimaatadaptatie en de energietransitie. In de visie worden verschillende gebieden in onze stad onderscheiden met daaraan gekoppeld verschillende strategieën om die gebieden toekomstbestendig te maken en te houden. De visie zal geen statisch document worden. Al naar gelang zich nieuwe ontwikkelingen voordoen en ambities wijzigen zal de omgevingsvisie periodiek worden geactualiseerd. De Omgevingsvisie gaat ook in op de sturingsfilosofie van de gemeente in het domein van de fysieke leefomgeving en daarmee op (1) de eigen rol in de realisatie van de visie, (2) wat van andere stakeholders wordt verwacht en (3) hoe de gemeente met stakeholders en hun initiatieven omgaat.

08. We ontwikkelen het Omgevingsplan

In het omgevingsplan worden onze huidige bestemmingsplannen, regels uit onze verordeningen die relevant zijn voor de fysieke leefomgeving en een groot aantal huidige rijksregels (ook wel de “bruidsschat”) tot één plan gebundeld. Daarnaast wordt een deel van ons beschermingsbeleid geactualiseerd, waaronder op het gebied van externe veiligheid en geluid. Naast deze omvangrijke integratie van plannen en regels vertalen we ook de omgevingsvisie in het omgevingsplan, en we harmoniseren de regels uit de huidige rond 170 bestemmingsplannen en beheerverordeningen.

09. We leren, oefenen en verbeteren ten behoeve van de uitvoering van de Omgevingswet

Met ingang van 2023 treedt de Omgevingswet in werking en gebruiken we nieuwe applicaties voor vergunningen, meldingen en voor het omgevingsplan. De uitvoering van dit veelomvattende stelsel hebben we niet in een keer in de vingers. Daarom gaan we in 2023 ervaring opdoen en voeren we verbeteringen door waar dat nodig is.

10. We leren en verbeteren ten behoeve van de uitvoering van de Wet kwaliteitsborging (Wkb)

Met ingang van 2023 gaat de Wkb inwerking treden en is de technische toets van het gemeentelijk bouw- en milieutoezicht naar de markt (private kwaliteitsborgers) gegaan. In 2023 gaan we ervaring op doen en doen we voorstellen voor aanpassingen van beleid daar waar dat nodig is.

11. We komen tot vastgesteld beleid voor Erfpacht

In het nieuwe coalitieakkoord 2022-2026 “samen trots op Enschede” is de toezegging gedaan dat we met een voorstel voor erfpacht komen. Met het onderzoek naar nieuw erfpachtbeleid wordt de toepasbaarheid en toegevoegde waarde van erfpacht voor wonen in kaart gebracht. Zo gaan we na of we met erfpachtbeleid de kansen voor starters op de woningmarkt vergroten en willen we bijdragen aan de realisatie van betaalbare woningen.

06.03 Talent weet waarom Enschede aantrekkelijk is om te wonen, leven en te werken

Om onze stad neer te zetten als aantrekkelijk voor talent is veel inzet nodig op positionering

en profilering. Het gaat hierbij om marketing voor nieuwkomers, maar ook voor blijvers. We sluiten hierbij aan op de citymarketing: technologie, innovatie en creativiteit. Hiernaast willen we ook een welcoming city zijn voor de toenemende stroom van buitenlandse studenten en kenniswerkers. De profilering wordt verbonden met de maatschappelijke opgaven. Verder werken we samen met de kennisinstellingen en Twenteboard om samen de talentopgave vorm te geven. Als we dit alles goed doen, houden we meer HBO en universitair opgeleiden vast in onze stad en blijft onze beroepsbevolking op peil.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

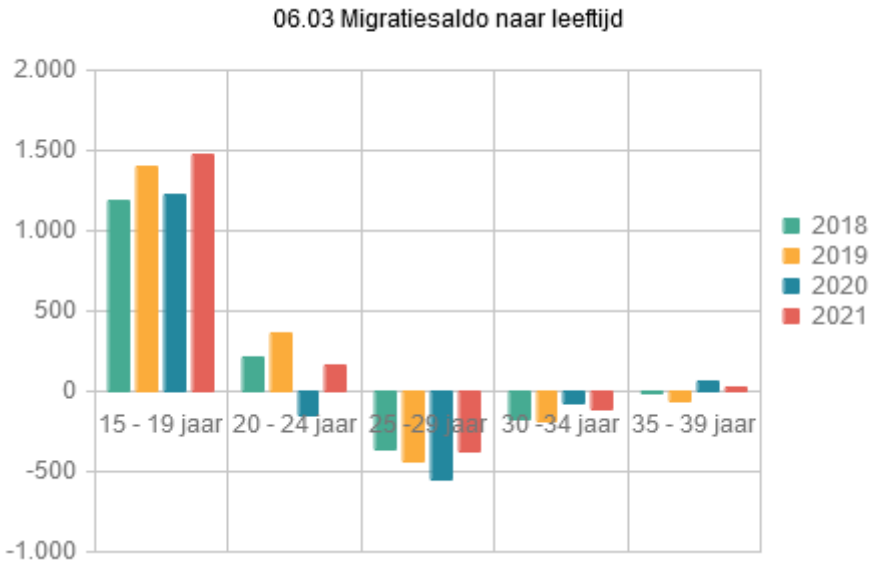

Toelichting

In deze grafiek is het migratiesaldo te zien per leeftijdsgroep. Om de grafiek leesbaar te houden is gekozen voor de leeftijdsgroepen tussen 15 en 40 jaar. Dit zijn ook de groepen waar we ons vooral op inzetten bij de doelstelling "aantrekken en vasthouden van talent". De migratie in de leeftijdsgroep 15-19 hangt sterk samen met het aantal jongeren dat in onze stad komt studeren.

Streefwaarde: we streven er naar om meer jongeren te trekken in de leeftijdsgroep 15-19 jaar en in de leeftijdsgroepen 20-40 hopen we dat er per saldo meer mensen blijven dan dat ze vertrekken uit onze stad.

Bron: BRP

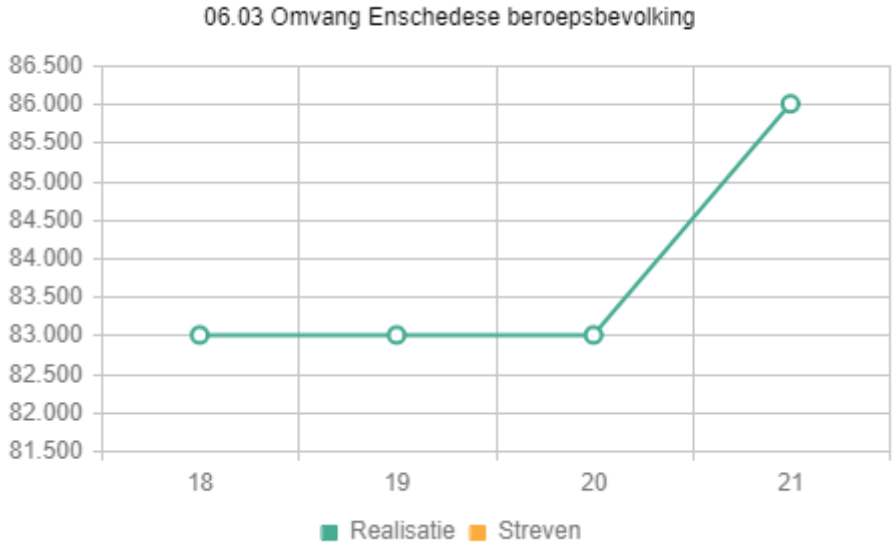

Toelichting
De beroepsbevolking (alle mensen tussen 15 en 74 jaar die werken of beschikbaar zijn voor werk) stijgt in de grote steden door de trek naar de stad. In Enschede gebeurt dit in veel mindere mate. Door maatregelen op het gebied van bereikbaarheid van banen en het vasthouden van talent hopen we op termijn de dalende tendens van de beroepsbevolking iets te keren. Een groeiende beroepsbevolking (met een hoog opleidingsniveau) is een belangrijke vestigingsfactor voor bedrijven.
Streefwaarde: we hebben nog geen streefwaarde opgenomen bij deze indicator. Dit hangt samen met een sterk afwijkende realisatiewaarde voor 2021. Het is niet duidelijk waarom volgens het CBS de beroepsbevolking opeens stijgt met 3000 mensen in 2021. Ons inwoneraantal is in dat jaar bijna stabiel gebleven. Kennispunt Twente is in overleg met het CBS hoe dit kan. We wachten het cijfer voor 2022 voordat we een streefwaarde gaan bepalen.
Bron: CBS

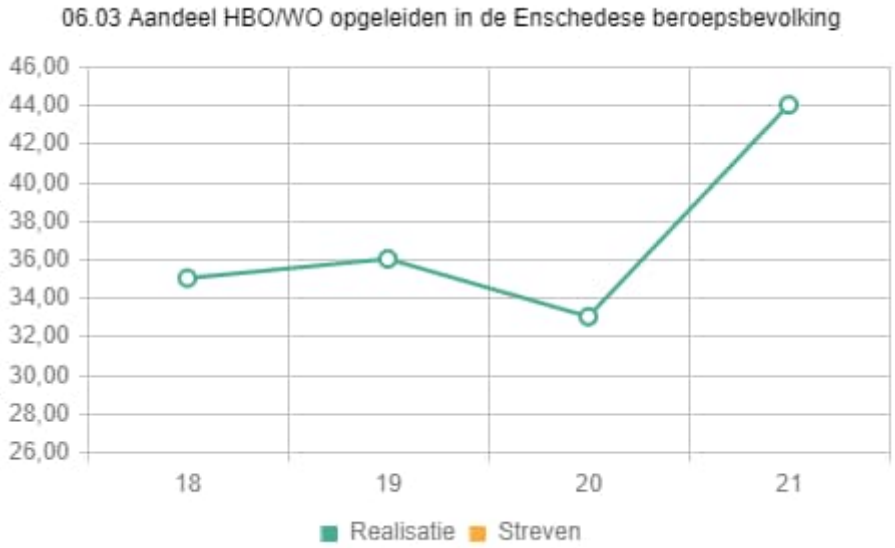

Toelichting
In deze grafiek het aandeel HBO/WO opgeleiden in de Enschedese beroepsbevolking. HBO en WO opgeleiden zijn een belangrijke factor voor groei van economie en een aantrekkelijke stad.
Streefwaarde: ook hier zien we een niet verklaarbare hoge realisatiewaarde voor 2021. Daarom laten we ook hier de streefwaarde achterwege en wachten we de score voor 2022 af om te zien wat de streefwaarde moet worden.
Bron: CBS

Acties 2023

Aantal acties: 3

01. We geven uitvoering aan het deltaplan Talent

Uitvoering geven aan het deltaplan Talent dat in 2022 is uitgewerkt. In 2023 gaan we acties op de onderwerpen, wonen-werken-leven, uitvoeren.

02. We werken nauw samen met de kennisinstellingen

We werken nauw samen met de vier kennisinstellingen (ArtEZ, ROC van Twente, Saxion Hogescholen en Universiteit Twente) en de gemeente Hengelo, om kennis te verbinden aan de maatschappelijke opgaven van de stad. Dit doen we door middel van het www.Enschedelab.nl, gezamenlijke onderzoeksagenda, stages en afstudeeropdrachten. Afspraken hierover zijn vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst 2022-2025. Dit draagt bij aan het aantrekken en behouden van hbo/wo geschoolden.

03. We geven uitvoering aan de citymarketingvisie; pijler creatieve stad

De stad als canvas waar ruimte is voor creativiteit en ondernemerschap. Door mensen en initiatieven die de stad kleuren ruimte/een podium te geven bouwen we aan een verrassende en creatieve stad waar mensen met verschillende interesses en achtergronden zich thuis voelen. Dit doen we via inzet gemeentelijk vastgoed, bij gebiedsontwikkeling en aanpak openbare ruimte i.s.m. onze stadspartners. Door creatief talent (al tijdens hun studie) een podium te geven, versterken we de binding met de stad en zorgen we voor aantrekkingskracht op talent. Dit is bewijslast voor ons verhaal en zorgt voor een synergie tussen programmeren en profileren. Hiermee heeft het een positief effect op de talentopgave, het imago van de stad en de strategische opgaves.

07. In Enschede kun je prettig en gezond wonen en leven

De opgave “aantrekkelijke stad” gaat naast nieuwe ontwikkelingen (vooral zichtbaar bij baankansen en talent) ook over de bestaande stad. De accenten komen daarbij vooral te liggen op gebiedsgericht werken en een vitale en leefbare stad. Aandacht voor de bestaande woningvoorraad, gezondheid, veiligheid en interne bereikbaarheid zijn onderdeel van dit doel.

07.01 Wijken en buurten zijn veilig, gezond en leefbaar

Dit subdoel gaat over de leefomgeving, leefkwaliteit, de bestaande woningvoorraad, samenwerking met de corporaties, herstructurering, vergunningen, gebiedsgericht werken, geluid, schone lucht, handhaving en een inrichting van de openbare ruimte die bijdraagt aan een veilig gevoel.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

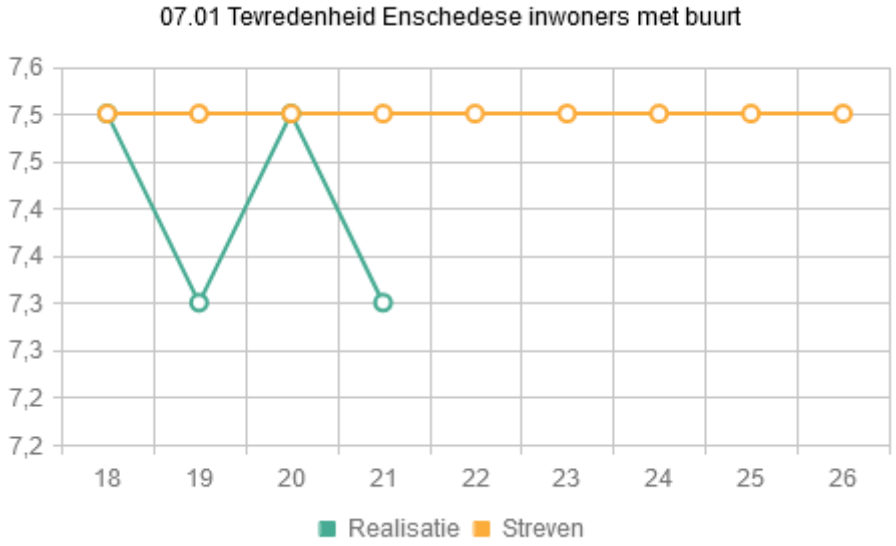

Toelichting
In de burgerpeiling vragen we onze inwoners jaarlijks “hoe prettig vindt u het om in uw buurt te wonen”? Dit waarderingscijfers is terug te vinden in deze grafiek. Het waarderingscijfer wordt daarna gevolg met vragen over begaanbaarheid van wegen, nabijheid voorzieningen, scholen, parkeerplaatsen, hoe schoon en groen is de buurt etc. Met deze extra vragen kunnen we het rapportcijfer nader duiden.
Streefwaarde: we streven er naar om het hoogste cijfer (7,5) te blijven vasthouden de komende jaren.
Bron: Burgerpeiling Enschede (Kennispunt Enschede)

Acties 2023

Aantal acties: 14

01. We gaan door met de uitvoering van de diverse deelprojecten van de Dynamische Investeringsagenda Twekkelerveld

Voor Twekkelerveld werken we samen met wooncorporaties aan een integrale wijkaanpak met een tijdshorizon van 5-10 jaar. De wijkaanpak “Nieuw Twekkelerveld’’ omvat verschillende acties waarvan de eerste uitvoering van start is gegaan in 2020. Binnen deze wijkaanpak werken wij samen met bewoners en woningcorporaties verder aan een mooiere, betere en toekomstbestendige leefomgeving in de wijk Twekkelerveld. Dit is niet alleen een fysieke, maar ook een sociale opgave.
Komend jaar wordt de renovatie en verduurzaming van 176 appartementen in de Maanstraat opgeleverd, vervolgen wij de planologische procedures voor de ROC-locatie en de Assinkhof en leveren wij een eerste plan op voor het Huis van de wijk. De aanpak van wateroverlast, hittestress en droogte worden komend jaar verder uitgevoerd. Samen met bewoners werken wij aan plannen voor de aanpak van het isoleren van woningen en parallel onderzoeken we in overleg met corporaties en energiepartijen de mogelijkheden voor alternatieve warmtebronnen zoals warmtepompen en warmtenet. De plannen voor de stapsgewijze transitie worden in 2023 verder uitgewerkt en de eerste voorbereidende werkzaamheden worden opgestart.

02. We gaan binnen onze handhavingstaken datagestuurd werken

In onze handhavingsinformatiesystemen is veel data beschikbaar. In 2023 gaan we ervaring op doen op welke wijze data ons kan helpen om zo efficiënt mogelijk inzet te plegen.

03. We zetten in op stadsdeelgerichte inzet van BOA’s

Omdat elk stadsdeel haar eigen (veiligheids)vraagstukken kent, gaan we in 2023 de inzet per stadsdeel op maat organiseren.

04. We doen onderzoek naar verdedigingsmiddelen voor onze BOA’s

BOA’s krijgen steeds vaker te maken met geweld. Als werkgever heeft gemeente Enschede de plicht medewerkers goed te beschermen. We onderzoeken op welke wijze we BOA’s beter kunnen beschermen.

05. We stellen een nieuw wegenbeleidsplan op

We leggen een nieuw Wegenbeleidsplan Enschede 2024 - 2027 voor aan de gemeenteraad. Hiermee zorgen we dat het beheer en onderhoud van onze wegen voor komende jaren voldoet aan de afspraken rondom veiligheid, uitstraling etc die met de raad worden gemaakt.

06. We geven uitvoering aan het Werkprogramma bodem en ondergrond

We geven de komende jaren uitvoering aan het Werkprogramma bodem en ondergrond. De rode lijn van visie en werkprogramma is dat een robuust bodem- en watersysteem randvoorwaardelijk is voor de realisatie van maatschappelijke opgaven als energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit. We doen dit samen met in- en externe partners, zoals de andere Twentse gemeenten, het waterschap, de Omgevingsdienst Twente en waar mogelijk onderwijs en bedrijfsleven. Enkele speerpunten uit het Werkprogramma: implementatie Basisregistratie Ondergrond, datagedreven werken, ontsluiting van informatie voor derden, locatie onderzoek en saneringsvoorstellen PFAS/Zeer Zorgwekkende Stoffen en de implementatie van de Omgevingswet.

07. We maken beschikbare data en informatie gemakkelijker te ontsluiten en gebruiken

Van de bodem van Enschede gaan we in samenwerking met TNO een 3D-model maken. Met dat model brengen we de opbouw van de Enschedese bodem in beeld en geven we inzicht in diverse bodemaspecten. Denk aan waar water goed infiltreert in de bodem of waar de bodem goed water vast kan houden, aan de ligging van kabels en leiding of de ruimte voor bomen, draagkracht, etc. Daarmee zijn goede keuzes te maken voor ruimtelijke ontwikkelingen, De komende jaren gaan we de data-infrastructuur verder verbeteren en zorgen voor betrouwbare data en informatie, die voor iedereen ontsloten is en van relevante duiding voorzien.

08. We maken een nieuwe bodemkwaliteitskaart

In regionaal verband is in 2018 een bodemkwaliteitskaart opgesteld. De kaart geeft de chemische kwaliteit van de bodem weer. Met de kaart wordt het verplaatsen en hergebruiken van grond in Twente eenvoudiger. Samen met andere Twentse gemeenten actualiseren we de kaart in 2023 en leggen deze voor aan de raad.

09. We onderzoeken de bodem op nieuwe bedreigingen, met name PFAS

Hoewel het grootste deel van de bodemsaneringsoperatie is afgerond, duiken nog steeds nieuwe zorgwekkende stoffen op die een risico vormen voor de gezondheid, zoals PFAS. Naast veel nuttige eigenschappen blijken zij ook veel schadelijke effecten te hebben. Ze breken niet of nauwelijks af en hopen zich op in mens en dier. Wij doen onderzoek naar in Enschede aanwezige PFAS verontreinigingen. Daar waar sprake is van risico’s zullen wij in overleg met het Rijk zo nodig saneren of risico's wegnemen.

10. We leggen een update van de cultuurhistorische waardekaart en een kerkenvisie voor

In 2023 leggen we een update van de cultuurhistorische waardekaart aan de raad voor. Afronding vindt na implementatie in Q2 2024 plaats. Ook leggen we de "kerkenvisie", die onderdeel kan worden van de waardekaart, aan de raad voor.

11. We evalueren het huidige welstandsbeleid

In 2023 starten we met een evaluatie van het huidige welstandbeleid en het formuleren van nieuw welstandbeleid (mede gekoppeld aan cultuurhistorie). In 2024 leggen we dat aan de raad voor.

12. We starten met een studie naar het herontwikkelen van 1 of meer sportparken

In 2023 beginnen we met een studie naar het herontwikkelen van één of meer vrijkomende sportparken. Zodra de processtappen duidelijk zijn wordt ook de raad geïnformeerd en betrokken.

13. We organiseren het woondebat en stellen een voortgangsrapportage Woonvisie op

We stellen voorafgaand aan het Woondebat een voortgangsrapportage Woonvisie op. In deze rapportage presenteren we de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten met betrekking tot de doelstellingen van de Woonvisie. Ook schetsen we een beeld gegeven van de samenwerking

met stakeholders. Op basis van de voortgangsrapportage Woonvisie kan de gemeenteraad de voortgang van de Woonvisie volgen en waar nodig bijsturen. Daarnaast organiseren we in maart een woondebat met de Raad over de voortgang van de Woonvisie. Hierbij actualiseren we samen met de Raad beleidsuitspraken die binnen die thema's zijn opgesteld.

Bijdrage gebonden partij: Openbaar lichaam Crematoria Twente (begraafplaatsen)

Maatschappelijk rendement:

Draagt bij aan onze wettelijke verplichtingen op het gebied van de lijkbezorging.

Bijdrage verbonden partij: Omgevingsdienst Twente

Maatschappelijk rendement:

Zorgt voor het toezicht en handhaving van 'complexe' omgevingsvergunningen, het voorbereiden van besluiten met betrekking tot (milieu) inrichtingen en de handhaving bij (complexe) milieubelastende bedrijven.Daarmee draagt ze bij aan de realisatie van een gezonde en veilige leefomgeving. Is grotendeels een wettelijke verplichting.

Bijdrage verbonden partij: Onderhoud Enschede

Maatschappelijk rendement:

Zij zorgt voor de uitvoering van het onderhoud van de openbare ruimte. Daarmee draagt zij bij aan de realisatie van de doelen voor de openbare ruimte, zoals behalen van het gewenste kwaliteitsniveau en het woon- en vestigingsklimaat van de stad. Daarnaast levert zij een belangrijke bijdrage aan de arbeidsmarktdoelstellingen, doordat 55%-60% van het personeel van Onderhoud Enschede BV bestaat uit mensen uit de arbeidsmarktdoelgroep. De kwaliteit van de werkzaamheden wordt gemonitord en vastgelegd in rapportages.

07.02 Enschede heeft een goede interne bereikbaarheid

We werken aan een leefbare, aantrekkelijke en bereikbare stad. Onder dit subdoel vallen maatregelen voor een goede verkeersafwikkeling in de stad en de dorpen en verkeersveiligheid.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

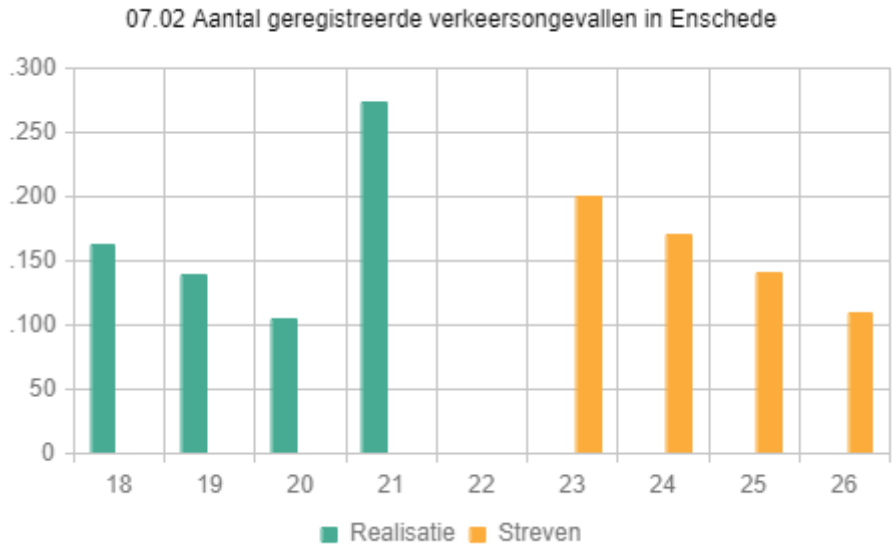

Toelichting
In deze grafiek wordt het aantal bij de politie geregistreerde verkeersongevallen getoond. Het aantal verkeersongevallen zegt iets over de verkeersveiligheid.
Streefwaarde: we streven naar een dalende trend in het aantal verkeersongevallen. We zetten ons in om de verkeersveiligheid in Enschede te vergroten. Hiervoor nemen we jaarlijks maatregelen.
Bron: geregistreerde ongevallen (Via Software)

Acties 2023

Aantal acties: 7

01. We voeren de maatregelen van de wijkverkeersplannen Noordwest Enschede en Lonneker uit

Afgelopen jaar hebben we zowel voor Noordwest Enschede als voor Lonneker een wijkverkeersplan opgesteld samen met de inwoners. Dit jaar gaan we beginnen met het uitvoeren van de maatregelen uit deze plannen.

02. We verbeteren de doorstroming op de Singels en de Oostweg

We voeren maatregelen uit op de Singels om de doorstroming te verbeteren. Op basis van prioritering en in afstemming met andere werkzaamheden wordt gekeken waar we aan de slag kunnen. We starten de aanbesteding van de aanleg van de fietsbrug over de Oostweg ter verbetering van de doorstroming op de Oostweg.

03. We maken samen met de inwoners een wijkverkeersplan Lasonder/Zeggelt/Boddenkamp

De ontwikkelingen op de noordelijke singels, de Molenstraat en de Deurningerstraat hebben er voor gezorgd dat de bereikbaarheid van Lasonder/Zeggelt/Boddenkamp de laatste jaren flink veranderd is. Samen met de wijk maken we een plan met verkeersmaatregelen die binnen de wijk nodig zijn.

04. We rollen het netwerk van mobipunten verder uit

We gaan verder met het uitrollen van het netwerk van mobipunten, zodat deelmobiliteit een positieve bijdrage kan blijven leveren aan het vervoerssyteem in Enschede en we overlast tegelijkertijd zo veel mogelijk beperken. Daarnaast werken we een plan uit voor een P+R terrein aan de noord- en zuidzijde van Enschede.

05. We ontwikkelen een parkeergarage en een ondergrondse fietsenstalling bij station Enschede

In lijn met het Masterplan Spoorzone Hengelo/Enschede gaan we verder met het ontwikkelen van een parkeergarage en een ondergrondse fietsenstalling bij station Enschede. Zo wordt het station voor zowel de automobilist als de fietser nog beter bereikbaar. Daarnaast zorgt het ervoor

dat er op het stationsplein ruimte ontstaat voor een nieuwe inrichting.

06. We starten de bouw van het laatste deel F35 tussen Enschede en Hengelo

Voor de ontbrekende schakel tussen station Enschede en Twekkelerveld hebben we samen met aannemer Strukton het ontwerp afgelopen jaar afgerond. Dit jaar gaat de aanleg van start met onder andere een brug over de Tubantiasingel en de Lambertusbuddestraat. Deze aanleg loopt door tot eind 2024.

07. We evalueren de herinrichting van de Molenstraat en de Ovatonde

We evalueren de herinrichting van de Molenstraat en de kruising Raffeissenstraat - Deurningerstraat (Ovatonde) en op basis daarvan nemen we aanvullende maatregelen.

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
14.	3. Economie	Functiemenging	%	2021	54,2	LISA
16.	3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 74 jaar	2021	130,1	LISA
21.	6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	2021	724,7	LISA
24.	6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2020	63,1	CBS
26.	6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2020	3	CBS
27.	6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2021	709,9	CBS
28.	6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2020	233	CBS
33.	7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2020	126	CBS
34.	7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	2020	8,7	RWS

Wat mag het kosten?

Om de gestelde doelen te bereiken zijn per doel lasten begroot voor 2023. Deze bedragen worden ingezet voor het realiseren van de acties (onder 'Wat gaan we doen') maar ook voor het realiseren van de reguliere werkzaamheden. Onderstaande grafiek geeft per product inzicht in de beschikbaar gestelde budgetten.

Duurzaam wonen, leven en werken: Lasten per product in 1.000 euro

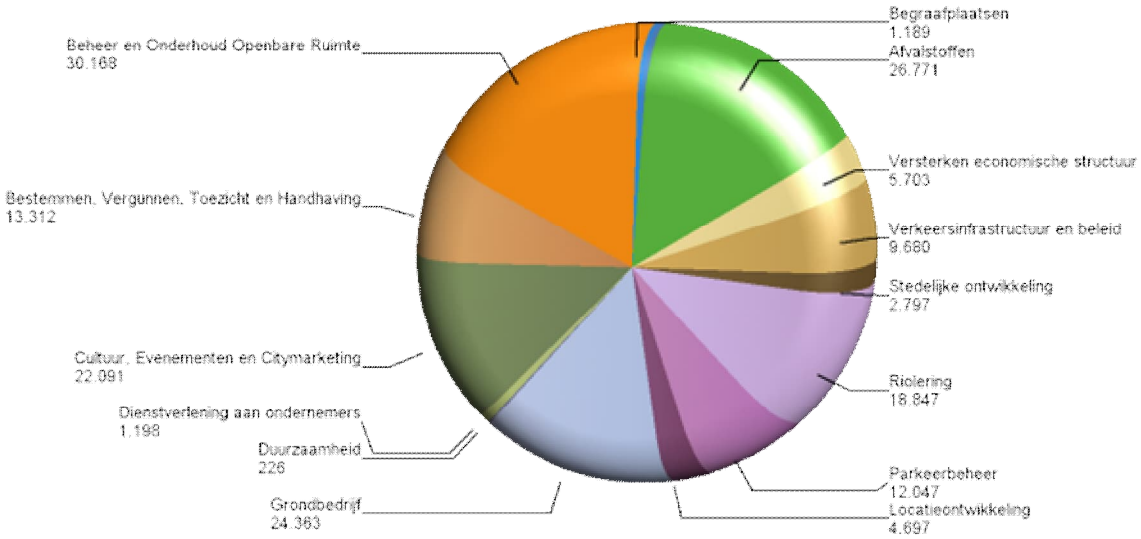

Onderstaande tabel geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de lasten, baten en reserve mutaties.

Duurzaam wonen, leven en werken Bedragen x 1.000 euro	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Lasten	184.328	173.089	157.908	156.392	151.290
Baten	104.531	94.872	80.185	80.251	75.636
Saldo van baten en lasten	**79.797**	**78.218**	**77.723**	**76.141**	**75.654**
Storting reserves	11.853	18.933	8.446	6.804	5.879
Onttrekking reserves	14.968	17.730	3.277	2.572	1.864
Resultaat	**76.682**	**79.421**	**82.892**	**80.372**	**79.668**

Toelichting

De lasten dalen in de begroting 2023 met 11 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2022. De belangrijkste oorzaken zijn:

- lagere lasten bij het product Duurzaamheid (480.000 euro) doordat er in 2022 incidentele middelen beschikbaar waren gesteld voor onder anderen Zon op daken door onder ander het Rijk, Fonds Duurzame Ontwikkeling en vanuit de reserve;
- hogere lasten bij het product Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving (269.000 euro) doordat er in 2022 eenmalig middelen voor de omgevingswet waren toegekend van 925.000 euro en omdat er in 2023 voor Bibob onderzoeken, facilitaire overhead ODT, leges evenementen, handhaving bouwen en milieu en beleidsadvisering middelen toegekend zijn;
- hogere lasten bij het product Stedelijke ontwikkeling (435.000 euro) doordat er onder ander middelen beschikbaar gesteld zijn voor de wijkaanpakken Twekkelerveld en Zuid en gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied;
- lagere lasten bij het product Parkeerbeheer (376.000 euro) door grotendeels een lagere dotatie aan de onderhoudsvoorziening in 2023 en overige materiele uitgaven;
- hogere lasten bij het product Verkeersinfrastructuur en beleid (2,3 miljoen euro) waar onder ander een subsidie F35 bij de baten tegenover staan;
- lagere lasten bij het product Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte (615.000 euro) doordat er incidenteel middelen beschikbaar zijn gesteld vanuit het Rijk voor bodembescherming en voor het ondergronds brengen van hoogspanningskabels;
- hogere lasten bij het product Riolering (653.000 euro) doordat we conform het Water en Klimaatadaptieplan meer storten in de voorziening vervanging riolering;
- hogere lasten bij het product Afvalstoffen (1,3 miljoen euro) doordat materiele uitgaven hoger uitvallen en de pilot stortquotum;
- hogere lasten bij het product Dienstverlening aan ondernemers (239.000 euro) door het schrappen van de taakstelling fysiek en economisch domein en structurele ophoging budget;
- lagere lasten bij het product Versterken economische structuur (1,5 miljoen euro) door onder andere het vervallen van incidenteel budget impuls groen herstel bedrijven en subsidiebudget Regiodeal, daarnaast impuls voor Binnenstad en nieuwe economische visie;
- lagere lasten Grondbedrijf veroorzaakt door een verlaging van de toekomstige te verwachten kosten (hier tegenover staat ook een verlaging van de baten en een lagere onttrekking van de reserve);
- lagere lasten bij het product Locatieontwikkeling (404.000 euro) doordat onder ander de plankosten Centrumkwadraat Mobiliteitshub en de 2 DIA’s in 2022 hoger waren.

De baten dalen in de begroting 2023 met 10 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2022. De belangrijkste oorzaken zijn:

- lagere baten bij het product Grondbedrijf (9 miljoen euro) wordt volledig veroorzaakt door de mutatie in de boekwaarde van de voorraad grondpositie (hiertegenover staan ook lagere lasten);
- lagere baten bij het product Parkeerbeheer (210.000 euro) door onder andere de pilot 1e uur gratis parkeren;
- hogere baten bij het product Verkeersinfrastructuur en beleid (917.000 euro) door onder andere incidentele subsidie ophoging F35;
- hogere baten bij het product Riolering (653.000 euro) komt door de stijging van de rioolheffing met 2,6%;
- hogere baten bij het product Afvalstoffen (660.000 euro) door externe baten;
- lagere baten bij het product Versterken economische structuur (2,4 miljoen euro) lager als gevolg van het vervallen van de subsidie vanuit de Regiodeal middelen.

De storting in de reserves stijgen in de begroting 2023 met in totaal 7,1 miljoen ten opzichte van de begroting 2022 als gevolg van mindere onttrekking voor Duurzaamheid en Stedelijke Ontwikkeling en daarnaast een hogere storting in de reserve strategische investeringsagenda vanuit de algemene reserve.

De onttrekking aan de reserves stijgen in de begroting in 2023 met in totaal 2,8 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2022 als gevolg van geen corona middelen in 2023 voor evenementen, Grondbedrijf mutatie in boekwaarde en investeringsagenda investeringen.

Meer info	**Klik hier voor meer informatie over reguliere werkzaamheden en beleidsnota's.**
Portefeuillehouders	Niels van den Berg, Jeroen Diepemaat, Arjan Kampman, Marc Teutelink en Roelof Bleker
Concerndirecteuren	Alwin Oortgiesen en Djoerd de Vos-Koelink

3.3 Samenleving en bestuur

Strategische opgave: Open Enschede

Doel	Subdoel	Link
01. Enschede is een op de inwoner gerichte gemeente waarbij de menselijke maat uitgangspunt is voor ons handelen. *totale lasten (x 1.000 euro): 16.028.00*	01.01 Wij zijn op de inwoner gericht, handelen behoorlijk en hebben een toegankelijke dienstverlening	Indicatoren: 3 Aantal acties: 3
	01.02 Wij communiceren duidelijk en persoonlijk	Indicatoren: 2 Aantal acties: 4
02. Enschede is een netwerkende en responsieve gemeente *totale lasten (x 1.000 euro): 7.000.00*	02.01 (veer)kracht van de stad: we staan open voor en benutten signalen en initiatieven uit de samenleving	Indicatoren: 2 Aantal acties: 2
	02.02 Passende allianties: we werken samen met andere overheden, onderwijsinstellingen en andere partners aan de gezamenlijke opgaven van de stad en de regio	Aantal acties: 5
03. Enschede is in toenemende mate een digitale gemeente *totale lasten (x 1.000 euro): 548,00*	03.01 We benutten de kansen, verkleinen de risico's en reflecteren en acteren op de digitale transformatie.	Aantal acties: 5

De strategische opgaven zijn sterk vervlochten met de Sustainable Development Goals (SDG). De Verenigde Naties hebben deze 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen opgesteld. Deze vormen samen de wereldwijde duurzaamheidsagenda tot 2030.

Deze strategische opgave draagt bij aan de volgende sustainable development goals (SDG's). Voor uitleg zie bijlage 6.10

Openbare orde en veiligheid

Doel	Subdoel	Link
04. Enschede is een veilige gemeente *totale lasten (x 1.000 euro): 19.523.00*	04.01 We bevorderen de verbinding in de samenleving	Aantal acties: 2
	04.02 Enschede heeft een ongunstig klimaat voor ondermijnende activiteiten	Aantal acties: 4
	04.03 We versterken de samenwerking tussen zorg en veiligheid	Aantal acties: 3
	04.04 Voorkomen en verminderen van risicogedrag bij jongeren	Aantal acties: 2

Wat willen we bereiken?

De opgave waarvoor wij inwoners, bestuurders en partners, als stad, staan is dat we samenwerken aan opgaven, problemen, kansen en crises van vandaag en morgen. Daarbij staat de systeemwereld oplossingsgerichte aanpakken niet in de weg. Openheid is noodzakelijk voor een gezonde en vertrouwenwekkende relatie tussen overheid en inwoner in een democratie; Van een open aanpak en communicatie, open informatie tot aan open verantwoording. De opgave is om deze openheid in houding en gedrag meer in beweging te krijgen. Bij gemeentebestuur, medewerkers en de stad zelf. Daartoe hebben we 3 doelen gesteld bij onze strategische opgave Open Enschede:

- Enschede als een op de inwoner gerichte gemeente;
- Enschede als netwerkende en responsieve gemeente;
- Enschede als digitale gemeente.

Waarbij het doel “een digitale gemeente” niet een tegenstelling hoeft te zijn van de “op de inwoner gerichte gemeente”. Ook in onze snel digitaliserende samenleving zijn we met die digitalisering gericht op onze inwoner.

In de opgave Open Enschede is ook het streven naar Goed bestuur verankerd, met als basis onze verantwoordelijkheden zoals genoemd in artikel 170 Gemeentewet. Onze op de inwoner gerichte houding met oog voor de menselijke maat vormt de basis voor onze wetten, beleid, uitvoering, dienstverlening en rechtsbescherming. Zaken als een zorgvuldige belangenafweging en behoorlijk gedrag vormen ons moreel kompas. We werken samen met inwoners en (interbestuurlijke) partners. In ons streven naar netwerken en samenwerken met anderen pakken we kansen maar hebben we ook oog voor de schaduwkanten en het belang van integriteit. Netwerkcorruptie en ondermijning moeten we voorkomen.

Veilig Enschede
De basis voor een open en weerbare democratie is het behoud van openbare orde en veiligheid. In Enschede moet iedereen in een veilige omgeving kunnen wonen, werken en recreëren. En de aandacht voor zorg en veiligheid als een logische combinatie staat centraal. Door Enschede op een open wijze te besturen met flinke aandacht voor veiligheid dragen we bij aan een sociale, bruisend aantrekkelijke, duurzame en groene stad. Waar we samen trots op kunnen zijn.

Wat gaan we doen voor de Strategische opgave: Open Enschede?

01. Enschede is een op de inwoner gerichte gemeente waarbij de menselijke maat uitgangspunt is voor ons handelen.

Een op de inwoner gericht Enschede gaat uit van een breed burgerperspectief; We weten beter wie onze inwoners zijn en wat ze willen, kunnen en waarover ze zich zorgen maken en kunnen onszelf daarin verplaatsen. We hebben aandacht voor het individu en de verschillen tussen mensen en situaties. Onze aanpak gaat uit van menselijke waardigheid en ziet op het maken van regelgeving en beleid, op de uitvoering en op onze

rechtsbeschermingsprocedures. Onze houding is open, empathisch, we handelen behoorlijk en onze dienstverlening is toegankelijk voor iedereen. We communiceren duidelijk en werken aan een goede en open informatievoorziening.

01.01 Wij zijn op de inwoner gericht, handelen behoorlijk en hebben een toegankelijke dienstverlening

De menselijke maat staat centraal in onze regelgeving, beleid, uitvoering, dienstverlening en rechtsbescherming. Iedere inwoner zien wij voor wie die is, in de veelheid aan rollen die de inwoner kan vervullen. De inwoner en de ondernemer staan centraal in onze dienstverlening en moet daar toegang toe hebben. We zijn betrokken en maken daarmee het verschil. Dat doen we digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet. Het brede burgerperspectief van mens tot mens, de algemene beginselen van behoorlijk bestuur uit de Algemene wet bestuursrecht en de behoorlijkheidsnormen van de Nationale Ombudsman vormen onze leidraad.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

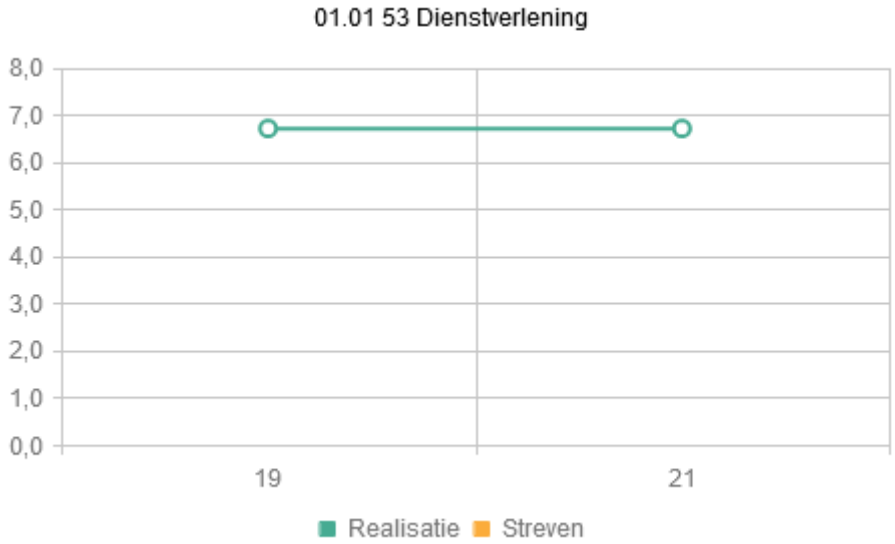

Toelichting

Het rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons scoren op het gebied van onze dienstverlening, aan de balie, telefoon en andere contacten.
Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten in ons Enschedepanel.

Door het abstractieniveau van de doelen, scorevragen en de invloed van de externe ontwikkelingen zoals op dossiers in de landelijke politiek, is het geen informatie die de causaliteit tussen onze dienstverlening en het cijfer geheel representatief weergeeft. Dat is ook de reden dat we geen streefwaarden opnemen voor de indicatoren bij ‘Open Enschede’.
Ons streven is vervat in ons doel een mensgerichte gemeente te zijn.
Door middel van deze indicatoren in samenhang met cliënt ervaringsonderzoeken, verhalen, signalen en dialoog leren we en sturen we bij.

Vergelijking andere gemeenten: Uit cijfers van waarstaatjegemeente.nl blijkt dat het gemiddelde van andere 100.000 plus gemeenten het cijfer 6,79 betreft in 2019.
Bron: Burgerpeiling van waarstaatjegemeente.nl.

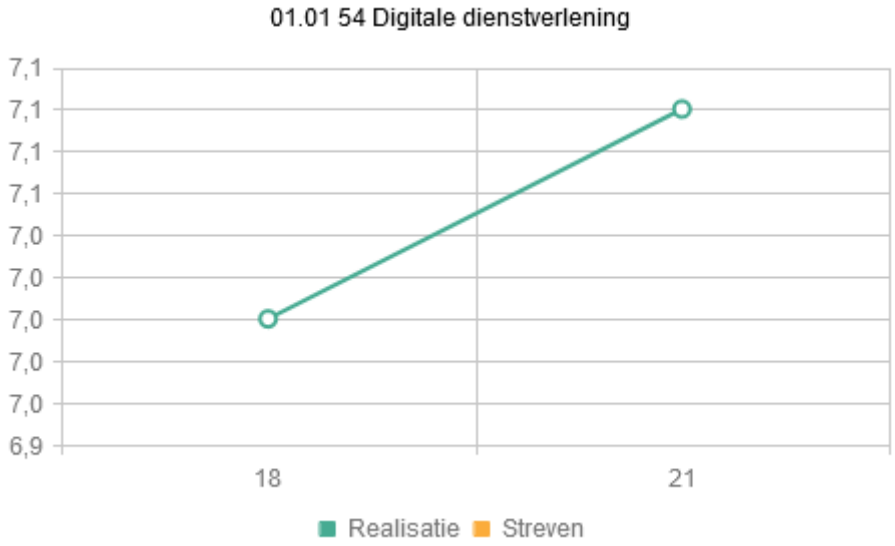

Toelichting
Het rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons scoren op het gebied van onze digitale dienstverlening. Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten in ons Enschedepanel.
De reden om geen streefwaarde op te nemen voor de indicatoren bij 'Open Enschede' is uiteengezet bij de eerste indicator 'Dienstverlening'.

Vergelijking andere 100.000 plus gemeenten: Uit cijfers van waarstaatjegemeente.nl blijkt dat het gemiddelde van andere 100.000 plus gemeenten het cijfer 7,09 betreft in 2019.
Bron: Burgerpeiling van waarstaatjegemeente.nl.

Toelichting
Het rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons scoren op het gebied van onze dienstverlenende houding.
Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten in ons Enschedepanel en is een samenstelling van vragen over hoe onze inwoners onze dienstverlening met menselijke maat ervaren.
De reden om geen streefwaarde op te nemen voor de indicatoren bij 'Open Enschede' is uiteengezet bij de eerste indicator 'Dienstverlening'.

Van deze nieuwe indicator is nog geen realisatiewaarde bekend. De eerste realisatiecijfers worden december 2022 opgeleverd en verwerkt in de komende P&C producten.

Vergelijking andere 100.000 plus gemeenten: Hier is geen vergelijking mogelijk omdat hostmanship geen verplichte vraag betreft in de Burgerpeiling en er geen landelijke cijfers beschikbaar zijn.
Bron: Burgerpeiling van waarstaatjegemeente.nl.

Acties 2023

Aantal acties: 3

01. We geven organisatie breed uitvoering aan het programma Menselijke Maat waarin we in 2023 de focus leggen op:

1. Houding en gedrag.
In al ons handelen, zowel bij de opstelling en uitvoering van onze eigen verordeningen en beleidsregels als bij de uitvoering van provinciale en landelijke wet- en regelgeving nemen wij de Menselijke Maat als uitgangspunt.

2. Afwijkingsmogelijkheden.

- In 2023 hebben we een analyse verricht op onze afwijkingsbepalingen en mogelijkheden in wetgeving, verordeningen en beleidsregels;
- Indien er op bepaalde specifieke beleidsterreinen onvoldoende mogelijkheden voor maatwerk te vinden zijn, wordt dit indien het om eigen regelgeving gaat alsnog gerepareerd en voor zover het om regelgeving van hogere overheden gaat zal de gemeente zich inspannen ook daar reparaties als hier bedoeld doorgevoerd te krijgen.

3. Ter ondersteuning van beide voorgaande focus punten zal de gemeente ruimte geven aan maatwerk door kennis van het recht te bevorderen, competenties te trainen en tijd voor de uitvoeringsorganisatie te realiseren.

02. We geven uitvoering aan (juridische) kwaliteitszorg en verbeteren de rechtsbescherming van onze inwoners door:

1. Het lerend effect van klacht- en juridische procedures in de primaire besluitvorming te borgen door het meer te integreren in het brede kwaliteitssysteem;
2. In lijn met de landelijke impuls stelselherziening rechtsbijstand en het daaronder vallende deelprogramma burgergerichte overheid te werken aan het voorkomen en verminderen van onnodige procedures tussen burger en overheid in het bestuursrecht.
3. Met behulp van de POK (Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslagen) middelen de hulp aan onze inwoners te versterken bij contacten en procedures met de gemeente. Najaar 2022 wordt samen met partners en instanties en bewonersvertegenwoordigingen gewerkt aan een concreet plan voor bestemming van de Pokmiddelen, waarna in 2023 dit tot uitvoering komt. We denken aan een combinatie van laagdrempelige informatievoorziening, vergroten van aanwezige expertise in de toegang, vergroten onafhankelijke clientondersteuning, uitbouwen samenwerking met het Juridisch loket

en de inzet van ervaringsdeskundigheid;
4. Een verbeterde bezwaarbehandeling door digitalisering (verkorten termijnen) en oplossingsgerichtheid horen door een in 2022 grotendeels vernieuwde en meer divers samengestelde bezwaarschriftencommissie.
5. De mogelijkheden te onderzoeken voor meer integrale geschilbeslechting door de klacht- en bezwaarbehandeling beter op elkaar af te stemmen.

03. We geven uitvoering aan onze Dienstverleningsvisie en zetten in 2023 in op:

1. Het continu verbeteren van telefonische bereikbaarheid en responsiviteit;
2. Deelname aan het landelijke experiment 1 loket voor de overheid: inrichten servicebalie in het Stadskantoor met als resultaat meer inzicht in vragen(stellers), ervaring op te doen met een gemeentemedewerker als casemanager en inzicht in betere samenwerkingsmogelijkheden tussen overheidsorganisaties;
3. Het migreren en uitfaseren van de E-suite en het realiseren van een MijnEnschede-portaal. Het portaal is een integraal, digitaal kanaal dat een einde maakt aan versnippering van informatie, van en over inwoners, biedt diensten aan en vormt een twee-eenheid met de gemeentelijke website.

01.02 Wij communiceren duidelijk en persoonlijk

We onderhouden open en persoonlijk (klant)contact. Elke inwoner ontvangt duidelijke voorlichting over regelgeving, beleid en concrete plannen in de buurt. In direct duidelijke taal. Naar inwoner en partners staat een duurzaam toegankelijke informatievoorziening centraal. Binnen de muren van het stadhuis werken we aan goede informatie-uitwisseling zodat onze lokale democratie optimaal functioneert.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

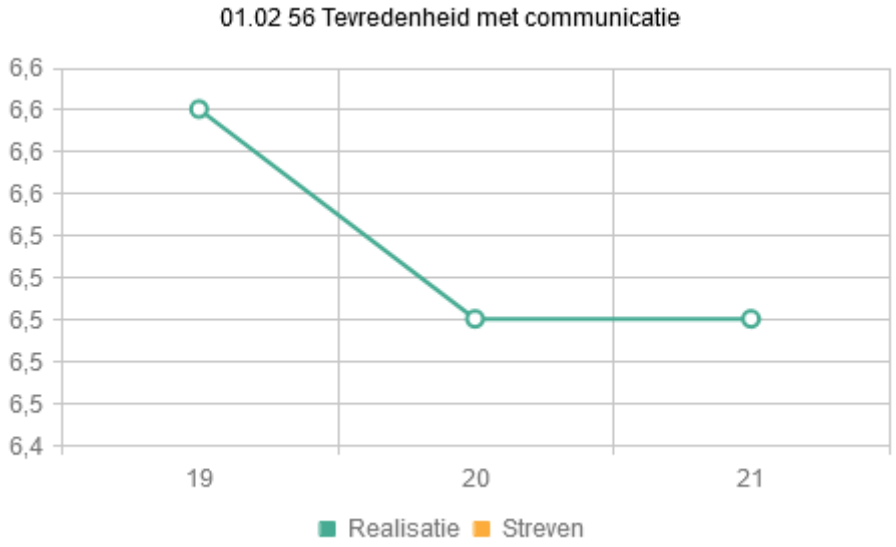

Toelichting
Het rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons scoren op het gebied van onze communicatie en voorlichting.
Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten in ons Enschedepanel.
De reden om geen streefwaarde op te nemen voor de indicatoren bij 'Open Enschede' is uiteengezet bij de eerste indicator 'Dienstverlening'.
Vergelijking andere 100.000 plus gemeenten: Uit cijfers van waarstaatjegemeente.nl blijkt dat het gemiddelde van andere gemeenten in 2020 het cijfer 6,58 betreft.

Bron: Burgerpeiling van waarstaatjegemeente.nl

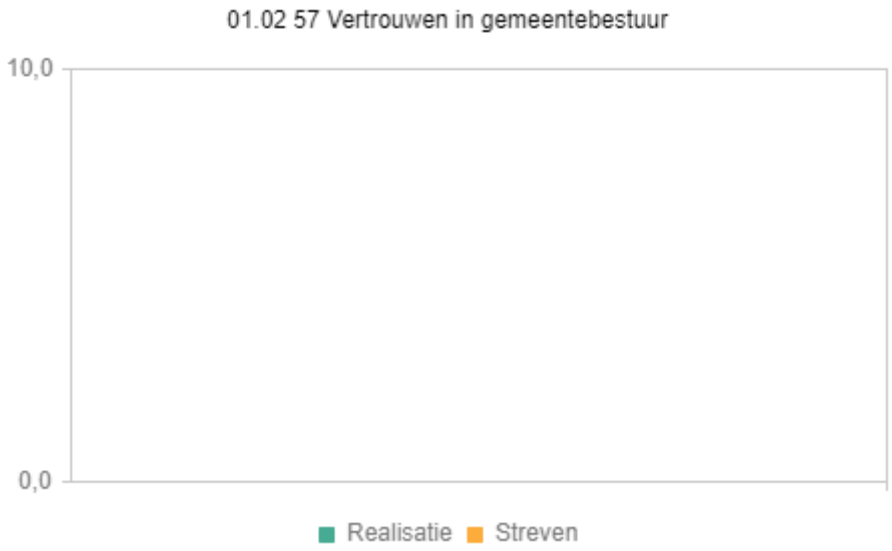

Toelichting
Het samengestelde rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons scoren op het gebied van vertrouwen in de wijze waarop de gemeente wordt bestuurd.
Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten in ons Enschedepanel.
De reden om geen streefwaarde op te nemen voor de indicatoren bij 'Open Enschede' is uiteengezet bij de eerste indicator 'Dienstverlening'.

Van deze nieuwe indicator is nog geen realisatiewaarde bekend. De eerste realisatiecijfers worden december 2022 opgeleverd en verwerkt in de komende P&C producten.

Vergelijking 100.000 plusgemeenten: Uit percentage cijfers van waarstaatjegemeente.nl blijkt dat Enschede minder vertrouwen geniet. In 2017 gaf 19 % van de respondenten te Enschede aan weinig/geen vertrouwen te hebben in wijze besturen van de gemeente versus 18% andere gemeenten. In 2019 was dat respectievelijk 17% versus 14%.
Bron: Burgerpeiling van waarstaatjegemeente.nl

Acties 2023

Aantal acties: 4

01. We geven uitvoering aan het gemeentebreed uitvoeringsplan Communicatievisie 2023-2026 langs de vier lijnen:

1. Optimale informatievoorziening en dienstverlening;
2. Dialoog en participatie;
3. Be good and tell it, en;
4. Buiten winnen is binnen beginnen.

De focus komt te liggen op Buiten winnen is binnen beginnen.

02. We gaan door met Direct Duidelijk Enschede.

Eind 2022 is het herschrijven van alle huidige standaardbrieven en mails en Enschede.nl afgerond. Daarmee zijn we er nog lang niet. Extra aandacht blijft nodig om het gedachtegoed van

Direct Duidelijk, het centraal stellen van de ontvanger in onze communicatie en het gebruik van heldere taal, onderdeel te laten worden van onze cultuur. We verbreden daarom naar individuele en maatwerk communicatie en ook naar bestuursvoorstellen, beleidsstukken en interne communicatie.

03. We geven uitvoering aan het programmaplan Wet open overheid dat eind 2022/begin 2023 gereed is.

Focus zal daarbij liggen op:
- Aanpassen van systemen en aansluiting op het Landelijk Platform Open Overheidsinformatie zodat de wettelijk verplichte actieve informatie kan worden gepubliceerd;
- Het voldoen aan de eisen rondom duurzame toegankelijkheid van informatie;
- Een zichtbaar en kenbaar Woo-contactpersoon introduceren en een gedegen Woo-verzoeken coördinatie;
- Bewustwording in de organisatie over de veranderingen die de Wet open overheid met zich meebrengt. Daarbij zorgen we voor samenhang met het programma Bridge. Met Bridge willen we onze informatiehuishouding (o.a. archivering) verbeteren, waarmee we voldoen aan de AVG, Wet hergebruik overheidsinformatie en aanverwante wettelijke eisen.

04. We brengen ons Informatie- & Archiefbeheer kwalitatief op een goed niveau door het programma Bridge.

Dit houdt onder andere in de bestaande papieren en digitale achterstanden op te ruimen, maar vooral ook het voorkomen van nieuwe achterstanden in analoge en digitale archieven. En we gaan processen verder digitaliseren en professionaliseren. Dit is niet enkel technisch gericht, maar richt zich juist op de bewustwording, verantwoordelijkheid en competenties: bij ons en onze collega's. Dit programma is de basis voor een duurzaam toegankelijke informatiehuishouding. Dit vraagt veel op het gebied van processen, IV-architectuur, , bewustwording medewerkers, competentie ontwikkelen, IV-middelen en systemen, de functioneel beheerders, communicatie en nieuwe kwaliteitsprocessen. Dit raakt alle werkvelden binnen Enschede en Losser.

02. Enschede is een netwerkende en responsieve gemeente

Onze blik is naar buiten gericht. Per opgave realiseren we ons dat we er niet alleen voor staan en de grote problemen ook zeker niet alleen kunnen oplossen. Dat gebeurt in netwerken. We staan open voor passende partners, soms interbestuurlijk dan weer met bedrijven, kennisinstellingen, organisaties en inwoners, ook concreet op wijkniveau. We werken aan gezamenlijke agenda's en gedeeld eigenaarschap. Daarbij hebben we oog voor de vitaliteit en dynamiek uit de stad en benutten of ondersteunen de ideeën en kracht.

02.01 (veer)kracht van de stad: we staan open voor en benutten signalen en initiatieven uit de samenleving

We werken duurzaam samen met de stad aan onze opgaven en staan open voor inwonerparticipatie, doen aan overheidsparticipatie en werken aan inwonervertegenwoordiging in alle vormen. We nemen onze inwoners daarbij steeds meer mee aan de voorkant bij het maken van beleid. Zodat mensen zich herkennen in beleid en ook echt meer zeggenschap krijgen. Als we uitgedaagd worden door burgerinitiatieven om onze taken over te nemen, staan we daarvoor open en reageren we adequaat. Uiteraard benutten we hierbij de jarenlange ervaringen van het stadsdeelmanagement en wisselen we digitale vormen van participatie af met fysieke vormen.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

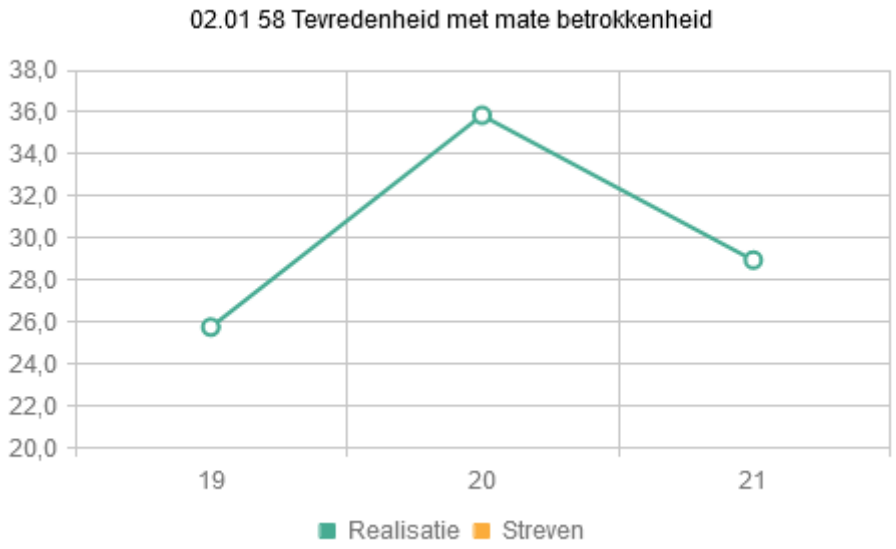

Toelichting
Het samengestelde rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons scoren op het gebied van het betrekken van onze inwoners, organisaties en bedrijven bij beleid en uitvoering.
Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten van ons Enschedepanel en is een samengesteld cijfer dat ziet op inwonerparticipatie, overheidsparticipatie en samenwerking.
De reden om geen streefwaarde op te nemen voor de indicatoren bij 'Open Enschede' is uiteengezet bij de eerste indicator 'Dienstverlening'.
Vergelijking andere 100.000 plus gemeenten: Wij werken vanaf 2022 met een uniek lokaal samengesteld rapportcijfer. Vergelijking is niet mogelijk.
Bron: Burgerpeiling van waarstaatjegemeente.nl.

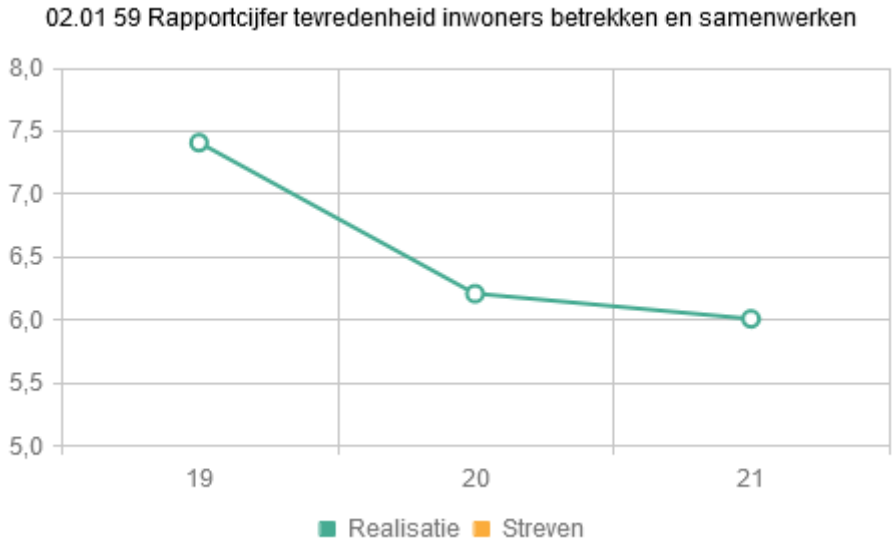

Toelichting
Het rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons scoren op het gebied van het betrekken van onze inwoners, organisaties en bedrijven bij beleid en uitvoering.
Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten van ons Enschedepanel en is een cijfer dat ziet op waardering over de wijze waarop de gemeente Enschede inwoners en organisaties betrekt en de samenwerking zoekt.
De reden om geen streefwaarde op te nemen voor de indicatoren bij 'Open Enschede' is uiteengezet bij de eerste indicator 'Dienstverlening'.
Vergelijking andere 100.000 plus gemeenten: Uit cijfers van waarstaatjegemeente.nl blijkt dat het gemiddelde van andere 100.000 plus gemeenten in 2020 het cijfer 6 betreft.
Bron: Burgerpeiling van waarstaatjegemeente.nl.

Acties 2023

Aantal acties: 2

01. In 2023 voeren we het "Actieplan samenlevingsgericht werken 2022 – 2025" uit zoals afgesproken.

Concreet betekent dat:

1. Speerpunt "Bewonersvertegenwoordiging uitbreiden". In 2023:
   a. realiseren we naast wijk- en dorpsraden ook andere vormen van inwonervertegenwoordiging;
   b. geven we een extra impuls aan faciliteren van initiatieven uit de samenleving;
   c. stellen we een nieuwe verordening wijkbudgetten en regeling wijkorganen vast.
2. Speerpunt "Participatieteam organiseren". In 2023:
   a. het team ondersteunt en faciliteert bij participatievraagstukken;
   b. organisatiebreed wordt de methodiek Relevent Gesprek © toegepast.
3. Speerpunt "Middelen voor online en offline participatie ontwikkelen". In 2023:
   a. wordt de Stem van Enschede (Consul) als belangrijkste online participatietool gebruikt;
   b. blijven we innovatieve werkmethoden proberen en evalueren.
4. Speerpunt "Leercyclus inrichten". In 2023:
   a. passen we de narratieve methode (storytelling) toe om te leren van de participatietrajecten.
5. In de zomernota komen we met een voorstel voor structurele inbedding en dekking voor onze participatieaanpak en ons participatieteam.

02. We voeren de in 2022 opgestelde participatieagenda uit.

Op basis van de Participatieverordening maken we een (dynamische) participatie agenda waarin we aangeven welke beleidsvoornemens of andere processen we willen verrijken met inwonerparticipatie en op welk participatieniveau.

02.02 Passende allianties: we werken samen met andere overheden, onderwijsinstellingen en andere partners aan de gezamenlijke opgaven van de stad en de regio

Samenwerking met regionale, landelijke en internationale partners is gebaseerd op een gezamenlijke agenda, onderlinge kennisdeling en gedeeld eigenaarschap.
Tal van uitdagingen waar Enschede voor staat, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en de transitie naar een circulaire economie zijn te groot om alleen op te pakken. Daarom zoeken we samenwerking, niet alleen binnen Twente, maar ook in Euregionaal, landelijk en Europees verband. En niet alleen op stedelijk niveau, ook met de universiteiten en met onze bedrijven. In triple Helix verband dus.
Op weg naar een wereld die in 2050 CO2 neutraal moet zijn, wordt er zowel landelijk als Europees niveau gewerkt aan programma's die vervolgens weer op stedelijk niveau moeten worden doorvertaald. Dankzij een jarenlange investering in de samenwerking met Hengelo en Munster hebben we een sterke basis om gezamenlijke te participeren in EU programma's.

Gezamenlijk staan we sterker als we aanvragen te doen EU fondsen en kunnen we kennis en middelen ophalen om onze grote opgaven adequater en sneller op te pakken.
We staan open voor allerlei nieuwe vormen van samenwerking, formeel en informeel. Gelijktijdig werken we aan onze samenwerkingsvaardigheden zodat we een adequate en betrouwbare partner zijn.

Acties 2023

Aantal acties: 5

01. We versterken de samenwerking met onze strategische netwerkpartners.

In 2023 hebben we helder wie onze meest strategische partners zijn in relatie tot onze strategische opgaven en maken we de eerste aanzetten tot gezamenlijke strategische agenda's. Denk aan partners die (met ons) werken aan een inclusief Enschede, een aantrekkelijk Enschede en een duurzaam en groen Enschede. Zowel met interbestuurlijke partners, verbonden partijen als met civiele partners.

02. Samen met de Twenteboard werken we verder aan de sociaal-economische structuurversterking van de regio en Enschede.

Concreet gaan we in 2023 uitvoering geven aan de hernieuwde Agenda voor Twente en de regiodeals. Samen met de Twenteboard werken we verder aan de zes kernlobbydossiers, die bij Twenteboard zijn belegd.

03 EU Agenda

Samen met Hengelo stellen we een concrete EU agenda op, gericht op versterken van kennis en geld voor onze opgave, waarbij de energietransitie, duurzaamheid en circulariteit en de Spoorzone Hengelo Enschede het hoofdaccent zullen vormen.
Waar mogelijk trekken we hier samen op met Munster en de Euregio. Deze acties worden vastgelegd in de te vernieuwen Letter Of Intent met Munster. Tevens wordt een Letter of Intent met Gronau voorbereid.

04. We geven uitvoering aan de Samenwerkingsovereenkomst met kennisinstellingen 2022-2025 en werken zo aan onze kennisorganisatie.

Samen met de Universiteit Twente, Hogeschool Saxion, ROC van Twente, ArtEZ Hogeschool voor de kunsten en de gemeente Hengelo werken we samen om kennis te verbinden aan de maatschappelijke opgaven.
Dit doen we door middel van het Enschedelab.nl, gezamenlijke onderzoeksagenda, stages en afstudeeropdrachten. In 2023 zorgen we voor scherpere formulering van onze kennisbehoefte in de vorm van een onderzoeksagenda.

05. Samenwerking Munster en Euregio

We werken samen met de EUERGIO, en via de Twenteboard en Oost NL met de Industrie und Handelskammer (IHK) Nordwestfalen en Oost NL. Daarbij geven we ook in het komende jaar uitvoering aan de Memorandum of Understanding van Euregio en de strategie van de Euregio. Daarbij is keuze gemaakt om focus te leggen op digitalisering, energie, medtech en circulair, onderwerpen die goed passen op de strategie van Twenteboard. Daarnaast werken we samen binnen en met de Euregio en de steden in MONT verband aan grensoverschrijdende bereikbaarheid. De LOI voor de samenwerking op de as Zwolle-Twente-Münster is daarbij belangrijk kader. Ook intensiveren wij de samenwerking met Gronau waarbij de wens bestaat om de afspraken hiervan formeel vast te leggen.

Bijdrage verbonden partij Euregio

Maatschappelijk rendement:

Wij werken samen binnen de Euregio om binnen Europa op lobby- en subsidiegebied onze kracht te kunnen bundelen. Daarnaast is één van de doelstellingen van de Euregio het wegnemen van grens gerelateerde barrières.

Bijdrage verbonden partij: Bestuursovereenkomst Twentse samenwerking / Twenteboard

Maatschappelijke rendement:

Doel van deze samenwerking is het voeren van bestuurlijk overleg ten behoeve van het voorbereiden, het afstemmen en het terugkoppelen van de inbreng van de gemeenten in het bestuur van de Twente Board. Zodat gezamenlijk regie wordt gevoerd op de Twente Board.

Daarnaast draagt dit bestuurlijk overleg bij aan (de afstemming van) het lobbyen van de gemeenten bij provincie, Rijk, de Europese Unie en andere (semi)overheden en haar organisaties ten behoeve van de sociaal economische structuurversterking en andere door het bestuurlijk overleg gekozen onderwerpen.

03. Enschede is in toenemende mate een digitale gemeente

Onze samenleving is digitaal in transitie. Die transitie biedt nieuwe mogelijkheden en kansen voor onze welvaart en ons maatschappelijk welzijn. Denk voor een gemeente aan digitale dienstverlening, het efficiënt en effectief inrichten van processen en het verlagen van drempels om met elkaar in contact te komen. Tegelijkertijd is onze dienstverlening er ook voor die inwoners die niet of slechts gedeeltelijk mee kunnen doen in de digitale gemeente. Dit doen we door hulp- en andere mogelijkheden te bieden zoals baliebezoek en gerichte afspraken. Digitalisering roept ook nieuwe vragen op rond digitale ontwrichting of hoe we (digitale) grondrechten borgen in de informatiesamenleving.

03.01 We benutten de kansen, verkleinen de risico's en reflecteren en acteren op de digitale transformatie.

Enschede kiest ervoor de informatiesamenleving te omarmen en niet aan de zijlijn te staan, maar midden in de informatiesamenleving, dichtbij haar inwoners. Vanuit dit perspectief pakken we de kansen die digitalisering biedt en werken we aan de mogelijke keerzijde ervan.

Acties 2023

Aantal acties: 5

01. We integreren de mogelijkheden van digitalisering en data meer en meer in de vorming en uitvoering van beleid.

De verdergaande digitalisering zal ook een transitie (reorganisatie, competenties en herprogrammering) van de gemeentelijke organisatie tot gevolg hebben. Deels zal dat de doorontwikkeling van het IT bedrijf zijn, maar ook in andere delen zal de transitie aanpassingen in de organisatie vergen om bijvoorbeeld een grotere datavolwassenheid te bereiken. In 2023 zetten we een actieplan op waarin zichtbaar is waar, op welke wijze en met welke middelenbeslag de organisatie de komende jaren gaat veranderen als gevolg van de digitalisering.

02. We creëren en borgen toepassing van een ethisch kader voor technologische en dataontwikkelingen.

De ontwikkelingen in de digitale transitie gaan ontzettend snel en hebben impact op onze manier van samenleven. Het is van belang om deze fundamentele impact te begrijpen en te identificeren waar en hoe deze zich voordoet.
We maken een bestuurlijk databeleidskader in 2023 waarmee we privacy en ethisch handelen kunnen toetsen om de publieke waarden te beschermen.

03. We implementeren een transitiestrategie Common Ground

Het Common Ground referentiekader (Common Ground is de informatiekundige visie waarmee gemeenten collectief de informatievoorziening eenvoudiger, flexibeler en slimmer gaan inrichten) en het vormgeven van een nieuwe basisinfrastructuur stelt ons verder in staat om meer grip te krijgen op de algemene digitale infrastructuur. De afhankelijkheid van leveranciers begint af te nemen. Mede door het ondertekenen van het groeipact door overheid en leveranciers, hergebruik van software en samenwerking door gemeenten zoals in Dimpact verband.
De kabinetsplannen met het programma Werken aan Uitvoering https://www.werkaanuitvoering.nl voor de verdere invoering van de GDI (Gemeenschappelijke Digitale Infrastructuur), het vormen van één digitaal loket en het versterken van de digitale identiteit voor inwoners hebben lokaal standaardisering op basis van Common Ground nodig.

04. We implementeren digitaliseringswetten

De wetgever geeft en zal de komende jaren steeds meer invulling geven aan wetten die digitale

rechten en plichten voor de inwoners borgen en voorschrijven. Deze wetten hebben een hoge impact op ons handelen. Naast de wet open overheid gaat het om projecten voor de uitvoering van o.a. de AVG, Woo, Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer WMEBV, en Single digital Gateway.

05. We geven uitvoering aan het strategische privacy en digitale veiligheidsbeleid

Dit doen we door voldoende maatregelen te nemen ter borging van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en baseline informatie beveiliging overheid (BIO), daarnaast verhogen we onze weerbaarheid tegen fouten en digitale aanvallen door training en technische maatregelen.

Bijdrage verbonden partij: Dimpact

Maatschappelijk rendement:

Wij zijn lid van de coöperatieve vereniging Dimpact om samen met andere gemeenten ICT oplossingen te ontwikkelen. Dit verlaagt de kwetsbaarheid en versterkt lobby- en inkoopkracht van onze bedrijfsvoering.

Wat gaan we doen voor openbare orde en veiligheid?

04. Enschede is een veilige gemeente

In Enschede moet iedereen in een veilige omgeving kunnen wonen, werken en recreëren. We vinden het belangrijk dat iedereen in Enschede veilig over straat kan en dat overlast tot een minimum wordt beperkt. Veiligheid en handhaving openbare orde staat allang niet meer op zichzelf. Het kent samenhang met andere problemen in de stad. Of het nu gaat om ondermijning, criminele activiteiten (drugs)overlast, huiselijk geweld, maatschappelijke problemen vanuit zorg en welzijn of maatschappelijke opvang. Centraal staat een integrale aanpak, stedelijk en in de stadsdelen. Uitgangspunt bij de aanpak is dat we streng zijn voor degene die zich niet aan de regels (wil) houden, maar hulp bieden aan degene die op het juiste spoor wil komen en blijven. Belangrijk is een evenwicht te vinden tussen repressie, preventie en zorg. Doel is de stad weer zichtbaar en voelbaar veiliger te laten zijn voor inwoners en ondernemers.

04.01 We bevorderen de verbinding in de samenleving

We willen onze signalerings- en interventiepositie in de stad verstevigen door constant in gesprek te zijn in de stad. Daarbij leggen we de focus op het verminderen van maatschappelijke onrust.

Acties 2023

Aantal acties: 2

01. We hebben in 2023 een concreter beeld van de veiligheidsbeleving van onze inwoners door onderzoek.

Hierbij volgen we het stappenplan van het CCV (centrum voor criminaliteitspreventie en veiligheid). De analyse geeft antwoord op de volgende vragen: waarom is er voor wie een probleem, wat zijn de belangrijkste factoren die dat probleem in de hand werken en welke aanknopingspunten zijn er voor een aanpak? Hierbij leggen we de focus in eerste instantie op de binnenstad en Glanerbrug.

02. We pakken veiligheidsvraagstukken aan door integrale afstemming met stakeholders

Met vele stakeholders pakken we een concreet veiligheidsvraagstuk aan. We starten met de

binnenstad. Periodiek delen we onze resultaten. Denk hierbij aan het aantal ingezette bestuurlijke middelen, resultaten en verplaatsing van cameratoezicht maar ook gezamenlijke gebiedsontwikkeling waarbij veiligheid een punt van aandacht was.

04.02 Enschede heeft een ongunstig klimaat voor ondermijnende activiteiten

De aanpak van ondermijning heeft verschillende dimensies. Als lokale overheid moeten we nog alerter worden en maatregelen nemen die voorkomen dat we onbedoeld crimineel gedrag faciliteren. We willen voorkomen dat we criminelen 'helpen' door bijvoorbeeld vergunningen en subsidies af te geven, zorgcontracten aan te gaan, vastgoedtransacties te plegen die gefinancierd worden met crimineel geld of waarmee criminelen een dekmantel krijgen voor hun activiteiten. Samen met de politie, RIEC en partners, moeten we ons beeld van de criminele netwerken die zich in Enschede bevinden, maar ook die in Enschede en daarbuiten opereren versterken. Op basis van een goede informatiepositie kunnen we beter sturen en prioriteren in de aanpak. Om de beschikbare capaciteit en middelen van onszelf en onze partners zo effectief te kunnen benutten, moeten we samen met onze partners scherpe keuzes en duidelijke afspraken maken. Een ander belangrijk speerpunt is het nadrukkelijker betrekken van nog meer (publieke en private) partijen in de aanpak, zodat legale structuren nog moeilijker misbruikt kunnen worden door criminelen. Verder is het van belang om meer naar de voorkant van problematiek te komen door vroegtijdig interventies te plegen en barrières op te werpen.

Acties 2023

Aantal acties: 4

01. We gaan door met de integrale aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit.

Samen met de politie, RIEC en partners gaan we:
- Ons beeld van de criminele netwerken die zich in Enschede en omgeving bevinden versterken;
- Gerichte keuzes maken en de beschikbare capaciteit en middelen van onszelf en onze partners zo effectief mogelijk te benutten.
- Vroegtijdig interventies plegen en barrières opwerpen.

02. We gaan een sociale en gebiedsgerichte interventie (binnenstad en Glanerbrug) doen gericht op (drugs)criminaliteit en leefbaarheid. Waar nodig zetten we daarbij cameratoezicht in.

We zullen hierbij ook meer ervaring op gaan doen met flexibel en tijdelijk cameratoezicht. De inzet van cameratoezicht zullen we wel zorgvuldig blijven afwegen. Cameratoezicht is een sluitstuk van de veiligheidsaanpak dat alleen mag worden ingezet als andere lichtere maatregelen niet het beoogde doel hebben bereikt of zullen bereiken. De discussie over de noodzaak van cameratoezicht vindt plaats binnen de expertgroep cameratoezicht en het lokale driehoeksoverleg. Cameratoezicht mag geen ongeoorloofde inbreuk op de privacy veroorzaken.

03. We gaan zichtbaarder controleren en handhaven.

We zetten hierbij in op de zogenaamde MIA-acties. Dit zijn integrale controles op horeca, zorgbureau 's, en garageboxen.

04. We richten intern een centraal kennispunt Bibob op.

Een belangrijk instrument om te voorkomen dat we criminaliteit faciliteren is het Bibob beleid en de uitvoering ervan. De wet wordt binnenkort uitgebreid waardoor meer werkvlakken binnen de gemeentelijke organisatie onder deze toetsing gaan vallen. Hierdoor zal het aantal onderzoeken en de complexiteit daarvan toenemen. Om de kwaliteit bij de uitvoering van de Wet Bibob te optimaliseren en ons Bibob beleid zo effectief mogelijk te kunnen inzetten richten we een centraal kennispunt in. Met dit kennispunt zorgen we dat de gemeentelijke organisatie voldoende robuust is en het kennisniveau voor het doen van de benodigde onderzoeken op peil blijft.

Bijdrage verbonden partij: Veiligheidsregio Twente

Maatschappelijk rendement:

Op grond van de Wet Veiligheidsregio's werken brandweer, politie, geneeskundige

hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) en de gemeenten (kolom Bevolkingszorg) samen in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Twente (VRT) op het gebied van crisisbeheersing en rampenbestrijding. Brandweer Twente heeft een aantal wettelijke taken in het kader van brand-, crisis - en rampenbestrijding. Door de coronacrisis en de vluchtelingencrisis zijn er extra taken bijgekomen en is de Veiligheidsregio een belangrijke partner in deze crises.

04.03 We versterken de samenwerking tussen zorg en veiligheid

Bij complexe casuïstiek opereren zowel het zorg- als veiligheid, in aanvulling op elkaar. Door een verbeterende samenwerking tussen zorg en veiligheid wordt bijgedragen aan de algemene veiligheid, het verbeteren van de persoonlijke situatie, het voorkomen en verminderen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en/of maatschappelijke uitval. Samenwerking met het Veiligheidshuis is bij deze onderwerpen aan de orde. De focus ligt op verwarde en kwetsbare personen, woonoverlast, huiselijk geweld, straatintimidatie , mensenhandel en loverboy problematiek.

Acties 2023

Aantal acties: 3

01. We versterken de samenwerking als het gaat om casuïstiek die zich afspeelt op het terrein van zorg en veiligheid.

Dit begint met een brede inventarisatie van het speelveld Zorg en Veiligheid uit te voeren in 2023. Waarbij o.a. de verantwoordelijkheden duidelijk worden geschetst. Hiermee willen we bereiken dat casuïstiek niet tussen wal en schip valt en dat we als gemeente de regie houden.

02. We gaan door met de aanpak van mensenhandel en loverboys, dit doen we samen met het regionaal kenniscentrum mensenhandel Twente.

03. In het kader van het project Veilige Steden richten we ons op bewustwording en het geven van handelingsperspectief aan omstanders van (straat)intimidatie.

Dit doen we middels de ‘ben je oke’ campagne. Daarnaast zetten we in op ‘omstanderinterventies’. Met deze trainingen waarin vooral handelingsperspectief wordt geboden aan omstanders, bereiken we een gemengd gezelschap zoals winkeliers, horecaondernemers en vooral ook de studenten, via de diverse onderwijsinstellingen, Universiteit Twente en de studie/studentenverenigingen. Het Meldpunt Seksuele Intimidatie zal geëvalueerd worden.

04.04 Voorkomen en verminderen van risicogedrag bij jongeren

Het integraal veiligheidsbeleid legt een accent op de jeugd vanuit de gedachte van preventie. Preventie ligt primair bij het begrotingsprogramma Vitaal en Sociaal, het verminderen van risicogedrag zit meer bij Veiligheid.

Acties 2023

Aantal acties: 2

01. We gaan de weerbaarheid van de jeugd vergroten.

Dit doen we door betere afstemming tussen veiligheid en zorg meer in te zetten op preventie op onderwerpen zoals cybercrime, geldezels en drugs.

02. We onderzoeken of de patseraanpak ingezet kan worden bij jeugdige criminelen.

Dit richt zich op het afpakken van spullen die met crimineel verkregen geld gekocht zijn maar ook op het doorbreken van hun status en aantrekkingskracht richting andere jongeren.

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
6.	1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	2021	88	Bureau Halt
8.	1. Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2021	2,4	CBS
9.	1. Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2021	4,2	CBS
10.	1. Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2021	1,3	CBS
11.	1. Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2021	8,0	CBS

Wat mag het kosten?

Om de gestelde doelen te bereiken zijn per doel lasten begroot voor 2022. Deze bedragen worden ingezet voor het realiseren van de acties (onder 'Wat gaan we doen') maar ook voor het realiseren van de reguliere werkzaamheden. Onderstaande grafiek geeft per product inzicht in de beschikbaar gestelde budgetten.

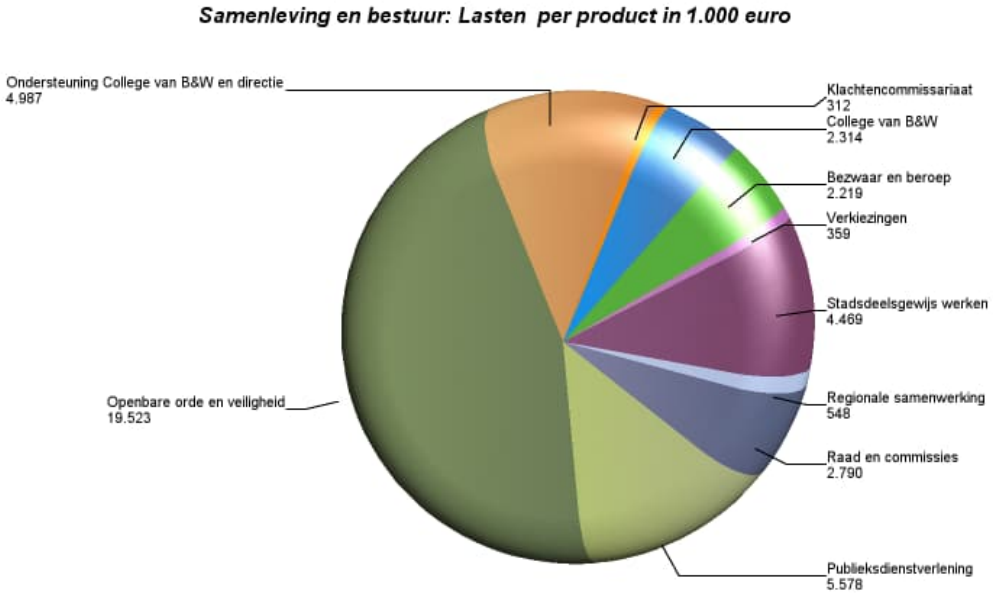

Onderstaande tabel geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de lasten, baten en reserve mutaties.

Samenleving en bestuur Bedragen x 1.000 euro	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Lasten	40.522	43.099	43.155	43.098	42.878
Baten	4.880	5.648	6.353	6.353	6.353
Saldo van baten en lasten	**35.642**	**37.451**	**36.802**	**36.745**	**36.525**
Storting reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	305	500	0	0	0
Resultaat	**35.338**	**36.951**	**36.802**	**36.745**	**36.525**

Toelichting

De lasten nemen in 2023 met circa 2,6 miljoen euro toe en de baten nemen toe met circa 0,8 miljoen euro.

De toename van de lasten is met name het gevolg van:

- een verhoogde inzet op veiligheidsbeleid ten aanzien van cameratoezicht, verstekking zorg & veiligheid en versterking weerbaarheid jeugd (0,3 miljoen euro);
- een hogere bijdrage aan de Veiligheidsregio Twente (totaal 0,6 miljoen euro);
- hogere lasten in verband met het aangenomen Amendement ‘Reservering kansengelijkheid en Enschede 700 jaar’ van 500.000 euro.
- hogere lasten door een actualisatie van het aantal te verstrekken documenten bij publieksdienstverlening zijn de inkomsten en uitgaven per saldo in 2023 naar boven bijgesteld (totaal 0,8 miljoen euro);
- hogere lasten bij publieksdienstverlening als gevolg van een budgetbijstelling voor het uitvoeren van lijkschouwingen en het voorkomen van identiteits- en documentfraude (0,2 miljoen euro).

De toename van de baten is het gevolg een actualisatie van het aantal te verstrekken documenten bij publieksdienstverlening, hierdoor zijn de inkomsten (en uitgaven) per saldo in 2023 naar boven bijgesteld (totaal 0,8 miljoen euro).

De onttrekkingen nemen in 2023 met 195.000 euro toe ten opzichte van 2022. Dit wordt veroorzaakt door:

- De mutaties in de reserves nemen af met 305.000 euro vanwege een incidentele onttrekking in 2022 t.b.v. een aanvullende inzet van wijkbudgetten. Dit is voor 2023 niet voorzien.
- De onttrekking neemt in 2023 met 500.000 euro toe in verband met het aangenomen Amendement ‘Kansengelijkheid en Enschede 700 jaar’.

Meer info	**Klik hier voor meer informatie over reguliere werkzaamheden en beleidsnota's.**
Portefeuillehouders	Roelof Bleker, Arjan Kampman, Niels van den Berg, Marc Teutelink
Concerndirecteuren	Kees Meijer

3.4 Financiën en organisatie

Financiën en organisatie

Doel	Subdoel	Link
01. Enschede heeft een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding en organisatie *totale lasten (x 1.000 euro): 123.451,00*	01.01 Enschede is in staat om financiële tegenvallers het hoofd te bieden.	Aantal acties: 3
	01.02 Enschede investeert toereikend	Aantal acties: 1
	01.03 De gemeentelijke organisatie is wendbaar en alert	Aantal acties: 3

Wat willen we bereiken?

Investeringen zijn noodzakelijk om het voorzieningenniveau en daarmee de aantrekkelijkheid van de stad overeind te houden. Daarom maken we gebruik van een strategische investeringsagenda en -fonds waarmee we naar de toekomst borgen dat Enschede een aantrekkelijke stad blijft. Deze bestuursperiode werken wij aan een meer structurele financiering van onze strategische investeringsagenda. Deze agenda's verbinden wij zoveel als mogelijk met andere financieringsmogelijkheden vanuit Provincie, Rijk of Europese geldstromen.

Er komen op de gemeente en de gemeentelijke organisatie met haar medewerkers de nodige maatschappelijk uitdagingen, doorontwikkelingen en veranderingen aan. Dit vraagt nog nadrukkelijker een overkoepelende programmering en prioritering om op een doelmatige wijze tot resultaten te komen. Dit geldt ook voor bedrijfsvoeringstaken. Het begeleiden van onze organisatie in de veranderingen vraagt daarnaast extra advies- en verandercapaciteit. Dit om de organisatie en medewerkers verder te ondersteunen als lerende, flexibele en talentvolle organisatie om onze maatschappelijke doelstellingen te realiseren. Hierbij rekening houdende met een hoge werkdruk en inspelend op een krappe arbeidsmarkt.
Belangrijke randvoorwaarden om bovenstaande uitdagingen waar te kunnen maken is een professionele bedrijfsvoering die daarbij aansluit.

Wat gaan we doen voor financiën en organisatie

01. Enschede heeft een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding en organisatie

De afgelopen jaren zijn de schulden afgebouwd en de reserves versterkt. Er is een start gemaakt met het op peil brengen van de solvabiliteit. Het weerstandsvermogen om risico’s op te vangen is op goed niveau. De structurele begrotingsruimte (verschil tussen jaarlijks terugkerende baten en lasten) is nog wel beperkt. Het vraagt de komende jaren dan ook aandacht om het huishoudboekje op orde te houden. De rentelasten worden geminimaliseerd door de schulden te beperken en de financiering van de gemeente te optimaliseren. Een

mogelijkheid hiertoe is de afkoop van hoogrentende leningen als de liquiditeitspositie van de gemeente dit toelaat. Tot slot is het afgelopen decennium weinig geïnvesteerd. Investeringen zijn noodzakelijk om het voorzieningenniveau en daarmee de aantrekkelijkheid van de stad overeind te houden. Daarom maken we gebruik van een strategische investeringsagenda en fonds waarmee we naar de toekomst borgen dat Enschede een aantrekkelijke stad blijft.

01.01 Enschede is in staat om financiële tegenvallers het hoofd te bieden.
Enschede is een ambitieuze en ondernemende stad. Bij het realiseren van opgaven en doelen loopt de gemeente ook (financiële) risico's. We zetten risicomanagement in om pro-actief met risico's om te gaan. Om tegenslagen het hoofd te kunnen (blijven) bieden houden we ook voldoende weerstandsvermogen aan om ze op te kunnen vangen als ze zich voordoen. We blijven streven naar een weerstandsratio tussen 1,0 en 1,4. Dat is ook zo opgenomen in onze in 2022 vastgestelde nota weerstandsvermogen. We voeren realistisch en degelijk financieel beleid. Vanuit voorzichtigheidsbeginsel speculeren we niet op onzekere inkomsten. Structurele uitgaven dekken we met structurele middelen. We sturen stevig op het realiseren van afgesproken taakstellingen. We blijven bij het Rijk aandacht vragen voor de financiële en sociale situatie van onze stad. Op deze manier blijven we ook in de toekomst in staat om onverwachte financiële tegenvallers op te kunnen vangen.

Acties 2023

Aantal acties: 3

01. College legt een rechtmatigheidsverklaring af.

Vanaf het verslagjaar 2023 moeten gemeenten zelf een rechtmatigheidsverantwoording overleggen.
In 2023 wordt de rechtmatigheidscontrole door de organisatie uitgevoerd, zodat het college over het boekjaar 2023 in de jaarrekening een rechtmatigheidsverantwoording kan afgeven.

02. We doen in 2023 nader onderzoek naar en implementeren de door de Raad geprioriteerde onderwerpen uit het rapport Verdiencapaciteit.

De Raad bespreekt in 2022 het rapport verdiencapaciteit. Aan de hand van de aangegeven prioriteiten uit deze bespreking gaan we aan de slag met nader onderzoek en implementatie van de geprioriteerde onderwerpen.

03. We gaan ons risicomanagement verder professionaliseren.

Om opvolging te geven aan de nota risicomanagement en weerbaarheid die in 2022 is geactualiseerd gaan we de scope van risicomanagement verbreden naar strategisch, proces en juridisch risicomanagement. Ook gaan we extra aandacht besteden aan de grote investeringen.

Bijdrage verbonden partij: Bank Nederlandse gemeenten

Maatschappelijk rendement:

De BNG Bank is de huisbankier van de gemeente. Daarnaast is de gemeente aandeelhouder van de BNG Bank. Door de lage kosten voor het gemeentelijke betalingsverkeer en de jaarlijkse dividenduitkering draagt zij bij aan een houdbare financiële huishouding. Daarnaast draagt de bank door het verstrekken van laagrentende leningen bij aan het realiseren van investeringen in de stad die de inwoner ten goede komen tegen aanvaardbare kosten.

Bijdrage verbonden partij: Enexis

Maatschappelijk rendement:

Enexis is de eigenaar van het netwerk voor gas en elektra in de stad. Het streven is om het netwerk betaalbaar, betrouwbaar en veilig te houden. Hiermee draagt Enexis ook bij aan het Energieakkoord en daardoor ook tegelijkertijd aan de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van duurzaamheid. De gemeente is aandeelhouder van Enexis. De jaarlijkse dividenduitkering draagt bij aan een houdbare financiële huishouding.

Bijdrage verbonden partij: Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Maatschappelijk rendement:

Door de wettelijke taak belastinginning en heffingen te laten verzorgen door het GBT wordt op

een effectieve en efficiënte manier uitvoering gegeven aan deze taak. Op deze manier wordt de gemeente Enschede in de gelegenheid gesteld om zich te richten op de ontwikkelingen van de Twentse samenleving.

Bijdrage verbonden partij: Voormalig Essent

Maatschappelijk rendement:

Hierbij gaat het om diverse BV's (Publiek Belang Elektriciteitsproductie en CSV Amsterdam) die zijn ontstaan uit het verkoopproces van de aandelen die gemeente had in Essent NV. Deze Bv's worden binnen enkele jaren opgeheven. De destijds niet uitgekeerde delen van de verkoopopbrengst zijn grotendeels uitgekeerd. Er zijn slechts nog kleine uitkeringen te verwachten in de komende jaren.

01.02 Enschede investeert toereikend

Het afgelopen decennium kende Enschede een heel laag investeringsniveau. Als gevolg van de financiële crisis en de financiële effecten daarvan voor Enschede was er nauwelijks investeringsruimte en lag de focus sterk op herstel van de financiële conditie. Een laag investeringsniveau brengt risico met zich mee dat inhaalinvesteringen nodig zijn en dat Enschede minder aantrekkelijk wordt dan andere steden die wel blijven investeren. Het voornemen is dan ook om, nu de financiële conditie is hersteld, structureel te blijven investeren in het voorzieningenniveau en de leefbaarheid in de stad. Hiervoor werken we met een strategische investeringsagenda waarin de belangrijkste investeringen om een impuls aan de stad te geven zijn opgenomen. Daarmee houden we Enschede aantrekkelijk voor onze inwoners. En het helpt ons om aantrekkelijk te zijn voor mensen die hier nog niet wonen. Als stad in het groen om te wonen, werken en leven. De ambitie is om te komen tot een structurele financiering van de investeringsagenda.

Acties 2023

Aantal acties: 1

01. Structurele financiering investeringsagenda.

We werken mogelijkheden uit om te komen tot structurele financiering voor de investeringsagenda en bespreken deze met de Raad**.** Eén van de manieren om structurele ruimte voor de investeringsagenda vrij te maken is door de huidige budgetten voor kapitaallasten eens tegen het licht te houden

01.03 De gemeentelijke organisatie is wendbaar en alert

Wij zijn er als gemeentelijke organisatie voor onze inwoners en ondernemers. Om hen, in de dynamiek en complexiteit van het hier en nu, zo goed mogelijk van dienst te zijn moeten we in staat zijn om slim en snel te handelen. Daarbij zijn we mensgericht en werken we meer in netwerken van onze samenleving. Het verder optimaliseren van onze lerende, flexibele en talentvolle organisatie draagt hier aan bij. We streven naar effectiviteit en efficiency waarbij standaardisatie, doelgerichtheid belangrijke maatstaven zijn. Die verstevigen we de komende periode door onder andere meer in te zetten op digitalisering en datavaardigheid. Ook werken we aan ons vermogen om ons aan te passen als het gaat om integriteit en ondermijning en gebruiken hiervoor verschillende instrumenten. De sturing en realisatie van het geheel aan regulier werk en opgaven vraagt om focus, versteviging en daadkracht, zodat we onze organisatie continue blijven richten op wat er nodig is en gevraagd wordt.

Acties 2023

Aantal acties: 3

01. We verstevigen de interne organisatie

Concernbreed creëren we met strategisch personeelsmanagement inzicht in de huidige en verwachte kwantitatieve- en kwalitatieve bezetting die nodig is voor regulier werk, toekomstige

plannen en effecten qua wet- & regelgeving, zodat we kunnen anticiperen en sturen. Daarnaast blijven we ons richten op strategische arbeidsmarktcommunicatie om de juiste mensen aan te trekken, op goed werkgeverschap en het behouden van medewerkers door onder andere het aanbieden van een goed opleidingsaanbod (Enschede academie).

02. Bedrijfsvoering mee laten bewegen met vraag uit primaire processen

Op onderdelen binnen de organisatie zien we dat de druk toeneemt en de dienstverlening een stap terug moet zetten in gewenst kwaliteitsniveau en uitvoeringstempo. Het vraagt om een mechanisme waarmee de budgetten voor bedrijfsvoering en overhead op een normatieve manier mee kunnen ademen met de groei (en krimp) van de organisatie. Hiervoor wordt momenteel een onderzoeks- en adviesopdracht uitgevoerd door een extern bureau.

03. We continueren onze aandacht voor de weerbaarheid en integriteit van onze bestuurders en ambtenaren door:

- Te werken met een actuele Gedragscode integriteit voor het gemeentebestuur;
- Weerbaarheidstrainingen aan te bieden;
- Risico- en dilemmagesprekken te voeren, waaronder moreel beraad;
- Het Agressie- en emotieprotocol voor ambtenaren breed kenbaar te maken en medewerkers handvatten te geven.

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
1.	0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2023	8.77	Eigen gegevens
2.	0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2022	9.26	Eigen gegevens
3.	0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner, in euro's	2023	875	Eigen Begroting
4.	0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2023	12%	Eigen Begroting
5.	0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	2023	8,6%	Eigen Begroting
35.	8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2021	210	CBS
36.	8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2021	4,1	BAG
37.	8. Vhrosv	Demografische druk	%	2022	63,6%	CBS
38.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In euro's	2022	927	COELO
39.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In euro's	2022	962	COELO

Wat mag het kosten?

Om de gestelde doelen te bereiken zijn per doel lasten begroot voor 2021. Deze bedragen worden ingezet voor het realiseren van de acties (onder 'Wat gaan we doen') maar ook voor het realiseren van de reguliere werkzaamheden. Onderstaande grafiek geeft per product inzicht in de beschikbaar gestelde budgetten.

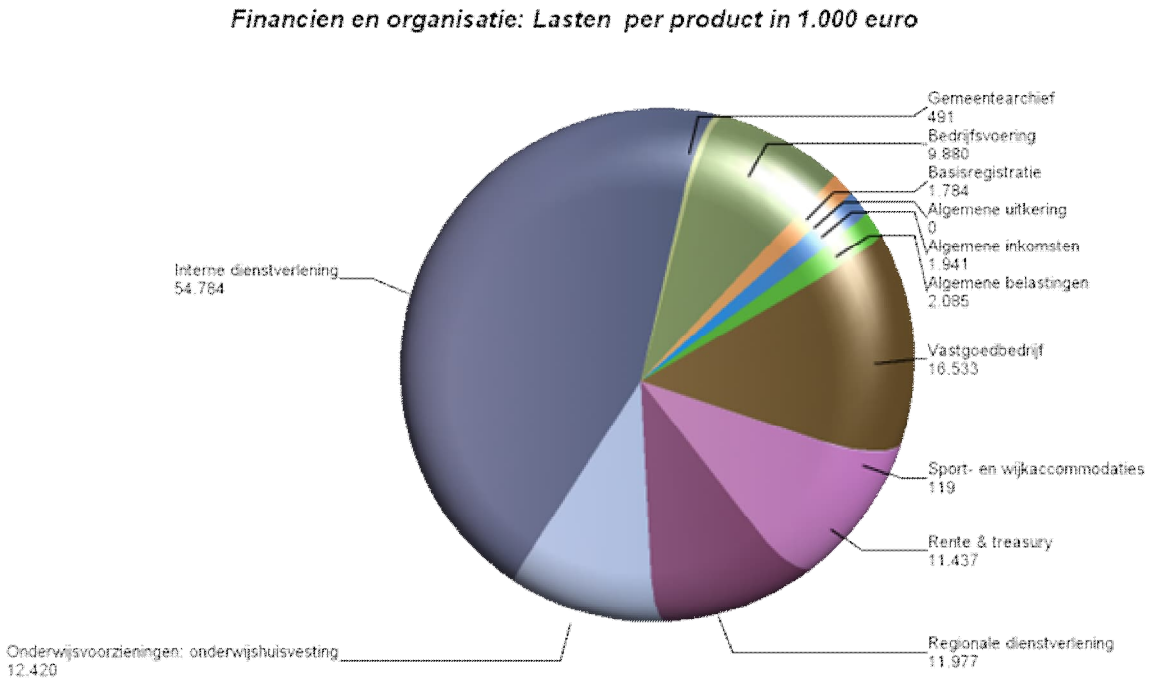

Onderstaande tabel geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de lasten, baten en reserve mutaties.

Financien en organisatie Bedragen x 1.000 euro	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Lasten	137.694	123.451	131.972	146.298	160.809
Baten	552.708	533.882	554.764	568.064	547.172
Saldo van baten en lasten	**-415.014**	**-410.431**	**-422.792**	**-421.766**	**-386.363**
Storting reserves	35.073	16.046	19.817	29.088	15.429
Onttrekking reserves	34.313	21.882	13.989	13.433	27.686
Resultaat	**-414.254**	**-416.268**	**-416.964**	**-406.111**	**-398.620**

Toelichting
De begrote lasten nemen in 2023 af met 14,2 miljoen euro. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- De begrote lasten als ook de baten zijn voor het boekjaar 2022 in de Zomernota 2022 incidenteel bijgesteld met ongeveer 8,8 miljoen euro voor de kosten voor de opvang van Oekraïners. Deze lasten en baten zijn voor 2023 nog niet begroot, omdat er nog geen duidelijkheid is over de duur en de hoogte van de te maken kosten. Zodra er

meer duidelijkheid komt over 2023 zal dit wederom in de zomernota 2023 worden bijgesteld. Per saldo is dit neutraal omdat Enschede voor de gemaakte kosten wordt gecompenseerd.
- In 2022 neemt het budget incidenteel toe vanwege het afschaffen van de opschalingskorting voor het lopende jaar (2,5 miljoen euro). Hierdoor is het lastenbudget in 2022 eenmalig verhoogd en verklaart de afname in 2023. Het vervallen van de opschalingskorting voor de jaren 2023 en verder wordt betrokken bij de actualisatie van de circulaires in het Gemeentefonds en is onderdeel van het middelenkader in hoofdstuk 2.
- In 2022 nam het budget incidenteel toe vanwege correcties en verrekeningen door het Rijk op de algemene uitkering (6,4 miljoen euro). Hierdoor is het lastenbudget eenmalig verhoogd in 2022 en verklaart de afname in 2023. De eventuele structurele doorwerking voor de jaren 2023 en verder wordt betrokken bij de actualisatie van de circulaires in het Gemeentefonds en is onderdeel van het middelenkader in hoofdstuk 2.
- In 2023 nemen de begrote lasten voor bedrijfsvoering toe met 5 miljoen euro. Dit komt enerzijds door de groei van de organisatie. Daarmee groeien ook de uitgaven voor ondersteuning vanuit de bedrijfsvoeringafdelingen. Anderzijds wordt in 2023 uitvoering gegeven aan de transitie van het IT-landschap, waarvoor middelen zijn gereserveerd in het IT-transitiefonds.
- De lasten dalen vanaf 2023 bij het product rente en treasury met 0,8 miljoen euro als gevolg van een rentevoordeel door afkoop van een lening in 2022 (zie ook hoofdstuk 2.5)

De begrote baten nemen in 2023 af met 18,8 miljoen euro. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- In 2023 is de bijdrage uit het gemeentefonds per saldo circa 5 miljoen euro lager dan in 2022. Dat komt met name vanwege de incidentele bijdrage van het rijk in 2022 voor uitvoering van het energie-armoedebeleid.
- In 2022 zijn de verwachte lasten en baten voor de opvang van vluchtelingen opgenomen voor een bedrag van 8,8 miljoen euro. Zoals ook bij de lasten aangegeven is voor 2023 in de begroting nog geen rekening gehouden met kosten voor de opvang van vluchtelingen en is daarmee ook geen compensatie van het Rijk begroot bij de baten. Bij de Zomernota 2023 zal hierover meer bekend zijn en wordt daarin verwerkt. Per saldo zal dit naar verwachting neutraal zijn.
- Als gevolg van een noodzakelijke technische correctie zijn bij het Vastgoedbedrijf zowel de baten als de reserves aangepast (5 miljoen euro). Per saldo is dit neutraal.

De stortingen zijn in 2023 19,1 miljoen euro lager dan in 2022. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- Reserve Loon- en prijscompensatie; in de Tussenrapportage 2022 is besloten om het beschikbare budget voor loon- en prijscompensatie incidenteel te storten in deze reserve. Hierdoor nemen de stortingen in 2023 af met 2,2 miljoen euro ten opzichte van 2022.
- Reserve weerstandsvermogen; Een daling van 9,3 miljoen euro als gevolg van het afschaffen van het ingestelde spaarprogramma in de reserve weerstandsvermogen vanaf 2023. En een daling van 1,5 miljoen euro als gevolg van diverse aanpassingen in het middelenkader. Dit moet samen gezien worden met de mutatie op de onttrekkingen van deze reserve.

- Reserve vastgoed; Als gevolg van een noodzakelijke technische correctie nemen de stortingen af met 2,5 miljoen euro.
- Reserves IT-transitiefonds, ICT gemeentebrede software en vervanging IT hardware; In 2023 zijn de stortingen bij IT 3,7 miljoen euro lager, doordat in 2022 een incidentiele dotatie heeft plaatsgevonden voor de vorming van een IT-transitiefonds van 3,3 miljoen euro en een incidentele dotatie voor de Dimpact transitie (0,4 miljoen euro).

De onttrekkingen zijn in 2023 12,4 miljoen euro lager dan in 2022. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- Reserve weerstandsvermogen; De begrote onttrekking aan de reserve weerstandsvermogen is in 2023 14,5 miljoen euro lager dan in 2022 als gevolg van de verbetering van het middelenkader.
- Reserve flankerend beleid; De onttrekking van middelen aan de reserve Flankerend beleid is in 2023 1,0 miljoen euro lager dan in 2022. Het betreft hier de onderdelen Informatie Investeringsplan (IIP) en uitvoeringsplan Bridge. De oorzaak van de lagere onttrekking is dat deze middelen in 2022 incidenteel beschikbaar zijn gesteld en zijn aangewend.
- Reserve vastgoed; Als gevolg van een noodzakelijke technische correctie nemen de onttrekkingen toe met 3 miljoen euro.

Meer info	**Klik hier voor meer informatie over reguliere werkzaamheden en beleidsnota's.**
Portefeuillehouders	Marc Teutelink, Jeroen Diepemaat, Niels van den Berg
Concerndirecteuren	Kees Meijer

4. Paragrafen

Dit hoofdstuk bestaat uit 8 paragrafen. De onderwerpen zijn belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De informatie over deze onderwerpen is vaak versnipperd in de begroting opgenomen. De paragrafen zijn daarom eigenlijk dwarsdoorsnedes van de verschillende programma's. Ze zijn om verschillende redenen opgenomen in de gemeentebegroting:

- Het onderwerp heeft mogelijk een grote financiële impact;
- Het onderwerp heeft een grote politieke betekenis;
- Het onderwerp is van belang voor de uitvoering van de programma's;
- Het is noodzakelijk dat de raad beschikt over een overzicht van deze onderwerpen voor de uitvoering van haar taken.

Wat is het verschil tussen programma's en paragrafen?
De programma's in de vorige hoofdstukken zijn direct gericht op burgers, de paragrafen indirect. De paragrafen zijn namelijk de kaders die de raad voor het college stelt voor het beheer en de uitvoering.

Welke paragrafen zijn er?
De onderwerpen van de paragrafen zijn voorgeschreven door het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Zeven paragrafen zijn verplicht:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Treasury
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid

Daarnaast is de paragraaf 'doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken' opgenomen, omdat wij het van belang vinden om deze onderwerpen in samenhang te presenteren.

4.1. Lokale heffingen

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze heffingen zijn een van de inkomstenbronnen die vooral inwoners moeten opbrengen. De lokale belastingen onderscheiden we in heffingen waarvan de besteding gebonden is en in heffingen waarvan de besteding ongebonden is.

Ongebonden belastingen:	Gebonden belastingen:
Hondenbelasting	Afvalstoffenheffing
Onroerende-zaakbelastingen	Bijdrage Bedrijven Investering Zone
Parkeerbelastingen	Leges en Rechten
Precariobelasting	Rioolheffing
Reclamebelasting	
Toeristenbelasting	

Ongebonden belastingen rekenen we tot de algemene dekkingsmiddelen, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden belastingen verantwoorden we op het betreffende programma en rekenen we niet tot de algemene dekkingsmiddelen.

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen gaat in 2022 3,3% naar de gemeenten. De decentrale overheden nemen samen 4,7% voor hun rekening, de rijksoverheid 95,3%. Het aandeel van de gemeente Enschede aan ontvangen belastingen en retributies bedraagt in dit geheel 107 miljoen euro.

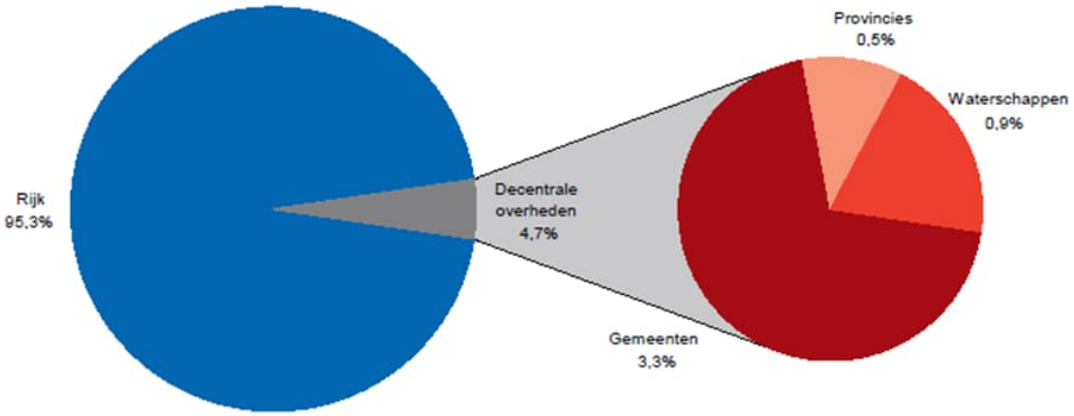

Grafiek: uit Coelo-atlas overzicht van de lokale lasten 2022

Inkomsten lokale heffingen

Omschrijving lokale lasten voor de burger bedragen in euro's	Raming 2021	Realisatie 2021	Raming 2022	Raming 2023
Huwelijk en geregistreerd partnerschap	172.000	175.000	143.000	206.000
Legitimatie- en reisdocumenten en rijbewijzen	1.469.000	1.730.000	1.443.000	1.760.000
Uittreksel Burgelijke stand	63.000	70.000	40.000	35.000
Verstrekken inlichtingen BRP	48.000	35.000	61.000	67.000
Overige publiekszaken (VOG, Naturalisatie etc.)	259.000	452.000	440.000	609.000
Overige verrichtingen archief	0	800	0	0
Leges telecommunicatie	112.000	121.000	113.000	115.000
Vergunningen	3.525.000	3.705.000	4.571.000	4.633.000
Kort parkeren, garages, abonnementen en vrijuitrijkaarten (niet fiscaal)	8.852.000	5.800.000	9.028.000	8.676.000
Fiscale vergunningen	780.000	630.000	806.000	830.000
Fiscaal straat- en terreinenparkeren	3.100.000	2.100.000	3.200.000	3.300.000
Fiscalisering (naheffing)	816.000	360.000	832.000	849.000
Begraafrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	555.000	558.000	561.000	573.000
Havengelden	46.000	61.000	47.000	47.000
Marktgelden	249.000	273.000	264.000	270.000
Afvalstoffenheffing (netto)	16.345.000	15.688.000	16.877.000	16.877.000
Afvalstoffenheffing - kwijtschelding	-2.300.000	-2.450.000	-2.400.000	-2.400.000
Afvalstoffen - oninbaar	-240.000	-315.000	-240.000	-240.000
Rioolheffing (netto, inclusief grootverbruik)	17.892.000	18.022.000	18.154.000	18.847.000
Rioolheffing - kwijtschelding	-2.570.000	-2.689.000	-2.676.000	- 2.792.000
Rioolheffing - oninbaar	-271.000	-306.000	-268.000	- 276.000
Hondenbelastingen	900.000	901.000	910.000	910.000
Precariobelastingen	315.000	6.000	320.000	320.000
Toeristenbelasting	600.000	580.000	600.000	600.000
Reclamebelasting	190.000	186.000	200.000	190.000
OZB woningen	22.320.000	22.460.000	22.708.000	23.370.000
OZB eigenaar niet-woningen	16.900.000	16.414.000	17.184.000	17.184.000
OZB gebruiker niet-woningen	12.150.000	11.802.000	12.355.000	12.355.000

Beleid ten aanzien van gemeentelijke heffingen

Hervorming lokaal belastinggebied
In 2015 kondigde het Rijk destijds een belastingherziening aan. Grote veranderingen in lokale heffingen hebben zich sinds die tijd niet voorgedaan en de richting is niet eenduidig: tegenover het verdwijnen van de macronorm voor de OZB (minder Rijksbemoeienis) staat het afschaffen van de precario op ondergrondse leidingen (verkleinen gemeentelijk belastinggebied). In het coalitieakkoord van het huidige kabinet is nu het volgende opgenomen: “Om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten, wordt in de komende jaren een nieuwe financieringssystematiek voor de periode na 2025 uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken. Daarbij worden ook alternatieven voor de OZB en MRB in de beschouwing betrokken.” Daarmee is de discussie over een ruimer (lokaal) belastinggebied weer actueel. Uitbreiding kan echter in 2026 (inzet coalitieakkoord) slechts aan de orde komen als aan de geformuleerde randvoorwaarden is voldaan. Daarbij vormen met name ‘de financiële verhoudingen op orde’ en 'geen verhoging van de lastendruk’ harde ijkpunten.

Amendement Omtzigt
De Gemeentewet maakt voor de OZB onderscheid tussen woningen en niet-woningen. Eigenaren van woningen worden in de OZB-eigenarenheffing betrokken, de gebruikers van woningen betalen geen OZB en de eigenaren en gebruikers van niet-woningen betalen respectievelijk de OZB eigenaren niet-woning en gebruikersheffing niet-woning. Beide tarieven voor niet-woningen zijn hoger dan het eigenarentarief voor woningen. Sportvelden, dorpshuizen, sportkantines, dorps- en buurthuizen worden voor de OZB aangemerkt als niet-woning en worden dienovereenkomstig in de belastingheffing betrokken.

Op 30 mei 2022 heeft minister Bruins Slot (BZK) in een brief aan de Tweede Kamer geschreven dat een lager ozb-tarief voor sportaccommodaties, dorpshuizen en andere sociaal belang behartigende instellingen moeilijk is te realiseren via een wettelijke regeling. Uit overleg met gemeenten is geconstateerd dat er bij deze fiscale mogelijkheid zwaarwegende praktische uitvoerings- en toepassingsvraagstukken spelen, met betrekking tot de afbakening, die niet eenvoudig op te lossen zijn. Daarom geeft de minister opdracht tot een extern onderzoek. Aan dit onderzoek zullen het Rijk, de VNG en gemeenten deelnemen. Het college volgt de ontwikkelingen uiteraard met aandacht en zal op een later moment een afweging maken over de toepassing van de wettelijke mogelijkheden.

Afvalstoffenheffing
De grondslag voor de berekening van afvalstoffenheffing is niet wettelijk vastgelegd. De gemeente is in principe vrij deze grondslag zelf te bepalen. In de raadsvergadering van 18 april 2016 heeft de gemeenteraad besloten over te gaan tot tariefdifferentiatie (Diftar) op basis van een vast tarief en een variabel tarief. Tot en met 2016 werd tariefdifferentiatie gehanteerd op basis van het aantal personen per huishouden (één- en meerpersoonshuishouden). Vanaf 2017 betaalt elk perceel een vast bedrag met een opslag al naar gelang de grootte van de restcontainer en het aantal aanbiedingen. De definitieve tarieven voor 2023 en verder worden in december 2022 door de gemeenteraad vastgesteld in samenhang met het aantal aanbiedingen.

Rioolheffing
De rioolheffing is een gebonden belasting (bestemmingsheffing). Daaruit vloeit voort dat de kostendekkendheid maximaal 100% mag zijn. De opbrengst van de rioolheffing mag dus structureel niet hoger zijn dan de begrote kosten. De kostendekkendheid van de rioolheffing

in de gemeente Enschede is 100%. De basis voor de ontwikkeling van het rioolheffing tarief ligt in het door de Raad vastgestelde Water- en Klimaatadaptatieplan Gemeente Enschede 2022-2026, "Verder bouwen aan een groen-blauw Enschede". In dit plan staat dat de stijging van de rioolheffing vanaf 2023 2,6% per jaar bedraagt , inclusief loon- en prijscompensatie. Het tarief voor 2023 is vastgesteld op 281,50 euro.

Parkeren
De definitieve tarieven voor 2023 en verder worden uiterlijk december 2022 door de gemeenteraad vastgesteld.

OZB
In het coalitieakkoord is het uitgangpunt geformuleerd om bij de indexatie uit te gaan van het langjarig gemiddelde, om zo forse lastenstijgingen voor de inwoners te voorkomen. De stijging van de opbrengst OZB niet-woningen wordt enigszins gedempt als gevolg van doorwerking corona-effecten op de WOZ-waarde van bepaalde groepen objecten. Voor OZB-beschikkingen van 2023 wordt uitgegaan van de WOZ-waarde van 1 januari 2022. Bij sommige objecten is daardoor nog sprake van demping van de WOZ-waarde als gevolg van coronamaatregelen begin 2022. Dan moet met name gedacht worden aan horecapanden.

Kostendekkendheid gebonden belastingen
Met ingang van 2017 moet conform de vereisten van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) de totale omvang van overhead in een centraal taakveld worden opgenomen. Concreet betekent dit dat er geen rechtstreekse lasten van overhead zijn opgenomen in de kosten voor leges en tarieven. De BBV schrijft wel voor dat een verdeelsleutel moet worden bepaald, hoe overhead wordt toegerekend aan de gebonden belastingen. Dit is ook conform de financiële verordening 2017. In onderstaande tabel is per legescategorie inzichtelijk gemaakt hoe de tarieven voor de gemeente Enschede worden berekend en wat de kostendekkendheid van deze leges is. Voor het berekenen van het aandeel overhead hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- Het totaal aan overhead bestaat uit 3 categorieën (voor een verdere uitsplitsing zie paragraaf 5.2):
    - Facilitaire overhead (de PIOFACH-taken ten behoeve van het ondersteunen van de primaire processen);
    - Programmaoverhead, met name leidinggevende en ondersteunende functies binnen de verschillende programma's;
    - Bestuursondersteuning, de ondersteuning ten behoeve van het bestuur van de gemeente.
- De kosten voor bestuursondersteuning kennen geen (indirecte) relatie met de verschillende activiteiten van de gemeente waar leges voor worden geheven en rekenen wij derhalve niet toe aan onderstaande activiteitgroepen.
- Voor de kosten van facilitaire en programmaoverhead geldt de hoofdregel dat wij het totaal van deze kosten toerekenen aan alle activiteiten van de gemeente op basis van de 'apparaatskosten' (alle kosten die noodzakelijk zijn voor het functioneren van de gemeente, met name personele inzet en directe materiële kosten);
- Vervolgens zijn op basis van het aandeel apparaatskosten de overheadkosten toebedeeld aan de verschillende producten.

In onderstaande tabel en bijbehorende toelichting, wordt inzicht gegeven in de toerekening van de overhead, de totale lasten en baten en de daaruit voortvloeiende kostendekkendheid per taakveld.

Activiteitgroep Bedragen in 1.000 euro	Lasten Taakvelden	Overhead	BTW	Totale lasten	Heffingen (Baten)	Overige Baten	Totaal Baten	Kosten-dekkendheid
Afvalstoffenheffing (afvalstoffenverordening)	17.032	217	3.154	20.403	19.277	3.526	22.803	100%
Kwijtscheldingen Afvalstoffenheffing					-2.400		-2.400	
Rioolheffing	17.582	676	589	18.847	21.639	0	21.639	100%
Kwijtschelding rioolheffing					-2.792		-2.792	
Begraafplaatsrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	690	0	49	739	573	73	646	87%
Subtotaal Heffingen	***35.304***	***893***	***3.792***	***39.989***	***36.297***	***3.599***	***39.896***	

Afvalstoffenheffing
De afvalstoffenheffing valt (gesaldeerd) uiteen in de volgende taakvelden:

- 7.3 afval -2.669.000 euro
- 0.4 ondersteuning organisatie 217.000 euro
- 2.1 verkeer en vervoer 52.000 euro
- 6.3 inkomensregelingen 2.400.000 euro

Rioolheffing
De rioolheffing valt (gesaldeerd) uiteen in de volgende taakvelden:

- 7.2 Riolering - 3.795.000 euro (betreft zowel de baten als de exploitatielasten, waaronder kapitaallasten, onderhoud, btw, etc.);
- 0.4 Ondersteuning organisatie 676.000 euro (betreft facilitaire overhead en programma overhead);
- 2.1 Verkeer en vervoer 327.000 euro (machinaal vegen);
- 6.3 Inkomensregelingen 2.792.000 euro (kwijtschelding).

Onderwerp legesverordening Bedragen in 1.000 euro	**Directe kosten**	**Loonkosten**	**Overhead**	**Totale kosten**	**Opbrengsten**	**kostendekkendheid**
Titel 1 - Algemene dienstverlening						
Hoofdstuk 1 - Burgerlijke stand	75	197	88	360	242	67%
Hoofdstuk 2 - Reisdocumenten	553	494	324	1.372	1.282	93%
Hoofdstuk 3 - Rijbewijzen	158	195	130	483	478	99%
Hoofdstuk 4 - Verstrekkingen uit de Basisadministratie Persoonsgegevens	7	47	35	88	67	75%
Hoofdstuk 5 - Overige publiekszaken	405	115	70	590	575	97%
Paragraaf 1.9, Bijzondere wetten, Leegstandswet	3	24	9	36	45	125%
Paragraaf 1.9, Bijzondere wetten, Wet op de kansspelen	0	4	0	4	3	75%
Paragraaf 1.9, Bijzondere wetten, Telecommunicatiewet	53	46	39	138	115	83%
Paragraaf 1.9, Bijzondere wetten, Wegenverkeerswet	1	5	1	7	14	200%
Hoofdstuk 15- Haven	330	0	0	330	47	14%
Paragraaf 1.10, Bijzondere wetten, Diversen	5	17	6	28	39	139%
Totaal titel 1	1.590	1.144	702	3.106	2.860	92%
Titel 2 - Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunningen						
Paragraaf 2.2, Beoordeling conceptaanvraag	71	282	33	386	97	25%
Paragraaf 2.3 t/m 2.12, Omgevingsvergunning	848	2403	260	3.511	4.250	121%
Totaal titel 2	919	2.685	293	3.897	4.347	112%
Titel 3 - Europese dienstenrichtlijn						
Paragraaf 3.1, Horeca	3	92	8	103	42	41%
Paragraaf 3.2, Seksbedrijven	1	16	2	18	10	56%
Paragraaf 3.3, Winkeltijdenw.	0	2	0	2	1	50%
Paragraaf 3.4, Evenementen	51	216	39	306	66	22%
Paragraaf 3.5, Standplaatsen	1	1	3	5	2	40%
Paragraaf 3.6, Huisvestingsw.	4	46	15	65	64	98%
Totaal titel 3	60	373	67	499	185	37%
Totaal	2.569	3.202	1.062	7.502	7.392	98%

Leges algemene Dienstverlening
De leges algemene dienstverlening bestaat voor het grootste deel uit het taakveld 0.2 Burgerzaken. Circa 70% van de inkomsten uit leges komen voort uit het verstrekken van paspoorten, ID kaarten en rijbewijzen. De leges hiervoor zijn door het rijk gemaximaliseerd waardoor de kostendekkendheid voor die producten lager is dan 100%.

Leges vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning (afdeling Vergunnen)
Er is nog geen definitieve beslissing genomen door de Eerste Kamer over de invoeringsdatum van de Omgevingswet (Ow) en Wet Kwaliteitsborging (Wkb). Op dit moment is het uitgangspunt nog steeds dat de invoeringsdatum 1 januari 2023 is. Daarom is besloten om in het kader van de begroting en legesverordening 2023 deze invoeringsdatum aan te houden. De VNG heeft met het oog op de invoering van de Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging een nieuw adviesmodel legesverordening opgesteld. Dit model is in Enschede als uitgangspunt genomen.

De verwachting is dat het aantal kleine bouwaanvragen aanzienlijk minder wordt. Daar zijn een aantal oorzaken voor:

- de slechte economische vooruitzichten;
- de krapte en prijsstijgingen in de bouw;
- de gevolgen van bouwaanvragen die door de Wkb naar de markt verschuiven.

Daar staat tegenover dat er nog wel een lichte stijging wordt verwacht van grotere bouwprojecten en bouwaanvragen vanuit woningbouwcoöperaties. Deze verwachting hangt samen met de vastgestelde Woonvisie en de ambitie om te groeien naar 170 inwoners.

De begroting voor 2023 ligt in lijn met 2022 en ziet er als volgt uit:
We hebben de begrote legesinkomsten 2023 licht verhoogd naar 4.633.000 euro (was 4.571.000 euro in 2022). Dit is verdeeld in (titel 1 = 101.000 euro; titel 2 = 4.347.000 euro; titel 3 = 185.000 euro). Titel 3 bevat onder meer leges voor evenementenvergunningen.

Woonlastenontwikkeling
De hoogte van de gemeentelijke woonlasten krijgt regelmatig aandacht in de media. Onder woonlasten verstaan we: onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Hierin worden per gemeente de woonlasten van een woning vergeleken met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor 2022 en verder:

Woonlastenontwikkeling	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
OZB Eigenaar woning[1]	293,30	298,58	301,57	305,79	310,07	314,41	318,81	326,14
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	270,00	274,08	281,28	288,92	288,922	288,92[2]	288,92[2]	288,92[2]
Rioolheffing	244,80	257,40	270,60	274,40	281,50	288,80	296,30	304,00
Totaal	**808,10**	**830,06**	**853,45**	**869,11**	**880,49**	**892,13**	**904,03**	**919,06**
Ontwikkeling woonlasten (%)	5,0	2,6	2,8	1,8	1,3	1,3	1,3	1,3
Inflatiecorrectie (gemeentebegroting)	1,8	1,4	1,6	1,4	2,3			
Macronorm3	4,0	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt

[1] In de meerjarige reeks is rekening gehouden met de jaarlijkse inflatiecorrectie en de incidentele verhoging van de OZB van 6% in 2019.

[2] de opgenomen tarieven zijn voorlopige tarieven. Definitieve tarieven worden in de verordening op de heffing en invordering van reinigingsheffing 2023 in december 2022 door de gemeenteraad vastgesteld.

[3] zie toelichting onder Onroerende zaakbelasting.

Vergelijking lokale lasten Twentse gemeenten

Lokale lasten Twentse gemeenten (bedragen in euro's)	Eén persoons huishouden 2021	Eén persoons huishouden 2022	Meer persoons huishoudens 2021	Meer persoons huishouden 2022	% stijging t.o.v. 2021	% stijging t.o.v. 2021
Almelo	845	943	886	986	11,6	11,2
Borne	820	884	845	914	7,8	8,1
Dinkelland	773	879	797	908	13,7	13,9
Enschede	818	927	852	962	13,3	12,9
Haaksbergen	908	973	956	1.021	7,1	6,7
Hellendoorn	876	902	938	902	3,0	-3,8
Hengelo	755	860	795	901	13,9	13,4
Hof van Twente	808		840			
Losser	880	960	898	990	9,1	10,3
Oldenzaal	761	828	797	864	8,9	8,4
Rijssen-Holten	594	615	636	667	3,6	4,9
Tubbergen	695	784	723	813	12,7	12,4
Twenterand	785	916	822	957	16,7	16,4
Wierden	798	863	825	892	8,1	8,1
Overijssel	764	835	796	868	9,3	9,0
Nederland	737	826	811	904	12,1	11,5

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven wordt gebruik gemaakt van de gemiddelde

woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Voor de berekening van de belastingcapaciteit worden de woonlasten (meerpersoonshuishouden) van de gemeente Enschede afgezet tegen de gemiddelde woonlasten (meerpersoonshuishouden) in Nederland.
Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten op het landelijk gemiddelde liggen. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de belastingcapaciteit weergegeven. De forse stijging van 2018 naar 2019 is het gevolg van de extra OZB verhoging uit het coalitieakkoord. Daarna vlakt de ontwikkeling van de belastingcapaciteit weer af en stijgt nu iets. Dat laatste wordt met name veroorzaakt door een wijziging in definitie bij het Coelo. Met ingang van 2022 gaat het Coelo bij de bepaling van de gemiddelde WOZ-waarde en daarmee gemiddelde woonlast OZB uit van woningen in private eigendom. Dit heeft een iets opdrijvend effect voor Enschede, omdat sociale huurwoningen niet meer worden meegenomen in de berekening.

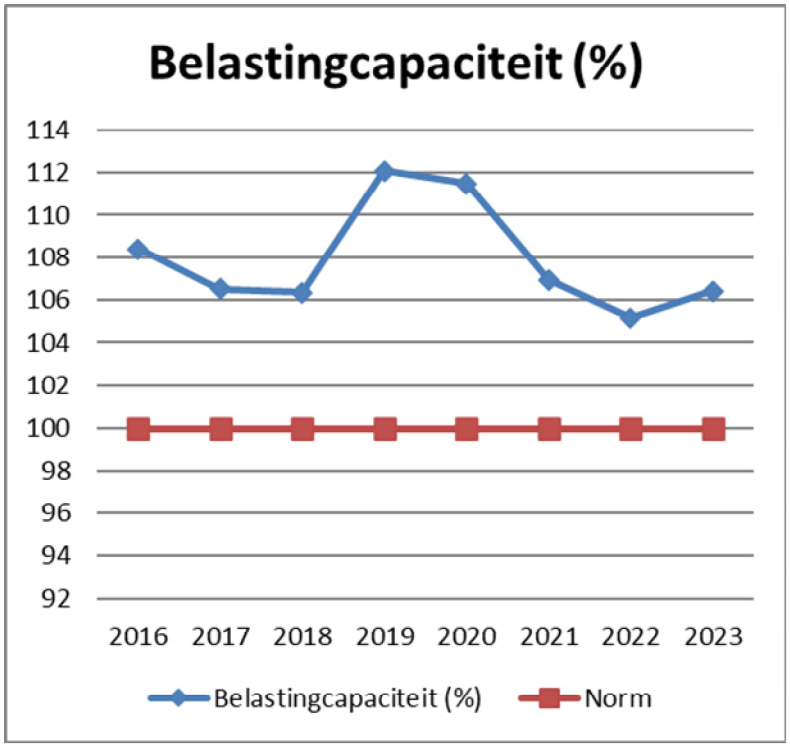

4.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding
In deze paragraaf wordt beschreven hoe weerbaar de gemeente is tegen financiële tegenvallers.
Daarvoor wordt gekeken naar de weerstandsratio. Dit is een verhoudingsgetal tussen de financiële risico's die de gemeente loopt en de financiële buffers die beschikbaar zijn om die op te vangen als ze zich voordoen.
Op dit moment is er al wat meer zicht op de directe gevolgen van de oorlog in Oekraïne voor de financiën van de gemeente, zoals de stijgende energielasten en de kosten van opvang van Oekraïense vluchtelingen. Dit is meegenomen in deze begroting. Veel is echter ook nog onzeker, zoals de mogelijke effecten van een conjunctuurwisseling als gevolg van stijgende inflatie, oplopende rentes en een tekort aan grond- en brandstoffen. Dit kan impact hebben op de financiële positie van de gemeente, bijvoorbeeld voor de haalbaarheid en financierbaarheid van meerjarige investeringen, kosten voor oplopende aantallen uitkeringen, dalende inkomsten uit bijvoorbeeld OZB of parkeren en oplopende financieringskosten in geval leningen moeten worden geherfinancierd. In onze weerstandsratio hebben we hiervoor een algemeen conjunctuurrisico opgenomen, welke bepaald wordt op basis van een gestandaardiseerde stresstest.
Rekening houdend met de financiële effecten van de conjunctuur en het afschaffen van het spaarprogramma komt de weerstandsratio ultimo 2022 boven de norm uit, op 1,65. In dit cijfer zijn de stille reserves niet meer meegeteld, conform de nieuwe nota risicomanagement en weerbaarheid, die op 31 januari 2022 in de raad is vastgesteld.
Naast de weerstandsratio kijken we ook breder naar de algehele financiële conditie van de gemeente. De financiële kengetallen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente en maken duidelijk over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt. Ruimte om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. De kengetallen laten over het algemeen een stabiel en positief beeld zien, maar vooruitkijkend is de financiële positie wel kwetsbaar. Dit heeft te maken met het structurele tekort in 2026 en de onduidelijkheden over de structurele ontwikkeling van de rijksuitkering uit het gemeentefonds.

Beleid
De uitgangspunten voor onze risicobeheersingsaanpak en bepaling van het weerstandsvermogen zijn begin dit jaar op onderdelen gewijzigd en vastgelegd in de nieuwe nota weerstandsvermogen en weerbaarheid. Deze paragraaf is uitgewerkt conform de nieuwe kaders en spelregels. De belangrijkste wijzigingen in de geactualiseerde nota risicomanagement en weerbaarheid zijn als volgt:

- Paragraaf 1 - We streven naar het goede open gesprek over risico's en risicobereidheid op alle bestuurlijke en ambtelijke niveaus. Dit vormt de basis van ons risicomanagement en maakt het meer dan enkel een technische exercitie. Het is uiteindelijk aan de raad om een bewuste afweging te maken tussen het ambitieniveau en de risicobereidheid.
- Paragraaf 2 - Er is een nadere duiding in de nota opgenomen hoe het risico van conjuncturele ontwikkelingen met een grote financiële impact wordt ingeschat. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een houdbaarheidstest van de VNG, een soort stresstest zoals die ook voor banken is ingevoerd na de vorige financiële crisis.
- Paragraaf 3 - De opname van meer financiële kengetallen en signaleringswaarden maakt een bredere sturing op onze financiële conditie en weerbaarheid mogelijk in plaats van sturing op alleen de weerstandsratio. Op advies van de rekeningencommissie wordt de komende periode nog een kengetal uitgewerkt dat inzicht geeft in de financiële ontwikkeling van het sociale domein.

- Paragraaf 4 - De uitgangspunten voor bepaling van het beschikbare weerstandsvermogen zijn gewijzigd.
    - Stille reserves tellen niet meer mee in de berekening van ons weerstandsvermogen. Hiermee houden we voldoende hard weerstandsvermogen aan om onze risico's op te vangen en sluiten we aan bij de werkwijze die veel andere gemeenten hanteren.
    - De reserve grondbedrijf telt nog enkel mee tot het niveau van de ratio grondbedrijf van 1,0. Het surplus daarboven telt niet meer mee, omdat die middelen niet bedoeld zijn voor het afdekken van risico's buiten het grondbedrijf en wel voor investeringen in het grondbedrijf en deels ook voor de strategische investeringsagenda.
    - De post onvoorzien die in de begroting is opgenomen telt voortaan wel mee, omdat deze specifiek bedoeld is om het risico op kortingen in de rijksuitkeringen op te kunnen vangen. Dat risico wordt aan de andere kant ook meegeteld in de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit.
- Paragraaf 4 - Een nadere toelichting is gegeven op de norm die de raad hanteert voor de weerstandsratio van 1,0 tot 1,4 en spelregels zijn geconcretiseerd voor als de ratio onder of boven de norm uitkomt.
- Paragraaf 5 - De op te nemen informatie in de paragraaf weerstandsvermogen is concreet benoemd, zoals bijvoorbeeld de gevoeligheidsanalyse.
- Paragraaf 6 - Er is een duidelijke omschrijving van de taken en verantwoordelijkheden rondom risicomanagement beschreven.
- Paragraaf 7 – Uitgangspunt is dat het grondbedrijf afdoende reserves aanhoudt om zijn eigen risico's op te vangen. Daarom is een spelregel opgenomen dat de reserve grondbedrijf een minimale omvang heeft van 30% van het onderhanden werk in het grondbedrijf. Daarmee is altijd een stevige buffer beschikbaar om afboekingen zelf op te kunnen vangen.

De wetgeving en het gemeentelijk beleid voor het weerstandsvermogen zijn vastgelegd in:

- het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten 2003 (BBV art. 9, 11 en 26);
- de Financiële verordening gemeente Enschede (art. 17);
- de Nota risicomanagement en weerbaarheid.

Weerstandsvermogen

In onderstaande tabel is het verloop van de ratio weerstandsvermogen en de verschillende componenten weergegeven. Daaronder zijn deze cijfers nader toegelicht. Zoals in de geactualiseerde kaders vastgelegd, tellen de stille reserves niet langer mee in deze berekeningen.

Verloop	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ratio weerstandsvermogen	1,81	1,65	1,37	1,47	1,74	1,48
Beschikbare weerstandscapaciteit (mln. euro)	87,0	86,9	72,0	77,4	91,8	78,3
- Reserve weerstandsvermogen	73,5	71,4	56,5	61,9	76,3	62,8
- Reserve grondbedrijf (exclusief surplus)	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5
- Stelpost onvoorzien	-	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Benodigde weerstandscapaciteit (mln. euro)	48,2	52,7	52,7	52,7	52,7	52,7

Berekening weerstandsvermogen
Als we de beschikbare weerstandscapaciteit afzetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit, komen we eind 2022 uit op een ratio van afgerond 1,65.

$$\text{Ratio } 1{,}65 = \frac{\text{86,9 miljoen euro}}{\text{52,7 miljoen euro}}$$

De ratio bevindt zich hiermee boven de door de raad vastgestelde norm met een bandbreedte van 1,0 - 1,4. In deze berekening zijn de effecten van genomen raadsbesluiten verwerkt.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt in totaal 86,9 miljoen euro en bestaat uit de reserve weerstandsvermogen van 71,4 miljoen euro, de reserve grondbedrijf van 13,5 miljoen euro en de post onvoorzien van 2 miljoen euro. Bij de jaarrekening 2021 bedroeg de beschikbare weerstandscapaciteit na toevoeging van het jaarresultaat nog 87 miljoen euro.
De beschikbare weerstandscapaciteit is daarmee ten opzichte van 2021 vrijwel gelijk gebleven.

De reserve weerstandsvermogen is met 2,1 miljoen euro afgenomen. Dit betreft vooral de volgende mutaties;
• onttrekking van het begrote jaarresultaat 2022 van 11,6 miljoen euro
• toevoeging van het spaarprogramma van 9,3 miljoen euro

De reserve grondbedrijf ultimo 2022 bedraagt 26,2 miljoen euro. Deze reserve wordt echter voor een lager bedrag in het weerstandsvermogen meegenomen. Dit als gevolg van de nieuwe spelregel dat het surplus van 12,7 miljoen euro in de reserve boven het niveau van de ratio grondbedrijf van 1,0 niet meer meetelt. Deze middelen zijn namelijk niet bedoeld voor het afdekken van risico’s buiten het grondbedrijf, maar wel voor investeringen in het grondbedrijf en deels ook voor strategische investeringsagenda.

Benodigde weerstandscapaciteit
De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt in totaal 52,7 miljoen euro en is onderverdeeld in de risico's van het grondbedrijf van 13,5 miljoen euro en de overige risico's van in totaal 39,2 miljoen euro. De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van de jaarrekening 2021 gestegen met 4,5 miljoen euro. Hieronder wordt nader ingegaan op de belangrijkste wijzigingen.

Risico's grondbedrijf
De actualisatie van de risico’s grondbedrijf vindt eenmaal per jaar plaats als onderdeel van het jaarlijks op te stellen MPG, laatstelijk bij het MPG 2022 (13,5 miljoen euro). Daarbij zijn alle grondexploitaties grondig geanalyseerd en doorgerekend. Belangrijke wijzigingen in deze risico’s als gevolg van recente raadsbesluiten hebben zich niet voorgedaan.

Overige risico's
De overige risico’s zijn becijferd op 39,2 miljoen euro. Dat is een stijging van 4,5 miljoen euro ten opzichte van de jaarrekening 2021. Dit houdt vooral verband met stijgende risico's binnen

het sociaal domein en het risico van tegenvallers in de algemene uitkering in het lopende begrotingsjaar.

Hieronder volgt de tabel met de 10 belangrijkste overige risico's en een korte toelichting.

Onderwerp (bedragen x 1 miljoen euro)	Kans begroting 2023	Financieel gevolg begroting 2023	Kans jaarrekening 2021	Financieel gevolg jaarrekening 2021
Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur, kunnen zowel aan de kosten- als de opbrengstenkant onvoorziene nadelige incidentele effecten optreden.	90%	12,9	90%	12,4
FC Twente	30%	21,5	30%	21,6
Onvoorziene bijdragen aan de risico's van gemeenschappelijke regelingen (ADT / RBT) en overige verbonden partijen	90%	4,9	90%	4,9
Participatiewet (oa BUIG) / schuldhulpverlening	gediff. %	4,1	gediff. %	3,2
Risico's van Jeugdhulp, Wmo en sport	gediff. %	16,6	gediff. %	8,8
Calamiteiten binnen de gemeente	10%	15,0	10%	15,0
Overige onvoorziene risico's, waaronder de projectrisico's op het gebied van aanbesteding, planning, bezwaarprocedures, prijsstijgingen en rente-effecten	50%	2,5	50%	2,5
Aan derden verstrekte geldleningen worden niet afgelost	10%	8,3	10%	8,5
Gewaarborgde geldleningen worden niet afgelost	10%	4,9	10%	5,4
AVG	50%	0,7	50%	0,7

- Het conjunctuurrisico is met 0,5 miljoen euro toegenomen. De geactualiseerde inschatting van het conjunctuurrisico is gemaakt aan de hand van de ‘Houdbaarheidstest gemeentefinanciën’ 2022. Deze test van de VNG is een stresstest waarmee de ombuigingsopgave voor een gemeente in kaart kan worden gebracht, die nodig is bij een gestandaardiseerd slechtweer-scenario. Op basis van inzichten uit de vorige recessie worden in deze test simulaties gedaan die laten zien hoe voor de gemeente de inkomsten dalen en kosten stijgen in geval van een flinke recessie. In onze weerstandsratio houden wij er nu rekening mee dat het eerste jaar van een recessie opgevangen kan worden vanuit de financiële positie, waarbij na dit eerste jaar wel
  moet worden bijgestuurd;
- Het risico verbonden partijen betreft de risico’s van de gemeenschappelijke regelingen ADT en RBT. Dit risico is gelijk gebleven en is bepaald op basis van de actualisatie van de exploitaties bij de jaarrekening 2021;
- Het risico van de verstrekte en gewaarborgde leningen FC Twente is licht gedaald ten opzichte van de jaarrekening 2021 door betaling van de risicopremie. Voor de beoordeling van de kansinschatting wordt gebruikt gemaakt van objectieve criteria gebaseerd op het financiële beoordelingssysteem van de KNVB (FRS) en het wel of niet voldoen aan de afgesproken financiële verplichtingen van de geldlening. De

FRS-score wordt door de KNVB uitgevoerd op basis van door een accountant beoordeelde jaar- en prognosecijfers;
- De risico's op het gebied van jeugdhulp, Wmo en sport zijn qua financiële omvang van 8,8 naar 16,6 miljoen euro gestegen met gedifferentieerde kansen per onderdeel. Het gaat om diverse risico's op het gebied van Jeugdhulp en Wmo, zoals het open einde karakter, tariefstijgingen, continuïteitsproblemen aanbieders en inhaalzorg als gevolg van corona. De stijging wordt vooral veroorzaakt door de invoering AMVB tarieven, de stijging van tarieven nieuwe aanbestedingen arbeidsmarktproblematiek, knelpunten ICT systeem, financiële positie partners en extra uitname in verband met WLZ;
- Het risico van de Participatie is met 0,9 miljoen euro gestegen, terwijl ook de kans is toegenomen. Het gaat vooral om het risico van volumestijgingen en hogere BUIG uitgaven dan lump sum door het Rijk wordt bekostigd;
- Het risico op calamiteiten is gelijk gebleven. Recente ervaringen met cybercrime en hacks bij andere lokale overheden hebben laten zien, dat hiermee grote financiële gevolgen zijn gemoeid. Hiervoor was het risico al bij de jaarrekening 2021 opgehoogd;
- De risico's van de overige aan derden verstrekte leningen en gewaarborgde leningen zijn gedaald door jaarlijkse aflossingen. Daarnaast zijn zekerheden verkregen op een gewaarborgde geldlening, waardoor het risico is gedaald.

Doorkijk prognose periode t/m 2026
In de tabel hieronder is de ontwikkeling van de weerstandsratio in de gemeentebegroting 2023 afgezet tegen de cijfers zoals deze nog waren opgenomen in de jaarrekening 2021.

Ratio	2022	2023	2024	2025	2026
Gemeentebegroting 2023	1,65	1,37	1,47	1,74	1,48
Jaarrekening 2021	1,73	1,74	1,72	1,69	-

Bovengenoemde prognose van de ontwikkeling van de ratio is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- De raad besluit om 15 miljoen euro in 2023 vanuit de algemene reserve te bestemmen voor de strategische investeringsagenda. Vanaf 2024 wordt jaarlijks aanvullend nog eens 4 miljoen euro gedoteerd vanuit de exploitatie;
- De raad besluit om het spaarprogramma af te schaffen, waardoor jaarlijks niet langer 9 miljoen euro aan de algemene reserve wordt toegevoegd;
- Er is rekening gehouden met het risico van mogelijke nadelige effecten van het coronavirus (bijvoorbeeld inhaaleffecten op zorg of onverhoopte oploop in de bijstand als gevolg van het afbouwen van steunmaatregelen door het Rijk) en de oorlog in Oekraïne (stijgende energieprijzen). Hoewel het Rijk de gemeente in 2021 goed heeft gecompenseerd, hebben we hiervoor nog een buffer van 5 miljoen euro opgenomen.

Te zien is dat de weerstandsratio in de begroting lager ligt dan bij de jaarrekening, met name als gevolg van het onttrekken van middelen voor de strategische investeringsagenda en het afschaffen van het spaarprogramma. Door de extra incidentele middelen vanuit de meicirculaire blijft de daling tot en met 2025 beperkt. De terugval van deze extra middelen in 2026 leidt tot een ratio van 1,48, maar ligt daarmee nog boven de door de raad vastgestelde norm met een bandbreedte van 1,0 - 1,4. Hierin is nog niet meegenomen dat er bij de septembercirculaire sprake is van een ophoging van het gemeentefonds met 1 miljard euro.

Conform de nieuwe financiële verordening worden de effecten van deze circulaire meegenomen naar de zomernota.

Scenario's
Ondanks een grondige aanpak blijft het inschatten van risico's deels subjectief. Om een goed beeld te krijgen van de financiële weerbaarheid van de gemeente is het relevant te laten zienhoe de weerstandsratio zich ontwikkelt indien zich daadwerkelijk onverwachte grote tegenvallers zouden voordoen. Denk daarbij aan mogelijke tegenvallers in de algemene uitkering of in het sociale domein. Of aan nadelige ontwikkelingen bij verbonden partijen, een onverhoopt faillissement bij FC Twente waardoor de gemeente haar vordering geheel af moet schrijven of dalende prijzen van het vastgoed- en grondbezit. Dit soort tegenvallers hebben invloed op de eerder gepresenteerde doorkijk. De gevolgen voor de algemene reserve en de ratio weerstandsvermogen zijn in onderstaande tabellen opgenomen om een beeld te geven hoe volatiel de weerstandsratio is. Daarbij zijn een viertal scenario's doorgerekend:

1. Een incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2023
2. Een incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2023
3. Een structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2023
4. Een structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2023

Ratio weerstandsvermogen	2023	2024	2025	2026
Incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2023	1,2	1,2	1,5	1,3
Incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2023	1,0	1,1	1,3	1,1
Structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2023	1,2	1,2	1,4	1,1
Structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2023	1,1	1,1	1,1	0,7

Algemene reserve	2023	2024	2025	2026
Incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2023	61	66	80	67
Incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2023	51	56	70	57
Structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2023	66	66	75	57
Structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2023	61	56	60	37

In bovenstaande tabellen is te zien dat incidentele tegenvallers, zoals bijvoorbeeld een faillissement bij FC Twente, nog adequaat op te vangen zijn, ook als deze tegenvallers fors zijn. In de afgelopen jaren hebben we namelijk veel gespaard en daardoor is de weerstandsratio robuust. Bij structurele tegenvallers, zoals bijvoorbeeld een daling van de algemene uitkering is dit anders en komt de weerstandsratio in een dalende trend. In dat geval is bijsturing uiteindelijk wel noodzakelijk om de dalende trend te keren.

Financiële kengetallen
In lijn met de nota risicomanagement en weerbaarheid beoordelen we de financiële positie van de gemeente door naar een bredere set kengetallen te kijken dan alleen de weerstandsratio. Deze staan in de tabel hieronder. Tezamen geven ze een volledig beeld van hoe de gemeente er financieel voorstaat.

		rek 2021	beg 2022	beg 2023	beg 2024	beg 2025	beg 2026
1A	netto schuldquote	34%	48%	40%	42%	42%	47%
1B	netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	29%	43%	37%	39%	40%	44%
2	solvabiliteitsratio	31%	23%	29%	29%	31%	30%
3	grondexploitatie	1%	3%	2%	2%	2%	2%
4	netto investeringsquote	-1,8%	-0,7%	1,4%	3,2%	4,0%	3,4%
5	structurele exploitatieruimte	6,8%	0,4%	1,0%	2,2%	2,8%	-0,9%
6	belastingcapaciteit	105%	107%	106%	106%	105%	105%

We bekijken de kengetallen in hun onderlinge relatie en voorzien ze van een adequate toelichting om meer inzicht in de financiële positie te bieden. Bij de beoordeling ervan gaat het vooral om het volgen van de trendmatige ontwikkeling.

Netto schuldquote
De netto schuldquote laat het niveau van de schuldenlast zien, ten opzichte van de eigen middelen (baten). Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten op de exploitatie drukken. Omdat het onzeker is of alle doorverstrekte leningen terug zullen worden betaald, berekenen we de netto schuldquote zowel in- als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk welk aandeel de door de gemeente verstrekte leningen in de exploitatie hebben en wat dat betekent voor de schuldenlast. Te zien is dat de netto schuldquote in Enschede de laatste jaren daalt en lager dan het gemiddelde in Nederland is. De doorkijk van dit kengetal laat een positief beeld zien. De netto schuldquote in- en exclusief doorgeleende gelden bevindt zich alle jaren duidelijk beneden de door de VNG gehanteerde kritische waarde van 130% en ook onder de waarden van referentiegemeenten. Dit houdt vooral verband met de aflossingen van langlopende geldleningen en de toename van de eigen middelen (baten). Daarnaast is in 2022 een lening met een hoog rentepercentage afgekocht. Het beleid van de afgelopen jaren om schulden af te bouwen maakt dat in de begroting meer ruimte beschikbaar is om andere lasten op te vangen.

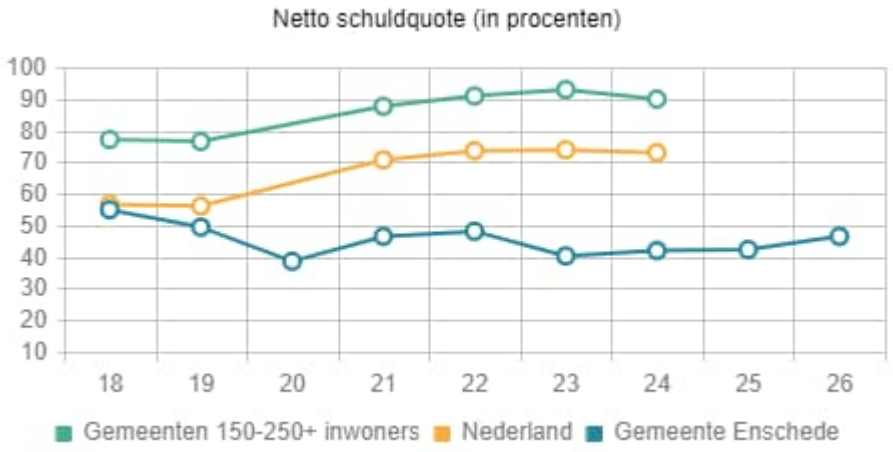

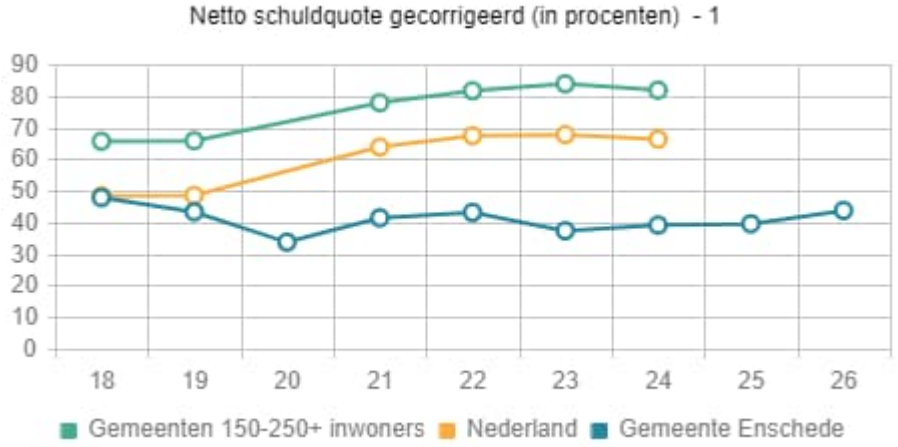

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio is de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal en geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente in staat is op de langere termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij een hoge solvabiliteit staat er veel eigen vermogen tegenover de schulden en is de kans groot dat de schulden worden afbetaald. Dit betekent tegelijkertijd dat veel eigen vermogen (reserves) wordt aangehouden dat niet wordt besteed. Wordt het eigen vermogen te klein, dan verslechtert de solvabiliteit. Enschede komt uit een situatie in 2012 waarin de solvabiliteit heel laag was als gevolg van forse afboekingen op grondposities. Sinds die tijd is ingezet op versterking van het eigen vermogen en de solvabiliteit. Dit met behulp van een spaarprogramma en door strakke sturing op het begrotingssaldo. Inmiddels is de solvabiliteit en de weerstandsratio weer goed op niveau en zitten we weer vrijwel gelijk aan het landelijk gemiddelde. Aan de raad is daarom voorgesteld om het spaarprogramma te beëindigen. Dit is verantwoord omdat ook vooruitkijkend de solvabiliteit op niveau blijft. Wel wordt opgemerkt dat in 2026 sprake is van een daling als gevolg van het dreigende gat in de rijksmiddelen.

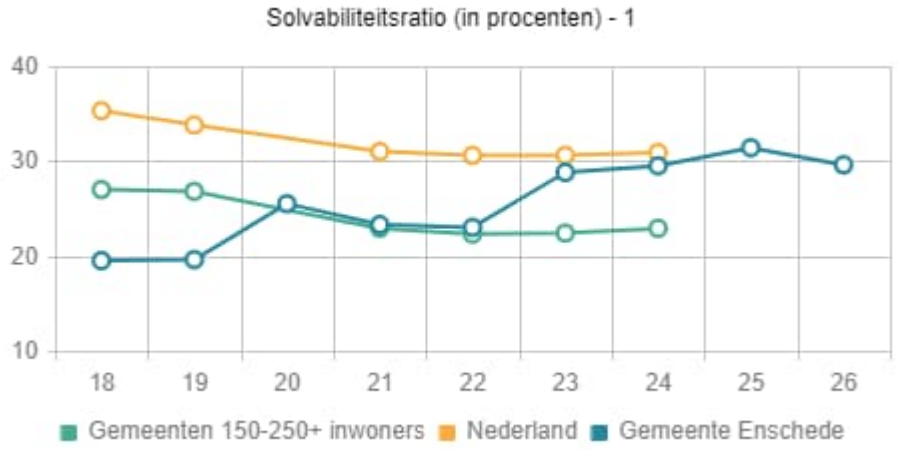

Kengetal grondexploitatie
Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond (bouwgrond in exploitatie) is van belang, omdat deze waarde nog moet worden terugverdiend door verkopen. Voor de komende jaren moeten er bovendien nog kosten en opbrengsten gerealiseerd worden. Dat betekent dat de gemeente in de toekomst nog inspanningen moet verrichten en daaraan zijn

risico's verbonden. De grafiek laat zien dat Enschede nog maar over een zeer beperkte grondpositie beschikt. Vanaf 2016 bevindt het kengetal zich zelfs nog slechts tussen 2 en 5%. Dit komt vooral doordat er sterk is ingezet op het verkleinen van de risico's en het verbeteren van de financiële positie. De raadsbesluiten Richting aan ruimte (heroverweging van projecten) en de Visie werklocaties (uitname van bedrijventerreinen) zijn hiervan het gevolg. De beperkte grondpositie, zeker in vergelijking met andere 100.000+ gemeenten, beïnvloedt wel de mogelijkheden om als stad naar de toekomst groei te realiseren. Dit kengetal zal de komende jaren kunnen gaan stijgen als gevolg van het openen van nieuwe grondexploitaties in 2021 (Centrumkwadraat en Leuriks Oost) en in de toekomst nieuw te openen grondexploitaties uit de strategische investeringsagenda.

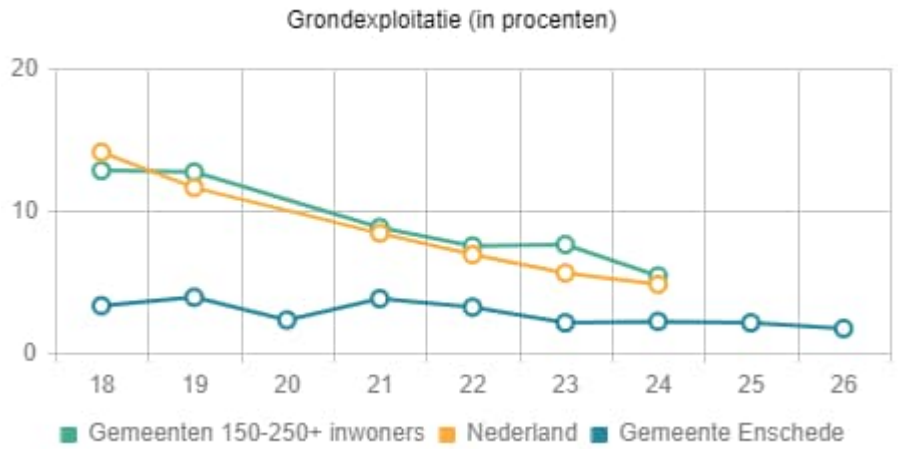

Netto investeringsquote

De netto investeringsquote geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente investeert in activa. Activa zijn objecten die een bepaalde waarde vertegenwoordigen. Denk aan gebouwen, sportaccommodaties, wegen, gronden, riolering, parkeergarages, aandelen/deelnemingen. Het kengetal bekijkt of de waarde van de activa die de gemeente bezit stijgt in vergelijking met enkele jaren terug. De uitkomst van de netto investeringsquote hoort normaal gesproken gematigd positief te zijn met een streefwaarde tussen 1% en 4%. Dit omdat de investeringen door inflatie duurder worden, maar ook doordat door economische groei en inwonersgroei jaarlijks meer publieke investeringen zoals wegen en scholen nodig zijn. In onderstaande grafiek is te zien dat Enschede de afgelopen jaren terughoudend heeft geïnvesteerd. Eigenlijk is vanaf 2010 al sprake van een negatieve score op de investeringsquote. In 2021 komt dit kengetal zelfs uit op -1,77%, terwijl vergelijkbare gemeenten in de klasse 150.000 tot 250.000 inwoners over de afgelopen periode veelal rond de 2,5 a 3% uitkomen. Om een aanvaardbaar voorzieningenniveau te behouden en om toekomstige groei van de stad mogelijk te maken, zal er de komende jaren weer meer worden geïnvesteerd. Daarmee komen we weer op een niveau waarop we qua omvang een vergelijkbaar investeringsniveau hebben als andere grotere steden. Met de investeringen uit de strategische investeringsagenda kan dit kengetal de komende jaren verder gaan stijgen.

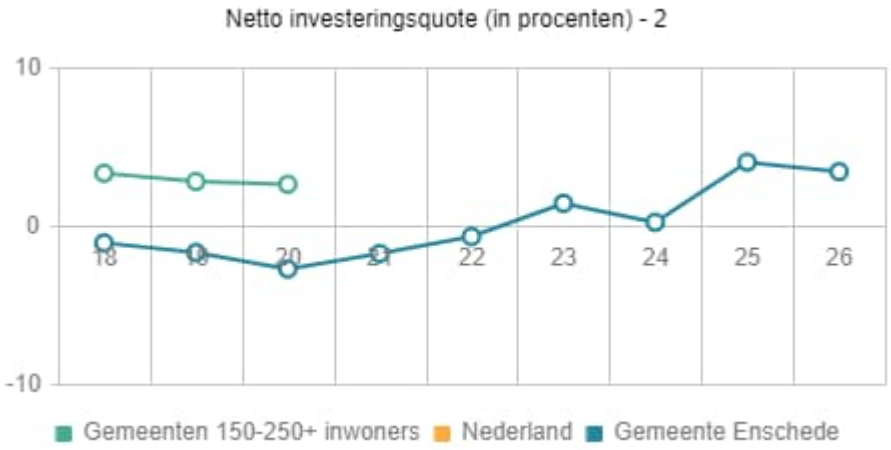

Structurele exploitatieruimte
De netto schuldquote, solvabiliteitsratio en grondexploitatie zeggen vooral iets over de financiële conditie van de balans van de gemeente. Het is ook van belang om te kijken naar de financiële ruimte in de exploitatie, oftewel de structurele exploitatieruimte. Wanneer de structurele inkomsten niet groot genoeg zijn om de structurele lasten te dekken, zal de balans op termijn steeds verder verslechteren. Daarom is dit ook een kengetal waar de provincie in zijn rol als toezichthouder veel waarde aan hecht. Indien de structurele exploitatieruimte meerjarig negatief is kan dit voor de provincie aanleiding zijn om de gemeente onder preventief toezicht te plaatsen. In de grafiek is te zien dat de komende jaren t/m 2025 sprake is van positieve saldi. In 2026 is sprake van een tekort. De belangrijkste oorzaak hiervoor is de sterke daling in de rijksmiddelen in 2026. Op dit moment kiezen we ervoor hierop nog niet bij te sturen en in te zetten op een flinke lobby richting het Rijk om het ravijn in 2026 in de rijksmiddelen te herstellen.

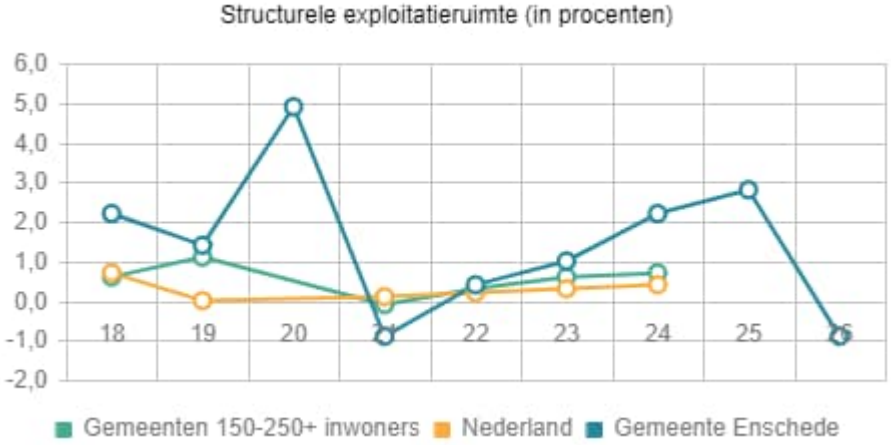

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in onze gemeente zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde (=100%). Dit is een belangrijk kengetal, omdat het ook een indicatie geeft voor de financiële positie van de gemeente. Een gemeente met een hoge belastingdruk heeft die belastingen waarschijnlijk hard nodig om de exploitatie sluitend te krijgen. Het is voor zo'n gemeente vervolgens minder goed mogelijk de belastingen verder te verhogen in het geval zich financiële tegenvallers voordoen. Bij een percentage boven de 100 heb je gemiddeld gezien minder ruimte om de belastingen te verhogen dan bij een

percentage beneden de 100. Onder de woonlasten verstaan we de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit in Enschede zit al jaren ruim boven het landelijk gemiddelde. De laatste jaren is er echter sprake van een lichte daling. Dat komt doordat Enschede geen of slechts beperkte lastenverhogingen doorvoert terwijl dat in andere gemeenten wel het geval is. De dalende trend zet zich de komende jaren naar verwachting door, doordat Enschede er conform het coalitieakkoord voor kiest om de belastingen slechts behoudend en niet met de huidige hoge inflatiecijfers te verhogen.

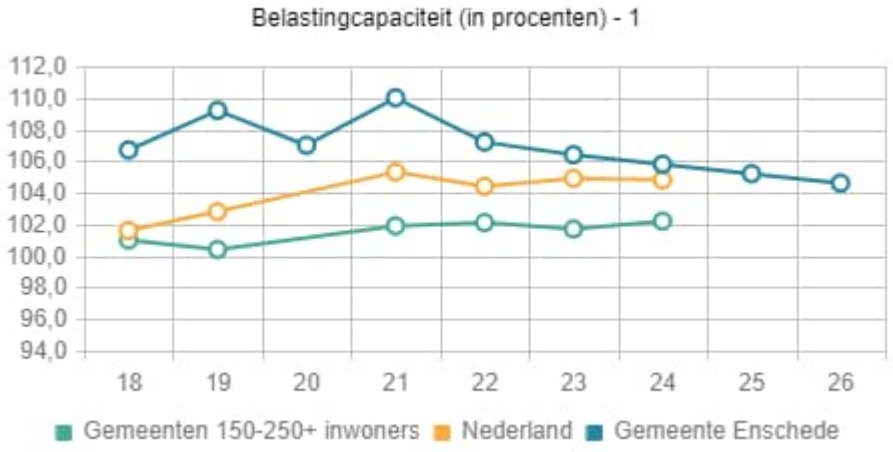

Als we de ontwikkeling van de ratio weerstandsvermogen en de kengetallen van de balans (schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie) over de afgelopen jaren in samenhang beschouwen, dan constateren we dat de financiële positie zich positief heeft ontwikkeld. Door beperkt investeren en bewust sturen op schuldenreductie is de schuldenpositie flink afgebouwd. Daarmee drukt de schuldenlast ook steeds minder zwaar op de begroting. De eigen reserves zijn toegenomen en risico's zijn afgebouwd. De solvabiliteit is verbeterd en zit inmiddels weer op het niveau van het landelijk gemiddelde. De algemene reserve is inmiddels weer van dien omvang dat de risico's daarmee kunnen worden afgedekt (en zonder de stille reserves te hoeven meetellen). Wel zien we dat het beleid om de financiële positie te versterken de afgelopen jaren sterk ten koste is gegaan van de investeringsquote. Enschede heeft bewust jarenlang zeer beperkt geïnvesteerd. Daar hebben we ook de gevolgen van ervaren. Niet investeren maakt dat de stad ook nauwelijks groeit. Doordat andere steden wel groeien, kreeg Enschede jaar in jaar uit een steeds kleiner deel van het gemeentefonds. Dat maakte dat we, ondanks dat het gemeentefonds nog wel beperkt toenam in omvang, toch jaarlijks moesten bezuinigen. Nu de financiële positie op orde is, kiest het college er in deze begroting voor om het spaarprogramma weer af te bouwen en het investeringsniveau weer op peil te brengen met een jaarlijkse dotatie aan de investeringsagenda. Dat is verantwoord, omdat de vooruitblik laat zien dat de financiële positie ook de komende jaren op peil blijft. Wel moeten we de situatie vanaf 2026 goed blijven volgen. In 2026 laat het Rijk namelijk een ongekende daling in de omvang van het gemeentefonds zien. Voor 2026 is er op dit moment dan ook sprake van een fors tekort in de begroting. We zetten momenteel in op een flinke lobby richting het Rijk voor herstel van dit ravijn in 2026. We hebben er vertrouwen in dat het Rijk met een oplossing over de brug komt.

4.3. Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf gaan we in op de onderhoudstoestand en de kosten van kapitaalgoederen. Het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen beslaat een substantieel deel van onze begroting. Om de financiële positie van onze gemeente te kunnen beoordelen, is een goed overzicht dan ook van groot belang.
Wat betreft het beheer van de openbare ruimte is er een aantal kapitaalgoederen-categorieën waarop onderhoud van toepassing is:

- wegen en infrastructurele kunstwerken
- havens
- riolering en water
- groen
- openbare verlichting
- parkeervoorzieningen
- vastgoed

Het onderhoud van de schoolgebouwen voor primair onderwijs en speciaal (voorgezet) onderwijs en van de sportaccommodaties zijn vanaf 1 januari 2015 respectievelijk 1 januari 2017 niet meer de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Wegen en infrastructurele kunstwerken

Kerncijfers 2023

Wegen, verhardingssoorten	M2
Asfalt	3.347.606
Elementen	4.410.153
Cementbeton	118.043
Onverhard	292.686
Totaal	8.168.488

Infrastructurele kunstwerken	Stuks
Bruggen, viaducten, Sturen, geluidswallen e.a.	205 stuks
Wegbermsloten buitengebied	80 ha

Het beleidskader
Het beleidskader wordt gevormd door het Wegenbeleidsplan 2020 - 2023.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
Vanuit het wegenbeleidsplan zetten we in op de landelijke in ontwikkeling zijnde systematiek rond assetmanagement. Deze systematiek wordt onder de noemer “Beheersystematiek verhardingen (BSV)” opgezet door het landelijk erkende kennisinstituut CROW. Hierin worden prestaties, kosten en risico’s zo goed mogelijk in evenwicht gehouden. Tot het moment dat deze nieuwe Beheersystematiek volledig is ontwikkeld, volgen we de landelijk vastgestelde wegbeheersystematiek 2019 van het CROW, die ons meer passende maatwerkmogelijkheden biedt.
In het wegenbeleidsplan 2020 – 2023 leggen we nadrukkelijker de verbinding met de strategische opgaven van de stad. Zo zetten we in op duurzaamheid door bijvoorbeeld

verharding waar dat kan te vervangen voor groen. Ook kiezen we voor een hogere kwaliteit van voet- en fietspaden in Enschede, vanuit het belang dat deze voet- en fietspaden hebben vanuit mobiliteit, een inclusieve stad en duurzaamheid.
We geven meer gewicht aan cultuurhistorie binnen het wegbeheer. Waarbij we onze partners zoals de Adviescommissie Cultuurhistorie, de BAS, de Adviesraad Toegankelijkheid en de Fietsersbond een meer nadrukkelijke adviesrol hebben gekregen in het wegbeheerproces. Bij deze ontwikkelingen vinden we het tegelijkertijd belangrijk dat we ons wegbeheer zorgvuldig blijven uitvoeren: veiligheid voor de weggebruiker en geen kapitaalvernietiging blijven de basisuitgangspunten van ons wegbeheer. Bij het beheer en de vervangingen van infrastructurele kunstwerken zetten we ook in op assetmanagement.
Bij de reguliere inspectie van de wegen onderzoeken we de eventuele consequenties van het beleid op het comfort en aanzien van de weg. In de praktijk betekent dit dat we kijken of de balans tussen kleinschalig onderhoud en groot onderhoud nog op orde is en of hier op termijn bijsturing op nodig is. Dit mede als invulling van de Motie “Onderzoek naar compenseren bezuinigingen”. In samenwerking met marktpartijen en instellingen zetten we in op zetten we gezamenlijk in op innovatie bij het wegbeheer en zo veel als mogelijk hergebruik van materialen.

In 2023 stellen we een nieuw wegenbeleidsplan 2024 - 2027 op. Deze leggen we eind 2023 ter vaststelling voor aan de gemeenteraad. Het plan vormt grotendeels een doorzetting van de lijn van het vorige wegenbeleidsplan met de doorontwikkeling richting assetmanagement. Daarnaast richten we ons vanuit dat assetmanagement nog meer op het vanuit wegbeheer bijdragen aan de strategische opgaven voor Enschede.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting
Het lastenbudget voor wegonderhoud (inclusief weginrichting zoals belijning en verkeersborden) is circa 9,2 miljoen euro. Dit bedrag bestaat voor circa 0,2 miljoen euro uit apparaatskosten, 2,4 miljoen euro uit kapitaallasten, circa 5,4 miljoen euro uit kosten voor (groot)onderhoud en voor circa 0,8 miljoen euro uit overige kosten. Voor de infrastructurele kunstwerken is het lastenbudget circa 0,4 miljoen euro voor onderhoudskosten.
Het jaarlijkse vervangingsbedrag voor reconstructiewerkzaamheden aan wegen is circa 2,0 miljoen euro met een afschrijvingstermijn van tien jaar.

Havens

Kerncijfers 2023

Havens	
Havenonderhoud (inclusief rijkswateren)	2 havenarmen
Damwanden, oevers en kades	6.300 meter

Het beleidskader
De "Binnenhavenvisie Twentekanalen 2017-2030" met bijbehorend uitvoeringsprogramma geeft richting aan de ontwikkelingen van de binnenhavens aan de Twentekanalen tot 2030. Visie en uitvoeringsprogramma zijn opgesteld door de Twentse havengemeenten.

Het op 14 december 2020 vastgestelde Meerjarenplan Onderhoud en Vervanging Haveninfrastructuur 2021-2024 (MJOV) omschrijft hoe wij het beheer en groot onderhoud van de damwanden, taludverdediging en steigers (de zogenaamde civiele kunstwerken) en de bodem in de haven van Enschede uitvoeren binnen de wettelijke en financiële kaders en de

bestuurlijke doelen. DIt doen we om het goederenvervoer via het water en de economische functie van de havengebieden te faciliteren.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
Vanuit de vastgestelde binnenhavenvisie en het bijbehorende uitvoeringsprogramma zetten we in Enschede de komende tijd in op doorontwikkeling van het gemeenschappelijk beheer van de binnenhavens van de gemeenten Hengelo, Almelo, Enschede, Hof van Twente en Lochem) aan de Twentekanalen.
Vanuit het Meerjarenplan Onderhoud en Vervanging Haveninfrastructuur 2021-2024 werken we aan risicogestuurd onderhoud van de damwanden, taludverdediging en steigers. De maatregelen worden uitgevoerd op basis van de technische staat en de gevolgen van deze staat voor het gebruik, de veiligheid en de kosten. Dit is via een inspectie en risicocriteria in het MJOV beoordeeld en in de planning van maatregelen verwerkt.
Net als de afgelopen jaren stemmen we de werkzaamheden af met Rijkswaterstaat m.b.t. de verruiming van de Twentekanalen.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting
Het lastenbudget voor de havens is ongeveer 330.000 euro, bestaande uit 130.000 euro aan materiële kosten voor het dagelijks onderhoud van de havens en 200.000 euro voor groot onderhoud.
Hieraan gekoppeld is er een voorziening groot onderhoud Havens.

Riolering

Kerncijfers 2023

Riolering	Km
Vrij-verval riolering	870
Drukriolering	219

Voorzieningen	Stuks
Kolken	49.505
Putten	20.828
Randvoorzieningen	20
Pompunits	1.010
Gemalen	79

Het beleidskader
Het huidige beleidskader wordt gevormd door het in 2021 vastgestelde Water- en Klimaatadaptatieplan (WeK) 2022-2026, “Verder bouwen aan een groen blauw Enschede”.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
De opwarming van de aarde leidt tot extremer weer, met vaker en meer wateroverlast, droogte en hitte-stress tot gevolg. In het WeK hebben we beschreven hoe we ons hierop willen voorbereiden en hoe we willen werken aan een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Het WeK geeft inzicht in hoe de gemeente omgaat met de zorgplichten voor afvalwater, regenwater en grondwater. Zowel in het beheer, denk bijvoorbeeld aan

rioolvervanging, als in de aanpak van (grond) waterknelpunten. En ook hoe zij wateroverlast, droogte en hitte-stress wil bestrijden om de gemeente klimaatbestendiger te maken.

Om onze werkzaamheden beter af te kunnen stemmen op andere ontwikkelingen (o.a. energietransitie) werken we gebiedsgericht. En zetten we in op klimaatadaptatie. Op openbaar èn op particulier terrein. Dit laatste door bijvoorbeeld communicatie, participatie, bewustwording en door onze subsidieregeling “groenblauw Enschede” voor o.a. afkoppelen en de aanleg van groene daken. Ook zetten we voor klimaatadaptatie in op ontharden en vergroenen en het versterken van de biodiversiteit. Zo maken we alle gebieden waar we aan de slag gaan klimaatbestendiger en leefbaarder. Naast onze eigen gemeentelijke inzet vraagt klimaatadaptatie om een gebiedsoverstijgende aanpak. Daarom werken we aan verdere versterking van de samenwerking met o.a. het Waterschap Vechtstromen (o.a. door uitvoering van de gemeenschappelijke wateragenda), Provincie Overijssel en de Twentse gemeenten om zo samen meer te bereiken op dit gebied.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting
De instandhoudingskosten voor het rioleringssysteem worden gedekt door de inkomsten van de rioolheffing. Het tarief van de heffing nemen we op in deze gemeentebegroting 2023-2026. Daarna wordt de heffing verwerkt in de Belastingverordening 2023.

Groen

Kerncijfers 2023

Groen	Ha
Openbaar groen	741
Wegbermen buitengebied	134

Het beleidskader
Het Groenambitieplan Enschede “Enschede één groot groen park” vormt het beleidskader. De gemeenteraad stelde dit plan op 13 december 2021 vast. De mate van realisatie van de ambities uit dit plan is afhankelijk van de investeringsmiddelen die de gemeenteraad beschikbaar stelt, zoals in deze begroting.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
Aan de hand van het groenambitieplan vergroenen we Enschede kwalitatief via **drie (hoofd)principes**:

1. **BESCHERMEN**: het bestaande groen en de natuur *beschermen.* Door bijvoorbeeld het groen goed te onderhouden en verzorgen.
2. **BENUTTEN**: het groen beter gebruiken (*benutten)* als bijvoorbeeld regenwater opvang, om de stad koel te houden in hete zomers of voor sporten, bewegen of als rust en stilteplek.
3. **BOUWEN**: groener *bouwen* door bijvoorbeeld groene daken en groene gevels en meer groen aanleggen bij nieuwbouw, natuurinclusief bouwen en verlaten terreinen (tijdelijk) vergroenen.

Bij de vaststelling van het plan is door de gemeenteraad de prioriteit gelegd op de uitwerking van in elk geval vijf groene investeringen voor Enschede:

- Het optimaliseren van de boomverzorging;
- Het vergroenen van de singel;

- Het optimaliseren van de stadsparken;
- Het vergroenen van de binnenstad;
- Het opzetten van een meerjareninvesteringsprogramma voor groen.

Voor de mogelijke realisatie en de mate van realisering van deze investeringen moet de gemeenteraad nog middelen beschikbaar stellen, zoals bij deze begroting.

In 2023 Groenambitie verder uitwerken
In 2023 werken we het Groenambitieplan verder uit. Dit vanuit de eerder gemaakte keuzes van de gemeenteraad en de bij deze begroting daarvoor beschikbaar gestelde middelen. Ook werken we aan de uitwerking van de benodigde instrumenten en waar dit kan de daadwerkelijke doorvertaling van ambities naar de realisatie van het groen buiten.

We werken daarbij aan het verder kwalitatief vergroenen van Enschede in samenhang met de strategische opgaven en ander beleid. Dit willen en kunnen we niet alleen, maar doen we samen met bewoners, ondernemers, instellingen. Bijvoorbeeld via initiatieven als de Groene Loper Enschede, Groenblauw Enschede en het met de provincie Overijssel uitvoering geven aan een Natuur voor Elkaar gemeenteplan voor Enschede. Of via het de komende jaren stapsgewijs opstellen van groengebiedsagenda's voor de buurten en dorpen in Enschede, samen met partners als de dorps- en wijkraden. Voor de mate van daadwerkelijke uitvoering van deze gebiedsagenda's geldt ook weer dat dit afhankelijk is van de beschikbare middelen. Bijvoorbeeld vanuit de gemeenteraad, ontwikkelingen in de gebieden of investeringen van andere partijen.

Rond het gemeentelijke groen zorgen we vanuit de gemeente voor de realisatie van de met de gemeenteraad afgesproken kwaliteitsniveaus voor het onderhoud. Bewoners, ondernemers en instellingen kunnen via participatie of eigen inzet zorgen voor een plus. Schoon, heel en veilig blijft daarbij altijd gelden als ondergrens voor het beheer en onderhoud van het openbare groen.

Doorkijk eikenprocessierups
De aanpak eikenprocessierups zetten we, net als voorgaande jaren, in 2023 door vanuit het meerjarige Plan van aanpak eikenprocessierups. Dit doen we weer in combinatie met het jaarlijks geactualiseerde Beheerplan Eikenprocessierups Enschede. In de afgelopen jaren hebben we ons met name gericht op de korte termijn aanpak. We zien vanuit de succesvolle aanpak van de rups goede resultaten. Mogelijk ontstaat hierdoor in 2023 financiële ruimte. De ontwikkeling van de rups is echter niet geheel voorspelbaar, omdat het een natuurverschijnsel betreft. Mocht er in 2023 ruimte ontstaan dan zetten we de middelen voor de beheersing van de rups ook in voor realisatie van lange termijn maatregelen (vergroten biodiversiteit en streven naar meer natuurlijk herstel).

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting
Het lastenbudget voor groenonderhoud is circa 8,4 miljoen euro, bestaande uit apparaatskosten (1 miljoen), kapitaallasten (0,3 miljoen) en uitbesteed werk (7,1 miljoen).

Vervangingsinvesteringen
Conform BBV-voorschriften wordt vanaf 2017 ook de investeringen in maatschappelijk nut geactiveerd, hieronder vallen ook de investeringen in groen. De afschrijvingstermijnen zijn vastgesteld in de meest recente financiële verordening van de Gemeente Enschede.

Openbare verlichting

Kerncijfers 2023

Openbare verlichting	Stuks
Lichtmasten	30.661
Armaturen	32.418
Overige aansluitingen, stadsplattegronden, verkeersborden, etc.	1.766

Openbare verlichting	GWh/jaar
Energieverbruik	4,4 GWh

Het beleidskader
Het beleidsplan openbare verlichting 2022-2025 is in december 2021 vastgesteld. Het uitgangspunt van de beleidslijnen voor verlichting is “niet verlichten tenzij...”, om een teveel aan kunstlicht in de openbare ruimte en de natuur te voorkomen. Het “tenzij” wordt bepaald door het doel van de openbare verlichting: de verkeersveiligheid, sociale veiligheid en leefbaarheid. Als wegbeheerder heeft de gemeente een wettelijke zorgplicht om de verlichting in een goede en veilige staat van onderhoud te houden.

Naast de veiligheid en leefbaarheid draagt openbare verlichting ook bij aan belangrijke ambities op het gebied van milieu en duurzaamheid. Lichtmasten vervangen wij als zij defect of onveilig zijn. Lichtasten hoger dan 6 meter krijgen hiervoor na het 40e levensjaar een 6-jaarlijkse stabiliteitstest.
Sinds 2016 vervangen we de oude lamp-armaturen bij een leeftijd van 20 jaar voor duurzamere dimbare ledarmaturen. De ledarmaturen worden allemaal om 22.30 uur gedimd, dan wordt de hoeveelheid licht met 30% verminderd. In het nieuwe beleidsplan is vastgesteld dat we met maatwerk in woonstraten de dimtijd vervroegen naar 20.30 uur. In 2023 wordt dit geëvalueerd.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
De armaturen worden na 20 jaar vervangen door armaturen met ledverlichting. Het armatuur wordt in de verkeersluwe tijd, tussen 22.30 en 06.00 uur, gedimd met 30%. Voor een woonstraat is dit van 3 Lux naar 2 Lux, tussen 20.30 en 06.00 uur. In bestaande en nieuwe situaties wordt zoveel mogelijk de landelijke richtlijn NPR 13201+A1 (2018) gevolgd.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Vervangingsinvesteringen
Het budget voor openbare verlichting, voor beheer en onderhoud bedraagt 1,79 miljoen euro per jaar, en is als volgt opgebouwd:
Het lastenbudget voor kapitaallasten is 410.000 euro, voor personeel 170.000 euro en voor materieel budget (regulier onderhoudsbudget, energie etc.) 1,21 miljoen euro.

Vervangingsinvesteringen
Voor de vervanging van de armaturen (na 20 jaar) en lichtmasten (aan het einde levensduur) is een vervangingsplan voor 10 jaar opgesteld. Hiervoor is voor de periode 2022-2025 krediet verstrekt. Voor de voorziene vervangings-piekaantallen vanaf 2026 is de 'Reserve kapitaallasten openbare verlichting' ingesteld.

Parkeervoorzieningen

Kerncijfers 2023

Parkeervoorzieningen	Stuks
Parkeergarages	4
Fietsenstallingen	5

Het beleidskader
We continueren de lijn die is vastgesteld in de Programmabegroting 2015-2018.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
De kosten van groot onderhoud van de parkeergarages en fietsstallingen worden ten laste van de voorziening onderhoud parkeergarages/fietsstallingen gebracht. Dit op basis van de meerjarenprognose parkeren (MJOP). Correctief en preventief onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de parkeerexploitatie gebracht, vervangingsinvesteringen worden geactiveerd.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting
De onderhoudsvoorziening heeft een begroot saldo van 2,7 miljoen euro per 1-1-2023. In 2023 wordt er voor een bedrag van 1,2 miljoen euro ten laste van de onderhoudsvoorziening gebracht.
In 2023 is er een totaalbedrag voor onderhoud (correctief en preventief) in de begroting opgenomen van 0,7 miljoen euro. Voor vervangingsinvesteringen is in 2023 een bedrag van 0,39 miljoen euro begroot. Deze investeringen worden via activering ten laste van de parkeerexploitatie gebracht.

Vastgoed

Kerncijfers 2022

Segment	Aantal panden
Ambtelijk	5
Maatschappelijk	95
Nader uit te werken	5
Verkoop	9
Totaal	**114**

Onderhoudsplan
Het onderhoud van het gemeentelijke vastgoed wordt uitgevoerd door het Vastgoed & Facilitair Bedrijf Enschede (VFBE). Voor het uitvoeren van de onderhoudsactiviteiten wordt

gewerkt met een onderhoudsvoorziening. In deze voorziening wordt jaarlijks vanuit de gebouwexploitaties een vaste bijdrage gestort.
De onttrekking (uitgaven) uit deze voorziening geschiedt op basis van de daadwerkelijke uitgaven. Deze uitgaven zijn voorzien in de meerjaren onderhoudsplanning (MJOP).

Het beleidskader/onderhoudssystematiek

In Enschede wordt het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen al enige jaren gepland en gepleegd volgens de zogenaamde NEN 2767-methode. Deze methode geeft de staat van gebouwdelen weer. Naast technische aspecten, worden bijvoorbeeld ook gebruikersaspecten en duurzaamheidsaspecten meegenomen.

Het onderhoud is onder te verdelen in de volgende onderdelen:

- *Onderhoud aan het segment verkoop en nader uit te werken*. Gezien het tijdelijke karakter worden deze gebouwen niet planmatig onderhouden, maar afhankelijk van de beoogde toekomst van het pand (sloop, danwel verkoop op korte termijn)
- *Planmatig onderhoud aan ambtelijk/ beleidsondersteunend vastgoed*. Deze panden, die doorgaans langere tijd (meer dan 10 jaar) in eigendom van de gemeente blijven, worden conform de hierboven beschreven NEN 2767 onderhouden.

Programma van het begrotingsjaar

Totaal is 7,8 miljoen euro (incl. BTW) aan onderhoud begroot voor 2023. Aan de gebouwen voor ambtelijke huisvesting is totaal 1,2 miljoen euro begroot, aan de gebouwen met een maatschappelijke functie 6,5 miljoen euro. Ten behoeve van de gebouwen in het segment nader uit te werken en verkoop is in totaal 86.000 euro begroot.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De geplande onderhoudsuitgaven voor de komende jaren zijn hieronder grafisch weergegeven (paars gearceerd). Op basis van deze planning is de storting in de onderhoudsvoorziening bepaald (geel gearceerd). De blauwe lijn geeft de stand van de onderhoudsvoorziening weer.

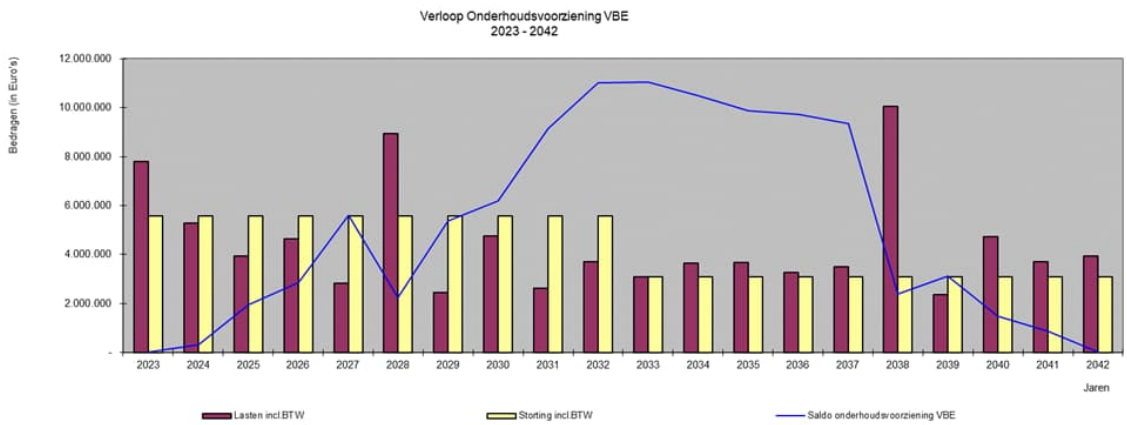

Onderwijsgebouwen

Vanwege een wetswijziging is de gemeente met ingang van 1 januari 2015 niet meer verantwoordelijk voor het onderhoud van de schoolgebouwen voor primair onderwijs en speciaal (voortgezet) onderwijs. De schoolbesturen zijn hier nu zelf verantwoordelijk voor.

Sportaccommodaties

De gemeente is eigenaar van de sportaccommodaties en sportparken en verhuurt deze aan Sportaal. Sportaal heeft de opdracht de accommodaties te exploiteren en is verantwoordelijk voor het klein dagelijks onderhoud. Er is regelmatig afstemming over het opdrachtgeverschap richting Sportaal en over het door de gemeente uit te voeren groot onderhoud.

4.4. Financiering

In deze paragraaf staan de onderdelen die zijn vastgelegd in de financiële verordening van onze gemeente. Daarnaast rapporteren we, zoals voorgeschreven in de Wet Financiering decentrale overheden (Fido), over de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Omslagrente
In de onderstaande tabel is de berekening van de omslagrente terug te vinden (conform de BBV-voorschriften):

Omschrijving	Begroting 2023 VA
Externe rentelasten korte en lange financiering	10.383.401
Externe rentebaten	-1.074.771
Totaal door te rekenen externe rente	*9.308.630*
Rente aan grondexploitaties	-1.878.043
Rente projectfinanciering (Van Heek parkeergarage)	-1.644.245
Saldo toe te rekenen externe rente	*5.786.342*
Rente over eigen vermogen	0
Rente over voorzieningen	897.214
Toe te rekenen rente	*6.683.556*
Toegerekende rente aan boekwaarden	-6.681.859
Resultaat omslagrente	**1.697**
Omslagrente - onafgerond	*1,538%*

Op basis van de bovenstaande berekening komt de omslagrente onafgerond uit op 1,538% voor de begroting 2023. Afgerond blijft de omslagrente gehandhaafd op 1,5% voor 2023.

Om de omslagrente laag te houden, heeft het college besloten om nog in 2022 een dure lening af te lossen. Dit levert een voordeel op in de rentelasten en heeft ook meteen effect op het verlagen van de gemiddelde rente van de gemeentelijke leningenportefeuille. Een stijging van de omslagrente heeft een negatief effect o.a. de hoogte van rioolheffing en stand van de reserves bij het vastgoed- en grondbedrijf. Ook stijgen de kapitaallasten van de investeringen waardoor meer dekking voor kapitaallasten benodigd is voor nieuwe investeringsprojecten.

De rekenrente voor de grondexploitaties blijft 2,5% net als in de Gemeentebegroting 2021. Deze rente is hoger dan de omslagrente, doordat hiervoor een andere rekenmethode van toepassing is. Bij de renteverrekening op de Bouwgronden in Exploitatie is altijd sprake van een nacalculatie in de gemeenterekening op basis van de werkelijke rente.

Resultaat rente en treasury
Het totale verwachte resultaat op rente en treasury bedraagt 228.000 euro in 2023. De lagere rentelasten door de vervroegde aflossing in 2022, zoals opgenomen in het middelenkader,

komt hier nog bij. In het resultaat is voor 1,36 miljoen euro aan verwachte dividendopbrengsten uit de gemeentelijke deelnemingen opgenomen.

Het saldo rentebaten wijkt af van het saldo in de tabel van de omslagrente omdat hier nog andere kosten in zijn opgenomen die geen deel mogen uitmaken van de berekening van de omslagrente.
Het resultaat van het product Rente & Treasury wijkt minimaal af van het resultaat over 2022 (356.000 euro in Gemeentebegroting 2022). Dit is voornamelijk het gevolg van de gelijkblijvende omslagrente. Daarnaast moet rekening worden gehouden met de gestegen rente (zie ook volgende passage over rentevisie). Daarentegen is wel minder financiering nodig dankzij het positieve banksaldo dat is ontstaan in de coronatijd door de vele rijksbijdragen alsook achterblijvende uitgaven.

Rentevisie
De rente op geld- en kapitaalmarkten is flink gestegen na de stijging van de inflatie, die voornamelijk wordt veroorzaakt door de hoge energieprijzen.

De korte (3-maands) rente is sinds kort niet meer negatief. De voorspelling van de bankanalisten dat de 3-maands rente tussen 0,3% en 0,5% negatief zou zijn, komt zeker niet uit (de rente bedraagt momenteel 1,1% nadat de ECB onlangs de zogenaamde refirente met 0,75% heeft verhoogd vanwege de hoge inflatie). Tot eind 2023 wordt nog een lichte stijging verwacht waardoor de rente naar verwachting zal uitkomen tussen 1,1% en 1,5%.

De lange (10-jarige) rente zal fors hoger zijn per eind 2022 dan de verwachte 0,3% (momenteel rond 2,8%). Tot eind 2023 wordt een lichte daling verwacht als gevolg van de stagnerende economie en toch dalende inflatie naar 2,5%. Er is overigens sprake van aanzienlijk meer onzekerheid over de renteontwikkeling dan in andere jaren.

Kasgeldlimiet
In de Wet financiering decentrale overheden (Fido) is bepaald dat de gemeente maximaal 8,5% van het begrotingstotaal aan kortlopende schulden mag hebben. De gemeente is verplicht te rapporteren over deze limiet in de begroting. De gemeente mag niet onbeperkt haar kortlopende schulden aanhouden, maar wordt gedwongen een goede verdeling aan te houden tussen de korte en lange schulden. Onderstaande tabel laat de kasgeldlimiet voor de jaren 2023 tot en met 2026 zien.

Berekening kasgeldlimiet (x 1.000 euro)	2023	2024	2025	2026
1. Begrotingstotaal	763.831	749.533	754.426	757.059
2. Vastgesteld percentage	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
3. **Kasgeldlimiet (1. x 2.)**	**64.926**	**63.710**	**64.126**	**64.350**

Het streven is om de kasgeldlimiet niet te overschrijden.

Financiering en schuldpositie
Tot voor kort was de financieringsstrategie van de gemeente Enschede om maximaal kortlopend te lenen. De laatste jaren was deze korte rente zelfs negatief waarmee door maximaal kort te financieren voordelen konden worden behaald. Daarmee konden rentelasten van de gemeente worden geminimaliseerd. Recente renteontwikkelingen maken dat de korte rente momenteel niet mee negatief is. We volgen deze ontwikkelingen nauwgezet en passen wanneer nodig onze financieringsstrategie hierop aan.

Op basis van de meerjarige liquiditeitsplanning moet jaarlijks in 2023 tot en met 2026 wisselend tussen 15 miljoen euro en 25 miljoen euro worden geleend. Deze financieringsbehoefte is verwerkt in het renteresultaat en in de onderstaande ontwikkeling van de leningenportefeuilles.

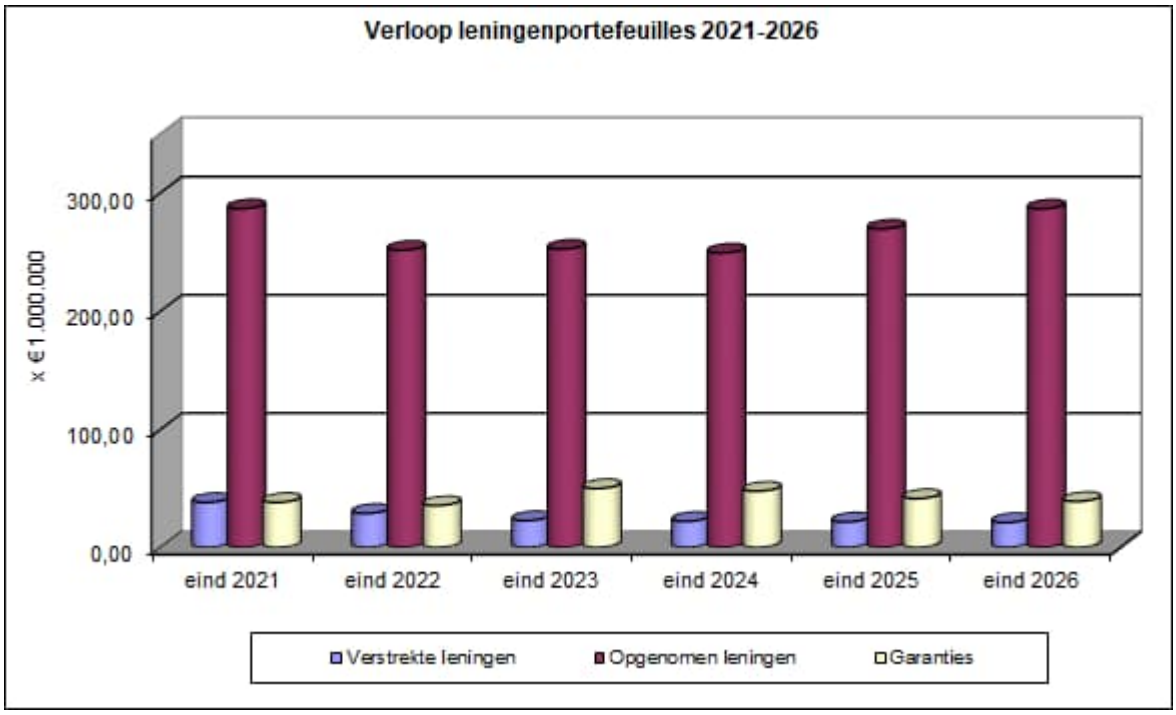

De gemeente streeft in het kader van het risico-reductieprogramma naar reductie van de schulden. Daarmee wordt ook de druk van rentelasten in de begroting verkleind. In de afgelopen jaren zijn de leningenportefeuilles gestaag gedaald, doordat minder is geïnvesteerd en diverse bezittingen (o.a. vastgoed en aandelen) zijn verkocht. De portefeuille met opgenomen geldleningen zal echter in de komende jaren weer (beperkt) stijgen als gevolg van de voorgenomen hogere investeringsuitgaven.

De portefeuille met de verstrekte leningen daalt ook gestaag door het beleid uit 2018 om in te zetten op het verstrekken van garanties/borgstellingen in plaats van leningen aan derden. Het vervroegd aflossen van leningen door derden wordt gestimuleerd. Zo is in 2022 de aan het MST verstrekte lening afgelost. Over mogelijke aflossing van de 2^{e} lening wordt nog gesproken met het MST. Er worden slechts zeer beperkt nog leningen verstrekt. Hierbij gaat het slechts nog om de zogenaamde duurzaamheidsleningen aan sportverenigingen. Het Waarborgfonds van de Sport staat daarvoor 100% garant dus is het risico voor de gemeente nihil.

De portefeuille met uitstaande garanties is in afgelopen jaren gestegen vanuit het beleid om geen lening maar gemeentegaranties te verstrekken. Er wordt slechts ingestemd met nieuwe garantstellingen als duidelijk is dat deze geen risico vormen (bijvoorbeeld door afdoende onderpand) en geheel voldoen aan de beleidsregels voor leningen en garanties. Op deze wijze is geen weerstandsvermogen benodigd voor deze garantstellingen en hebben deze verstrekte garantstellingen geen invloed op de weerstandsratio.

Eind 2022 of begin 2023 zal de raad een geactualiseerd Treasurystatuut ontvangen ter vaststelling. Een delegatie raadsleden zal klankborden op het gewijzigde statuut voordat deze aan de raad wordt aangeboden. De beleidsregels rondom leningen en garanties maken hier

onderdeel vanuit. Zichtbaar is al dat banken, waaronder de BNG Bank, kritischer zijn bij het verstrekken van leningen met een gemeentegarantie. De oorzaak hiervan ligt in het door de ECB opgelegde verscherpte toezicht waartoe de banken zijn verplicht tot meer uitvoerige toetsing. Mogelijk vraagt dit om herziening van het gemeentelijke beleid in deze.

Verstrekte lening en garantstelling FC Twente
Eén van de grote leningen en garantstelling in de leningenportefeuille betreft de leningen aan FC Twente.Ook in seizoen 2021/2022 heeft het coronavirus nog impact gehad op FC Twente. Desondanks sluit FC Twente het seizoen af met een positief resultaat van 2,049 miljoen euro per einde seizoen. Er wordt frequent afgestemd met FC Twente zodat we tijdig op de hoogte zijn van ontwikkelingen en de mogelijke impact hiervan op hun financiële positie.

De begroting van FC Twente voor seizoen 2022/2023 komt uit op een verlies van ruim 843.000 euro. Conform afspraken gemaakt in het herstructureringsplan van april 2019 zullen in opmaat naar de begroting 2023/2024 de afspraken over de overtollige middelen en de aflossing van de achtergestelde middelen worden herijkt. De raad zal hiermee in moeten stemmen.

FC Twente heeft in 2022 voldaan aan betaalverplichtingen en de verschuldigde 400.000 euro risicopremie tijdig betaald.

De risico's voor de verstrekte lening en borgstelling zijn separaat opgenomen in Naris en zijn terug te vinden in de top 10 risico’s in de paragraaf weerstandsvermogen. Uit de meest recente rapportages van FC Twente blijkt dat de kans op het voordoen van het risico kan worden gehandhaafd op 30%.

Renterisiconorm
Vanuit de Wet Fido moeten we in deze begroting rapporteren over de renterisiconorm. Deze norm geeft een kader voor de spreiding van de looptijden in de leningenportefeuille. Volgens de renterisiconorm mag in elk enig jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal geherfinancierd worden. Op die manier worden de renterisico’s op de vaste schulden over de jaren gespreid. Uit onderstaande tabel blijkt dat de norm in de jaren 2023 tot en met 2026 niet zal worden overschreden.

Berekening renterisiconorm (x 1.000 euro)	2023	2024	2025	2026
1. Begrotingstotaal	763.831	749.533	754.426	757.059
2. Vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%
3. Renterisiconorm (1. x 2.)	152.766	149.907	150.885	151.411
4. Aflossingen	13.725	18.259	4.801	2.951
5. Ruimte onder renterisiconorm (3. - 4.)	139.0411	131.648	146.084	148.460

Beleidsvoornemens treasuryfunctie
In 2023 gaat de treasuryfunctie zich bezig houden met:

- De invoering van het gewijzigde beleid uit het geactualiseerde Treasurystatuut. De beleidsregels voor leningen en garanties zijn onderdeel hiervan.
- De gevolgen van de sterk gestegen rente. Bezien zal worden welke acties ondernomen kunnen worden om de omslagrente te dempen. Ook vraagt de gestegen korte rente om een meer actief beheer van de liquide middelen nu hierover geen negatieve rente meer wordt vergoed.

Limieten 2023

In de financieringsparagraaf moeten jaarlijks de limieten worden vastgesteld voor het opnemen van kredieten in rekening-courant, het uitzetten van tijdelijk overtollige geldmiddelen en het aantrekken van langlopende geldleningen. De raad stelt hiermee de grenzen vast waarbinnen het college kan opereren.

Naam limiet	Toelichting omvang limiet	Omvang limiet 2023
Krediet in rekening-courant	110% van de kasgeldlimiet *)	71,4 miljoen euro
Uitzetten tijdelijk overtollige middelen	Drempelbedrag schatkistbankieren	10,5 miljoen euro
Aantrekken langlopende leningen	Verwachte financieringsbehoefte	50 miljoen euro

*) Deze limiet wordt tijdelijk overschreden. In de Wet Fido staat dat de kasgeldlimiet twee kwartalen achtereen overschreden mag worden. Omdat de rentestanden voor kortlopende leningen zeer laag zijn, maken we daar maximaal gebruik van.

De limiet voor het uitzetten van tijdelijk overtollige middelen wordt verhoogd naar ruim 10 miljoen euro nu de wetgeving is aangepast waardoor het drempelbedrag voor het schatkistbankieren is verruimd. Op verzoek van de decentrale overheden is het drempelbedrag fors verruimd. Het doel hiervan was om minder terugboekingen te doen van tegoeden boven het drempelbedrag die bij de schatkist dienen worden aangehouden. Ook is niet langer sprake van betaling over een negatieve rente over een positief banksaldo waardoor een hoger saldo aangehouden kan worden.

4.5. Bedrijfsvoering

Als ambtelijke organisatie streven we naar de beste dienstverlening voor onze inwoners en ondernemers. Om dit te realiseren is een effectieve als ook efficiënte uitvoering van bedrijfsvoeringstaken cruciaal. Evenals bij andere onderdelen, kent ook bedrijfsvoering uitdagingen op het gebied van personele bezetting. Niet enkel door de grote uitstroom als gevolg van pensionering de komende jaren en het daarbij behorende vervangingsvraagstuk, maar ook de huidige krappe arbeidsmarkt waardoor we vacatures moeilijker ingevuld krijgen en een beroep moeten doen op (dure) externe inhuur. Het effect wordt nog versterkt door de digitaliseringsopgave waarvoor in de gehele organisatie veel extra gespecialiseerde medewerkers nodig zijn. Dit gevoegd bij de extra en andere taken die wij er als organisatie bij krijgen, leidt tot een nog hogere werkdruk, waarbij een (te) groot beroep gedaan wordt op de loyaliteit van medewerkers."

Blik op de toekomst
De komende jaren zien wij drie belangrijke thema's:

Arbeidsmarkt & talentontwikkeling
Veelbetekenende ontwikkelingen zijn nog steeds de grote uitstroom van personeel door pensionering en de voortdurende krappe arbeidsmarkt, waardoor naast de forse natuurlijke uitstroom ook vaker medewerkers vertrekken naar andere werkgevers. Deze ontwikkelingen leiden tot de meerjarige uitdaging om medewerkers te binden aan onze organisatie en nieuwe medewerkers voor onze organisatie aan te trekken. Daarnaast zetten ontwikkelingen in de omgeving zich door, die van invloed zijn op van medewerkers gevraagde competenties. Voorbeelden van die ontwikkelingen zijn de veranderende rol van de overheid, verregaande digitalisering, het beroep vanuit de samenleving op betrouwbaarheid, transparantie en menselijke maat en het risico op ondermijning en daaraan gekoppelde belang van integriteit. De uitvoeringsagenda P&O geeft verder invulling aan de al opgestarte acties op dit onderwerp.

Digitalisering
De digitalisering neemt de komende jaren een grote plek in hoe de inrichting van de organisatie wordt vormgegeven. Naast de grote technische veranderingen zoals de cloud-transitie en de digitalisering van de dienstverlening, vergt dit aanpassingen in de organisatie. Eigenlijk kunnen we spreken van een organisatie transitie in de volle breedte. Het gaan dan om grote investeringen qua mensen en middelen om de organisatie doelen te kunnen realiseren. We moeten qua technologie up-to-date blijven. Naast technologie is ook het versterken van de integrale samenwerking en daarmee het implementeren van veranderende rollen noodzakelijk. Ons streven is digitaal denken en doen in de gehele organisatie: informatietechnologie en – management is geen taak die we erbij doen. Als we er met elkaar in slagen om dit in ons DNA te verankeren wordt het aanpassen (digitalisering) van processen, keuzes maken in het digitaliseringsportfolio ook makkelijker. Om dit waar te maken versterken we wat goed gaat (I-kernteams) en bouwen we verder aan de (IT) organisatie van de toekomst (o.a. datateams en de opzet van een toekomstbestendiger IT-organisatie).

Open en transparant
Inwoners mogen van ons verwachten dat wij open en transparant handelen. Dit betekent dat we telkens scherp moeten zijn of we daarvoor benodigde vaardigheden voldoende laten zien en gericht inzetten. Ondersteund door processen zoals een goede inrichting van informatiehuishouding, maar ook volgbaar in het proces met "track and trace" waar de

inwoner uit kan opmaken dat we transparant en open zijn. Tenslotte, maar niet in de laatste plaats maken we documenten actief openbaar en geven we uitvoering aan de implementatie van de Wet open overheid.

Bedrijfsvoering is van ons allemaal
Bedrijfsvoering is een verantwoordelijkheid van iedere medewerker: of je nu leiding geeft, specialist bent, projectmanager bent of advies geeft. Om dit te kunnen waarmaken hebben we een aantal disciplines centraal georganiseerd die kaderstellend, adviserend en ondersteunend zijn.

Om onze bedrijfsvoeringstaken concern breed blijvend op het gewenste kwalitatieve én kwantitatieve niveau te kunnen realiseren, moeten een aantal besluiten worden genomen op het gebied van financiering en het versterken van de organisatie. Daarnaast moeten we als organisatie leren om keuzes te maken in een complex en dynamisch speelveld en ons hier ook aan houden.

Financiering bedrijfsvoering
Wij zien de laatste jaren in versneld tempo een toenemende druk op de bedrijfsvoeringbudgetten ontstaan. De basis hiervoor is gelegd door de verschraling van de bedrijfsvoeringsfuncties in afgelopen jaren als gevolg van diverse rondes van bezuinigingen. Nu de economie sinds enige tijd weer aantrekt, de technologie zich razendsnel ontwikkelt en de landelijke overheid veel nieuwe wet- en regelgeving door wil voeren, zien wij binnen de Gemeente Enschede het totaal aantal medewerkers in de primaire processen versneld toenemen. Deze groei leidt één op één tot een grotere vraag naar ondersteuning en dito beslag op bedrijfsmiddelen. Die groei is tot nu echter niet voorzien in de begroting, terwijl de lasten wel toenemen. Compensatie voor deze toenemende lasten bij ondersteunende afdelingen ademt in Enschede dus niet automatisch mee met de groei van de organisatie (omgekeerd bij krimp is dit ook geen vanzelfsprekendheid). Op onderdelen binnen de bedrijfsvoering zien we dat de druk toeneemt en de dienstverlening een stap terug moet zetten in gewenst kwaliteitsniveau en uitvoeringstempo. Het vraagt om een mechanisme waarmee de budgetten voor bedrijfsvoering en overhead op een normatieve manier mee kunnen ademen met de groei (en krimp) van de organisatie. Hiervoor wordt momenteel een onderzoeks- en adviesopdracht uitgevoerd door een extern bureau.

Versterken organisatie
We moeten als ambtelijke organisatie in staat zijn om te leveren en bij te sturen waar nodig. Op verschillende plekken in de organisatie ervaren we problemen qua bemensing en dit leidt daar tot niet voldoende kunnen leveren en een hoge werkdruk. Dit komt ook expliciet terug in het CFO rapport. We onderzoeken in 2022 daarom de noodzakelijke investeringen qua formatie. Een steeds toenemende vraag is niet simpel te realiseren door het aanvullen van formatie. Hier hoort ook de vraag bij of we iets moeten blijven doen, kunnen temporiseren of anders organiseren. De benchmark bedrijfsvoeringstaken geeft gedeeltelijk antwoord op de vraag of we voor onze basis werkzaamheden voldoende capaciteit hebben. Maar niet alle processen zijn te kwantificeren. Hier moeten we een integrale afweging maken in de besteding van middelen en tijd. Ook het coalitie akkoord gaat zijn effect hebben op het capaciteitsbeslag in de primaire en ondersteunende bedrijfsprocessen.

Prioritering en programmering: keuzes maken binnen de mogelijkheden en deze ook vasthouden.
Er komen op de gemeente en de gemeentelijke organisatie met zijn medewerkers de nodige maatschappelijk uitdagingen, doorontwikkelingen veranderingen aan. Dit vraagt nog nadrukkelijker een overkoepelende programmering en prioritering om op een geborgde

doelmatige wijze tot resultaten te komen. Dit geldt ook voor bedrijfsvoeringstaken. Het begeleiden van onze organisatie in de veranderingen vraagt daarnaast extra advies- en verandercapaciteit. Dit om de organisatie en medewerkers verder te ondersteunen als lerende, flexibele en talentvolle organisatie om onze maatschappelijke doelstellingen te realiseren. Hierbij rekening houdende met en inspelend op een hoge werkdruk en een krappe arbeidsmarkt. Meer nog dan in het verleden vraagt dit de komende jaren een continue dialoog over de ambities en de benodigde middelen hiervoor. Te beginnen bij het huidige takenpakket, maar zeker ook richting toekomstige nieuwe taken. '' Indien er geen verandering in middelen beschikbaar is, dan dient een andere taak of ambitie te vervallen'

Bedrijfsvoering - Hoofdlijnen

We organiseren onze bedrijfsvoeringstaken integraal: effectiviteit en efficiency zijn hierbij leidende principes. De centraal georganiseerde bedrijfsvoering disciplines zijn kaderstellend, adviserend en ondersteunend. Met elkaar streven we als ambtelijke organisatie naar de beste dienstverlening voor onze inwoners en ondernemers. Hierna worden per afdeling de belangrijkste ontwikkelingen toegelicht.

Finance & Control

Het cluster Finance & Control (F&C) verzorgt overkoepelend voor de gemeente de technische projectleiding, de advisering en ondersteuning voor de integrale planning & controlcyclus, de advisering op het gebied van kwaliteit en de financiële administratie.

- De planning & controlfunctie in onze organisatie wordt steeds meer in de positie gezet om aan de organisatie, het bestuur aan te geven of onze organisatie integraal in control is en blijft. Dit vraagt om een continue blik vooruit, het oppakken van de rol van sparringpartner voor bestuur en management, een focus op het beter laten renderen van de organisatie en het maximaliseren van beleidseffecten en meer betrokkenheid aan de voorkant bijvraagstukken. Daarnaast maakt de organisatie de beweging naar een netwerkmodel en opgavegericht werken vanuit gezamenlijke eindverantwoordelijkheid. Sturing en verantwoording richt zich steeds meer op multidisciplinair samenwerken aan strategische opgaven. De komende jaren gaan we de sturing en verantwoording daar verder op inrichten.
- Onze planning & control-processen vragen ook nog veel handmatig en tijdrovend werk. Er gaat veel capaciteit vanuit de P&C- kolom zitten in het uitvoeren van operationele werkzaamheden, mede door de huidige inrichting van de applicaties. Hierdoor is er onvoldoende ruimte en tijd voor meer tactische en strategische control- en advies werkzaamheden. We gaan daarom onze P&C-processen verder vereenvoudigen, uniformeren en digitaliseren. Hierbij zal ook ingezet worden op het gebruik van data van onze keten- en samenwerkingspartners en onze eigen data. Tevens gaan we bekijken welke applicatie dit het beste kan ondersteunen en welke investering dit gaat vragen.
- Voor de doorontwikkeling van de P&C-functie zal verder het traineeprogramma voor de P&C-functie worden gecontinueerd. Hiermee wordt ingespeeld op de uitstroom van collega's als gevolg van mobiliteit en pensionering.

Invoering rechtmatigheidsverantwoording

De behandeling van het wetsvoorstel versterking decentrale rekenkamers, waarvan de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording onderdeel uitmaakt, is de afgelopen jaren enkele keren uitgesteld. Het ziet er nu naar uit dat de rechtmatigheidsverantwoording met ingang van het verslagjaar 2023 wordt ingevoerd. Dit betekent dat het college in de gemeenterekening 2023 voor het eerst een verantwoording op moet nemen over de rechtmatigheid. In het geval er sprake is van geconstateerde onrechtmatigheden zal in de

paragraaf bedrijfsvoering, op basis van nog nader te maken afspraken met de gemeenteraad, worden toegelicht en beschreven hoe deze afwijkingen in de toekomst worden voorkomen. De capaciteit voor de advisering en ondersteuning voor de rechtmatigheidsverantwoording door het college en de organisatie zal hiervoor worden uitgebreid.

Communicatie
De samenleving wordt steeds complexer en verandert snel. We hebben te maken met een dalend vertrouwen in de overheid en toenemende armoede. Het belang van communicatie wordt daarbij steeds groter. De inwoners zien ons als één gemeente. De afdeling Communicatie speelt een cruciale rol als verbinder en regisseur tussen intern en extern. De professionals van de afdeling Communicatie zijn er om de communicatiestijl van de gemeente te bewaken en het bestuur en de collega's te faciliteren en adviseren. En waar nodig zelf uit te voeren.

Ontwikkelingen
(Bijdragen aan het vertrouwen van onze inwoners en organisaties in de gemeente door)

1. Direct Duidelijk Enschede: begrijpelijk en doelgroepgericht communiceren. De inwoners staan altijd centraal, niet de systemen
2. Datagedragen communiceren (beslissingen nemen over communicatiestrategie gebaseerd op feiten)
3. Verbeelden en beleven (extra aandacht voor verschuiving van tekst- naar beeldgerichte communicatie middels video en infographics)
4. Leren van elkaar/ kennisdelen met als belangrijk onderdeel de nieuwe digitale werkomgeving
5. Focus in de communicatie op de 4 strategische opgaven van de stad

Personeel & organisatie
De afdeling P&O zorgt in goede dialoog met directie, leidinggevenden en medewerkers voor passende HR-kaders en instrumenten. Goed werkgeverschap en onze kernwaarden zijn hiervoor het uitgangspunt. De afdeling P&O adviseert en signaleert aan de directie en leidinggevenden zodat zij invulling kunnen geven aan hun verantwoordelijkheid voor mens en organisatie. De P&O-professionals helpen de directie, leidinggevenden en medewerkers om goed zicht te houden op de toekomst en wat dit vraagt in het hier en nu. Dit alles met het doel om de mensen in de organisatie te binden, boeien en om (kennis) te behouden.

Ontwikkelingen
De ontwikkelingen met betrekking tot de grote uitstroom en de krapte op de arbeidsmarkt maken dat we onze focus leggen op het zorgen voor aantrekkelijk werkgeverschap en een aantrekkelijke werkomgeving in alle facetten. Doel is dat we onze medewerkers maximaal ondersteunen in hun ontwikkeling en dat we nieuwe talentvolle medewerkers van buiten aantrekken en binden.

1. Ontwikkelen visie en beleid op duurzame inzetbaarheid en vitaliteit
2. Aantrekken nieuwe medewerkers het verder uitrollen en doorontwikkelen van onze arbeidsmarktcommunicatie (o.a. datagedreven en doelgroepgerichte campagnematige aanpak)
3. Bieden van een aantrekkelijke, veilige werkomgeving, waarin medewerkers zich gestimuleerd en ondersteund voelen om zich blijvend te ontwikkelen (o.a. aanbod Enschede Academie, loopbaanondersteuning, passend leiderschap, stimuleren eigenaarschap medewerkers, goede ondersteuning in hybride werken, aandacht voor sociale veiligheid en integriteit)

4. Instrumenten ontwikkelen ondersteunend aan het goed zicht houden op de toekomst en wat dit vraagt in het hier en nu.
5. Ontwikkelen visie en beleid op kennisdeling en -borging

Vastgoed & facilitair bedrijf Enschede
Vastgoed & Facilitair Bedrijf Enschede is eigenaar van en beheert gebouwen om maatschappelijke doelen te behalen. Als we eigenaar zijn dan is helder om welke beleidsreden dat is en zorgen we voor een effectieve, efficiënte en duurzame inzet. Voor wijkaccommodaties voeren we ook de exploitatie uit. Onderwijshuisvesting wordt vanuit de wettelijke taak zo effectief en efficiënt mogelijk ingezet om goed onderwijs te faciliteren. Daarnaast ondersteunen we de (werkomgeving van de) eigen organisatie met faciliteiten die passen bij de organisatieontwikkeling en die medewerkers ondersteunen bij de uitvoering van hun taken.

Ontwikkelingen

1. In 2022 is er een Europese openbare aanbesteding geweest voor de verduurzaming van alle panden waarvoor de onderhoudsverantwoordelijkheid bij de gemeente ligt. Er is met zes aannemers een raamovereenkomst gesloten voor de komende 10 jaar met als doel te komen tot energieneutrale panden. Ook in 2023 zal er circa € 3,5 miljoen geïnvesteerd worden in verduurzamingsmaatregelen in combinatie met onderhoudswerkzaamheden.
2. In het kader van de strategische huisvestingsvisie en het afstoten van de servicecentra krijgt servicecentrum Noord in 2023 een andere invulling en worden de ambtenaren geherhuisvest.
3. In 2023 wordt er vanuit Facilitair een nieuw cateringcontract afgesloten. Hierbij wordt gekeken naar nieuwe catering concepten met aandacht voor lokale mogelijkheden.
4. Vanuit Onderwijshuisvesting wordt er in 2023 geïnvesteerd in de revitalisering / vervangende nieuwbouw van het Bonhoeffer College locatie Van der Waalslaan. Ook wordt een bestaande schoollocatie aan de Elferinksweg gerevitaliseerd tot een energie neutraal gebouw voor de Vrije school de Noorderkroon. De planvorming voor de nieuwbouw van 3 scholen in de Helmerhoek tot een IKC worden in 2023 verder uitgewerkt met een verwachte aanbesteding medio 2024.
5. Er wordt door stadsdeelmanagement en het sociaal domein gewerkt aan integraal accommodatiebeleid op het gebied van o.a. Sport, Cultuur, Welzijn en Wijkwijzers. Vanuit daar moet duidelijk worden waar welke wijkaccommodaties gewenst zijn en in welke vorm. Dan wordt duidelijk wat dit (financieel) betekent voor het product EMV (exploitatie maatschappelijk vastgoed).

CIO office & IT bedrijf
Het IT Bedrijf is de betrouwbare IT leverancier die de basis vormt voor de dienstverlening, conform landelijke richtlijnen voor o.a. security en data-privacy, voor de gemeente Enschede en enkele partners. Daarbij heeft het een rol als business partner bij het faciliteren van de domeinen in het realiseren van hun doelstellingen waarin IT een steeds prominentere rol inneemt. Samen met de CIO office is het IT Bedrijf de aanjager voor vernieuwing, waarbij de CIO kaders en richtlijnen geeft op het gebied van concern I-architectuur, landelijke richtlijnen en security. Daarbij bepaalt de CIO office samen met domeinen de prioritering van het project portfolio (clusteren samenhangende projecten, prioritering)

Ontwikkelingen

1.Vertalen landelijke koers kabinet

Het kabinet zet hoog in op de digitalisering van de overheid voor de inwoners. Onder andere door de digitale wetgeving en digitale identiteit te versterken, verplichte aanleverpunten voor digitale gegevens te creëren (bv de Woo en Plooi) en te werken aan één digitaal loket voor de inwoner op basis van de wet Gemeenschappelijke digitale infrastructuur (GDI). Deze plannen en maatregelen worden opgenomen en uitgewerkt in het eigen I-beleid.

2. Hybrid Cloud transitie

Met de migratie naar een wendbare en flexibele cloudomgeving, faciliteren we innovatie met oog voor veiligheid, beschikbaarheid en inzicht in kosten. We transformeren qua technologie naar een hybrid cloud omgeving: Deels maken we deze beweging vanuit onze eigen visie maar ook zeker onder invloed van de markt en technologische ontwikkelingen. Niets doen is geen optie. De uitvoering van deze cloudstrategie raakt de gehele gemeentelijke organisatie en haar klanten en vraagt daarom een intensieve samenwerking.

3. Inrichting en vormgeving IT-kolom (Blauwdruk IT)

In de dynamiek en complexiteit van de huidige tijd moeten en willen we als ambtelijke organisatie integraal en nauw samenwerken. De IT organisatie moet versterkt worden in het hier en nu om beter te kunnen voldoen aan de veeleisendheid van de overheid, de toenemende vraag uit de organisatie en complexiteit daarvan én om het geheel aan alle veranderingen te kunnen besturen. Hierbij staat businesscontinuiteit voorop. Ook moet de organisatie worden uitgelijnd op een intensievere samenwerking met onze klanten én een andere manier van werken.We gaan meer en meer werken in vaste multidisciplinaire teams, die zorgen voor de levering, beheer en doorontwikkeling van de diensten.

4. Aanjagen van vernieuwing

Door nauw contact met onze domeinen/klanten, trekken we samen op in de realisatie van de gemeentelijke doelstellingen, door het verder automatiseren van de bedrijfsprocessen en het optimaliseren, verduurzamen en rationaliseren van de informatievoorziening. Duurzame informatievoorziening vraagt om hoge mate van standaardisatie en inrichting/gebruik conform beschikbare best practices uit de markt.

5. Informatieveiligheid

Het huidige dreigingsniveau en het veranderende risicoprofiel vragen een permanente aandacht en investering in informatiebeveiliging. Dit doen we op het gebied van architectuur (secure by design), monitoring en bewustwording door training en scholing.

6. De beste mensen vinden en verbinden

De arbeidsmarkt is overspannen. We zien dat medewerkers ons verlaten en merken dat het steeds lastiger wordt openstaande vacatures in te vullen. Borging van de bedrijfscontinuïteit leidt tot hogere inhuurkosten waarvoor additionele middelen nodig zijn. Samen met P&O zijn we gestart met strategische personeelsplanning als onderdeel van SPM, waarin bovenstaande grote aandacht krijgt.

Juridische zaken

De afdeling Juridische zaken heeft tot doel het bevorderen en bewaken van de juridische kwaliteit van de dienstverlening van de gemeente. Doel is het zijn van een betrouwbare overheid voor de inwoners van Enschede door het rechtmatig, rechtvaardig en behoorlijk handelen van de gemeente.

De afdeling Juridische zaken heeft drie hoofdtaken:

1) Juridische advisering aan college, bestuur en aan de gehele ambtelijke organisatie. Naast advisering is doorlopend aandacht voor juridische kwaliteitszorg en risicomanagement. We behartigen de belangen van de gemeente, met oog voor inwoners, organisaties en ondernemers beperken of voorkomen schade en procederen waar nodig.

2) Tijdige, rechtmatige en procedureel rechtvaardige afhandeling van bezwaarschriften, het voeren van beroeps- en hoger beroepsprocedures voor het sociaal domein.
3) Afhandeling van schadezaken, beheren van de verschillende verzekeringsportefeuilles.

Ontwikkelingen

1. Digitalisering proces bezwaar en beroep: efficiënt proces en tijdige afhandeling bezwaren
2. Strategische opgave Open Enschede:
   Wet open overheid en aanverwante wetten als de Bekendmakingswet, de Wet hergebruik overheidsinformatie, de AVG en de Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer: Positioneren Woo verzoeken coördinator, structureel organiseren juridische advisering en bijdragen aan passende omgang veelschrijvers.
3. Aanbevelingen Menselijke maat en rechtsontwikkeling hieromtrent:
   Door ontwikkelen ambtelijk vakmanschap (vaardigheden toepassen menselijke maat binnen juridische context), Direct duidelijke communicatie met bezwaarmakers en inwoners.
4. Juridische kwaliteitszorg: kwaliteit en inwonergerichte inrichting proces bezwaar en beroep – risicomanagement – informele behandeling bezwaren – ambtelijk vakmanschap ontwikkelen
5. Werven en opleiden van leden commissie bezwaarschriften cf. aanbeveling commissie Menselijke maat, waarbij sprake is van diversiteit in meningen en professionele achtergrond – focus op oplossingsgericht en informeel horen

Inkoop
Inkoop verzorgt (strategisch) inkoopadvies en adviseert en ondersteunt in contractmanagement. De basis hiervoor is ons (inkoop)beleid, doelmatigheid en (Europese) wetgeving. We begeleiden minimaal alle Europese aanbestedingstrajecten en steeds vaker meervoudig onderhandse inkooptrajecten. Dit doen we voor onze eigen organisatie, en ook voor verbonden partijen en Twentse gemeenten.

Ontwikkelingen

1. Realiseren van de beleidsdoelen voor Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI). Het vernieuwde manifest MVOI wordt naar verwachting in oktober 2022 door de verantwoordelijke wethouder ondertekend. De acties in dit plan zijn in samenspraak met de regisseurs op de verschillende ambities opgesteld. In het manifest zijn ambities vastgelegd die verder gaan dan het toepassen van de minimumeisen en duurzaamheid alleen. Het nieuwe manifest richt zich op de zes thema's: Milieu en biodiversiteit, klimaat, circulair, ketenverantwoordelijkheid, diversiteit en inclusie en social return.
2. Implementatie van concernbreed contractmanagement. We ontwikkelen een nieuwe en uniforme werkwijze waarmee we invulling geven aan professioneel en strategisch opdrachtgeverschap, grip op en inzicht in onze contracten, leveranciers en samenwerkingsrelaties.creëren en (rechtmatigheids)risico's minimaliseren door een uniform geborgd proces.
3. Opzetten van een traineeship voor inkoopadviseurs. Samen met gemeente Hengelo, Twence, Waterschap Vechtstromen, Universiteit Twente en Saxion Hogescholen willen we in 2023 een tweejarig traineetraject te starten met 6 trainees. Doelen: kennis en aantrekkelijkheid van het inkoopvak binnen publieke organisaties vergroten. Aantrekken, ontwikkelen en behouden van talenten. Antwoord op de

schaarste in de arbeidsmarkt en tekort aan gekwalificeerde inkoopadviseurs. Intensiveren samenwerking met ‘partners’ in de regio.

4. Integrale samenwerking met IT-bedrijf en Stadsingenieurs – en Ontwerp (SIO) door middel van een inkoopspecialist op deze onderdelen en intensievere begeleiding van inkooptrajecten maken we een professionaliseringsslag. Doel: kennis vergroten, efficiënter werkproces, grip op inkoop, mogelijkheid tot toepassen van innovatieve inkoopstrategieën en aandacht voor onze maatschappelijke ambities.
5. intensivering samenwerking met verbonden partij Sportaal. Doel: grip en meer sturing op inkopen die we bij onze verbonden partij in regie naar de markt brengen.

4.6. Verbonden partijen

De informatie in deze paragraaf is een aanvulling op de informatie die over de verbonden partijen is opgenomen in de diverse programma's. In de programmateksten is informatie opgenomen hoe en waar de verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen van de gemeente en welk maatschappelijk rendement zij leveren.

Beleid verbonden partijen
Het Beleidskader verbonden partijen is begin 2022 geactualiseerd. De strategische opgave Open Enschede vraagt om een gemeente die zich kan aanpassen aan de opgaven uit de stad en kan samenwerken met de stad. De Gemeente organiseert een vanzelfsprekende samenhang tussen de wijze van sturing, beheersing, toezicht én samenwerking gericht op maatschappelijk rendement voor Enschede.

Voorop staat dat wij sturen op het maatschappelijk rendement van onze verbonden partijen. Dit doen wij door het maken van duidelijke afspraken en het stellen van indicatoren in onze opdrachtgeversrol. Daarnaast investeren we meer in onze samenwerkingsrelatie met de verbonden partij en gaan we uit van de kracht en verantwoordelijkheden die passen bij de verbonden partij. In de rol van bestuurder/opdrachtnemer en aandeelhouder werken wij aan een solide organisatie die de taken van opdrachtgever zo efficiënt en goed mogelijk uitvoert.

Wij blijven inzetten op goede informatievoorziening richting gemeenteraad. We nemen de stedelijke commissie bestuur en middelen van de gemeenteraad op een effectieve wijze mee in de P&C documenten van de verbonden partijen. Strategische plannen of andere majeure besluiten worden per verbonden partij besproken in de raadscommissie sociaal, fysiek of bestuur en middelen.

Wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr)
Per 1 juli 2022 is de Wgr gewijzigd. Deze wijziging beoogt de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen te versterken. Hiertoe geeft de wet nieuwe instrumenten:
1. Versterken van de positie van gemeenteraden bij besluitvorming gemeenschappelijke regelingen door verruiming mogelijkheden zienswijzen, introductie gemeenschappelijke adviescommissie (facultatief), verplichte afspraken over Participatie (keuze om geen participatie toe te passen), actieve informatieplicht en de introductie van een vergoeding voor lidmaatschap gemeenschappelijke adviescommissies en adviseurs.
2. Aanvullende controle-instrumenten voor gemeenteraden door de introductie van een gemeenschappelijk onderzoeksrecht en verduidelijking van de onderzoeksbevoegdheid lokale rekenkamers richting bestuur gemeenschappelijke regeling.
3. Verbeteren van de positie van gemeenteraden met betrekking tot het functioneren van de regeling door verplichte afspraken over evaluatie, aanscherping afspraken uittreding en een betere aansluiting begrotingscyclus gemeenschappelijke regeling op gemeentelijke cyclus.

Deze wetswijziging leidt tot aanpassing van de teksten van de regelingen. Voor 1 juli 2024 dienen alle regelingen zijn aangepast. Dit vraagt van de deelnemende gemeenteraden kaderstelling, waaronder die van Enschede. Kernvragen voor de raad, in samenhang met de andere raden, colleges en gemeenschappelijke regelingen, zijn in 2023:

- Welke kaders geven we mee aan de invulling van de nieuwe P&C cyclus?
- Welke kaders geven we mee aan de invulling van de participatieplicht van de regelingen?
- Welke kaders geven we mee aan de invulling van het verruimde zienswijze recht?

- Of en waar zien we kansen voor een initiatief adviescommissie?
- Welke kaders geven we mee over de invulling van evaluatiebepalingen?

Eind 2023, begin 2024 zal de raadsagenda worden gevuld met besluiten over de aanpassing van de gemeenschappelijke regelingen; eerst ter zienswijze, daarna ter besluitvorming.

Digitaliseringswetten en invloed op gemeenschappelijke regelingen
Zoals ook gemeenten zich moeten houden aan wetten als de Wet open overheid, Wet modernisering elektronisch bestuur of de Wet digitale overheid, geldt dat ook voor onze gemeenschappelijke regelingen. Dit betekent voor een aantal GR'en de komende jaren de basis op orde krijgen en dus ook hernieuwde processen, nieuwe functies en de daartoe benodigde capaciteit.

Wijzigingen en actualiteiten verbonden partijen
In de komende tijd staat er het nodige te gebeuren bij de verbonden partijen.

Omgevingsdienst Twente: We gaan verder uitvoering geven aan de routekaart Outputfinancering. In 2023 wordt het laatste traject van de routekaart Outputfinanciering verder opgepakt. Insteek is dat de begroting 2024 van de Omgevingsdienst volledig is opgesteld op basis van outputfinanciering. Onderdeel hiervan is de herijking van de bijdragen van de deelnemende gemeenten en provincie Overijssel. Uw raad is hier in juli 2022 per brief reeds door de Omgevingsdienst Twente over geïnformeerd. De herijking heeft onder meer te maken met een toenemend aantal inrichtingen in Twente, nieuwe thema's waar op wordt uitgevraagd (zoals energie en duurzaamheid, stikstof), de juridisering en toenemende complexiteit van de taken en tenslotte landelijke ontwikkelingen als de Omgevingswet en de opvolging van de uitkomsten van het rapport van de Commissie Van Aartsen. Maar de reden ligt ook in het feit dat het bestuur van de OD Twente heeft geconstateerd dat de deelnemersbijdragen zoals die zijn ingebracht bij de start in 2019, niet meer passend zijn op de huidige uitvoeringspraktijk. De verwachting is dat de herijking gaat leiden tot verschuivingen in de deelnemersbijdragen en dus een financieel effect gaat hebben voor individuele deelnemers. Duidelijkheid hierover wordt verwacht in de loop van november 2022 en de uitkomsten worden meegenomen in het begrotingsproces 2024, waarbij de begroting - via een mogelijkheid tot het indienen van zienswijzen langs Raden en Staten- door het bestuur van de ODT rond juli 2023 wordt vastgesteld.

Samen Twente**:** In 2022 is de Strategische koers en identiteit vastgesteld. Dat blijft de strategische leidraad voor 2023. Onder Samen Twente valt de coalitie of the willing Kennispunt Twente. In 2023 volgt een herijking van het bedrijfsplan naar aanleiding van een onderzoek naar de toekomstgerichte datadienstverlening aan gemeenten. Ook wordt gekeken naar een meest passende governance.

Veiligheidsregio Twente: In maart 2022 hebben Veiligheidsregio's de opdracht van het Rijk gekregen om de opvang van Oekraïense vluchtelingen te coördineren. Later kwam daar de problematiek van de crisisnoodopvang asielzoekers bij en de opdracht voor het versneld plaatsen van statushouders in Twente bij. De opvang van vluchtelingen heeft grote impact op de uitvoering van werkzaamheden voor de organisaties van de VRT en die van gemeenten. Er zijn medio 2022 3 nieuwe medewerkers en een projectleider gestart bij de VRT. De VRT heeft hiermee projectorganisatie ingericht voor de opvang van vluchtelingen. De problematiek en de onzekere omstandigheden in Europa en ver daarbuiten zijn zo complex dat verwacht wordt dat deze projectmatige organisatie van werkzaamheden voor langere tijd noodzakelijk zal zijn. In 2023 wordt de nieuwe meldkamer Oost Nederland in Apeldoorn in gebruik genomen. Dit vergt de nodige inzet en aandacht.

Centrumregeling Beschermd wonen: Er is landelijk besloten om de invoering van het woonplaatsbeginsel beschermd wonen uit te stellen. Dat betekent dat de (financiële) decentralisatie en daarmee ook de centrumregeling beschermd wonen niet vanaf 2023 zal ingaan. Dit zal naar verwachting 2024 worden. Er wordt een collegevoorstel voor de acht gemeenten voorbereid in het najaar 2022 om in te stemmen met de aangepaste ingangsdatum van de centrumregeling.

Dimpact**:** In 2023 lopen 2 contracten af voor belangrijke bedrijfsvoeringsapplicaties. Dimpact heeft hiertoe een vervangingsstrategie ontwikkeld voor de jaren 2021 t/m 2023 die ook van Enschede inspanning vraagt om te komen tot een nieuw applicatielandschap.

Regionaal bedrijventerrein Twente**:** In 2023 worden eerste processtappen gezet richting opheffing van de regeling aangezien de doelen bijna allemaal zijn bereikt.

Technologybase Twente**:** In 2022 heeft een bestuurlijke evaluatie plaatsgevonden. Aanbevelingen worden in 2023 opgevolgd.

Twente Milieu**:** In 2023 ontwikkelt Twente Milieu een meerjaren strategisch beleidsplan waarover de raad wordt ingeformeerd en ook input kan leveren.

Twence**:** In 2023 ontwikkelt Twence een meerjaren strategisch beleidsplan waarover de raad wordt ingeformeerd en ook input kan leveren. Daarnaast speelt de juridische bodemprocedure, aangespannen door AVR die gaat over die gaat over het feit dat de aandeelhoudende gemeenten niet aanbesteding maar hun huishoudelijke afval via zogenaamde inbesteding bij Twence laten verwerken. (Overigens heeft de AVR geen gelijk gekregen in soortgelijke rechtzaken die zijn aangespannen.) In goede afstemming is besloten dat nogmaals wordt onderzocht of de gemeenten Almelo, Oldenzaal en Twenterand hun aandelen in Twence kunnen verkopen aan de overige aandeelhouders. Ook in Enschede zal hier onderzoek naar worden gedaan, mede ook omdat de raad in het voorjaar van 2022 heeft gevraagd om de baten en lasten in beeld te brengen van een grotere aandelenpositie van de gemeente.

Onderhoud Enschede**:** Eind 2022 of begin 2023 worden de resultaten van de (zelf-)evaluatie verwacht waarbij antwoord wordt gegeven op over de vraag of de oprichtingsdoelen worden behaald en/of nog geheel actueel zijn. Eventuele aanbevelingen vragen mogelijk om bestuurlijke besluitvorming.

Bestuursovereenkomst Twentse samenwerking/Twenteboard**:** In 2022 is de Agenda voor Twente geëvalueerd en hebben de gemeenten besluiten genomen over (de financiering van) een nieuwe Investeringsagenda voor Twente 2023-2027. Daaraan wordt uitvoering gegeven.

Beheer verbonden partijen
De risicoanalyse van de verbonden partijen is wederom uitgevoerd met behulp van het pakket Naris Self Assesment. Hierbij werken we samen met de gemeente Almelo, Dinkelland, Hengelo en Tubbergen. Ook heeft de gemeente Losser zich vanaf nu aangesloten. De risico's voor de verbonden partijen worden geïnventariseerd met behulp van een gestandaardiseerde vragenlijst. De vragen worden samengevat in acht indicatoren, die gezamenlijk een beeld geven van het risicoprofiel. De indicatoren zijn: directie/bestuur, eigenaarsbelang, marktomgeving, flexibiliteit, contracten, opdrachtgeversrelatie, governance, control en kwaliteit. Dit jaar is wederom een open vraag gesteld over de mogelijke gevolgen van het aanhoudende coronavirus bij de verbonden partij. Daarnaast is een nieuwe open

vraag gesteld aan de verbonden partijen of zij mogelijk extra risico's en/of nadelen hebben vanuit de hoge inflatie en gestegen energieprijzen.

Het financieel belang is gebaseerd op een brede definitie. Dat betekent dat er onder meer rekening wordt gehouden met de exploitatiebijdrage, de boekwaarde van aandelen, dividenden, subsidies en verstrekte leningen en garanties. Zie hiervoor ook de informatie in de lijst met verbonden partijen verderop in deze paragraaf. Bij de berekening van het financieel belang in Naris Self Assement worden niet de benoemde bijdragen in geheel bij elkaar opgeteld. In geval van het meest negatieve scenario, een faillissement van de verbonden partij, moet de waarde van het aandelenkapitaal en de verstrekte leningen en garanties als verloren worden beschouwd (als niet sprake is van voldoende onderpand). Ook het begrote dividend zal niet worden gerealiseerd. De bijdrage aan de exploitatie (zijnde de inkoop van goederen en diensten door de gemeente) en de subsidie wordt echter in termijnen betaald door de gemeente. Daarvoor geldt dat het nog beschikbare resterende budget kan worden ingezet voor de inkoop van de benodigde goederen en diensten bij een andere organisatie. Als rekenregel wordt toegepast dat het verlies 50% van de begrote bijdrage is. In de onderstaande grafiek zijn de uit de vragenlijsten gekomen risicoscores opgenomen:

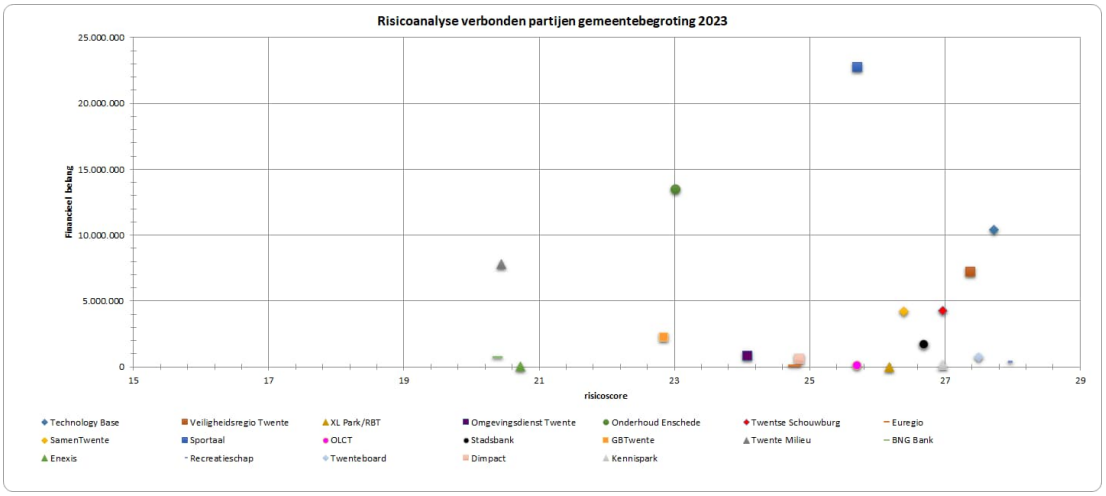

In de onderstaande tabel is het totale risico aangegeven met stoplichtkleuren. De kleuren geven aan of het risico van de desbetreffende verbonden partij laag, middel of hoog is. De uitkomst is de totale weging van het financieel belang en de risicoscore vanuit de vragenlijsten. Deze risico-inschatting correspondeert vervolgens met het toezichtsregime (zie ook de link met achtergronddocument die bij de lijst met verbonden partijen is opgenomen). De verbonden partijen staan op volgorde van hoogste naar laagste totale risico in de tabel.

Naam verbonden partij	Risicoscore	Financieel belang	Totaal risico
Technology Base	Hoog	Hoog	Hoog
Veiligheidsregio Twente	Hoog	Hoog	Hoog
SamenTwente	Midden	Hoog	Hoog
Twentse Schouwburg	Midden	Hoog	Hoog
Sportaal	Midden	Hoog	Hoog
Onderhoud Enschede	Midden	Hoog	Hoog
Recreatieschap	Hoog	Laag	Midden
Omgevingsdienst Twente	Midden	Gemiddeld	Midden
Twence	Laag	Hoog	Midden
Twente Milieu	Laag	Hoog	Midden
Stadsbank	Midden	Gemiddeld	Midden
GBTwente	Midden	Gemiddeld	Midden
Regionaal Bedrijventerrein	Midden	Laag	Midden
Dimpact	Midden	Midden	Midden
Twenteboard	Hoog	Laag	Midden
Kennispark	Midden	Laag	Midden
OLCT	Midden	Laag	Midden
Euregio	Midden	Laag	Laag
Enexis	Laag	Laag	Laag
Bank Nederlandse Gemeenten	Laag	Laag	Laag

De verbonden partijen met totaal risico hoog kwalificeren zich voor een meer indringend toezicht. Dit zijn ook meteen de partijen die doorgaans taken uitvoeren die niet slechts uitvoerend zijn, maar ook beleidsrijke c.q. geen strategische activiteiten in portefeuille hebben. Aan deze partijen wordt dan ook meer aandacht besteed in het komende jaar dan de partijen die een lagere score hebben. De partijen met een totaalscore laag behoeven maar weinig toezicht aangezien hierbij sprake is van relatief kleine financiële belangen. De gemeente bezit doorgaans ook maar een gering aandeel in deze partijen en heeft dus weinig c.q. zeggenschap. Voor een eerste keer zijn de 3 nieuwe verbonden partijen (Openbaar Lichaam Gezondheid, GR Recreatieschap Twente en de Stichting Twente Board), die zijn voortgekomen uit de Regio Twente, separaat beoordeeld. Ook is voor een eerste keer een risicoscore opgenomen van de Stichting Gebiedsorganisatie Kennispark en Dimpact. De SPWE is niet meer beoordeeld omdat deze in 2022 wordt opgeheven. Ten opzichte van de vorige risicobepaling is het risico voor het RBT/XL Park nog verder gedaald nu de gemeente helemaal geen verliesvoorziening meer aan hoeft te houden. Dehoge risicoscore's voor het Recreatieschap en Twenteboard hangen deels samen met het feit dat dit verbonden partijen in oprichting zijn waarbij nog niet alle zaken zijn georganiseerd. Voor beide partijen wordt verwacht dat de score zal dalen in de komende tijd.

In het gemeentebrede weerstandsvermogen is een financieel risico opgenomen voor de verbonden partijen. In de top tien van risico’s staat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een risico van 4,9 miljoen euro opgenomen voor onvoorziene bijdragen aan verbonden partijen. Dat risico hangt samen met Techonology Base. Voor een verbonden partij wordt een financieel risico opgenomen als duidelijk is dat bijvoorbeeld een bezuinigingstaakstelling nog niet is ingevuld en wellicht tot nadelen leidt bij de gemeente, doordat een extra bijdrage moet worden betaald. Ook het niet voldoen aan de weerstandsnormen kan leiden tot het opnemen van een financieel risico voor een verbonden partij. Een organisatie bezit dan zelf niet voldoende middelen om haar risico's af te dekken.

De gemeente kan ook hier worden gedwongen tot het doen van een extra bijdrage als meerdere risico's zich tegelijkertijd voordoen.

Lijst verbonden partijen

In de onderstaande lijst staan de verbonden partijen van de Gemeente Enschede met de conform de BBV verplichte informatie. Verdere algemene informatie per verbonden partij is te vinden onder deze link.

Type	Naam en vestigingsplaats	Financieel belang gemeente 2023	Omvang eigen vermogen begin 2023	Omvang eigen vermogen eind 2023	Omvang vreemd vermogen begin 2023	Omvang vreemd vermogen eind 2023	Resultaat 2023
GR	SamenTwente *Enschede*	Bijdrage 8,379 miljoen euro	7,438 miljoen euro Weerstandratio bedraagt 0,8 en ligt daarmee in afgesproken range van 0,8 tot 1,0.	7,195 miljoen euro	16,550 miljoen euro	20,237 miljoen euro	0 euro
GR	Stadsbank Oost-Nederland *Enschede*	Bijdrage 2,932 miloen euro	892.100 euro Weerstandratio bedraagt 1,02 en ligt daarmee in afgesproken range van 1,0 tot 1,2.	892.100 euro	14,828 miljoen euro	14,558 miljoen euro	0 euro
GR	Openbaar Lichaam Crematoria Twente *Enschede*	Begroot dividend bedraagt 112.500 euro.	1.578.624 euro Weerstandsvermogen is voldoende.	1.578.624 euro	0 euro	0 euro	358.517 euro
GR	Gemeentelijk Belastingkantoor Twente *Hengelo*	Bijdrage 4,484 miljoen euro	629.329 euro Deelnemers hebben gekozen om zelf reserves aan te houden. GBTwente beschikt zelf daarom niet over voldoende weerstandsvermogen.	667.971 euro	7,636 miljoen euro	7,528 miljoen euro	6.112 euro
GR	Regionaal Bedrijventerrein *Almelo*	Bijdrage nihil nu gemeente geen verliesvoorziening meer hoeft aan te houden.	9,168 miljoen euro (bestemmingsreserve en nog uit te keren aan gemeenten)	10,350 miljoen euro	100,417 miljoen euro	74,742 miljoen euro	3,303 miljoen euro
GR	Technology Base *Enschede*	Verliesvoorziening van 10,390 miljoen euro.	Beschikt niet over eigen vermogen. Deelnemers houden voldoende verliesvoorziening aan.		51,392 miljoen euro	51,392 miljoen euro	80.074 euro negatief
GR	Veiligheidsregio Twente *Enschede*	Bijdrage 14,383 miljoen euro	915.000 euro Weerstandsratio bedraagt 0,92 per begin 2022 en ligt daarmee boven afgesproken minimum van 0,7.	176.000 euro	62,124 miljoen euro	66,124 miljoen euro	0 euro
GR	Omgevingsdienst Twente *Almelo*	Bijdrage 1,584 miljoen euro	630.724 euro Weerstandsratio bedraagt 1,02 en	630.724 euro	1,362 miljoen euro	1,362 miljoen euro	0 euro

			ligt daarmee in de afgesproken range van 1,0 tot 1,2.				
GR	Recreatieschap Twente *Enschede*	Bijdrage 755.789 euro	1,018 miljoen euro Weerstandsratio bedraagt 0,96 per begin 2022 en ligt in de afgesproken range van 0,8 tot 1,0.	739.849 euro	3,379 miljoen euro	3,471 miljoen euro	0 euro
NV	Twentse Schouwburg *Enschede*	Bijdrage 7,615 miljoen euro, verstrekte lening 466.956 en 1 euro aandelenkapitaal.	1,395 miljoen euro Omvang eigen vermogen gedaald door gevolgen coronacrisis. Voldoet niet aan beoogde minimum.	941.296 euro	3,389 miljoen euro	2,917 miljoen euro	453.658 euro negatief
BV	Sportaal *Enschede*	Bijdrage 7,763 miljoen euro, 19 miljoen euro verstrekte gemeentegarantie (inclusief garantie voor nieuwbouw zwembad), 1 euro aandelenkapitaal	743.000 euro	n.n.b.	9,573 miljoen euro	n.n.b.	154.000 euro
BV	Onderhoud Enschede *Enschede*	13,4 miljoen euro inkoop, 6,726 miljoen euro verstrekte garantstelling, 1 euro aandelenkapitaal	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
NV	Twente Milieu *Enschede*	15 miljoen euro inkoop, 281.000 euro aandelenkapitaal	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	370.648 euro
BV	Twence *Hengelo*	8,7 miljoen euro inkoop (Inclusief communale samenwerking Münster), 1,25 miljoen euro dividend, 1 euro aandelenkapitaal	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
NV	Bank Nederlandse Gemeenten *Den Haag*	250.000 euro dividend, 455.000 euro aandelenkapitaal, ongeveer 30.000 euro inkoop bancaire dienstverlening	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
NV	Enexis, *Den Bosch*	27.000 euro aandelenkapita	n.n.b.	n.n.b.			

		al					
BV	Voormalig Essent *Den Bosch:*						
	Publiek Belang Elektriciteitsproductie	43 euro aandelenkapitaal	n.n.b.	n.n.b	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b
	CSV Amsterdam	43 euro aandelenkapitaal	n.n.b	n.n.b	n.n.b.	n.n.b	n.n.b.
CO	Dimpact *Enschede*	1,12 miljoen euro bijdrage, Enschede ontvangt vergoeding voor hosting E-suite tot eind juni 2023.	1,475 miljoen euro	1,339 miljoen euro	n.n.b.	n.n.b.	135.618 euro negatief
OV	Euregio *Gronau*	Bijdrage ruim 46.000 euro (0,29 euro per inwoner op peildatum 1 januari).	2,532 miljoen euro	2,442 miljoen euro	1,285 miljoen euro	1,343 miljoen euro	89.866 euro negatief
OV	Stichting Twente Board/ Bestuursovereenkomst Twentse samenwerking *Enschede*	Bijdrage 1,484 miljoen euro	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
OV	Stichting Gebiedsorganisatie Kennispark *Enschede*	Bijdrage 150.000 euro	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

4.7. Grondbeleid

In deze gemeentebegroting in hoofdstuk 3.2 Duurzaam wonen, leven, werken worden o.a. de door het grondbedrijf te bereiken doelen en de uit te voeren acties beschreven. Voor recente gedetailleerde informatie over het grondbeleid verwijzen we naar de paragraaf grondbeleid in de gemeenterekening 2022.
De nota grondbeleid zelf is in 2021 geactualiseerd. Een bestuurlijke afwegingskader gebiedsontwikkeling wordt aankomend jaar ontwikkeld als onderdeel van de uitwerking van de spelregels van de strategische investeringsagenda. Tevens wordt bezien op welke wijze het erfpachtinstrumentarium kan worden ingezet om bij te dragen aan de woningbouwopgave. Het grondbedrijf zal zich richting de toekomst gaan voorbereiden op de omgevingswet en de gevolgen daarvan voor het grondbeleid.

4.8. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

De komende periode zal in overleg met de Raad de verordening 213a GW worden herijkt.

4.9. Investeringen

Conform de vernieuwde financiële verordening nemen we dit jaar voor het eerst een paragraaf ‘investeringen’ op. De gemeente zet haar middelen niet alleen in voor de uitvoering van beleidsprogramma’s maar ook voor het doen van investeringen. Jaarlijks investeert de gemeente voor miljoenen euro’s in onder meer infrastructurele projecten, onderwijshuisvesting, welzijns- en sportaccommodaties, herinrichting van de openbare ruimte en gemeentelijke huisvesting. Met deze investeringen werkt de gemeente eraan dat Enschede een inclusieve, aantrekkelijke, groene en duurzame stad is. Kenmerkend voor investeringen is dat ze leiden tot bezit en hun nut over meerdere jaren bewijzen. Daarom verdelen we de uitgaven die we doen voor een investering over de jaren dat we er profijt van hebben. Deze jaarlijkse lasten van een investering noemen we kapitaallasten en zijn onderdeel van de lasten in de beleidsprogramma’s. De bezittingen die voortvloeien uit de investeringen maken we zichtbaar op de balans (onder de materiele vaste activa).

In de tabel hieronder is te zien dat Enschede tot en met 2026 verwacht ruim 263 miljoen euro aan investeringen te doen. Daarbij brengen we als gemeente zelf ruim 201 miljoen euro in en dragen derden voor 62 miljoen euro bij.

Totale investeringen (x 1.000 euro)	**Verwachte uitgaven en bijdragen van derden**			
	2023	2024	2025	2026
Investeringen	300	300	300	300
Investeringen gefinancierd door bijdragen derden	0	0	0	0
Totaal Vitaal en sociaal	**300**	**300**	**300**	**300**
Investeringen	29.443	29.257	35.348	32.694
Investeringen gefinancierd door bijdragen derden	16.496	14.782	13.103	14.971
Totaal Duurzaam wonen, leven en werken	**45.939**	**44.038**	**48.451**	**47.664**
Investeringen	106			
Investeringen gefinancierd door bijdragen derden	0			
Totaal Samenleving en bestuur	**106**	**0**	**0**	**0**
Investeringen	28.391	22.590	18.763	3.428
Investeringen gefinancierd door bijdragen derden	1.425	1.425	0	0
Totaal Financiën en organisatie	**29.816**	**24.015**	**18.763**	**3.428**
Investeringen (totaal alle programma's)	58.240	52.146	54.411	36.421
Bijdragen derden (totaal alle programma's)	17.921	16.207	13.103	14.971
Totale investeringsvolume	**76.161**	**68.353**	**67.514**	**51.392**

In onderstaande grafiek is het investeringsvolume van de gemeente van de afgelopen jaren en het verwachte volume opgenomen:

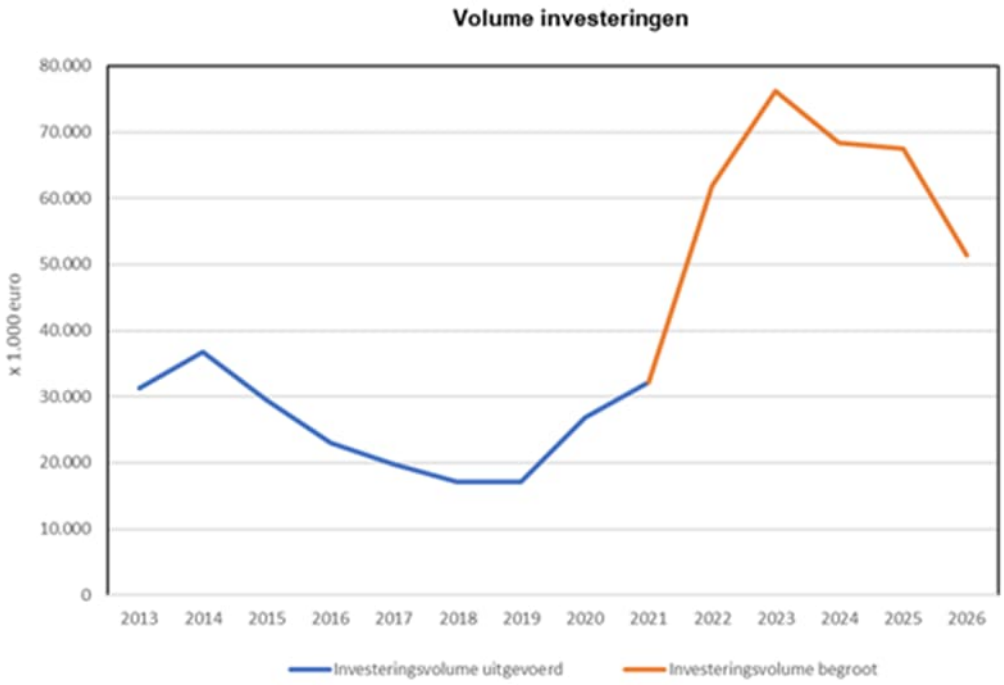

Te zien is dat het verwachte investeringsvolume in de komende jaren flink hoger ligt dan het volume van de aflopen jaren. In het volume zijn nog niet de aanvullende dotatie aan de investeringsagenda van eenmalig 15 miljoen euro in 2023 en 4 miljoen euro structureel vanaf 2024 opgenomen. HDe projecten die met deze middelen worden gefinancierd zijn namelijk nog niet opgenomen in de huidige investeringsplanning die onder deze tabellen ligt. Over deze investeringen moet de raad eerst nog een besluit nemen.

In het vervolg van deze paragraaf wordt inzicht gegeven in uit welke concrete investeringsprojecten de investeringsplanning is opgebouwd. Daarbij maken we een onderscheid tussen lopende en nieuwe investeringen. Dit zodat voor de Raad inzichtelijk wordt welke investeringskredieten reeds zijn geautoriseerd en welke nieuwe investeringskredieten zijn beoogd. Voordat een investering door een programma wordt uitgevoerd moet de raad instemming hebben verleend. Dat gebeurt door middel van het verstrekken van een krediet. Dat krediet kan slechts worden verleend als er dekking is voor de kapitaallasten en/of een investering (deels) wordt betaald via bijdragen van derden of via bijvoorbeeld de rioolheffing.

Lopende investeringen
Uit onderstaande tabel blijkt welke investeringen thans worden gedaan. De kredieten voor deze investeringen zijn eerder al verleend door de Raad. In sommige gevallen is echter een bijstelling van het krediet nodig. Dit kan gaan om zowel een verhoging als een verlaging van het benodigde krediet of een aanpassing in de termijnen waarvoor het krediet is verstrekt. Onder deze tabel wordt een toelichting gegeven op de investeringen waarvoor dit geldt.

In de tabel wordt gemaakt tussen investeringen met economisch en maatschappelijk nu. Investeringen in activa hebben een economisch nut wanneer deze verhandelbaar zijn (er is een markt voor) en/of als ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Het gaat bijvoorbeeld om scholen of welzijnsaccommodaties maar ook om gemeentelijke riolering omdat daarvoor een heffing in rekening kan worden gebracht. Investeringen in activa met een maatschappelijk nut genereren geen inkomsten en vervullen wel duidelijk een publieke taak. Het betreft investeringen in bijvoorbeeld wegen, fietspaden, water en groenvoorzieningen.

Lopende kredieten (Bedragen in 1.000euro)	Totaal krediet	Verwachte uitgaven per eind 2022	Verwachte uitgaven				
			2023	2024	2025	2026	2027 e.v.
Economisch nut							
Investeringsfondsen DCW	300	111	0	0	0	0	0
Totaal Vitaal en sociaal	**300**	**111**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Economisch nut							
Fietsprojecten	3.049	2.778	272	0	0	0	0
Mobiliteitsplan/visie	55.798	18.103	12.879	11.944	7.122	5.751	0
Herinrichting Gronausestraat	796	562	234	0	0	0	0
Overige projecten verkeer	2.417	1.432	274	237	237	237	0
Kennispark	7.828	395	800	425	6.208	0	0
Kop Boulevard	15.737	6.853	218	218	5.565	2.883	0
Centrumkwadraat	6.989	330	2.830	390	740	2.300	400
Projecten locatieontwikkeling	1.650	100	500	500	500	50	0
Parkeerbeheer	2.839	1.000	1.007	626	206	0	0
Water- en klimaatadaptie	77.649	16.296	16.531	15.686	11.277	17.859	0
Stadsdeelbeheer	1.000	700	0	0	0	0	0
Maatschappelijk nut							
Openbare verlichting	5.200	1.500	1.400	1.400	1.400	0	0
Beheer wegen	8.000	5.900	2.100	0	0	0	0
Totaal Duurzaam wonen, leven en werken	**188.952**	**55.948**	**39.045**	**31.425**	**33.255**	**29.080**	**400**
-							
Totaal Samenleving en bestuur	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Economisch nut							
ICT-meerjarenplan	4.728	4.036	692	0	0	0	0
Huisvesting en services werkplekinrichting	1.080	820	260	0	0	0	0
Huisvesting en services raamkrediet	100	100	0	0	0	0	0
Strategische huisvesting	1.103	343	760	0	0	0	0
Huiskamer van de Stad	13.164	0	6.582	6.582	0	0	0
Diekman Oost uitvoeringskrediet	250	125	125	0	0	0	0
Vastgoedbedrijf raamkrediet	1.100	1.100	0	0	0	0	0
Vastgoedbedrijf wettelijk en duurzaam	900	900	0	0	0	0	0
Vastgoedbedrijf duurzaamheid	5.000	0	1.667	1.667	1.667	0	0
Onderwijshuisvesting	21.452	7.762	3.164	0	0	0	0
Totaal Financiën en organisatie	**48.877**	**15.186**	**13.250**	**8.249**	**1.667**	**0**	**0**
Totaal investeringen - economisch nut	**224.930**	**63.845**	**48.795**	**38.274**	**33.521**	**29.080**	**400**
Totaal investeringen - maatschappelijk nut	**13.200**	**7.400**	**3.500**	**1.400**	**1.400**	**0**	**0**

Toelichting op individuele investeringen:

- Mobiliteit: De vermelde investeringen voor mobiliteit is het totaal van de nog uit te voeren uitgaven voor de jaren 2017-2023. Voor de kredieten uit de jaren 2017-2019 is al tussentijds ingestemd met verlenging van de looptijd van het krediet. Deze vervallen immers standaard na 4 jaren. Het krediet voor F35 Twekkelerzoom-station waarmee in de 1e Tussenrapportage 2022 is ingestemd, is toegevoegd.
- Kop Boulevard: In de kredietaanvraag is geen rekening gehouden met bijdragen van derden voor het project Kop Boulevard. Gedurende het project zijn er voor diverse infrastructurele werkzaamheden subsidies ontvangen van de provincie ter grootte van 2,154 miljoen euro. Voor het afronden van de stadscampus wordt nog een subsidie verwacht.
- Centrumkwadraat: In de zomernota 2021 heeft de raad voor de openbare ruimte Centrumkwadraat het krediet beschikbaar gesteld waarbij 1,2 miljoen wordt afgedekt uit een rijkssubsidie voor de woningbouwpuls en voor 1 miljoen uit de provinciale subsidie voor de stadsarrangementen
- Water- en klimaatadaptie: De kosten voor deze investeringen worden afgedekt door de te innen rioolheffing.
- Openbare verlichting: Dit zijn de investeringen vanuit het vastgestelde beleidsplan openbare verlichting 2022-2025.
- Beheer wegen: Deze investeringen komen uit het Wegenbeheersplan 2020-2023.
- ICT-meerjarenplan: De uitgaven zijn voor vervangingsinvesteringen voor het rekencentrum, werkplekmiddelen voor medewerkers, scanners, plotters, telefooncentrale. Daarnaast worden de de upgrades van software en implementatie van de nieuwe Dimpactomgeving hieruit bekostigd.
- Huisvesting & services: Deze uitgaven zijn voor vervangingsinvesteringen voor werkplekken ambtelijk personeel, werkplekken vergaderzalen, communicatieapparatuur in vergaderzalen, thuiswerkplekken, vervoersmiddelen, keukeninventaris, etc. Het raamkrediet is bestemd voor vervangingsinvesteringen die niet tevoren waren gepland maar toch noodzakelijk zijn.
- Huiskamer van de Stad: Bij de verbouwing van het Muziekkwartier worden bijdragen van de deelnemers ter grootte van 2,850 miljoen euro in mindering gebracht.

Ten opzichte van het oorspronkelijke verleende krediet wordt om autorisatie gevraagd op het volgende:

- Kop Boulevard: in 2018 is ingestemd met dit krediet. De uitgaven lopen echter door tot en met 2026. De looptijd van het krediet wordt daarom verlengd tot en met 2026. De dekking van de kapitaalslasten is al opgenomen in de gemeentebegroting.
- Projecten locatieontwikkeling: dit krediet loopt in 2024 af terwijl de laatste uitgaven in 2026 zullen worden gedaan. De looptijd van het krediet wordt verlengd tot eind 2026.

Nieuwe investeringen
Uit onderstaande tabel blijkt welke nieuwe investeringen de gemeente wil gaan doen. Het totale volume aan nieuwe investeringen voor 2023 bedraagt 23,8 miljoen euro. Er is ook een doorkijk gegeven van de verwachte uitgaven van deze investeringen voor 2024 en verder. Aangegeven is voor welke investeringen autorisatie in deze begroting wordt gevraagd. Bij goedkeuring van de begroting kan het college voor deze investeringen uitgaven doen.

Nieuwe kredieten (Bedragen in 1.000 euro)	Totaal krediet	Autorisatie krediet voor 2023	Verwachte uitgaven				
			2023	2024	2025	2026	2027 e.v.
Economisch nut							
Investeringsfondsen DCW	300 jaarlijks	ja	300	300	300	300	300
Totaal Vitaal en sociaal			**300**	**300**	**300**	**300**	**300**
Economisch nut							
Mobiliteitsplan	81.275	nee	5.354	9.543	12.197	14.285	39.897
Parkeerbeheer	410	ja	340	70	0	0	0
Afval	200	ja	200	0	0	0	0
Stadsdeelbeheer	1.000 jaarlijks	ja	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Maatschappelijk nut							
Openbare verlichting	n.n.b.	nee	0	0	0	1.300	1.300
Beheer wegen	n.n.b	nee	0	2.000	2.000	2.000	2.000
Totaal Duurzaam wonen, leven en werken	**81.885**		**6.894**	**12.613**	**15.197**	**18.585**	**44.197**
Economisch nut							
Voorkomen identiteits- en documentfraude	106	ja	106	0	0	0	0
Totaal Samenleving en bestuur	**106**		**106**	**0**	**0**	**0**	**0**
Economisch nut							
ICT-meerjarenplan	9.925	ja	2.760	1.875	3.205	2.085	0
Huisvesting en services werkplekinrichting	2.753	ja	780	865	865	243	0
Huisvesting en services raamkrediet	100 jaarlijks	ja	100	100	100	100	100
Vastgoedbedrijf raamkrediet	550 jaarlijks	ja	550	550	550	550	550
Vastgoedbedrijf wettelijk en duurzaam	450 jaarlijks	ja	450	450	450	450	450
Vastgoedbedrijf duurzaamheid	3.000	ja	1.000	1.000	1.000	0	0
Onderwijshuisvesting	32.778	ja	10.926	10.926	10.926	0	0
Totaal Financiën en organisatie	**48.456**		**16.566**	**15.766**	**17.096**	**3.428**	**1.100**
Totaal investeringen - economisch nut	**130.447**		**23.866**	**26.679**	**30.593**	**19.013**	**42.297**
Totaal investeringen - maatschappelijk nut	**n.n.b.**		**0**	**2.000**	**2.000**	**3.300**	**3.300**

Toelichting op specifieke investeringen:

- Mobiliteit: Voor mobiliteit wordt jaarlijks separaat een voorstel aan de raad voorgelegd met een toelichting op de projecten voor het eerstkomende jaar.
- Openbare verlichting en beheer wegen: Voor de vermelde investeringen worden nieuwe meerjarenbeleidsplannen te zijner tijd aan de raad voorgelegd.
- Onderwijshuisvesting: De vermelde investering sluit aan bij het Integraal Huisvestingsplan (IHP). De Raad ontvangt eind 2022 het ‘programma en overzicht

2023 Onderwijshuisvesting'. Hierin staan de beoogde uitgaven in het kader van het IHP 2023 opgenomen.

- Duurzaamheidsinvesteringen 2023 vastgoedbedrijf: Er wordt 3 miljoen euro krediet gevraagd in deze begroting. Op 7 juni 2022 is door de raad ingestemd met het beleidskader vastgoed. In dit raadsbesluit is opgenomen dat het verduurzamingsprogramma van circa 3 miljoen euro per jaar wordt gedekt vanuit de budgetten bij het vastgoedbedrijf en dat in de begroting wordt aangegeven welke concrete investeringen zullen worden gedaan. Voor 2023 gaan de volgende objecten verduurzaamd worden (deze objecten zijn geselecteerd op basis van het zogenaamde stoplichtmodel, waarbij we rekening houden met de energieopwekking & -besparing, de contractperiode, huurderswensen en het meerjaren onderhoudsplan. Los van bovenstaande objecten combineren we reguliere onderhouds- of vervangingswerkzaamheden zoveel mogelijk met duurzame maatregelen):
    - Twee kleedgebouwen (LSV en DOS WK);
    - Ambtelijke huisvesting aan de Vlierstraat 103;
    - Gymzaal JC de Rijpstraat;
    - Wijkcentrum De Magneet;
    - Gebouwen op de afvalbrengpunten inclusief KGA depot;
    - Ontvangstruimten op begraafplaatsen;
    - Opvanglocatie Ripperdastraat;

- Voor de overige investeringen waarbij gemeld is dat het gaat om een jaarlijks krediet, is sprake van reguliere vervangingsinvesteringen waarvoor dekking beschikbaar voor de kapitaallasten in de begroting

5. Financiële begroting

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bestaat de financiële begroting uit een overzicht van baten en lasten (per programma en per taakveld) en een uiteenzetting van de financiële positie van de gemeente, aangevuld met een toelichting. We starten met de grondslagen waarop de financiële begroting is gebaseerd.

5.1. Grondslagen

Voor de begroting 2023 hebben we de volgende grondslagen en uitgangspunten gehanteerd:

Omschrijving	Grondslag
Lonen en sociale lasten	3,6%*
Prijzen	2,3%
Algemene uitkering	Meicirculaire
Onroerendzaakbelasting	WOZ-waarde en tariefindex 1,3 %
Overige lokale heffingen: - Afvalstoffenheffing - Overige heffingen	 - Kostendekkend - Zie paragraaf 4.1 Lokale heffingen
Tarieven	Kostendekkend
Omslagrente	1,5%
Aantal inwoners	160.640
Aantal woningen (exclusief recreatie)	76.250

*Binnen de loonbudgetten wordt rekening gehouden met een loonindex vanuit de meerjarige economische verkenning. Deze index bedraag 3,6%. Dit percentage is gebaseerd op het centraal economisch plan van het Centraal Planbureau. In 2021 is een nieuwe CAO vastgesteld die in 2023 een effect kent op de werkgeverslast van 0,5%. Die stijging is in de budgetten nog niet eerder doorgevoerd. Dat wordt nu in 2023 gecorrigeerd.

.

5.2. Overzicht baten en lasten

Hieronder zijn totaaloverzichten van alle lasten, baten en reservemutaties opgenomen. Deze overzichten kennen een nieuwe indeling conform de vernieuwde wetgeving BBV. We presenteren de vier programma's naast de algemene dekkingsmiddelen, overhead, heffing vennootschapsbelasting (Vpb) en het bedrag voor onvoorzien. Hierdoor wijken de programmatotalen in hoofdstuk 3 (incl. overhead, etc.) af van de hieronder gepresenteerde totalen (exclusief overhead, etc.).

Bedragen in 1.000 euro's	Realisatie 2021			Begroting 2022			Begroting 2023		
Programma	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Samenleving en bestuur	38.601	7.822	30.779	37.943	4.880	33.064	40.253	5.648	34.605
Duurzaam wonen, leven en werken	152.705	92.318	60.388	182.216	104.531	77.685	170.896	94.872	76.024
Vitaal en sociaal	404.587	138.482	266.105	433.187	122.924	310.263	428.192	125.309	302.884
Financien en organisatie	35.139	23.064	12.075	54.495	30.812	23.684	35.889	16.484	19.405
Subtotaal	**631.032**	**261.686**	**369.346**	**707.842**	**263.146**	**444.696**	**675.230**	**242.312**	**432.918**
Algemene dekkingsmiddelen	11.845	476.978	-465.134	12.187	509.839	-497.652	11.437	505.121	-493.684
Overhead	65.308	10.918	54.391	73.277	12.058	61.219	78.702	12.276	66.425
Heffing VPB	158	0	158	425	0	425	462	0	462
Onvoorzien	0	37	-37	-1.500	0	-1.500	-1.500	0	-1.500
Subtotaal	**77.311**	**487.933**	**-410.623**	**84.389**	**521.896**	**-437.508**	**89.101**	**517.398**	**-428.297**
Saldo baten en lasten	**708.342**	**749.619**	**-41.276**	**792.230**	**785.042**	**7.188**	**764.331**	**759.710**	**4.621**
Samenleving en bestuur	417	840	-422	0	305	-305	0	500	-500
Duurzaam wonen, leven en werken	32.667	18.169	14.498	11.853	14.968	-3.115	18.933	17.730	1.203
Vitaal en sociaal	23.014	16.696	6.318	8.848	13.376	-4.528	2.641	2.128	512
Financien en organisatie	38.859	17.976	20.883	35.073	34.313	760	16.046	21.882	-5.837
Saldo van mutaties reserves	**94.957**	**53.680**	**41.276**	**55.775**	**62.962**	**-7.187**	**37.620**	**42.241**	**-4.621**
Resultaat	**803.299**	**803.299**	**0**	**848.005**	**848.005**	**0**	**801.951**	**801.951**	**0**

Meerjaren begroting

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2024			Raming 2025			Raming 2026		
Programma	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Samenleving en bestuur	40.310	6.353	33.956	40.252	6.353	33.899	40.032	6.353	33.679
Duurzaam wonen, leven en werken	155.701	80.185	75.516	154.171	80.251	73.920	149.055	75.636	73.419
Vitaal en sociaal	419.998	120.536	299.462	412.138	119.965	292.173	405.582	119.460	286.122
Financien en organisatie	48.781	18.832	29.949	63.939	18.588	45.351	78.838	18.738	60.100
Subtotaal	**664.789**	**225.906**	**438.883**	**670.500**	**225.157**	**445.343**	**673.508**	**220.187**	**453.320**
Algemene dekkingsmiddelen	11.645	524.032	-512.387	11.900	537.550	-525.649	11.900	517.155	-505.255
Overhead	74.137	11.901	62.236	73.063	11.927	61.136	72.689	11.279	61.410
Heffing VPB	462	0	462	462	0	462	462	0	462
Onvoorzien	-1.500	0	-1.500	-1.500	0	-1.500	-1.500	0	-1.500
Subtotaal	**84.744**	**535.933**	**-451.189**	**83.926**	**549.476**	**-465.551**	**83.551**	**528.434**	**-444.883**
Saldo baten en lasten	**749.533**	**761.838**	**-12.305**	**754.426**	**774.634**	**-20.207**	**757.059**	**748.621**	**8.437**
Samenleving en bestuur	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Duurzaam wonen, leven en werken	8.446	3.277	5.169	6.804	2.572	4.231	5.879	1.864	4.015
Vitaal en sociaal	1.836	528	1.307	821	500	321	1	196	-195
Financien en organisatie	19.817	13.989	5.828	29.088	13.433	15.655	15.429	27.686	-12.257
Saldo van mutaties reserves	**30.099**	**17.794**	**12.305**	**36.713**	**16.505**	**20.207**	**21.309**	**29.746**	**-8.437**
Resultaat	**779.632**	**779.632**	**0**	**791.139**	**791.139**	**0**	**778.367**	**778.367**	**0**

Voor uitgebreide financiële informatie zie de bijlage in hoofdstuk 6.4, Wat mag het kosten?

Algemene dekkingsmiddelen
Onderstaand geven we een beeld van de algemene dekkingsmiddelen (gesaldeerd: lasten en baten).

Bedragen x 1.000 Euro's	Begroting 2023
OZB	52.910
Hondenbelasting	910
Precariorechten	320
Reclamebelasting	152
Belastingopbrengsten	**54.292**
Algemene uitkeringen	437.874
Dividend	1.362
Saldo financieringfunctie	156
Overige dekkingsmiddelen	**439.393**
Saldo	**493.684**

Overhead
Om de Raad op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en ook meer zeggenschap over die kosten te geven, is wettelijk voorgeschreven om vanaf 2017 de kosten van de overhead apart te presenteren. In de programma's zijn alleen de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces.
Overhead bevat alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.
In onderstaande tabellen geven we een beeld van de overhead (saldo: lasten en baten).

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2023
Duurzaam wonen, leven en werken	1.956
Financiën en organisatie	61.623
Samenleving en bestuur	2.846
Totaal	**66.425**

Binnen de begroting is sprake van gesloten systemen (rioleringen, afval, etc.). In deze gevallen blijft een deel van de overhead conform ons verdelingsprincipe toegerekend aan deze programma's. Daardoor is naast het programma Financiën en organisatie ook binnen Duurzaam werken leven en wonen overhead aanwezig voor 1.956.000 euro en binnen het programma Samenleving en bestuur voor de bestuursondersteuning. Zie ook taakveld 0.4 Overhead in het taakvelden overzicht hierna.
De totale lasten voor het taakveld overhead vormen de basis voor de toerekening van de overhead aan leges en heffingen. Dit is opgenomen in paragraaf 4.1 lokale heffingen.

Vpb
Als gevolg van de invoering van de Wet modernisering Vpb-plicht voor overheidsondernemingen (2016) is de gemeente belastingplichtig indien en voorzover zij met de activiteiten fiscaal een onderneming drijft. Bij Enschede geldt een vennootschapsbelastingplicht voor de volgende activiteiten:
- ICT-activiteiten;
- Stroomlevering bij georganiseerde evenementen in het Volkspark;

- Verkoop van reststromen afval;
- Reclame.

ICT-activiteiten
De gemeente Enschede verzorgt ICT-diensten aan medewerkers van de gemeente en aan derde partijen waaronder andere gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. De gemeente is ter zake de aan derde partijen verleende diensten belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting.

Evenementen Volkspark
Met de Belastingdienst heeft afstemming plaatsgevonden over de Vpb-positie van het Volkspark. Op het resultaat behaald met de activiteit Volkspark is de objectvrijstelling van toepassing, dit met uitzondering van de electriciteitslevering. Enschede is op basis van de gemaakte afspraken vennootschapsbelastingplichtig over het met de stroomlevering behaalde resultaat.

Verkoop reststromen afval
De verkoopopbrengsten van reststromen afval zijn onderworpen aan vennootschapsbelasting. De gemeente sluit hierbij aan op het landelijk beleid waarbij een winstopslag van 1% als fiscaal resultaat in de Vpb-aangifte wordt meegenomen.

Reclame
Ter zake de reclameopbrengsten is landelijk een fiscale discussie gaande over de vraag of hierbij sprake is van een activiteit die meer omvat dan normaal vermogensbeheer. Deze vraag ligt inmiddels voor bij de rechtbank. Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord dan is Enschede vennootschapsbelasting verschuldigd over de gemeentelijke reclame-opbrengsten. Gelet op het financieel belang dat met deze discussie gemoeid is en de doorlopende belastingrente heeft Enschede gekozen om de opbrengsten vooralsnog wel op te nemen in de aangifte. Tegen de opgelegde aanslagen vennootschapsbelasting loopt heden een beroepsprocedure.

De overige activiteiten binnen de gemeente zijn niet onderworpen aan de Vpb-plicht en/of kunnen steunen op een vrijstelling.

Onvoorzien
De begrote post voor onvoorzien, is als volgt opgebouwd:

	Bedrag (x 1.000 euro)
Onvoorzien	2.000
Stelpost onderuitputting Vitaal en sociaal	-3.500
Totaal	**-1.500**

De bij de gemeentebegroting 2020-2023 is besloten de post onvoorzien voor 2 miljoen euro in de begroting op te nemen. De post is bedoeld voor het opvangen van fluctuaties in het gemeentefonds. Wanneer deze post in het begrotingsjaar niet wordt ingezet, worden de middelen terug gestort in de Algemene reserve.

Gezien de (in absolute zin) positieve jaarrekening resultaten van de afgelopen jaren in het sociaal domein en de wens offensiever te begroten, is de verwachting dat aanvullend 3,5 miljoen euro ingezet kan worden voor de algemene afweging. Deze 3,5 miljoen euro is op

een stelpost onderuitputting meegenomen in het begrotingsprogramma Vitaal en sociaal. Concreet betekent dit dat we de komende jaren anticiperen op onderuitputting op de budgetten in het begrotingsprogramma Vitaal en sociaal. We kunnen deze onderuitputting op voorhand niet toewijzen aan concrete producten in de gemeentebegroting. Daarvoor zijn de uitkomsten in de jaarrekeningen op de diverse producten te grillig.

Incidentele baten en lasten

Voor de periode 2023 t/m 2026 zijn de volgende incidentele baten en lasten begroot:

Programma Bedragen in 1.000 euro's	2023		2024		2025		2026	
	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
Vitaal en sociaal	4.671	5.549	200	558	0	50	0	0
Duurzaam wonen, leven, werken	0	7.560	0	1.510	0	0	0	0
Samenleving en bestuur	0	750	0	0	0	0	0	0
Financiën en organisatie	0	1.170	0	400	0	0	0	0
Totaal	**4.671**	**15.029**	**200**	**2.468**	**0**	**50**	**0**	**0**

Structurele reserveringen

Voor de periode 2023 t/m 2026 zijn de volgende structurele reservemutaties begroot:

Programma	2023		2024		2025		2026	
	Onttrekkingen	Stortingen	Onttrekkingen	Stortingen	Onttrekkingen	Stortingen	Onttrekkingen	Stortingen
Vitaal en sociaal	83	0	83	0	54	0	0	0
Duurzaam wonen, leven en werken	0	1	0	1	0	1	0	1
Samenleving en bestuur	0	0	0	0	0	0	0	0
Financiën en organisatie	2.391	904	2.503	906	2.522	906	2.603	906
Totaal	**2.474**	**905**	**2.586**	**907**	**2.576**	**907**	**2.603**	**907**
Mutatie structureel	1.569		1.679		1.669		1.696	

Voor een nadere specificatie en toelichting op dit overzicht en het overzicht met beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves, verwijzen we naar de bijlage in hoofdstuk 6.1.

Taakvelden

Het volgende overzicht geeft inzicht in de geraamde baten en lasten per taakveld en het verdelingsprincipe van de taakvelden naar de programma's voor het begrotingsjaar 2023.

Bedragen in 1.000 euro's	S&B Lasten	S&B Baten	DWLW Lasten	DWLW Baten	V&S Lasten	V&S Baten	F&O Lasten	F&O Baten	Begroting 2023
0.1 Bestuur	8.254	0	0	0	0	0	0	0	8.254
0.2 Burgerzaken	5.937	2.777	0	0	0	0	757	18	3.899
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	11.568	7.999	3.569

0.4 Overhead	2.846	0	1.956	0	0	0	73.900	12.276	66.425
0.5 Treasury	0	0	0	0	0	0	11.437	12.956	-1.519
0.61 OZB woningen	0	0	0	0	0	0	1.928	23.370	-21.442
0.62 OZB- niet woningen	0	0	0	0	0	0	0	29.539	-29.539
0.63 Parkeerbelasting	0	0	6	4.149	0	0	0	0	-4.143
0.64 Belastingen Overig	0	0	0	0	0	0	145	1.382	-1.237
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	-232	437.874	-438.106
0.8 Overige baten en lasten	0	0	0	0	-3.500	0	2.000	0	-1.500
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	0	0	237	0	0	0	225	0	462
0.10 - Mutaties reserves	0	500	18.933	17.730	2.641	2.128	16.046	21.882	-4.621
0.11 - Resultaat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal - 0. Bestuur en ondersteuning	**17.038**	**3.277**	**21.132**	**21.879**	**-859**	**2.128**	**117.774**	**547.296**	**-419.497**
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	14.478	0	0	0	0	0	0	0	14.478
1.2 Openbare orde en Veiligheid	5.046	2.821	1.655	0	310	0	0	0	4.190
Totaal - 1. Veiligheid	**19.523**	**2.821**	**1.655**	**0**	**310**	**0**	**0**	**0**	**18.667**
2.1 Verkeer en vervoer	0	0	25.189	5.324	0	0	0	0	19.865
2.2 Parkeren	0	0	11.698	9.506	0	0	0	0	2.192
2.3 Recreatieve Havens	328	0	0	0	0	0	0	0	328
2.4 Economische Havens en waterwegen	0	0	330	47	0	0	0	0	283
Totaal - 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	**328**	**0**	**37.217**	**14.877**	**0**	**0**	**0**	**0**	**22.668**
3.1 Economische ontwikkeling	0	0	3.606	21	0	0	174	0	3.759
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	150	0	0	0	0	-150
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	0	0	1.883	249	0	0	0	0	1.634
3.4 Economische promotie	0	0	2.329	0	0	0	11	600	1.740
Totaal - 3. Economische zaken	**0**	**0**	**7.818**	**420**	**0**	**0**	**185**	**600**	**6.983**
4.2 Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	12.072	871	11.201
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	17.520	12.331	348	0	5.536
Totaal - 4. Onderwijs	**0**	**0**	**0**	**0**	**17.520**	**12.331**	**12.420**	**871**	**16.737**
5.1 Sportbeleid en activering	0	0	0	0	1.774	27	0	0	1.747
5.2 Sportaccommodaties	0	0	39	0	8.940	0	561	442	9.098
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	0	0	15.165	437	0	0	4.523	3.906	15.344

5.4 Musea	0	0	1.786	0	0	0	491	0	2.278
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.6 Media	0	0	3.044	0	0	0	0	0	3.044
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	90	0	14.091	751	1.244	0	0	0	14.673
Totaal - 5. Sport, cultuur en recreatie	**90**	**0**	**34.125**	**1.188**	**11.958**	**27**	**5.575**	**4.348**	**46.184**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	4.140	50	0	0	17.393	1.830	0	0	19.653
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	174	0	0	0	13.083	0	0	0	13.257
6.3 Inkomensregelingen	449	0	0	-5.192	116.400	92.629	0	0	29.411
6.4 WSW en beschut werk	0	0	0	0	35.534	8.304	0	0	27.230
6.5 Arbeidsparticipatie	394	0	0	0	16.002	285	0	0	16.111
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	434	0	0	0	8.495	2.064	0	0	6.865
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	18.170	0	0	0	18.170
6.71b Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	23.820	0	0	0	23.820
6.71c Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	6.455	0	0	0	6.455
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	2.664	0	0	0	2.664
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.72a Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	0	4.535	0	0	0	4.535
6.72b Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	8.055	0	0	0	8.055
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	0	0	0	0	3.821	0	0	0	1.859
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	0	0	19.039	2.019	0	0	18.982
6.73a Pleegzorg	0	0	0	0	4.600	0	0	0	4.600
6.73b Gezinsgericht	0	0	0	0	2.750	0	0	0	2.750
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	13.561	3.821	0	0	6.408
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	0	9.563	0	0	0	9.563
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	2.580	0	0	0	5.912
6.74c Gesloten plaatsing	0	0	0	0	1.447	0	0	0	1.447

6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	0	0	0	0	33.338	0	0	0	33.338
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0	22.587	1.925	0	0	20.662
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.82a Jeugdbescherming	0	0	0	0	5.226	0	0	0	5.226
6.82b Jeugdreclassering	0	0	0	0	800	0	0	0	800
Totaal - 6. Sociaal domein	**5.592**	**50**	**0**	**-5.192**	**389.916**	**112.876**	**0**	**0**	**287.773**
7.1 Volksgezondheid	0	0	0	0	8.400	0	0	0	8.400
7.2 Riolering	0	0	17.843	21.639	0	0	0	0	-3.795
7.3 Afval	0	0	26.502	28.193	0	0	0	0	-1.691
7.4 Milieubeheer	0	0	1.400	0	0	0	0	0	1.400
7.5 Begraafplaatsen	0	0	651	573	89	73	0	0	93
Totaal - 7. Volksgezondheid en milieu	**0**	**0**	**46.396**	**50.405**	**8.489**	**73**	**0**	**0**	**4.407**
8.1 Ruimtelijke ordening	264	0	4.777	350	0	0	3.146	2.648	5.188
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	0	0	24.363	23.971	0	0	0	0	391
8.3 Wonen en bouwen	264	0	14.540	4.703	0	0	397	0	10.498
Totaal - 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vern	**528**	**0**	**43.679**	**29.024**	**0**	**0**	**3.543**	**2.648**	**16.078**
Totaal	43.099	6.148	192.022	112.602	427.333	127.437	139.497	555.764	0

In het totaaloverzicht baten en lasten aan het begin van deze paragraaf zijn de algemene dekkingsmiddelen, overhead, heffing Vpb en onvoorzien afzonderlijk gepresenteerd. De algemene dekkingsmiddelen betreffen de lasten en baten uit de taakvelden 0.5 treasury (saldo financieringsfunctie), en de baten voor de taakvelden 0.61 OZB woningen, 0.62 OZB niet-woningen, 0.64 Belastingen overig en 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds. Overhead betreft het taakveld 0.4 Ondersteuning organisatie. Heffing Vpb betreft taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting. Het bedrag voor 'onvoorzien' betreft het taakveld 0.8 Overige baten en lasten.

5.3. Uiteenzetting financiële positie

Deze paragraaf bevat een prognose van de balans en het EMU-saldo. Daarnaast zal aandacht worden besteed aan de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, de investeringen, de financiering, het verloop van de reserves en het verloop van de voorzieningen (art. 20 BBV).

Geprognosticeerde balans
De prognose van de balans betreft het begrotingsjaar, het voorliggende jaar en de 3 jaren volgend op het begrotingsjaar.

Activa bedragen in 1.000 euro's	Eind 2022	Eind 2023	Eind 2024	Eind 2025	Eind 2026	Passiva	Eind 2022	Eind 2023	Eind 2024	Eind 2025	Eind 2026
						Eigen vermogen	192.349	187.729	200.834	221.042	212.605
(Im)materiele vaste activa	448.804	481.661	509.444	539.054	550.352	Voorzieningen	33.139	28.948	29.242	30.417	29.799
Financiele vaste activa	32.849	27.556	26.986	26.456	27.952	Vaste schulden	251.371	252.296	249.037	269.236	286.285
Totaal Vaste activa	**481.653**	**509.217**	**536.430**	**565.510**	**578.304**	**Totaal Vaste passiva**	**476.860**	**468.973**	**479.113**	**520.696**	**528.689**
Voorraden	16.951	16.667	17.159	17.119	15.657						
Vorderingen (uitzettingen)	69.244	81.056	83.271	77.857	80.728	Vlottende Schulden	96.326	139.718	157.947	142.220	147.460
Liquide middelen						Overlopende passiva	40.349	43.909	46.256	43.505	44.557
Overlopende activa	45.687	45.661	46.457	45.935	46.017						
Totaal Vlottende activa	**131.882**	**143.383**	**146.886**	**140.911**	**142.402**	**Totaal Vlottende passiva**	**136.675**	**183.627**	**204.203**	**185.725**	**192.017**
Totaal Activa	**613.535**	**652.600**	**683.316**	**706.421**	**720.706**	**Totaal Passiva**	**613.535**	**652.600**	**683.317**	**706.421**	**720.706**

Toelichting

(Im)materiële vaste activa

Deze balanspost is geprognosticeerd door de jaarrekening 2021 als uitgangspunt te nemen. Hier zijn de toekomstig geplande investeringen, die ook staan opgenomen in de investeringsparagraaf in Hoofdstuk 4.9, aan toegevoegd.
En de begrote afschrijvingen over de reeds geactiveerde activa en de afschrijvingen over de investeringen in de jaren 2022 tot en met 2025 zijn hierop in mindering gebracht.

Financiële vaste activa

De prognose voor de financiële vaste activa is opgesteld op basis van de gegevens uit de leningenadministratie.

Voorraden

De balanspost voorraden bestaat uit twee categorieën, te weten bouwgrond in exploitatie en grond- en hulpstoffen. De prognose voor de balanspost voorraden is opgesteld op basis van het MPG 2022.

Vorderingen

De prognose voor de vorderingen is gebaseerd op het gemiddelde van de drie voorliggende jaren.

Liquide middelen

De liquide middelen bevat normaal gesproken het positieve netto effect van alle overige geprognosticeerde activa- en passivaposten (voor deze balans is deze sluitpost opgenomen onder de vlottende schulden).

Overlopende activa

De prognose voor de vorderingen is gebaseerd op het gemiddelde van de drie voorliggende jaren.

Eigen vermogen

De balanspost reserves is meerjarig begroot op basis van de gegevens uit de begrotingsadministratie (conform besluitvorming van de raad). Een specificatie van deze post is terug te vinden in hoofdstuk 6.2 van deze gemeentebegroting.

Voorzieningen

De balanspost voorzieningen is begroot op basis van de gegevens uit de begrotingsadministratie (conform verwachte dotatie/besteding). Een specificatie van de voorzieningen is terug te vinden in hoofdstuk 6.3 van deze gemeentebegroting.

Vaste schulden
De prognose voor de financiële vaste passiva is opgesteld op basis van de gegevens uit de leningenadministratie.

Vlottende schulden
De prognose voor de vlottende schulden is gebaseerd op het gemiddelde van de drie voorliggende jaren. Daarnaast bevatten de Vlottende schulden het negatieve netto-effect van alle overige geprognosticeerde activa- en passivaposten (sluitpost voor de jaren 2022 tot en met 2026).

Overlopende passiva
De prognose voor de overlopende passiva is gebaseerd op het gemiddelde van de drie voorliggende jaren.

Berekening EMU-saldo
In het Verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een bij de euro aangesloten land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Het EMU-saldo wordt bepaald door een gezamenlijk saldo van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen. Gemeenten dienen in de begroting een raming van het eigen EMU-saldo op te nemen. De Nederlandse gemeenten mogen gezamenlijk maximaal 0,38% van het tekort veroorzaken. Dit is vastgelegd in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën.

In de onderstaande tabel is het EMU-saldo van Enschede berekend. In de septembercirculaire 2022 zijn de individuele referentiewaarden per gemeente opgenomen. Het EMU-saldo voor 2023 blijft ruimschoots onder de referentiewaarde voor Enschede dat 31,647 miljoen euro bedraagt.

EMU-berekening	2022	2023	2024	2025	2026
Exploitatiesaldo voor toevoegingen c.q. onttrekkingen aan reserves	-7.188	-4.621	12.305	20.207	-8.437
-/- Mutaties (Im)materiële vaste activa	12.800	32.857	27.783	29.610	11.298
+/+ Mutaties voorzieningen	-6.130	-4.191	294	1.175	-618
-/- Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.036	-284	492	-40	-1.462
-/-Verwacht boekwinst/verlies bij verkoop financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	**-27.154**	**-41.385**	**-15.676**	**-8.188**	**-18.891**

Verloopoverzicht reserves
We hebben in hoofdstuk 6.2 een specificatie opgenomen van de individuele reserves. Daarnaast lichten we het doel van de reserves met een mouse-over toe. In dit verloopoverzicht staat een kolom waarin het onderscheid naar soort reserve is opgenomen (Alg: algemene reserve, BR: bestemmingsreserve met een nadere onderverdeling van reserves kapitaallasten, reserves egalisatie tarieven en overige bestemmingsreserves (BR Kap, BR Egal en BR Ov). Hieronder treft u hiervan een totaaloverzicht aan.

Subcode Reserve	Stand 31-12-2022	Dotaties 2023	Onttrek-kingen 2023	Eind-stand 2023	Eindstand 2024	Eind-stand 2025	Eind-stand 2026
Algemene reserve							
Algemene Reserves	97.774	5.981	21.096	82.659	87.421	101.598	87.877
Subtotaal	**97.774**	**5.981**	**21.096**	**82.659**	**87.421**	**101.598**	**87.877**
Bestemmingsreserve							
- Egalisatie	10.014	0	267	9.747	9.477	9.202	8.604
- Kapitaallasten	22.353	9.452	12.396	19.409	21.024	22.316	23.647
- Overige	62.208	22.187	8.481	75.913	82.912	87.926	92.477
Subtotaal	**94.575**	**31.639**	**21.144**	**105.070**	**113.413**	**119.445**	**124.728**
Totaal - Generaal	**192.349**	**37.620**	**42.240**	**187.729**	**200.834**	**221.042**	**212.605**

Bestemmingsreserves met egalisatiemotief zijn ingesteld om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht. De bestemmingsreserves kapitaallasten dienen ter dekking van kapitaallasten van investeringen. De overige bestemmingsreserves betreffen middelen waaraan de gemeenteraad uiteenlopende bestemmingen heeft gegeven. Aan bestemmingsreserves kan een andere bestemming gegeven worden, maar niet zonder gevolgen voor het uit te voeren beleid.

Verloopoverzicht voorzieningen

Soort Voorziening Bedragen * 1000 Euro	Stand 31-12-2022	Bestedingen 2023	Stortingen 2023	Eindstand 2023	Eindstand 2024	Eindstand 2025	Eindstand 2026
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico s	23.517	490	790	23.818	24.158	24.522	24.886
Voorziening ter egalisatie van de kosten	8.825	10.499	6.340	4.666	4.917	6.025	6.839
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen	4.449	7.994	7.500	3.955	3.493	3.032	1.070
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	989	0	162	1.151	1.315	1.480	1.646
Totaal	**37.781**	**18.982**	**14.791**	**33.590**	**33.883**	**35.059**	**34.440**

Voor een specificatie per voorziening verwijzen we naar hoofdstuk 6.3 Staat van Voorzieningen.

Arbeidskostengerelateerde verplichtingen

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen in de balans. Dekking hiervan is in de meerjarenraming voorzien. Deze personele lasten worden via de exploitatie verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende (spaar)verlofaanspraken. Vakantiedagen en verlofsaldi leiden in principe niet tot een uitbetaling, tenzij medewerkers uit dienst gaan. De waarde van de verlof saldi bedraagt circa 4 miljoen euro (gemiddeld over de afgelopen 4 jaar).
Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen waarvan het jaarlijkse bedrag geen gelijk volume heeft, is een voorziening gevormd c.q. een verplichting opgenomen in de balans. Voorbeeld hiervan is de pensioenvoorziening.

Financiering
Voor het onderdeel financiering verwijzen wij naar hoofdstuk 4.4 Financiering.

5.4. Subsidies

Gesubsidieerde instellingen
De invulling van de maatschappelijke doelstellingen van de Gemeente Enschede wordt mede vormgegeven door het verstrekken van subsidies. Instellingen kunnen op basis van een verordening of de begroting een subsidie aanvragen. De procedure hiervoor is vastgelegd in de (Algemene) Subsidieverordening. Tijdens de looptijd van de subsidie worden de instellingen bevoorschot. De definitieve vaststelling vindt in het algemeen achteraf plaats. De vaststelling kan om uiteenlopende redenen lager uitvallen dan de verlening. In dat geval vordert Gemeente Enschede teveel uitbetaalde voorschotten terug. Bij de aanvraag vindt een inhoudelijke en financiële toets plaats. Voor de materiële subsidies volgt de gemeente tijdens de looptijd van de subsidie de instelling, zowel inhoudelijk als financieel.

Subsidieplafond 2023
Onder subsidieplafond wordt verstaan: “het bedrag dat gedurende een bepaald tijdvak ten hoogste beschikbaar is voor de verstrekking van subsidies krachtens een bepaald wettelijk voorschrift” (artikel 4:22 Awb). Door het instellen van een subsidieplafond wordt voorkomen dat een subsidieregeling een open einde karakter heeft.

Voorgaande jaren werden de subsidieplafonds voor subsidieverordeningen vastgesteld door ze op te nemen in deze programmabegroting. Bij nadere beschouwing van de geldende delegatie- en mandaatregels bleek echter dat dat niet de juridisch correcte weg is. Subsidieplafonds worden door het college vastgesteld (uiteraard binnen de financiële kaders die door de raad zijn bepaald) en zullen voortaan dan ook in een verzamelvoorstel aan B&W worden voorgelegd. Door de gekozen formulering in de Subsidieverordening Sport is dat de enige verordening waarvoor de gemeenteraad het subsidieplafond vaststelt.

Het subsidieplafond 2023 voor de Subsidieverordening Sport bedraagt 721.323 euro.
Dit bedrag wordt onder de aanvragers verdeeld aan de hand van een verdeelsleutel op basis van het aantal actieve leden en voorrangscores per wijk.

Hieronder geven we per programma een overzicht van de te verstrekken subsidies. Een specificatie van deze subsidies is opgenomen in hoofdstuk 6.7.

Programma Bedragen * 1000 euro	Begroting 2022	Begroting 2023
Samenleving en bestuur	184	189
Duurzaam wonen, leven en werken	20.660	20.250
Vitaal en sociaal	94.335	90.451
Financien en organisatie	110	400
Totaal	**115.288**	**111.290**

6. Bijlagen

6.1. Incidentele baten en lasten

A. Incidentele baten en lasten

Programma Toelichting/omschrijving (bedragen in 1.000 euro)	2023		2024		2025		2026	
	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
Vitaal en sociaal								
Zwembad		100						
NPO	851	851						
POK middelen, actielijn 2 Rechtsbescherming		48		48				
POK middelen, actielijn 3 Systeemleren		235		235				
Driemilieusvoorziening, Spuk	3.820	3.820	200	200				
Sport bereikbaar maken voor iedereen		50						
Bodem vervuiling kunstgrasvelden		120						
Huisartsen tekort - Twentse koers Menzis		50						
Gevolgen voor kinderen van complexe scheidingen verminderen		75		75		50		
Intensivering clustering sportparken		200						
Subtotaal Vitaal en sociaal	*4.671*	*5.549*	*200*	*558*		*50*		
Duurzaam wonen, leven en werken								
Plankosten beleidsmedewerker Economie		75						
Intensivering Economie - Talent - Samenwerking Kennisinstellingen		100						
Intensivering Economie - Foundersbijdrage Novel-T		275		275				
Frictiekosten gevolgen wet Wkb		75						
Ondergronds infra		150						
Impuls groenherstel		200						
Samenwerking Kennisinstellingen en Talent		100						
Aanpak Energiearmoede		5.785						

Zero emissie binnenstad		50		235				
Implementatie Omgevingswet		150						
Pilot afval binnenstad				400				
Pilot stortquotum max. 300 kilo		600		600				
Subtotaal Duurzaam wonen, leven en werken		*7.560*		*1.510*				
Samenleving en bestuur								
Impuls op samenlevingsgericht werken en participatie		250						
Amendement 'Kansengelijkheid en 700 jaar Enschede'		500						
Subtotaal Samenleving en bestuur		*750*						
Financiën en organisatie								
Informatie Investering Plan		370						
programma BRIDGE (duurzaam toegankelijk informatie- en archiefbeheer)		800		400				
Subtotaal Financiën en organisatie		*1.170*		*400*				
Totaal	**4.671**	**15.029**	**200**	**2.468**	**0**	**50**		

Incidentele reservemutaties

Programma	2023		2024		2025		2026	
	Onttrekkingen	**Storting en**	**Onttrekkingen**	**Storting en**	**Onttrekkingen**	**Storting en**	**Onttrekkingen**	**Storting en**
Vitaal en sociaal	2.046	2.640	446	1.835	446	820	196	0
Duurzaam wonen, leven en werken	2.730	18.933	3.277	8.446	2.572	6.804	1.864	5.879
Samenleving en bestuur	500	0	0	0	0	0	0	0
Financiën en organisatie	34.490	15.142	11.485	19.711	10.910	28.182	25.082	14.522
Totaal	**39.766**	**36.715**	**15.207**	**29.992**	**13.928**	**35.805**	**27.042**	**20.401**

Toelichting

Vitaal en sociaal

Zwembad
Deze post vloeit voort uit het besluit van de raad voor de nieuwbouw zwembad. Dat voorziet de komende jaren in voldoende zwemwater voor de verschillende doelgroepen.

Hierbij is sprake van een incidenteel knelpunt voor frictiekosten. Dit betreft frictiekosten personeel voor 100.000 euro in 2023**.**

NPO
Het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) is er voor herstel en ontwikkeling van het onderwijs tijdens en na corona. Enschede krijgt voor de jaren 2021 tot en met 2023 in totaal 2,9 miljoen euro. Gemeenten krijgen deze middelen voor hun rol in voorschoolse educatie, primair en voortgezet onderwijs.

POK middelen: Rechtsbescherming
In reactie op het rapport Ongekend onrecht van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) zijn in de decembercirculaire 2021 middelen beschikbaar gesteld ter versterking van de dienstverlening van de overheid. De middelen voor Rechtsbescherming maken hier onderdeel van uit en stellen de gemeenten in staat om te werken aan een robuust rechtsbeschermingsstelsel.

POK middelen: Systeemleren
De middelen voor systeemleren zijn ook onderdeel van de POK middelen en zijn in de decembercirculaire 2021 beschikbaar gesteld ter versterking van de dienstverlening van de overheid. De middelen voor Systeemleren moet gemeenten in staat stellen een lerende uitvoeringspraktijk te realiseren.

Driemilieusvoorziening
Van het ministerie VWS hebben we voor 2022 t/m 2024 voor de realisatie van de vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen een specifieke uitkering ontvangen van totaal 4,2 miljoen euro.

Sport bereikbaar maken voor iedereen
Sport en bewegen in de openbare ruimte neemt toe in populariteit. Daarom brengen we in beeld welke faciliteiten er al zijn en welke nog ontbreken of verbeterd kunnen worden. Hier is onderzoek voor nodig.

Bodemvervuiling kunstgrasvelden
Dit betreft compensatie door de gemeente aan Sportaal in verband met extra kosten bij de vervanging van 4 kunstgrasvelden. Het gaat om de kosten van sanering als gevolg van rubber korrels en Japanse Duizendknoop. Deze kosten zijn voor rekening van de gebruiker Sportaal, echter Sportaal heeft hiervoor geen budget.

Huisartsentekort - Twentse koers Menzis
Het invullen van het partnerschap tussen de gemeente, huisartsen Enschede en Menzis. Dit moet leiden tot de optimalisering van de samenwerking tussen huisartsen, wijkteams en gemeente zodat inwoners de juiste ondersteuning op de juiste plek krijgen en gezondheid wordt bevorderd.

Gevolgen voor kinderen van complexe scheidingen verminderen
Incidentele middelen voor het ontwikkelen van een systemische aanpak om te helpen bij complexe scheidingen, waarbij naast zorg ook financiën en wonen een plek krijgen. Dit ter voorkoming van schadelijke gevolgen bij kinderen ter gevolg van complexe scheidingen bij ouders.

Intensivering clustering sportparken

Voor de verdere uitvoering van de clusteringsopgave van sportaccommodaties is een uitvoeringsbudget nodig. Het gaat om projectkosten die gemaakt worden ten behoeve van het realiseren van een MFSA in Zuid, de clustering op Diekman Oost, Glanerbrug en een haalbaarheidsonderzoek Schreurserve.

Duurzaam wonen, leven, werken

Plankosten beleidsmedewerker economie
In de Zomernota 2021 is besloten om 75.000 euro incidenteel toe te kennen voor een beleidsmedewerker economie, met aandachtsgebied Technology Base en Kennispark.

Intensivering Economie
In het coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken extra te gaan investeren in de economische ontwikkeling van Enschede. In de Zomernota 2021 is besloten om enkele van deze incidentele budgetten 1 of 2 jaar langer toe te kennen.

Impuls groenherstel (bedrijven)
In de Zomernota 2021 is besloten om incidenteel 200.000 euro voor impuls groenherstel toe te kennen.

Samenwerking Kennisinstellingen en Talent
In de Zomernota 2021 is besloten om incidenteel 100.000 euro voor samenwerking kennisinstellingen en talent tot te kennen.

Aanpak Energiearmoede
Het Rijk heeft de gemeente Enschede een Specifieke Uitkering (SPUK) toegekend van €5,8 miljoen euro voor de aanpak van energiearmoede. De uitkering is verstrekt onder de voorwaarde dat deze middelen worden besteed aan ondersteuning van huishoudens (huurders en eigenaar bewoners) met een laag besteedbaar inkomen die te maken hebben met hoge energielasten als gevolg van gestegen energieprijzen in combinatie met de lagere energetische kwaliteit van de woningen. De middelen zijn in 2022 ontvangen en zullen in 2023 besteed worden.

Zero emissie binnenstad
In de begroting zijn incidentele middelen voor het invoeren van een Zero Emissie zone op het Stadserf opgenomen in 2023 50.000 euro en in 2024 235.000 euro. Dit leidt tot minder en schoner verkeer en is in lijn met het klimaatakkoord waarin is vastgelegd dat de 30 tot 40 grootste gemeentes van Nederland zero emissie stadlogistiek moeten hebben.

Frictiekosten gevolgen wet Wkb
Met de Omgevingswet wordt de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen ingevoerd. Die wet hevelt een deel van het werk over van de gemeente naar de markt. Het werk van enkele medewerkers vervalt. Het kost tijd voordat we daarvoor een passende oplossing hebben gevonden. De geschatte frictiekosten zijn in 2022 150.000 euro en in 2023 nog 75.000 euro.

Ondergronds infra implementatie
Incidenteel is er in 2023 75.000 euro voor implementatie van de nieuwe wetten. Door nieuwe wet- en regelgeving (CROW500, omgevingswet, AVOI) moet er gekeken worden hoe we de controle en toezicht gaan inbedden. Controle en toezicht door Agentschap Telecom dreigt met hoge boetes als de naleving achterblijft.

Implementatie Omgevingswet

In de zomernota 2020 zijn middelen toegekend voor de frictiekosten voor het wegvallen van leges (2022: 250.000 euro en 2023: 150.000 euro).

Pilot afval binnenstad
Het Enschedese stadserf is het visitekaartje van de stad. Deze openbare ruimte wordt als huiskamer van de stad intensief benut voor allerlei activiteiten van winkelen, wonen, recreëren, cultuurbezoek tot evenementen en demonstraties. Dit vraagt om/ een andere wijze van omgaan met afval. Inwoners van het stadserf ervaren de venstertijden (tot 11 uur) als beperking bij het zelf afval afvoeren. Velen van hen bezitten zelf geen auto en zijn afhankelijk van derden. We voeren in 2024 of zoveel eerder als haalbaar is een pilot uit om het aantal bijplaatsingen bij ondergrondse verzamelcontainers in de binnenstad terug te dringen en het vele vrachtverkeer waaronder afvalinzamelwagens, te beperken. Dit doen we onder andere door online dienstverlening op maat te faciliteren voor de inwoners en ondernemers in de binnenstad waarbij het afval opgehaald wordt.

Pilot stortquotum max. 300 kilo
Om het de inwoners makkelijker te maken om de woonomgeving schoon en netjes te houden wordt het stortquotum verhoogd van 75 kilo naar 300 kilo. Voor deze maatregel wordt in totaal 1,2 miljoen euro beschikbaar gesteld uit het gemeentelijk middelenkader.

Samenleving en bestuur

Impuls op samenlevingsgericht werken en participatie
In de Zomernota 2021 is besloten om incidenteel 250.000 euro voor impuls op samenlevingsgericht werken en participatie toe te kennen.

Amendement 'Kansengelijkheid en 700 jaar Enschede'
Bij de raadsbehandeling van de Gemeentebegroting 2023-2026 is een amendement aangenomen waarbij eenmalig 500.000 euro is gereserveerd voor de onderwerpen Kansengelijkheid en 700 jaar Enschede. Deze onderwerpen staan op de raadsagenda 2023.

Financiën en organisatie

Informatie Investerings Plan
Incidenteel zijn middelen beschikbaar gesteld als cofinanciering voor informatie-investeringsprojecten.

BRIDGE (duurzaam toegankelijk informatie en archiefbeheer)
Ten behoeve van de uitvoering van het programma BRIDGE worden incidentele uitgaven gedaan.

B. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Programma	Reserve	Onttrek-kingen 2023	Stort-ingen 2023	Onttrek-kingen 2024	Stort-ingen 2024	Onttrek-kingen 2025	Stort-ingen 2025	Onttrek-kingen 2026	Stort-ingen 2026
Vitaal en sociaal	Kapitaallasten vervangingsinvesteringen sport	83	0	83	0	54	0	0	0
Duurzaam wonen leven	Kapitaalslasten	0	1	0	1	0	1	0	1

en werken									
Financiën en organisatie	IT Gemeentebrede software	368	360	478	360	472	360	481	360
Financiën en organisatie	Vervanging ICT	0	0	0	0	0	0	0	0
Financiën en organisatie	H&S Werkplekinrichting	594	544	596	547	621	547	693	547
Financiën en organisatie	Kostprijsdekkende huur	1.429	0	1.429	0	1.429	0	1.429	0
Financiën en organisatie	Kapitaalslasten Brede Scholen	0	0	0	0	0	0	0	0
		2.474	905	2.586	907	2.576	907	2.603	907
Saldo mutatie structureel		1.569		1.679		1.669		1.696	

6.2. Staat van reserves

Soort reserves	Bedragen x 1.000 Euro	Stand 31-12-2022	Dotaties 2023	Onttrek-kingen 2023	Eind-stand 2023	Eind-stand 2024	Eind-stand 2025	Eind-stand 2026
Alg	Reserve grondbedrijf	26.348	393	596	26.145	25.527	25.323	25.119
Alg	Weerstandvermogen	71.426	5.588	20.500	56.514	61.894	76.274	62.757
Totaal - Algemene Reserves		**97.774**	**5.981**	**21.096**	**82.659**	**87.421**	**101.598**	**87.877**
BR Egal	Egalisatiereserve Beschermd Wonen	6.802	0	0	6.802	6.802	6.802	6.802
BR Egal	Reserve parkeren	3.212	0	267	2.946	2.675	2.400	1.803
Totaal - Bestemmingsreserve - Egalisatie		**10.014**	**0**	**267**	**9.747**	**9.477**	**9.202**	**8.604**
BR Kap	H&S - Werkplekinrichting	1.514	544	594	1.464	1.415	1.341	1.195
BR Kap	IT - Gem.brede software	1.539	360	368	1.531	1.413	1.300	1.178
BR Kap	Onderwijshuisvesting	3.207	5.040	3.564	4.683	6.144	7.540	9.079
BR Kap	Reserve kapitaallasten	2.259	1	0	2.260	2.261	2.263	2.264
BR Kap	Vastgoed	9.998	1.366	4.932	6.433	7.038	7.483	8.086
BR Kap	Vervanging ICT	3.616	2.140	2.856	2.901	2.699	2.390	1.846
BR Kap	Vervangingsinvestering sport	219	0	82	136	54	0	0
Totaal - Bestemmingsreserve - Kapitaallasten		**22.353**	**9.452**	**12.396**	**19.409**	**21.024**	**22.316**	**23.647**
BR Ov	Dienstreserve DCW	407	0	66	340	274	207	141
BR Ov	Flankerend beleid	2.901	0	1.716	1.185	708	608	508
BR Ov	Gebiedsontwikkeling	1.311	150	0	1.461	1.611	1.761	1.911
BR Ov	Gezond Meedoen convenant Menzis	1	0	0	1	1	1	1
BR Ov	H&S - Leegstandsreserve	1.121	0	0	1.121	1.121	1.121	1.121
BR Ov	Herstel opgebroken bestrating	154	0	0	154	154	154	154
BR Ov	Implementatie wetgeving informatie	440	1.007	972	475	505	535	565
BR Ov	Investering externe activiteiten	2.488	0	1.880	608	608	608	608

BR Ov	Investeringsreserve Sociaal Domein	438	0	1.600	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162
BR Ov	LEA	365	0	0	365	365	365	365
BR Ov	Nog uit te voeren werkzaamheden	5.748	0	145	5.603	5.528	5.528	5.528
BR Ov	Raadsimpulsen	100	0	0	100	100	100	100
BR Ov	Re-Integratie en Inburgering	500	0	100	400	300	200	100
BR Ov	Res exploitatieresult bouwvergunning	87	0	0	87	87	87	87
BR Ov	Res Gemeentelijkesociale huisvesting	226	0	30	196	167	137	108
BR Ov	Res Maat. opvang en verslavingzorg	3.633	0	0	3.633	3.633	3.633	3.633
BR Ov	RES Strategische investeringsagenda	9.143	16.500	0	25.643	31.143	35.968	39.968
BR Ov	Reserve duurzaamheid	1.301	0	0	1.301	1.301	1.301	1.301
BR Ov	Reserve herv.agenda expl.ontw.jeugd	6.847	2.640	0	9.487	11.322	12.142	12.142
BR Ov	Reserve Loon- en prijscompensatie	3.710	0	0	3.710	3.710	3.710	3.710
BR Ov	Reserve mobiliteit	16.386	1.890	1.721	16.556	17.039	16.774	17.441
BR Ov	Reserve Monumentenbeleid	69	0	1	67	67	67	67
BR Ov	Reserve Muziekfonds	21	0	0	21	21	21	21
BR Ov	Reserve stadsverfraaiing	265	0	0	265	265	265	265
BR Ov	Reserve TOZO	568	0	0	568	568	568	568
BR Ov	Reserve Vrouwenopvang	3.127	0	250	2.877	2.627	2.377	2.377
BR Ov	Reserve Wederopbloei	545	0	0	545	545	545	545
BR Ov	Reserve wijkbudgetten	308	0	0	308	308	308	308
Totaal - Bestemmingsreserve - Overige		**62.208**	**22.187**	**8.481**	**75.913**	**82.912**	**87.927**	**92.477**
Eigen vermogen		**192.349**	**37.620**	**42.240**	**187.729**	**200.834**	**221.042**	**212.605**

Toelichting op de reserves

De doelstellingen van de reserves zijn toegelicht met behulp van zogenaamde mouse-overs op de website. De mutaties van de verschillende reserves komen in hoofdstuk 3 en 6.4 aan de orde, bij de toelichting op het onderdeel "Wat mag het kosten?"

De Investeringsreserve Sociaal Domein laat voor de jaren 2023 en verder een negatieve stand van 1,2 miljoen euro zien. Dit komt doordat de storting vanuit het jaarrekeningresultaat 2021 van 762.000 euro niet leidt tot een aanpassing in de begrote stand van 31-12-2022. Daarnaast is rekening gehouden met een begrote onttrekking in boekjaar 2022 van 1,8 miljoen euro waarvan de verwachting is dat deze middelen in 2022 niet volledig uitgegeven worden. Voor 2023 is mede daarom rekening gehouden met een hogere onttrekking van 1,6 miljoen euro. Hiermee rekening houdende is de stand van de begrote reserve vanaf 2023 positief.

6.3. Staat van voorzieningen

Soort Voorziening Bedragen x 1.000 Euro's	Voorziening	Stand 31-12-2022	Bestedingen 2023	Stortingen 2023	Eindstand 2023	Eindstand 2024	Eindstand 2025	Eindstand 2026
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico s	Verliesvoorziening Particulier GREX	483	0	0	483	483	483	483
	Verliesvrz GREX negatieve balanswrde	4.641	0	0	4.641	4.641	4.641	4.641
	Voorz DCW	400	0	0	400	400	400	400
	Voorz Grondwatermonitoring	539	0	0	539	539	539	539
	Voorziening ADT	10.381	0	0	10.381	10.381	10.381	10.381
	Voorziening RBT	30	0	0	30	30	30	30
	Vrz. oud wethouders (pensioen)	6.420	300	520	6.640	6.860	7.080	7.300
	Vrz. personeel	623	190	270	704	824	968	1.112
Totaal - Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico s		**23.517**	**490**	**790**	**23.818**	**24.158**	**24.522**	**24.886**
Voorziening ter egalisatie van de kosten	H&S vrz. onderhoud	1.752	438	242	1.556	1.331	1.511	1.247
	Onderhoud havens	789	1.107	200	-118	79	276	473
	Onderhoud parkeergarages	2.754	1.146	96	1.703	1.636	782	514
	Voorziening VBE	2.382	7.806	5.576	152	452	2.081	3.009
	Voorziening Riolering	508	0	11	519	353	96	104
	Vz gr onderh infrastruct kunstwerken	639	0	213	852	1.065	1.278	1.491
Totaal - Voorziening ter egalisatie van de kosten		**8.825**	**10.499**	**6.340**	**4.666**	**4.917**	**6.025**	**6.839**
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen	Voorziening Afvalstoffen	3.380	494	0	2.886	2.424	1.962	0
	Voorziening vervanging Riolering	1.070	7.500	7.500	1.070	1.070	1.070	1.070
Totaal - Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen		**4.449**	**7.994**	**7.500**	**3.955**	**3.493**	**3.032**	**1.070**
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	Voorziening MST	931	0	162	1.092	1.256	1.422	1.587
	Voorziening vv Zuid-Eschmarke	59	0	0	59	59	59	59
Totaal - Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is		**989**	**0**	**162**	**1.151**	**1.315**	**1.480**	**1.646**
Totaal		**37.781**	**18.982**	**14.791**	**33.590**	**33.883**	**35.059**	**34.440**

Toelichting voorzieningen

De doelstellingen van de belangrijkste voorzieningen zijn toegelicht met behulp van zogenaamde mouse-overs op de website.

6.4. Wat mag het kosten?

Onderstaande tabellen geven per programma inzicht in de verdeling van de baten en de lasten van de producten voor de jaren 2021 t/m 2025. De toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves spelen hierbij een belangrijke rol en zijn daarom ook opgenomen. Waar de baten en de lasten binnen één product niet aan elkaar gelijk zijn, ontstaat een resultaat. Dit resultaat kan positief of negatief zijn en komt, rekening houdend met reservemutaties op dit product, uiteindelijk ten gunste of ten laste van de algemene middelen van de gemeente Enschede.

Vitaal en sociaal

Bedragen x 1.000 euro	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Sport en Gezondheid	17.633	17.954	19.768	19.474	19.474
Jeugdhulp	67.245	76.017	71.079	65.944	62.201
Onderwijs	16.782	16.316	15.552	15.479	15.479
Ondersteuning lokaal (WMO)	53.325	60.996	60.446	59.449	59.351
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	56.679	55.925	55.861	55.874	55.003
Algemene bijstand levensonderhoud	100.100	99.732	99.055	99.052	99.052
Inkomensondersteuning	23.288	13.228	13.520	13.519	13.519
Schuldhulpverlening	4.261	3.495	3.327	3.327	3.327
Arbeidsmarktparticipatie	23.276	20.906	21.308	21.207	21.437
Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	35.893	35.464	33.703	32.525	30.521
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	19.590	12.625	10.845	10.824	10.805
Ondersteuning wijkteams	15.113	15.533	15.533	15.462	15.412
Stelpost onderuitputting Vitaal & Sociaal	-3.500	-3.500	-3.500	-3.500	-3.500
Totaal Lasten	**429.687**	**424.692**	**416.498**	**408.638**	**402.082**
Sport en Gezondheid	426	101	101	101	101
Jeugdhulp	2.834	5.840	2.219	2.019	2.019
Onderwijs	11.275	10.240	9.391	9.321	9.321
Ondersteuning lokaal (WMO)	1.982	1.984	1.984	1.984	1.984
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	1.861	2.273	2.273	2.273	2.273
Algemene bijstand levensonderhoud	92.066	92.066	92.066	92.066	92.066
Inkomensondersteuning	563	563	563	563	563
Arbeidsmarktparticipatie	3.451	3.938	3.938	3.938	3.938
Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	7.911	8.304	8.002	7.700	7.195
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	555	0	0	0	0
Totaal Baten	**122.924**	**125.309**	**120.536**	**119.965**	**119.460**
Saldo van baten en lasten	**306.763**	**299.384**	**295.962**	**288.673**	**282.622**
Storting reserves	8.848	2.641	1.836	821	1
Onttrekking reserves	13.376	2.128	528	500	196
Resultaat	**302.235**	**299.896**	**297.269**	**288.994**	**282.427**

Toelichting

Sport en Gezondheid
Dit product bestaat uit de onderdelen Sport (subsidies aan sportverenigingen en de exploitatiebijdrage aan Sportaal BV) en Preventie GGZ/JGZ (waaronder de bijdrage aan Samen Twente) en hangt samen met het subdoel 2.01 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten nemen in 2023 met 321.000 euro toe ten opzichte van de begroting 2022.. Deze toename wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- de daling van de lasten wordt vooral veroorzaakt door diverse verlagingen als gevolg van incidentele bedragen uit 2022 die in 2023 niet meer begroot zijn (totaal 1,7 miljoen euro): dit betreft de incidentele bijdrage aan de sportaccommodatie Diekman Oost (800.000 euro), de eenmalige afboeking van het Aquadrome (600.000 euro), afname specifieke uitkeringen lokale sportakkoord en preventieakkoord (300.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van de taakstelling die gerelateerd is aan de de nieuwbouw van het zwembad (240.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van de afloop van intensiveringsmiddelen uit het vorige coalitieakkoord (100.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van de taakstelling op de clustering van de sportaccommodaties (67.000 euro);
- hogere lasten in verband met de overheveling van middelen in het kader van de begroting Samen Twente (100.000 euro); dit betreft o.a. middelen voor Loes;
- hogere lasten als gevolg de bestuurlijke aandacht voor het huisartsentekort (50.000 euro); De gemeente Enschede wil faciliteren in randvoorwaarden vestiging en gezamenlijke aanpak voor uitbreiding van het aantal huisartsenpraktijken.
- hogere lasten door extra middelen voor inzet voor de realisatie van het preventieakkoord (300.000 euro).
- hogere lasten door extra middeleen voor de inzet van sportstimulering ter bevordering van een gezonde leefstijl (200.000 euro)
- hogere lasten door extra middelen voor de uitvoering van de clusteringsopgave van sportaccommodaties (200.000 euro);
- hogere lasten door sport bereikbaar te maken voor iedereen: meer sport en beweegvoorzieningen in de openbare ruimte en het landelijk gebied (50.000 euro);
- hogere lasten in verband met het voorzetten van de inzet van combifunctionarissen sport (137.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van extra kosten voor de sanering van de ondergrond van kunstgrasvelden (120.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van de gestegen energiekosten bij Sportaal (750.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon -en prijscompensatie en overige kleine verschillen (521.000 euro).

De baten nemen in 2023 af met 325.000 euro als gevolg van afnemende rijksbijdragen in het kader van het lokale sportakkoord en preventieakkoord.

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

- de ophoging van de middelen voor het realiseren van preventieakkoord (2 miljoen euro);

- extra middelen (673.000 euro) om de inzet van sportstimulering uitvoeringsplan sport verder door te zetten. Dit betekent dat capaciteit wordt ingezet op de 5 onderdelen die aansluiten bij het coalitieakkoord. Het bereikbaar maken van sporten voor iedereen, ook voor mensen met een beperking. Het gezondheidsniveau naar het gemiddelde niveau van Nederland brengen door het werken aan een gezonde leefstijl.

Jeugdhulp
Dit product bestaat uit de onderdelen Consultatie & Diagnostiek, Ondersteuningsbehoeften Jeugdhulp, Wonen & Verblijf, Maatregelenhulp, Beschikbaarheidsvoorzieningen, Landelijk Transitie Arrangement, Onderwijs Jeugdhulp Arrangement en Vervoer maatschappelijke deelname. Het product hangt samen met het subdoel 3.01 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten nemen in 2023 toe met 8,8 miljoen euro ten opzichte van 2022. Deze toename wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten door de regionale activiteiten (investeringen) in de driemilieusvoorzieningen (open residentiële instelling voor jeugdhulp met verblijf). De middelen zijn bedoeld voor de vastgoedtransitie van de accommodaties naar kleinschaligheid. Enschede fungeert hiervoor als centrumgemeente voor geheel Overijssel en beheert de middelen die via een specifieke uitkering ter beschikking gesteld worden (3,6 miljoen euro), zie ook baten;
- lagere lasten door het vervallen van regionale activiteiten (investeringen) voor acute problematiek in de GGZ. Ook hiervoor fungeert Enschede als centrumgemeente voor een tweetal zorgaanbieders in de GGZ en beheert de middelen die via een specifieke uitkering ter beschikking gesteld worden (615.000 euro), zie ook baten;
- hogere lasten door het toevoegen van extra rijksmiddelen vanuit afspraken tussen Rijk en gemeenten rondom de tekorten Jeugd; deze middelen zijn voor 2023 en verder zodanig concreet dat vanuit de toezichthouder aangegeven is dat deze voor 100% mogen worden meegenomen in de begroting. De middelen worden toegevoegd aan de exploitatie voor Jeugdhulp (3,7 miljoen euro). Er is wel sprake van een hervormingsagenda waardoor deze reeks in de komende jaren aflopend is;
- hogere lasten door een tariefstijging voor de Jeugdbescherming en Jeugdreclassering (814.000 euro); het huidige contract loopt ultimo 2022 af. Voor 2023 is een nieuw contract overeen gekomen waarin tegemoet wordt gekomen aan een stijging van het uurtarief alsmede caseloadverlaging. Dat leidt tot extra kosten boven de reguliere indexering en is als knelpunt in het middelenkader opgenomen;
- lagere lasten als gevolg van het vervallen van een onttrekking aan de reserve "hervormingsagenda en epxloitatieontwikkeling jeugdhulp" (2,0 miljoen euro). De onttrekking aan de reserve wordt niet op voorhand geraamd maar is afhankelijk van de ontwikkeling van de exploitatie voor Jeugdhulp en wordt bepaald bij de jaarrekening;
- lagere lasten als gevolg van de toename van lopende taakstellingen (178.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van het vervallen van investeringen in de wachtlijstproblematiek (375.000 euro), hiertoe is bij de jaarrekening 2021 een bestemmingsvoorstel voor 2022 ingediend om de projectkosten voor wachtlijstproblematiek te dragen, deze middelen vervallen in 2023;
- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijsindexatie (2,0 miljoen euro);

- hogere lasten als gevolg van de indexatie op de tarieven voor Jeugdhulp conform de contractuele afspraken (1,4 miljoen euro), de daadwerkelijke indexatie (5,76%) ligt ruim hoger dan de gemeentelijke loon- en prijsindexatie. Dit verschil is als knelpunt in het middelenkader opgenomen;
- hogere lasten als gevolg van aanvullende personele inzet (158.000 euro);
- hogere lasten voor het vervallen van een aantal kleine mutaties (kortingen) uit gemeentefondscirculaires (200.000 euro).

De baten nemen in 2023 toe met 3,0 miljoen euro. Het gaat hier om de (per saldo) wijziging in de middelen voor de specifieke uitkeringen voor de driemilieusvoorzieningen en de acute problematiek GGZ.

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

- het vervallen van de incidentele middelen van het Rijk voor de driemilieusvoorzieningen (3,6 miljoen euro in 2024);
- het afnemen met 5,8 miljoen aan rijksmiddelen door bezuinigingen uit de hervormingsagenda (3,0 miljoen euro in 2026 in de exploitatie en 2,8 miljoen aan dotatie aan de reserve);
- en het doorvoeren van de rijkskorting op Jeugd uit het coalitie-akkoord (4,7 miljoen euro). Uitgangspunt is dat deze hervormingen en kortingen tot een evenredige afname van de uitgaven leiden.

Algemene bijstand levensonderhoud
Dit product bestaat uit de onderdelen Algemene bijstand levensonderhoud, Loonkostensubsidie en Besluit Bijstand voor Zelfstandigen en hangt samen met de subdoelen 1.01 en 3.02 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten nemen in 2023 af met 370.000 euro ten opzichte van 2022. Deze afname ontstaat door:

- lagere lasten van 1,3 miljoen euro in verband met het wegvallen van de middelen voor de kwijtschelding van schulden Bijstandsdebiteuren;
- hogere lasten door de toekenning van loon-en prijscompensatie (250.000 euro);
- hogere lasten door compensatie van het knelpunt van 677.000 euro; Voor de raming van de lasten van Algemene bijstand levensonderhoud is uitgegaan van een prognose van 5.636 uitkeringen per ultimo 2022 (ultimo 2021: 5.906 uitkeringen). Het CPB verwacht voor 2023 een werkloosheidspercentage van 3,9% (2022 = 3,4%). Op basis van de huidige trendontwikkeling van het bijstandsbestand en de raming van het CPB ramen we een afname van het bijstandsbestand van 3%. Daarnaast wordt, mede vanuit landelijke ontwikkelingen, een verlaging van het macrobudget verwacht. De verlaging van het macrobudget en de aanpassing van de loonkostensubsidie worden nu nog niet in deze begroting gewijzigd. Dit vindt plaats na publicatie van de nieuwe budgetten en zal worden verwerkt in de Zomernota 2023. Afgezet tegen het nader voorlopig budget 2022 laat de prognose van onze bijstand uitgaven een voorlopig nadeel zien van 677.000 euro wat voor 2023 gecompenseerd is. Gelet op de onzekerheid van de ontwikkeling van het Rijksbudget is in de begroting vooralsnog geen rekening gehouden met een mogelijk groter nadeel, maar is hier wel een risico voor opgenomen voor de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen. Op basis van deze uitgangspunten denken we niet uit te kunnen komen met de Rijksmiddelen. De ontwikkelingen worden nauwgezet

gemonitord en naar aanleiding van nieuwe informatie en de eigen bestandsontwikkeling vindt zo nodig aanpassing van de begroting plaats.

Onderwijs
Dit product bestaat uit de onderdelen Onderwijsachterstandenbeleid, Lokaal Educatieve Agenda, Leerlingenvervoer, Leerplicht RMC, Voortijdig schoolverlaten (VSV) en Handhaving Kinderopvang. Het product hangt samen met de subdoelen 3.01 en 3.03 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten dalen in 2023 met 466.000 euro ten opzichte van 2022. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- lagere lasten door de afloop van de eenmalige extra middelen voor het RMC voor het jaar 2022 (234.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie (202.000 euro);
- lagere lasten door de afloop van de LEA-middelen periode 2019-2022 (104.000 euro);
- hogere lasten door het opnemen van een budget voor Kansengelijkheid (300.000 euro, middelenkader 2022-2025);
- hogere lasten door de compensatie van de tariefstijging busvervoer (223.000 euro);
- lagere lasten door het vervallen van het steunpakket corona (o.a. bijdrage noodopvang kinderen), Perspectief voor Jongeren (50.000 euro), dekking afkomstig vanuit jaarrekeningresultaat 2021;
- lagere lasten door het vervallen van de incidentele middelen Nationaal Programma Onderwijs (NPO) van 608.000 euro. Deze middelen zijn bedoeld voor voorschoolse educatie in primair en voortgezet onderwijs tijdens en na corona;
- lagere lasten Doorlopende Euregionale Leerlijn (261.000 euro);
- hogere lasten voor de inzet van het multifunctioneel team, tot en met jaar 2024 (68.000 euro).

De baten dalen in 2023 met 1 miljoen euro ten opzichte van 2022. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- lagere baten door de afloop van de eenmalige extra middelen voor het RMC voor het jaar 2021 (234.000 euro);
- lagere baten vanuit incidentele middelen Nationaal Programma Onderwijs (NPO) van 608.000 euro. Deze middelen zijn bedoeld voor voorschoolse educatie in primair en voortgezet onderwijs tijdens en na corona.
- lagere baten Doorlopende Euregionale Leerlijn (261.000 euro);
- hogere baten voor de inzet van het multifunctioneel team, tot en met jaar 2024 (68.000 euro).

Ondersteuning lokaal (Wmo)
Dit product bestaat uit de onderdelen Consultatie & Diagnostiek, Ondersteuningsbehoefte, Wonen & Verblijf, Vervoer maatschappelijke deelname, CVV-vervoer, Ondersteuning huishouden en Hulpmiddelen & aanpassingen. Dit product hangt samen met het subdoel 3.02 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten nemen in 2023 toe met 7,7 miljoen euro ten opzichte van 2022. Deze toename wordt bestaat uit de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie (1,7 miljoen euro);
- hogere lasten als gevolg van de indexatie op de tarieven voor Wmo conform de contractuele afspraken (930.000 euro), de daadwerkelijke indexatie (5,76%) ligt ruim hoger dan de gemeentelijke loon- en prijsindexatie. Dit verschil is als knelpunt in het middelenkader opgenomen;
- hogere lasten als gevolg van het verschuiven van subsidies voor dagbestedingsactiviteiten vanuit Algemeen Maatschappelijke voorzieningen (3,6 miljoen euro). Het gaat hier om activiteiten die binnen de reikwijdte van de Wmo vallen en daarom overgeheveld zijn;
- hogere lasten door reguliere volumegroei Wmo (588.000 euro), het betreft de groei als gevolg van demografische ontwikkelingen Enschede (vergrijzing);
- hogere lasten als gevolg van tariefstijgingen bij hulpmiddelen en CVV vervoer (565.000 euro); de daadwerkelijke indexatie ligt hoger dan de gemeentelijke loon- en prijscompensatie. Dit verschil is als knelpunt in het middelenkader opgenomen;
- lagere lasten vanwege (verdere) realisatie van de taakstelling transformatie Huishoudelijke Ondersteuning (100.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van een verlaging van het rijksbudget (meicirculaire 2022, coalitieakkoord) voor valpreventie (106.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van het vervallen van een bijdrage voor uitvoeringskosten SVB (200.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van aanvullende personele inzet (40.000 euro);
- hogere lasten in verband met de overheveling van middelen in het kader van nazorg vanuit de centrumtaak maatschappelijke opvang (300.000 euro); deze activiteiten behoren tot de lokale Wmo.

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

- het verhogen van de taakstelling tot 500.000 euro op ondersteuning huishouden vanaf 2024;
- een verlaging van de lasten (in 2025) als gevolg van een taakstellende besparing (door wijziging Rijksbeleid) in relatie tot de eigen bijdrage (1,0 miljoen euro).

Ondersteuning centrumtaken (Wmo)
Dit product bestaat uit de onderdelen Beschermd wonen, Maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang en hangt samen met de subdoelen 1.02 en 3.01 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten dalen in 2023 t.o.v. 2022 met 800.000 euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie (700.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van volume-, loon- en prijsindexatie voor Beschermd wonen (1,1 miljoen euro);
- lagere lasten als gevolg van een overdracht van cliënten beschermd wonen naar de Wlz (200.000 euro);
- lagere lasten door het vervallen van middelen voor de Brede aanpak dak- en thuisloosheid (1,5 miljoen euro);
- lagere lasten door het vervallen van de onttrekking aan de reserve Maatschappelijke Opvang voor de Brede aanpak dak- en thuisloosheid (600.000 euro);

- lagere lasten in verband met de overheveling van middelen in het kader van nazorg vanuit de centrumtaak maatschappelijke opvang (300.000 euro).

De baten stijgen in 2023 met 412.000 euro ten opzichte van 2022. Deze stijging wordt veroorzaakt door de raming van loon-prijscompensatie van regiogemeenten voor Maatschappelijke Opvang (220.000 euro) en Vrouwenopvang (191.000 euro).

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

- het in 2024 wegvallen van de middelen voor Bed, Bad en Brood van uitgeprocedeerden (100.000 euro);
- het in 2026 wegvallen van middelen voor Kind- en gezinsbescherming (600.000 euro);
- het in 2026 wegvallen onttrekking reserve VO voor lokale initiatieven (300.000 euro).

Inkomensondersteuning
Dit product bestaat uit de onderdelen Bijzondere inkomensvoorzieningen, Individuele bijzondere bijstand en uit middelen voor de collectieve ziektekostenverzekering. Dit product hangt samen met de subdoelen 1.01 en 3.01 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten nemen in 2023 af ten opzichte van 2022 met 10,0 miljoen euro. Deze afname wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- lagere lasten door het vervallen van incidentele middelen voor de uitvoering van de regeling Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijk Kosten (TONK, 500.000 euro). Dekking was afkomstig vanuit het jaarrekeningresultaat 2021;
- lagere lasten door het vervallen van de incidentele middelen voor de Energietoeslag (10 miljoen euro);
- lagere lasten door de afloop van middelen vanuit de Coronasteunpakketten (200.000 euro).
- hogere lasten door toevoeging van incidentele midden ten behoeve van *Rondkomen met je inkomen* (Zomernota 2021, in 2023: 300.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie (400.000 euro).

'Opvallende' meerjarige trendbreuken:

De ophoging van de lasten met 300.000 euro in 2024 ten opzichte van 2023 als gevolg van de verwachte toename van het bereik, zoals opgenomen in de nota *Rondkomen met je inkomen*.

Arbeidsmarktparticipatie
Dit product hangt samen met de subdoelen 1.01, 3.02 en 3.03 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Arbeidsmarktparticipatie nemen in 2023 ten opzichte van 2022 af met 2,4 miljoen euro. Deze afname wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- lagere lasten door de afloop van middelen vanuit de Coronasteunpakketten (3,4 miljoen euro);

- lagere lasten door de beeindiging van het Twents Fonds voor Vakmanschap (1,0 miljoen euro);
- lagere lasten door het wegvallen van incidentele rijksmiddelen in 2022 voor regionale crisisdienstverlening (1,1 miljoen euro);
- lagere lasten door de invulling van een organisatietaakstelling (100.000 euro);
- lagere lasten door verlaging van het rijksbudget voor de uitvoering van de Participatiewet (100.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie (700.000 euro);
- hogere lasten voor de uitvoering van de wet Inburgering (2,4 miljoen euro). Het gaat daarbij om de overheveling van de werkzaamheden vanuit het product Algemeen maatschappelijke voorzieningen aangevuld met specifieke rijksbudgetten voor de uitvoeringskosten;
- hogere lasten door de toekenning van rijksmiddelen voor de uitbreiding van de nieuwe doelgroep (voormalig Wajong en Wsw) via de meicirculaire (200.000 euro);

De baten van het product Arbeidsmarktparticipatie nemen in 2023 ten opzichte van 2022 toe met 500.000 euro.

- hogere baten door specifieke rijksbijdragen voor de uitvoering van de nieuwe Wet inburgering (1,5 miljoen euro);
- lagere baten door het vervallen van de rijksbijdrage voor de uitvoering van het Twents Fonds voor Vakmanschap (1,0 miljoen euro). Dit project eindigt in 2022.

Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut
Dit product bestaat uit de onderdelen SW Beschut werk, SW Detachering, SW Begeleid werken en Nieuw beschut en hangt samen met de subdoelen 1.01 en 3.02 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut nemen in 2023 af met 400.000 euro ten opzichte van 2022. Deze afname ontstaat door de volgende ontwikkelingen:

- lagere loonkosten van SW-medewerkers als gevolg van het krimpende personeelsbestand van de ‘oude’ Wsw leiden tot een verlaging van 700.000 euro;
- lagere uitvoeringskosten door het wegvallen van een subsidie voor de inzet van ambtelijk personeel (100.000 euro);
- lagere lasten door een toegenomen (interne) bijdrage vanuit Arbeidsmarktparticipatie voor de uitvoering van Nieuw beschut (600.000 euro).
- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie (300.000 euro);
- hogere loonkosten van Nieuw beschut-medewerkers (700.000 euro) als gevolg van groei van de doelgroep Nieuw beschut en een begrotingsaanpassing die het gevolg is van de liquidatie van de Stichting Werkgeverstaken Participatiewet Enschede (SWPE);

De baten van het product Sociale Werkvoorziening en Nieuw beschut nemen in 2023 toe met 400.000 euro:

- hogere baten door een stijging van de loonkostensubsidie met 500.000 euro;
- lagere baten door het wegvallen van een incidentele subsidie van 100.000 euro.

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

Vanaf 2024 is sprake van enerzijds een daling van de lasten door de blijvende afname van de SW-populatie en anderzijds een stijging vanwege de instroom van Nieuw beschut. De afname van de oude SW-populatie is echter groter dan de nieuwe instroom, waardoor de lasten per saldo verder afnemen.

Algemene maatschappelijke voorzieningen
Dit product bestaat uit de onderdelen Welzijn, Mantelzorg, Transformatie, Vrijwilligerswerk, Integratie, Jongerenwerk, Opvoedondersteuning, Speeltuinwerk en Overige voorliggende voorzieningen. Dit product hangt samen met de subdoelen 2.01, 2.02, 3.01 en 3.02 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten van het product Algemeen Maatschappelijke Voorzieningen dalen in 2023 ten opzichte van 2022 met 7,0 miljoen euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- lagere lasten als gevolg van de overheveling van de middelen Asiel en Intregratie naar het product Arbeidsmarktparticipatie (1,5 miljoen euro);
- lagere lasten als gevolg van het verschuiven van subsidies voor dagbestedingsactiviteiten naar het product Ondersteuning lokaal (3,6 miljoen euro);
- hogere lasten door de overheveling van de subsidie Slachtofferhulp vanuit het product Ondersteuning wijkteams (55.000 euro);
- lagere lasten door het wegvallen van de middelen Gezond in de stad en een lagere onttrekking uit de Investeringsreserve Sociaal Domein (800.000 euro);
- hogere lasten als gevolg van prioriteiten afkomstig uit het coalitieakkoord; Dit betreft inclusief beleid (100.000 euro), uitbreiding jongerenwerk (320.000 euro) en tegengaan eenzaamheid (160.000 euro);
- lagere lasten als gevolg van het vervallen van incidentele middelen (bestemmingsvoorstellen jaarrekening 2021; 1,6 miljoen euro), waaronder de zogenaamde POK-middelen en toevoeging aan de investeringsreserve Sociaal Domein;
- lagere lasten door het wegvallen van incidentele middelen corona, ten behoeve van eenzaamheid en jongeren (500.000 euro);
- lagere lasten door het vervallen van de incidentele bijdrage middelenkader 2022-2025 (315.000 euro); Dit bestaat o.a. uit de bijdrage aan de SES;
- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie (500.000 euro);
- hogere lasten door het verschuiven van de taakstelling voor pedagogische gezinsondersteuning naar het product Ondersteuning wijkteams (163.000 euro).

De baten nemen in 2023 af met 555.000 euro als gevolg van de overheveling van de middelen Asiel en Integratie naar het product Arbeidsmarktparticipatie.

'Opvallende' meerjarige trendbreuken zijn:

De onttrekking aan de Investeringsreserve Sociaal Domein (1,7 miljoen euro) vervalt.

Ondersteuning wijkteams
Dit product bestaat uit de taken van de wijkteams, de werkbudgetten voor beleid en uitvoering, de regionale taken / bijdrage voor Jeugd en Gezin en hangt samen met de subdoelen 2.02, 3.01 en 3.02 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten nemen ten opzichte van 2022 toe met 420.000 euro. Deze afname wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie (454.000 euro);
- hogere lasten door een hogere bijdrage aan het OZJT inzake incidenteel/structureel werk voor de uitvoering van de kernactiviteiten voor inkoop Jeugd en Wmo (361.000 euro);
- hogere lasten door het voortzetten van pedagogische gezinsondersteuning in relatie tot wegvallende GIDS-middelen (174.000 euro) door het honoreren van een knelpunt in het middelenkader. Per saldo leidt dit tot 11.000 euro hogere lasten doordat de hierbij behorende taakstelling is verschoven van Algemeen maatschappelijke voorzieningen naar dit product;
- lagere lasten door een overheveling van de subsidie Slachtofferhulp naar het product Algemene maatschappelijke voorzieningen (55.000 euro);
- lagere lasten door een overheveling van de subsidie Loes zwanger naar het product Sport en gezondheid (70.000 euro);
- lagere lasten door het vervallen van de uitvoer van de bestemmingsvoorstellen van POK-middelen en invoering woonplaatsbeginsel Jeugd (505.000 euro). Hiertoe is bij de jaarrekening 2021 een bestemmingsvoorstel voor 2022 ingediend, deze middelen vervallen in 2023;
- lagere lasten aan uitvoeringskosten van per saldo 21.000 euro;
- hogere lasten door de extra vergoeding zorgsalarissen middeninkomens Zorg & Welzijn (100.000 euro);
- hogere lasten inzake extra inzet in relatie tot het verminderen van gevolgen voor kinderen van complexe scheidingen (75.000 euro);
- hogere lasten door het intensiveren in de begroting 2023 van Samen Twente inzake veilige gegevensverwerking en rechtmatig en doelmatig inkopen (70.000 euro).

Er zijn geen 'opvallende' meerjarige trendbreuken.

Schuldhulpverlening
Dit product hangt samen met het subdoel 1.01 van de strategische opgave 'Inclusief Enschede'.

De lasten voor het product Schuldhulpverlening nemen in 2023 ten opzichte van 2022 af met 766.000 euro. Deze afname wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- lagere lasten door het vervallen van incidentele middelen vanuit de Coronasteunpakketten 940.000 euro;
- hogere lasten door de toekenning van loon- en prijscompensatie 110.000 euro;
- hogere lasten door de toename van de dienstverlening Stadsbank Oost Nederland 64.000 euro.

'Opvallende' meerjarige trendbreuken:

Als gevolg van de afloop van maatregelen uit de nota *Rondkomen met je inkomen* is er een verlaging in 2024 ten opzichte van 2023 (0,2 miljoen euro). Het betreft het Jongeren

Perspectieffonds en de Nazorg en coaching. Evaluatie van deze maatregelen vindt plaats in 2023. Afhankelijk van de evaluatie kan de inzet van deze middelen gecontinueerd worden.

Stelpost onderuitputting Vitaal & Sociaal
In de Zomernota 2021 is een stelpost bij Vitaal & Sociaal opgenomen van 3,5 miljoen euro. Deze is ingesteld om te anticiperen op onderuitputting op budgetten binnen het begrotingsprogramma Vitaal & Sociaal.

Reserves
Hieronder wordt een toelichting gegeven op de verschillen die optreden tussen de begrotingsjaren in de mutatie(s) van de reserves. Per saldo nemen de reserves toe met 5 miljoen euro.
De mutatie op stortingen (6,2 miljoen euro) in de reserves t.o.v. 2022 betreffen:

- Reserve hervormingsagenda en exploitatieontwikkeling Jeugdhulp (6,2 miljoen euro): de dotatie aan de reserve daalt door een afname van de extra ontvangen rijksmiddelen Jeugdhulp. Deze extra middelen worden (na aftrek bijdrage algemene middelen en eerdere knelpunten) in de reserve gestort voor de jaren 2022 tot en met 2025.

De mutatie op onttrekkingen (11,2 miljoen euro) aan de reserves t.o.v. 2022 betreffen:

- een daling van 4 miljoen euro als gevolg van het vervallen van de bestemmingsvoorstellen uit de jaarrekening 2021 en decembercirculaire 2021 (o.a. de POK-middelen en de investeringen via de investeringsreserve sociaal domein); deze middelen worden in 2022 aan de reserve weerstandsvermogen onttrokken;
- een daling van 4 miljoen euro als gevolg van het vervallen van de extra coronamiddelen (3,4 miljoen euro arbeidsmarktparticipatie en 600.000 euro schuldhulpverlening);
- een daling van 2 miljoen euro voor Jeugd: de onttrekking van investeringen voor de implementatie van de landelijke hervormingsagenda Jeugdhulp alsmede (mogelijke) exploitatietekorten voor Jeugdhulp; deze wordt op voorhand niet begroot, maar bepaald bij de jaarrekening;
- een daling van 500.000 euro als gevolg van het vervallen van de TONK-regeling (zie ook inkomensondersteuning);
- een daling van 750.000 euro door het vervallen van de investeringsmiddelen voor de herontwikkeling van Diekman Oost.

<u>Investeringsreserve sociaal domein</u>
In het coalitieakkoord is opgenomen dat we het huidige transformatiebudget willen veranderen in een investeringsfonds sociaal domein. Op dit moment hebben we een investeringsreserve sociaal domein, bedoeld om de uitvoering van de transformatieagenda te financieren. Het gaat daarbij om incidentele investeringen met als doel om structureel bij te dragen aan de transformatiedoelen. In lijn met het coalitieakkoord willen we de reikwijdte van deze investeringsreserve verbreden, waarbij we o.a. slimme verbindingen maken tussen het fysieke en sociale domein. Voor de Zomernota 2023 zullen we een voorstel aan de raad voorleggen.

Duurzaam wonen, leven, werken

Bedragen x 1.000 euro	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	22.119	22.091	21.741	21.483	21.442
Duurzaamheid	706	226	226	226	226
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	13.043	13.312	12.641	12.191	12.181
Stedelijke ontwikkeling	2.362	2.797	3.149	3.153	3.157
Grondbedrijf	37.418	24.363	11.442	10.075	5.543
Locatieontwikkeling	5.101	4.697	4.697	5.372	6.197
Parkeerbeheer	12.423	12.047	12.591	12.858	13.616
Begraafplaatsen	1.163	1.189	1.189	1.189	1.189
Verkeersinfrastructuur en beleid	7.391	9.680	6.841	6.941	5.145
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	30.783	30.168	30.050	30.050	30.050
Riolering	18.194	18.847	19.621	20.339	20.729
Afvalstoffen	25.503	26.771	27.203	26.203	26.203
Dienstverlening aan ondernemers	959	1.198	1.198	1.198	1.198
Versterken economische structuur	7.163	5.703	5.320	5.114	4.414
Totaal Lasten	**184.328**	**173.089**	**157.908**	**156.392**	**151.290**
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	611	437	340	340	299
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	4.771	4.833	4.833	4.841	4.841
Stedelijke ontwikkeling	220	220	220	220	220
Grondbedrijf	33.282	24.121	10.787	9.833	5.300
Parkeerbeheer	13.865	13.655	14.180	14.887	15.323
Begraafplaatsen	561	573	573	573	573
Verkeersinfrastructuur en beleid	3.000	3.917	1.330	917	50
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	2.433	2.476	2.476	2.476	2.476
Riolering	18.194	18.847	19.621	20.339	20.729
Afvalstoffen	25.133	25.793	25.825	25.825	25.825
Dienstverlening aan ondernemers	36	0	0	0	0
Versterken economische structuur	2.425	0	0	0	0
Totaal Baten	**104.531**	**94.872**	**80.185**	**80.251**	**75.636**
Saldo van baten en lasten	**79.797**	**78.218**	**77.723**	**76.141**	**75.654**
Storting reserves	11.853	18.933	8.446	6.804	5.879
Onttrekking reserves	14.968	17.730	3.277	2.572	1.864
Resultaat	**76.682**	**79.421**	**82.892**	**80.372**	**79.668**

Toelichting

Cultuur, Evenementen en Citymarketing

Lasten
De lasten in 2023 zijn in totaal 28.000 euro lager ten opzichte van 2022. De oorzaken hiervoor zijn:

- lagere lasten door de in 2022 opgenomen middelen t.b.v. de verordening Wendbaar & Weerbaar. Dit betreffen de extra Coronamiddelen t.b.v. cultuur (985.000 euro);
- hogere lasten door voornamelijk het toepassen van loon- en prijscompensatie (570.000 euro);
- hogere lasten door structurele verhoging onderhoud kunstwerken. Zie ook tussenrapportage 2022 (40.000 euro);
- lagere lasten door niet geraamde kosten Cultuurcoach (40.000 euro);
- lagere lasten door lager begrote kosten Creatieve Broedplaatsen in 2023 (115.000 euro);
- lagere lasten door niet begrote uitgaven Tolle Woche bij Cultuur (26.000 euro);
- lagere lasten door enkele kleine bijstellingen (19.000 euro)
- hogere lasten door opnemen extra bedrag aan energiekosten voor subsidieinstellingen (547.000 euro);

Baten
De baten in 2023 zijn in totaal 174.000 euro lager ten opzichte van 2022. Dit wordt voor 115.000 euro veroorzaakt door lagere baten voor de opgenomen subsidie t.b.v. Broedplaatsen vanuit de Provincie. Het overige verschil wordt veroorzaakt door het niet opgenomen te ontvangen bijdrage voor de Cultuurcoach in de begroting 2023 en enkele kleinere bijstellingen. Dit wordt jaarlijks na vaststelling begroting gemeente bepaald en toegevoegd.

Reserve
In 2023 vindt er voor een bedrag van 145.000 euro een onttrekking uit de reserve uitvoering plaats vanuit eerder ontvangen Coronamiddelen van het Rijk. In 2022 is een onttrekking geraamd van € 1.130.000 vanuit de Coronamiddelen en een bedrag van 26.000 euro vanuit de Tolle Woche. Het verschil is 985.000 euro lagere onttrekking in 2023.

Duurzaamheid
Lasten
De lasten in 2023 zijn in totaal 480.000 euro lager ten opzichte van 2022 door:

- lagere lasten, doordat doordat vanaf 2023 het budget voor het project Zon op daken lager is. Vanuit de klimaatmiddelen die door het Rijk beschikbaar worden gesteld wordt het restant bekostigd (100.000 euro);
- lagere lasten, doordat er in 2022 een onttrekking is gedaan aan de reserve Duurzaamheid ter dekking van de lasten (250.000 euro);
- lagere lasten, doordat er in 2022 incidenteel een budget beschikbaar gesteld was voor Fonds Duurzame ontwikkeling (125.000 euro);
- lagere lasten door diverse kleine oorzaken (5.000 euro).

Reserve
In 2022 is er net zoals in 2021, 250.000 euro onttrokken uit de reserve Duurzaamheid. Dit geldt als dekking voor de opgenomen lasten. Voor 2023 en verder is de onttrekking nog niet begroot. Vanuit het Rijk is er in 2022 een bedrag van 873.000 euro ontvangen ter dekking van de kosten die gemaakt gaan worden in het kader van het Klimaatakkoord. Deze middelen zijn in 2022 gestort in de reserve Duurzaamheid. In 2023 zal een deel van dit bedrag aangesproken worden om de bijbehorende kosten te dekken.

Ontwikkeling meerjarenbegroting
De verwachting is dat het Rijk de komende jaren nog meer middelen beschikbaar zal stellen ter dekking van de kosten in het kader van het klimaatakkoord. De bestedingen vanuit deze reserve zijn bedoeld voor het bufferen van incidentele en structurele middelen op het gebied van de uitwerking van het Klimaatakkoord naar ontwikkelingen over meerdere jaarschijven.

Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving

De lasten in 2023 zijn in totaal 269.000 euro hoger ten opzichte van 2022 door:

- hogere lasten voor loon- en prijscompensatie (336.000 euro);
- lagere lasten door nieuwe kostendekkendheidsberekening (77.000 euro)
- lagere lasten als gevolg van ook het wegvallen van baten bij de dekking leges van (100.000 euro);
- lagere lasten door incidentele bijdrage voor een tekort op evenementenleges (217.000 euro);
- lagere incidentele lasten voor de implementatie van de omgevingswet (925.000 euro);
- lagere incidentele lasten voor de aanpak van onzelfstandige bewoning (135.000 euro);
- lagere incidentele lasten voor de invoering van de Wet Kwaliteitsborging (167.000 euro);
- hogere structurele lasten facilitaire overhead als gevolg van de outsourcing ODT (250.000 euro);
- hogere structurele lasten beleidsadvisering Omgeving & Recht (200.000 euro);
- lager incidentele lasten voor bestemmingsvoorstel kerkenvisie uit de gemeenterekening 2021 (45.000 euro);
- lagere incidentele lasten voor onder andere vanuit het Rijk ontvangen middelen voor energie handhaving etc. (22.000 euro).
- hogere structurele lasten voor knelpunt bestemmen voor regulier werk (150.000 euro)
- hogere incidentele lasten voor knelpunt bestemmen voor achterstallig werk (180.000 euro)
- hogere incidentele lasten voor knelpunt leges evenementen (240.000 euro)
- hogere incidentele lasten voor knelpunt capaciteit handhaving bouwen en milieu (440.000 euro)
- hogere structurele lasten voor beleidswens Bibob onderzoeken (160.000 euro)

De baten in 2023 zijn in totaal 62.000 euro hoger ten opzichte van 2022 door het toekennen van loon- en prijscompensatie bij Vergunnen (139.000 euro) en verlaging door nieuwe kostendekkendheidsberekening (77.000 euro)

Reserve onttrekkingen
De onttrekking uit de reserve in 2022 van 463.000 euro zijn incidenteel als bestemmingsvoorstel in de gemeenterekening 2021 bestemd voor 2022. Het betreft de volgende posten:

- Ontvangen Rijksmiddelen voor de invoering Wet Kwaliteitsborging (92.000 euro).
- Overhevelen budget door uitstel invoering omgevingswet (325.000 euro).
- Overhevelen kerkenvisie middelen vanwege vertraging uitvoering door Corona (45.000 euro).

Ontwikkelingen meerjarig
In 2024 is er een daling van de lasten van 225.000 euro ten opzichte van 2023. Dit wordt veroorzaakt door een verlaging van de lasten voor de Wet Kwaliteitsborging (75.000 euro) en wegvallen dekking leges (150.000 euro). In 2025 is er een daling van de lasten van 28.000 euro ten opzichten van 2024 door het wegvallen van de doeluitkering versterking omgevingsveiligheid bij handhaving bouwen.

Dienstverlening aan ondernemers

Lasten
De lasten zijn in 2023 239.000 euro hoger dan in 2022, dit wordt veroorzaakt door:.

- hogere lasten door toekenning van loon- en prijscompensatie (36.000 euro);
- hogere lasten door toename apparaatskosten ondernemersloket (39.000 euro);
- hogere lasten door schrappen brede taakstelling fysiek en economisch domein (300.000 euro);
- lagere lasten door het effect van het verwijderen van budget dat gefinancierd werd middels dotatie uit reserve flankerend beleid (200.000 euro);
- hogere lasten door toekenning van extra middelen voor het ondernemersloket (100.000 euro);
- lagere lasten door afloop van subsidie BIZ/Euregio (36.000 euro).

Baten
De baten zijn in 2023 96.000 euro lager dan in 2022. Dit wordt veroorzaakt door de afloop van subsidie BIZ/Euregio (36.000 euro) en door het effect van het verwijderen van de dotatie uit de reserve flankerend beleid vanwege het schrappen van de brede taakstelling fysiek en economisch domein (60.000 euro)

Reserve
Onttrekking uit de reserve flankerend beleid is niet meer begroot. In 2022 stond nog een dotatie van 60.000 euro begroot op dienstverlening aan ondernemers in verband met de brede taakstelling binnen het fysieke en economische domein voor het deel ondernemersloket.

Ontwikkeling meerjarenbegroting
Door het schrappen van de brede taakstelling op fysiek en economisch domein heeft de begroting van dienstverlening aan ondernemers jaarlijks dezelfde omvang.

Grondbedrijf
De lasten zijn in 2023 13,1 miljoen euro lager dan in 2022. Dit wordt veroorzaakt doordat in 2023 minder kosten in het MPG worden verwacht dan in 2022. Dit betreffen vooral de grondexploitatie projecten Leuriks Oost, Roombeek, Hoog en Droog, Versnelling Cromhof, Kennispark, Hardick&Seckel, Zuiderval en Hornbach. In de grondexploitatieprojecten De Kop en Centrumkwadraat Molenstraat Zuid worden juist meer kosten verwacht in 2023 dan in 2022.

De baten zijn in 2023 9,2 miljoen euro lager dan in 2022 en dat wordt volledig veroorzaakt door de mutatie in de boekwaarde van de voorraad grondpositie. De begrote projectbaten zijn in 2023 6,8 miljoen euro hoger dan begroot in 2022 en dat wordt vooral veroorzaakt door de grondexploitatieprojecten De Kop, Centrumkwadraat Molenstraat Zuid, Versnelling Cromhof, Oostkrans-Usseler Es en Velve kleine bouwplannen. Daarentegen zijn de begrote baten van de verkoop van overige gronden en van de particulieren grexen in 2023 6,8 miljoen euro lager dan in 2022 begroot.

In de dotaties en onttrekkingen is in 2022 een mutatie begroot die in 2023 niet meer aanwezig is. Het betreft 3,8 miljoen euro als gevolg van een onttrekking uit Reserve Strategische Investeringsagenda vanuit het raadsvoorstel RAR/BBV ten gunste van de Reserve Grondbedrijf. Deze middelen worden vervolgens vanuit de Reserve Grondbedrijf gestort in de verliesvoorziening Onderhanden Werk ter dekking van verlieslatende complexen.

Ontwikkelingen meerjarig:
Tot en met 2026 nemen zowel de lasten als de baten verder af als gevolg van minder begrote projectactiviteiten in de grondexploitaties.

Locatieontwikkeling

Lasten
De lasten zijn in 2023 404.000 euro lager dan in 2022. Dat wordt veroorzaakt door:

- 1,0 miljoen euro lagere lasten voor plankosten Centrumkwadraat Mobiliteitshub (0,4 miljoen euro) en de 2 DIA's (2 x 0,3 miljoen euro);
- 509.000 euro hogere lasten voor plankosten fase 0 en 1 als gevolg van het aflopen van een terugbetaal reeks aan mobiliteit waarbij een lopende taakstelling nu is vervuld;
- 50.000 euro hogere lasten voor extra inzet pachtbeleid monitoring;
- 37.000 euro hogere overige lasten.

Reserve
De onttrekkingen zijn in 2023 10,2 miljoen euro hoger dan in 2022. Dit wordt veroorzaakt door:

- 15,0 miljoen euro hogere onttrekking in 2023 als gevolg van een incidentele onttrekking uit de algemene reserve ten gunste van de reserve strategische investeringsagenda;
- 3,8 miljoen euro lagere onttrekking in 2023 doordat in 2022 een mutatie is begroot van 3,8 miljoen euro als gevolg van een onttrekking uit de reserve strategische investeringsagenda vanuit het raadsvoorstel RAR/BBV ten gunste van de reserve grondbedrijf. Deze is in 2023 niet meer aanwezig.

- 1,0 miljoen euro lagere onttrekking in 2023 doordat in 2022 een mutatie is begroot uit de reserve strategische investeringsagenda voor de plankosten van centrumkwadraat mobiliteitshub en de 2 DIA's, die in 2023 niet meer begroot zijn.

De stortingen zijn in 2023 10,6 miljoen hoger dan in 2022. Dit wordt veroorzaakt door:

- 15,0 miljoen euro hogere storting in 2023 als gevolg van een incidentele storting in de reserve strategische investeringsagenda vanuit de algemene reserve;
- 3,8 miljoen euro lagere storting in 2023 doordat in 2022 een mutatie is begroot van 3,8 miljoen euro ten gunste van de reserve grondbedrijf vanuit de reserve strategische investeringsagenda.
- 500.000 euro lagere storting in 2023 als gevolg van het aflopen van de terugbetaalreeks inzake plankosten fase 0 en 1 ten gunste van de reserve mobiliteit.
- 100.000 euro lagere storting in 2023 in de Reserve Strategische investeringsagenda dan in 2022 met betrekking tot het niet benutte kapitaalslastenbudget strategische investeringsagenda projecten.

Ontwikkelingen meerjarig:
De kapitaalslasten inzake strategische investeringsagenda projecten lopen de komende jaren op van 100.000 euro tot tot 1,6 miljoen euro in 2026.
De storting in de reserve strategische investeringsagenda als gevolg van niet benutte kapitaalslastenbudget loopt navenant af tot nihil in 2026.

Parkeerbeheer
Zie bijlage 6.6.

Stedelijke ontwikkeling

Lasten
De lasten in 2023 zijn in totaal 635.000 euro hoger ten opzichte van 2022 door:

- lagere lasten, doordat niet alle werkzaamheden voor het opstellen van de transitievisie warmte en de wijkaanpak Zuid in 2021 zijn uitgevoerd, zijn er voor 2022 bestemmingsvoorstellen gedaan om de middelen toe te voegen aan de reserve. In 2022 zijn deze middelen alsnog onttrokken uit de reserve (375.000 euro);
- lagere lasten, doordat er in 2022 incidenteel een onttrekking is geweest aan de reserve voor het project Usseler es (110.000 euro);
- lagere lasten door diverse kleine oorzaken (24.000 euro);
- hogere lasten, doordat vanaf 2023 structureel middelen beschikbaar zijn gesteld voor de wijkaanpakken Twekkelerveld en Zuid (600.000 euro);
- hogere lasten, doordat bij de investeringsagenda en de daaruit volgende versnelling en het goed neerzetten van projectmatig werken extra capaciteit noodzakelijk is (80.000 euro);
- hogere lasten, door onderzoek naar beschikbare flexwoningen voor spoedzoekers (50.000 euro);
- hogere lasten, doordat er vanaf 2023 geld middelen beschikbaar zijn gesteld voor de gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied (100.000 euro);
- hogere lasten door loon- en prijscompensatie (60.000 euro);
- hogere lasten, doordat er vanaf 2023 middelen beschikbaar zijn gesteld voor een applicatie t.b.v. projectinformatie (54.000 euro).

Reserve
Aangezien niet alle werkzaamheden m.b.t. het opstellen van de transitievisie warmte en de wijkaanpak Zuid in 2021 zijn uitgevoerd zijn er voor 2022 bestemmingsvoorstellen gedaan om de middelen toe te voegen aan de reserve (375.000 euro). In 2022 zijn deze middelen alsnog onttrokken uit de reserve. Daarnaast is er incidenteel een onttrekking geweest aan de reserve voor het project Usseler es (110.000 euro).

Ontwikkelingen meerjarig:
Vanaf 2024 is er jaarlijks 600.000 euro beschikbaar voor de gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied.

Verkeersinfrastructuur en beleid

De cijfers zijn gebaseerd op de projecten waarvoor de gemeenteraad tot begrotingsjaar 2023 middelen beschikbaar heeft gesteld op basis van de raadsvoorstellen "aanvraag budget mobiliteitsprojecten en meerjarige doorkijk".
De toekenning van budget voor nieuwe projecten voor 2023 e.v. vindt plaats via een separaat raadsvoorstel in de loop van het jaar, niet bij vaststelling van de Gemeentebegroting.

Lasten
Het verschil (2,3 miljoen euro) in de lasten tussen de begrotingsjaren 2023 en 2022 wordt veroorzaakt door:

- ophoging budget te ontvangen subsidiebedragen F35 (3 miljoen euro);
- ophoging budget kapitaallasten (336.000 euro);
- ophoging budget interne verrekeningen (30.000 euro);
- hogere onttrekking reserve mobiliteit (1.073.000 euro);
- ophoging budget te ontvangen subsidiebedragen (867.000 euro);
- verlaging budget voor materiële uitgaven (17.000 euro).

Baten
Het verschil in de baten (917.000 euro) tussen de begrotingsjaren 2023 en 2022 wordt veroorzaakt door: een ophoging van de budgetten overige posten (50.000 euro) en te ontvangen subsidiebedragen (867.000 euro).

Ontwikkeling meerjarenbegroting
Door de gemeenteraad is in de zomernota 2021 besloten structureel budget toe te voegen aan het product verkeersinfrastructuur en beleid op basis van de vastgestelde mobiliteitsvisie en fietsvisie. Dit is een oplopende reeks van 1.180.000 euro in 2022 tot 1.795.000 euro in 2025. Daarnaast is besloten voor zero emissie binnenstad incidenteel budget toe te voegen in 2023 is dit 50.000 euro en in 2024 is dit 235.000 euro.

Beheer en Onderhoud Openbare ruimte
Dit product is opgebouwd uit meerdere deelproducten. Hieronder per deelproduct de toelichting op de afwijkingen indien het verschil per deelproduct groter is dan 100.000 euro of 5%.

Beleid en uitvoering milieu bodem
Lasten
De lasten in 2023 zijn in totaal 1.960.000 euro lager ten opzichte van 2022 door:

ophoging budget te ontvangen subsidiebedragen (29.000 euro);

- hogere lasten voor loon- en prijscompensatie (40.000 euro);
- lagere lasten door incidenteel ontvangen gelden voor bodembescherming in 2022 vanuit het Rijk (400.000 euro);
- lagere incidentele lasten voor ondergronds brengen van hoogspanningskabels in Twekkelerveld (550.000 euro);
- lagere incidentele lasten door de reserve in te zetten voor de lopende zaken vanuit het werkprogramma aan de bodem- en ondergrondtaken gerelateerde uitvoering 2022 1,2 miljoen euro);
- hogere structurele lasten voor de personeelsbegroting beleid Fysiek zodat de normformatie gelijk is met de bezetting (151.000 euro).

Onttrekking reserves
De onttrekkingen in 2023 zijn in totaal 1.610.000 euro lager ten opzichte van 2022 door:

- Incidenteel 410.000 euro bij te dragen aan de Zomernota 2021 (aanpak kamerverhuurpanden en ondergronds brengen hoogspanningskabels en duurzaamheid) in 2022.
- Incidenteel 1,2 miljoen euro in te zetten voor de lopende zaken vanuit het werkprogramma aan de bodem- en ondergrondtaken gerelateerde uitvoering voor 2022 financieel.

Beheer Wegen
Lasten
De lasten in 2023 zijn in totaal 304.000 euro hoger ten opzichte van 2022 door:

- hogere lasten voor areaaluitbreiding vanaf 2023 (7.000 euro);
- hogere lasten voor loon- en prijscompensatie (147.000 euro);
- hogere incidentele lasten voor ondergronds infra implementatie, controle en toezicht nieuwe wet en regelgeving (CROW500, omgevingswet, AVOI) (150.000 euro).

Ontwikkeling meerjarenbegroting
Vanaf 2024 zijn de totale lasten 69.000 euro lager ten opzichte van 2023 door de rest investeringen (kapitaallasten) van het project Centrumkwadraat fase 1 (81.000 euro , hogere lasten) en door de ondergrondse infra implementatie (150.000 euro).

Openbare verlichting
Lasten
De lasten in 2023 zijn in totaal 231.000 euro hoger dan in 2022 door:

- Hogere lasten door loon- en prijscompensatie (37.000 euro);
- Hogere lasten, doordat er in 2022 een storting heeft plaats gevonden in de reserve kapitaallasten (194.000 euro).

Reserve
De storting in de reserve kapitaallasten in 2022 van 194.000 euro verklaart het verschil ten opzichte van het jaar 2023. Ook de komende jaren zullen er nog stortingen in de reserve plaats vinden, maar die zijn nu nog niet begroot. De hoogte van de stortingen moet nog bepaald worden.

Stadsdeelbeheer
Lasten
De lasten in 2023 zijn in totaal 810.000 euro hoger ten opzichte van 2022 door:

- hogere lasten door loon- en prijscompensatie (400.000 euro);
- hogere lasten door volumestijging van fysieke projecten/gebiedsontwikkeling (250.000 euro);
- hogere lasten, doordat er in 2023 incidenteel middelen voor dierenwelzijn beschikbaar zijn gesteld (50.000 euro);
- hogere lasten voor areaaluitbreiding (110.000 euro).

Riolering
De budgetten zijn gebaseerd op het door de Raad vastgestelde Water- en Klimaatadaptatieplan Gemeente Enschede 2022-2026.
De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van 2022 zijn de verschuivingen in de lasten.

Afvalstoffen
In de vergadering van 18 april 2016 heeft de raad besloten om per 2017 over te gaan tot de invoering van tariefdifferentiatie. Als vervolgstap is in de vergadering van 5 november 2019 door de raad besloten tot invoering van het keuzemodel bij laagbouw en invoering inzameling GFE bij hoogbouw per 2021.

Lasten
De lasten in 2023 zijn in totaal 1.268.000 euro hoger ten opzichte van 2022 door:

- hogere lasten voor materiele uitgaven, inclusief pilot stortquotum (1.240.000 euro);
- hogere lasten interne gemeentelijke doorrekening (28.000 euro).

Baten
De baten in 2023 zijn in totaal 660.000 euro hoger ten opzichte van 2022 door:

- hogere baten externe opbrengsten (599.000 euro);
- lagere baten afvalstromen (61.000 euro).

De afvalstoffenheffing is vanaf 2017 gesplitst in een vast deel en een variabel deel.
Definitieve tarieven 2023 worden voor 1 januari 2023 door de raad vastgesteld.

Versterken Economische Structuur

Lasten
De lasten zijn in 2023 1,5 miljoen euro lager dan in 2022. Dit wordt veroorzaakt door:

- 0,1 miljoen euro lager als gevolg van vervallen incidenteel budget impuls groen herstel bedrijven;
- 0,1 miljoen euro lager als gevolg van vervallen incidenteel budget Stimuleringsfonds Binnenstad Enschede;
- 0,1 miljoen euro lager als gevolg van vervallen incidenteel budget Technology Base;
- 2,3 miljoen euro lager als gevolg van vervallen incidenteel subsidiebudget Regiodeal;
- 0,7 miljoen euro hoger als gevolg van nieuw incidenteel budget voor de Binnenstad;
- 0,4 miljoen euro hoger als gevolg van nieuw structureel budget voor de nieuwe economische visie.

Baten
De baten zijn 2,4 miljoen euro lager als gevolg van het vervallen van de subsidie vanuit de Regiodeal middelen.

Reserves
De onttrekingen uit de reserve zijn 30.000 euro lager in 2023 ten opzichte van 2022 en dat wordt veroorzaakt doordat de gereserveerde middelen als gevolg van niet uitgevoerde werkzaamheden door corona van Actieplan Internationaal wegvallen.

Ontwikkeling meerjarig:
Vanaf 2024 valt voor 375.000 euro lastenbudgetten weg voor de plankosten van economisch beleid en van de groen herstel impulsen.
Vanaf 2025 valt voor 275.000 euro het lastenbudget voor de foundersbijdrage van Novel-T weg.

Samenleving en bestuur

Bedragen x 1.000 euro	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Publieksdienstverlening	4.474	5.578	6.369	6.369	6.369
Verkiezingen	625	359	359	359	359
College van B&W	2.254	2.314	2.314	2.314	2.314
Ondersteuning College van B&W en directie	4.315	4.987	4.487	4.487	4.487
Raad en commissies	2.735	2.790	2.790	2.790	2.790
Bezwaar en beroep	1.998	2.219	2.219	2.219	2.219
Klachtencommissariaat	300	312	312	312	312
Stadsdeelsgewijs werken	4.679	4.469	4.224	4.224	4.224
Regionale samenwerking	592	548	548	481	481
Openbare orde en veiligheid	18.552	19.523	19.533	19.543	19.323
Totaal Lasten	**40.522**	**43.099**	**43.155**	**43.098**	**42.878**
Publieksdienstverlening	2.009	2.777	3.482	3.482	3.482
Stadsdeelsgewijs werken	50	50	50	50	50
Openbare orde en veiligheid	2.821	2.821	2.821	2.821	2.821
Totaal Baten	**4.880**	**5.648**	**6.353**	**6.353**	**6.353**
Saldo van baten en lasten	**35.642**	**37.451**	**36.802**	**36.745**	**36.525**
Storting reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	305	500	0	0	0
Resultaat	**35.338**	**36.951**	**36.802**	**36.745**	**36.525**

Toelichting

Publieksdienstverlening
Lasten
De lasten van het product publieksdienstverlening stijgen in 2023 ten opzichte van 2022 met 1.104.000 euro. Deze stijging wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten voor de implementatie van iBurgerzaken (35.000 euro)
- hogere lasten voor prijs- en looncompensatie (144.000 euro);
- hogere lasten voor het voorkomen van identiteit- en documentfraude (75.000 euro);

- hogere lasten voor lijkschouwing (100.000 euro);
- hogere lasten vanwege verhoogde omzet op de legeproducten (768.000 euro);
- overige kleine lagere kostenposten (18.000 euro).

Baten
De baten van het product publieksdienstverlening stijgen in 2023 ten opzichte van 2022 met 768.000 euro. Deze stijging wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkeling:

- hogere baten vanwege verhoogde omzet op legeproducten (768.000 euro).

Ontwikkeling meerjarenbegroting
Een opvallende meerjarige trendbreuk is dat er vanaf 2024 fors meer reisdocumenten zijn begroot. Hierdoor stijgen de lasten en baten van het product publieksdienstverlening vanaf 2024. Dit komt door het 10 jaren termijn van reisdocumenten waardoor er rond 2024 veel reisdocumenten verlopen en opnieuw moeten worden aangevraagd.

Verkiezingen
Lasten
De lasten van het product verkiezingen dalen met 266.000 euro. Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- lagere lasten omdat er in 2022 een eenmalige uitkering is geweest in de decembercirculaire van 2021 van 275.000 euro voor het inrichten van stemlocaties omtrent coronamaatregelen. Deze zit niet in de budgetten van 2023 en verder.
- hogere lasten door prijs- en looncompensatie (9.000 euro).

College van B&W
De lasten van het product college van B&W stijgen in 2023 t.o.v. 2022 met 60.000 euro. Deze stijging wordt veroorzaakt door het toekennen van loon- en prijscompensatie.

Ondersteuning College van B&W en directie
De lasten van het product college van B&W en directie stijgen in 2023 t.o.v 2022 met 672.000 euro.

Deze stijging wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- Als gevolg van een verschuiving binnen diverse verschillende producten stijgen de lasten met 60.000 euro;

- In verband met het aangenomen amendement ‘Kansengelijkheid en 700 jaar Enschede’ stijgen de lasten met 500.000 euro.
- Daarnaast neemt het budget toe vanaf 2023 door het toekennen van loon- en prijscompensatie.

Raad en commissies
De lasten van het product raad en commissies stijgen in 2023 t.o.v. 2022 met 55.000 euro. Deze stijging wordt veroorzaakt door het toekennen van loon- en prijscompensatie.

Bezwaar en Beroep
De lasten van het product Bezwaar en Beroep stijgen in 2023 t.o.v. 2022 met 221.000 euro.

De oorzaken hiervoor zijn:

- hogere lasten door uitbreiding van de capaciteit (109.000 euro);
- hogere lasten door toekenning van loon- en prijscompensatie (72.000 euro);
- hogere lasten door vervanging van de gedateerde ICT-applicatie (40.000 euro).

Klachtencommissariaat
De lasten van het product klachtencommissariaat stijgen in 2023 t.o.v. 2022 met 12.000 euro door het toekennen van loon- en prijscompensatie.

Stadsdeelsgewijs werken
De lasten van het product Stadsdeelsgewijs werken dalen in 2023 t.o.v 2022 met 210.000 euro.

De oorzaken hiervoor zijn:

- Lagere lasten als gevolg van het amendement ‘wijkbudgetten ook vanaf 2018 op peil houden’, van de onderbesteding in 2021 is 305.000 euro aangewend voor de wijkbudgetten van 2022. Hierdoor vallen de lasten in 2023 lager uit ten opzichte van 2022;
- Het restant (95.000 euro) betreft met name als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie, hierdoor stijgen de lasten in 2023 ten opzichte van 2022;

Regionale samenwerking
De lasten van het product regionale samenwerking dalen in 2023 t.o.v. 2022 met 44.000 euro.

Deze daling wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- Als gevolg van een herschikking van het budget voor de verbonden partij "Samen Twente" nemen de lasten op dit product af met 51.000 euro.
- Het budget stijgt vanaf 2023 met 9.000 euro door het toekennen van loon- en prijscompensatie.

Openbare Orde en Veiligheid
De lasten van het product Openbare Orde en Veiligheid stijgen in 2023 t.o.v. 2022 met 971.000 euro

Deze stijging wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

- Een verhoging van het budget van 620.000 euro in 2023 ten aanzien van de bijdrage aan de verbonden partij Veiligheidsregio Twente (VRT) voor loon- en prijscompensatie en dekking voor het knelpunt dat wordt veroorzaakt door een gewijzigde verdelingssystematiek, beleidsintensiveringen en vervangingsinvesteringen;
- Een verhoging van het budget van 300.000 euro als gevolg van het in deze begroting toekennen van budget voor drie bestuurlijke prioriteiten (Uitbreiding cameratoezicht, Versterking Zorg en Veiligheid & Versterking weerbaarheid jeugd)
- Als gevolg van het toekennen van loon- en prijscompensatie stijgen de lasten met 51.000 euro.

RESERVES

Reserve wijkbudgetten

In 2022 is ten behoeve van het product Stadsgedeels werken 305.0000 euro onttrokken aan de reserve 'Reserve wijkbudgetten', dit betreft de onderbesteding van de afgelopen jaren dat aangewend werd voor de wijkbudgetten van 2022. Voor 2023 is dit niet voorzien en afhankelijk van de realisatie in 2022.
Daarnaast wordt in 2023 incidenteel 500.000 euro onttrokken ter dekking van het aangenomen amendement ‘Kansengelijkheid en 700 jaar Enschede’.

Financiën en organisatie

Bedragen x 1.000 euro	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Sport- en wijkaccommodaties	119	119	119	119	119
Vastgoedbedrijf	15.999	16.533	14.710	14.626	14.618
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	12.450	12.420	12.627	12.884	12.934
Regionale dienstverlening	12.539	11.977	11.579	11.580	10.842
Bedrijfsvoering	9.551	9.880	9.795	9.790	9.854
Gemeentearchief	522	491	491	491	491
Basisregistratie	1.643	1.784	1.712	1.712	1.711
Interne dienstverlening	49.426	54.784	50.689	49.604	49.890
Algemene inkomsten	14.797	1.941	16.521	31.506	46.364
Algemene uitkering	6.435	0	0	0	0
Algemene belastingen	2.026	2.085	2.085	2.085	2.085
Rente & treasury	12.187	11.437	11.645	11.900	11.900
Totaal Lasten	**137.694**	**123.451**	**131.972**	**146.298**	**160.809**
Vastgoedbedrijf	17.359	12.347	14.694	14.451	14.601
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	1.354	871	871	871	871
Regionale dienstverlening	13.251	12.720	12.321	12.322	11.648
Bedrijfsvoering	1.143	1.143	1.143	1.143	1.143
Basisregistratie	166	166	166	166	166
Interne dienstverlening	164	914	937	962	988
Algemene inkomsten	9.314	0	0	0	0
Algemene uitkering	442.717	437.874	457.209	470.998	450.603
Algemene belastingen	54.230	54.892	54.892	54.892	54.892
Rente & treasury	13.010	12.956	12.531	12.260	12.260
Totaal Baten	**552.708**	**533.882**	**554.764**	**568.064**	**547.172**
Saldo van baten en lasten	**-415.014**	**-410.431**	**-422.792**	**-421.766**	**-386.363**
Storting reserves	35.073	16.046	19.817	29.088	15.429
Onttrekking reserves	34.313	21.882	13.989	13.433	27.686
Resultaat	**-414.254**	**-416.268**	**-416.964**	**-406.111**	**-398.620**

Toelichting

Sport en wijkaccommodaties
Geen afwijkingen op het product sport en wijkaccommodaties.

Vastgoedbedrijf
Het Vastgoedbedrijf is een zogenoemd "gesloten systeem", dat betekent dat het saldo van de baten en de lasten over langere tijd neutraal moet zijn. Tussentijdse resultaten worden verrekend met de reserve vastgoed, die fungeert als vermogensbuffer. Hierdoor zullen de baten, lasten, storting en onttrekking aan de reserve een wisselend beeld laten zien. Het saldo van deze onderdelen in een jaar is altijd neutraal. Vanwege de complexiteit en de vele verschillende mutaties wordt dit product op het totaalsaldo toegelicht. In 2023 wordt er per saldo 2,2 miljoen euro onttrokken uit de reserve Vastgoed. De lasten voor het vastgoedbedrijf zijn in 2023 met loon- en prijsindex aangepast. In 2023 zijn de baten en de mutatie in de reserve aangepast in verband met een noodzakelijke technische correctie. Deze is per saldo budgetneutraal.

Onderwijsvoorzieningen
De kosten voor onderwijshuisvesting bestaan voor het grootste gedeelte uit kapitaallasten. Ieder jaar worden de feitelijke kapitaallasten begroot en deels gedekt uit de exploitatie en deels uit een onttrekking aan de egalisatiereserve. Vanaf 2021 wordt er uitvoering gegeven aan het door de raad vastgestelde Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting 2021-2055. Jaarlijks zijn er voor het realiseren van duurzame, energie neutrale, wijkgerichte en flexibele onderwijsgebouwen investeringen van ruim 10 miljoen euro gepland.

Regionale dienstverlening
Het product regionale dienstverlening omvat alle dienstverlening op het gebied bedrijfsvoering voor derden (waaronder Losser, Dimpact en het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente). De lasten dalen in totaal met 0,6 miljoen euro in 2023 ten opzichte van 2022.

- De administratie van diensten voor het IT Platform regio wordt overgezet naar het product Interne Dienstverlening. Hierdoor nemen de lasten als ook de baten af bij het product Regionale dienstverlening, dit betreft 783.000 euro.
- Door voornamelijk indexering nemen de overige lasten toe bij meerdere afdelingen met ongeveer 231.000 euro.

De baten dalen met 0,5 miljoen euro in 2023 ten opzichte van 2022.

- De administratie van diensten voor het IT Platform regio wordt overgezet naar het product Interne Dienstverlening. Hierdoor nemen deze baten af bij het product Regionale dienstverlening, dit betreft 783.000 euro.
- Door voornamelijk indexering nemen de overige baten toe met 252.000 euro.

Bedrijfsvoering
Vanaf 2017 wordt de programma- en afdelingsoverhead verzameld binnen het programma Financiën & Organisatie onder het product Bedrijfsvoering. Wettelijk is namelijk voorgeschreven dat vanaf 2017 alleen de kosten van het primaire proces in de programma's worden opgenomen.

Gemeentearchief
De lasten van het product gemeentearchief dalen in 2023 ten op opzichte van 2022 met 31.000 euro door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten voor prijs- en looncompensatie (19.000);

- vervallen van het lastenbudget voor het wegwerken van archiefachterstanden (50.000 euro). Dit budget is in 2020 incidenteel beschikbaar is gesteld en gelijkmatig verdeeld over 2020-2022.

Basisregistratie
Dit product bestaat uit de deelproducten GBA en Basisregistratie vastgoed. De lasten van het product basisregistraties stijgen in 2023 ten op opzichte van 2022 met 141.000 euro door de volgende ontwikkelingen:

- hogere lasten voor prijs- en looncompensatie (67.000 euro);
- vernieuwing van de basisregistratie van het kadaster (74.000 euro).

Algemene inkomsten
De lasten van het product algemene inkomsten dalen met 12.856.000 euro. Dit als gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- In 2022 neemt het budget incidenteel toe vanwege het afschaffen van de opschalingskorting voor het lopende jaar (2,5 miljoen euro). Hierdoor is het lastenbudget in 2022 verhoogd. Het vervallen van de opschalingskorting voor de jaren 2023 en verder wordt betrokken bij de actualisatie van de circulaires in het Gemeentefonds en is onderdeel van het middelenkader in hoofdstuk 2.
- De begrote lasten als ook de baten zijn voor het boekjaar 2022 in de zomernota 2022 incidenteel bijgesteld met ongeveer 8,8 miljoen euro voor de kosten voor de opvang van Oekraïners. Deze lasten en baten zijn voor 2023 nog niet begroot, omdat er nog geen duidelijkheid is over de duur en de hoogte van de te maken kosten. Zodra er meer duidelijkheid komt over 2023 zal dit wederom in de Zomernota 2023 worden bijgesteld. Per saldo is dit neutraal omdat Enschede voor de gemaakte kosten wordt gecompenseerd.
- Via dit (administratieve) product worden diverse concern brede mutaties in het middelenkader verwerkt (totale verlaging circa 1,5 miljoen euro).

De baten dalen met 9.314.000 euro:

- De begroting voor de opvang van vluchtelingen voor 2023 moet nog worden opgemaakt. In 2022 was sprake van een begrote last en bate van 8,8 miljoen euro. Dit wordt, net zoals dat dit jaar gedaan is, betrokken bij de Zomernota 2023. Zie ook de toelichting bij de lasten.
- Daarnaast zijn als het gevolg van het aanpassen van de administratie aan de wet- en regelgeving (Bbv) en CBS voorschriften de baten verlaagd met 482.000 euro.

Interne Dienstverlening
Interne dienstverlening omvat alle gemeentelijke gecentraliseerde taken voor bedrijfsvoering (onder meer IT, personeelszaken, financiële administratie, huisvesting, facilitaire diensten en inkoop). De lasten stijgen met 5,4 miljoen euro in 2023 ten opzichte van 2022.

- De administratie van diensten voor het IT Platform regio worden overgezet van het product Regionale Dienstverlening naar het product Interne Dienstverlening. Hierdoor nemen deze lasten toe bij dit product. Dit betreft 851.000 euro (inclusief indexering voor 2023).
- In 2023 wordt 900.000 euro meer besteed uit het in 2022 ingestelde IT-transitiefonds.

- Vervanging van IT software (230.000 euro) en deelname van medewerkers aan het generatiepact (322.000 euro) leiden tot hogere lasten bij het IT-bedrijf.
- Door stijgende energielasten van de ambtelijke huisvesting wordt er 750.000 euro meer uitgegeven.
- In 2022 was sprake van incidentele budgetten voor verschillende digitaliseringsprojecten die afgerond zijn of worden. Hierdoor dalen de lasten in 2023 ten opzichte van 2022 met 700.000 euro. Dit betekent eveneens een lagere onttrekking aan de reserve IIP omdat de lasten hieruit gedekt zijn.
- Door groei van de ambtelijke bezetting nemen de lasten voor de bedrijfsvoering ook toe. Hiervoor zijn de budgetten opgehoogd (600.000 euro).
- Vanwege de verhoogde bijdrage aan 1Twente, voorzetting van het programma Direct Duidelijk en implementatie van het door het Rijk verplichte Webteam stijgen de lasten bij de afdeling Communicatie met totaal 550.000 euro.
- Vanwege de opzet en inrichting van de nieuwe rechtmatigheidsverantwoording en voorzetting van het traineeprogramma voor financials stijgen de lasten met 325.000 euro.
- Als gevolg loon-en prijsindexatie nemen de lasten toe (1,6 miljoen euro).

De baten stijgen met circa 0,7 miljoen euro in 2023 ten opzichte van 2022.

- De diensten uit voor het IT Platform regio zijn ondergebracht bij het product Interne Dienstverlening. Hierdoor nemen deze baten toe bij het product Intern Dienstverlening, dit betreft 851.000 euro (inclusief indexatie voor 2023).
- Overige incidentele baten nemen in 2023 af met circa 100.000 euro.

Algemene uitkering
De uitkomsten van de meicirculaire 2022 zijn verwerkt in het resultaat. Zie ook de nadere toelichting in hoofdstuk 2.2.

Algemene belastingen
De lasten van het product algemene belastingen stijgen in 2023 t.o.v. 2022 met 59.000 euro. Deze stijging wordt veroorzaakt door het toekennen van loon- en prijscompensatie.

De baten zijn in 2023 met 662.000 euro gestegen. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door de afgesproken indexatie van OZB.

Rente en treasury
De lasten dalen vanaf 2023 bij het product rente en treasury als gevolg van een rentevoordeel door afkoop van een lening in 2022 (zie ook hoofdstuk 2.5). Voor het overige wijkt het resultaat over 2023 minimaal af van het resultaat over 2022. Dit is voornamelijk het gevolg van de gelijkblijvende omslagrente. Voor verdere informatie wordt verwezen naar hoofdstuk 4.4 paragraaf financiering.

Reserves
De stortingen zijn in 2023 19 miljoen euro lager dan in 2022.
De mutatie op stortingen 2023 in de reserves t.o.v. 2022 betreffen:

- Reserve Loon- en prijscompensatie; In de tussenrapportage 2022 is besloten om het beschikbare budget voor loon en prijscompensatie incidenteel te storten in de reserve Loon- en prijscompensatie hierdoor nemen de stortingen in 2023 af met 2,2 miljoen euro.
- Reserve weerstandsvermogen; Een daling van 9,3 miljoen als gevolg van het afschaffen van het ingestelde spaarprogramma in de reserve weerstandsvermogen.

En als gevolg van een mutatie in het middelenkader daalt de storting in de reserve met 1,5 miljoen;

- Reserve kapitaallasten; Een daling van 0,4 miljoen als gevolg van een begrote incidentele kasschuif, die in 2022 voor het laatst wordt toegepast.
- Reserve vastgoed; Als gevolg van een technische correctie nemen de stortingen af met 2,5 miljoen euro.
- Reserve IT-transitiefonds, ICT gemeentebrede software en vervanging IT hardware; In 2023 zijn de stortingen bij IT 3,7 miljoen euro lager, doordat in 2022 een incidentiele dotatie heeft plaatsgevonden voor de vorming van een IT-transitiefonds van 3,3 miljoen euro en een incidentele dotatie voor de Dimpact transitie (0,4 miljoen euro).
- Reserve Onderwijshuisvesting; bij Onderwijshuisvesting is sprake van een hogere storting van 0,6 miljoen euro ten behoeve van het Integraal Huisvestingsplan (IHP).

De onttrekkingen zijn in 2023 12,4 miljoen euro lager dan in 2022. De mutatie op onttrekkingen 2023 in de reserves t.o.v. 2022 betreffen:

- Reserve weerstandsvermogen; De begrote onttrekking aan de reserve weerstandsvermogen is in 2023 15,3 miljoen euro lager dan in 2022 met name als gevolg van de verbetering van het middelenkader.
- Reserve vastgoed; Als gevolg van een noodzakelijke technische correctie nemen de onttrekkingen toe met 3 miljoen euro.
- Reserve IT-transitiefonds, ICT gemeentebrede software en vervanging IT hardware: In 2023 wordt een bedrag van 0,9 miljoen euro meer onttrokken aan het in 2022 ingestelde IT-transitiefonds (zie de toelichting bij de stortingen) dan in 2022 is onttrokken. Verder wordt meer onttrokken (0,6 miljoen euro) in 2023 voor de vervanging van IT middelen voor medewerkers.
- Reserve Flankerend beleid; De onttrekking van middelen aan de reserve Flankerend beleid is in 2023 1,0 miljoen euro lager dan in 2022. Dit betreft met name de onderdelen Informatie Investeringsplan (IIP) en het uitvoeringsplan Bridge. De oorzaak van de lagere onttrekking is dat deze middelen in 2022 incidenteel beschikbaar zijn gesteld en zijn aangewend.
- Reserve nog uit te voeren werkzaamheden; Een daling van 0,3 miljoen euro als gevolg van het vervallen van de bestemmingsvoorstellen uit de jaarrekening 2021.
- Reserve werkplekinrichting; Met name door de uitgevoerde werkplekaanpassingen in 2022 in verband met hybride werken zal de onttrekking in 2023 0,2 miljoen euro lager zijn dan in 2022.
- Reserve Onderwijshuisvesting; bij Onderwijshuisvesting is sprake van een lagere onttrekking van 0,2 miljoen euro ten behoeve van het Integraal Huisvestingsplan (IHP).

6.5. Subsidies

Onderstaand een inzicht in het totale subsidiebudget dat beschikbaar is en de verdeling daarvan naar de doelen van stad. Opgemerkt wordt dat verstrekte subsidies in gevallen bijdragen aan meerdere doelen, maar om wille van het voorkomen van dubbeltelling in deze weergave enkel zijn meegenomen bij het doel waar de subsidie hoofdzakelijk toe bijdraagt.

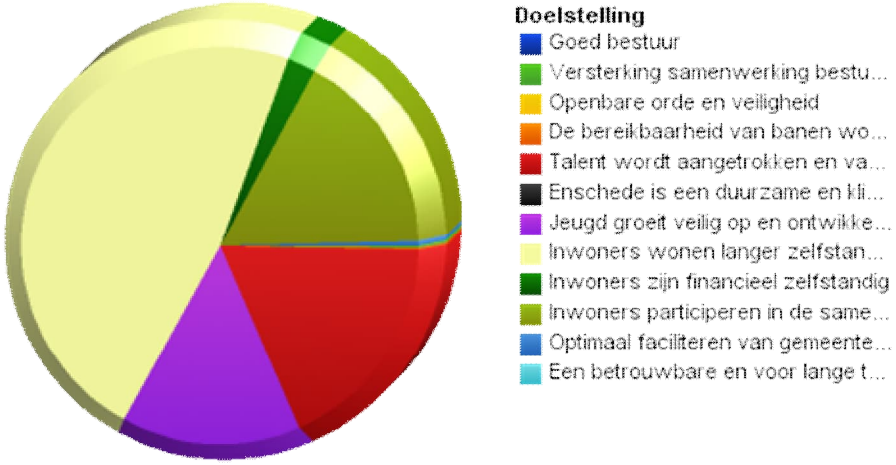

Bedragen in 1.000 euro's

Doelstelling	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 Percentage
Programma: Samenleving en bestuur	***184***	***189***	***0%***
Versterking samenwerking bestuur/samenleving	184	189	0%
Programma: Duurzaam wonen, leven en werken	***20.660***	***20.250***	***18%***
De bereikbaarheid van banen wordt vergroot	261	225	0%
Talent wordt aangetrokken en vastgehouden	20.399	20.025	18%
Programma: Vitaal en sociaal	***94.335***	***90.451***	***81%***
Jeugd groeit veilig op en ontwikkelt talenten	19.167	16.829	15%
Inwoners wonen langer zelfstandig	51.040	52.581	47%
Inwoners zijn financieel zelfstandig	2.289	2.413	2%
Inwoners participeren in de samenleving	21.839	18.627	17%
Programma: Financien en organisatie	***110***	***400***	***0%***
Optimaal faciliteren van gemeentelijke taken passend bij primaire proces	110	400	0%
Totaal	***115.288***	***111.290***	***100%***

Een subsidie kan alleen worden verstrekt als er een juridische grondslag voor is. De meeste subsidies worden verstrekt op grond van een bijzondere subsidieverordening. De algemene wet bestuursrecht staat ook toe dat een subsidie wordt verstrekt op grond van de begroting. Daarvoor moet de (beoogde) subsidieontvanger met naam en het maximaal beschikbare subsidiebedrag in de begroting zijn opgenomen (Awb, artikel 4:23, lid 3 sub c). Vandaar dat hieronder een specifieke subsidiestaat op het niveau van subsidieontvangers is opgenomen. De subsidiepartijen die zijn genoemd hebben niet automatisch recht op dit bedrag want er

moet eerst nog worden voldaan aan andere subsidie eisen, zoals het indienen van een aanvraag met begroting en activiteitenplan.

In de subsidiestaat is te zien dat ten tijde van de begroting een aanzienlijk deel van de beschikbaar zijnde subsidiebudgetten nog niet is gelinkt aan individuele ontvangers maar nog op verzamelsubsidies staan. Dat maakt ook dat op het niveau van individuele subsidieontvangers niet altijd een goed vergelijk tussen 2022 en 2023 mogelijk is. Voor 2022 heeft inmiddels verlening vanuit de verzamelsubsidies plaatsgevonden, maar voor 2023 is dat nog niet gebeurd. Vergelijk over meerdere jaren op het niveau van individuele instellingen is pas echt mogelijk als voor al deze jaren de definitieve toekenning is afgerond.

Hoofdproduct Bedragen in 1.000 euro's	Subsidie	Begroting 2022	Begroting 2023
S&B: Doel - Versterking samenwerking bestuur/samenleving		***184***	***189***
Stadsdeelsgewijs werken	Kinderboerderij Noord	116	119
	Erve 't Wooldrik	68	70
Totaal product: Stadsdeelsgewijs werken		**184**	**189**
Totaal programma: Samenleving en bestuur		**184**	**189**
DWLW: Doel - De bereikbaarheid van banen wordt vergroot		***261***	***225***
Versterken economische structuur	NovelT	75	75
Totaal product: Versterken economische structuur		**75**	**75**
Dienstverlening aan ondernemers	Stichting Ondernemersfonds	150	150
	BIZ Euregio I	36	
Totaal product: Dienstverlening aan ondernemers		**186**	**150**
DWLW: Doel - Talent wordt aangetrokken en vastgehouden		***20.399***	***20.025***
Stedelijke ontwikkeling	Stichting Stawel	52	53
Totaal product: Stedelijke ontwikkeling		**52**	**53**
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	Verzamel-subsidie: Amateurkunst 2 jaar	281	288
	Verzamel-subsidie: Amateurkunst 2023 2024	0	75
	Verzamel-subsidie: Amateurkunst projectsubsidie	47	48
	Verzamel-subsidie: Broedplaatsen	550	
	Verzamel-subsidie: Cultuurregio	100	
	Verzamel-subsidie: Onderhoud evenementen citymarketing	0	
	Verzamel-subsidie: Verordening 2014 Cultuur	442	120
	Verzamel-subsidie: Verordening: Enschede studentenstad	36	37
	Verzamel-subsidie: Verordening: Evenementen (programma)	485	506
	Verzamel-subsidie: Versterken Middenkader	155	70

	AKI ArtEZ Academie voor Art & Design	27	28
	Atak	0	
	Concordia Kunst & Cultuur	1.158	1.177
	Enschedese Carnavalsraad	5	5
	Fotogalerie Objektief	17	17
	Jazz, stichting	23	23
	Koninginnedag Lonneker	1	1
	Marathon Enschede, stichting	0	50
	Military Boekelo	0	40
	Kaliber Kunstenschool	1.911	1.971
	Openbare Bibliotheek Enschede	2.955	3.044
	Oranjecomite Boekelo	1	1
	Phion	81	83
	Prinses Christina Concours	8	9
	Sint Nicolaas Comité	6	6
	Sonnevanck, Jeugdtheater	40	41
	Twentse Schouwburg nv	6.699	6.872
	Villa de Bank	45	46
	Volksfeest Glanerbrug	1	1
	Literaire Manifestaties Enschede	10	11
	Planet Art, Stichting	73	75
	Kunstbende Overijssel	2	2
	Museumfabriek	1.556	1.554
	Stichting Piano Competition	7	7
	St. Herdenking gevallenen ZO Azie 41	3	3
	Tetem	466	521
	Artist in Residence	32	33
	Lonneker Kunstroute	4	4
	Step Enschede promotie	1.592	1.637
	Cultuurcoach	77	80
	Oranjevereniging	2	2
	Popronde Nederland / St Popwaarts	8	8
	Valerius Ensemble	11	11
	Rijks Museum Twente	76	77
	Stichting Kunst Non Stop	11	11
	Metropool Poppodia van Twente	1.297	1.335
	4 en 5 mei Enschede	0	
	Saxion Hogeschool	31	27
	Muziekfonds	14	15
Totaal product: Cultuur, Evenementen en Citymarketing		**20.347**	**19.971**
Totaal programma: Duurzaam wonen, leven en werken		**20.660**	**20.250**

V&S: Doel - Jeugd groeit veilig op en ontwikkelt talenten		***19.167***	***16.829***
Jeugdhulp	Verzamel-subsidie: Budget impulsgelden	813	
	Verzamel-subsidie: Budget onderzoeksgelden	100	
	Verzamel-subsidie: Pilot BSO plus	95	
	Verzamel-subsidie: RET budget impulsgelden	0	813
	Verzamel-subsidie: RET budget onderzoeksgelden	0	100
	Jarabee	1.434	1.481
	Stg Leger des Heils Welz en Gezondh	949	
	Stichting Maatschappelijke Dienstver	0	
	Stichting Intermetzo	2.485	2.567
	Cooperatie ontmoetingsclusters Ensch	272	
Totaal product: Jeugdhulp		**6.148**	**4.961**
Sport en Gezondheid	Verzamel-subsidie: Sport-algemeen:subs. sportvereniging	705	721
	GGD Twente	15	16
	Stichting Maatschappelijke Dienstver	52	54
	Tactus Verslavingszorg	144	149
	Mediant	188	194
	IJsbaan Twente BV	0	100
Totaal product: Sport en Gezondheid		**1.105**	**1.235**
Onderwijs	Verzamel-subsidie: Doorlopende Euregionale Leerlijn	150	
	Verzamel-subsidie: Nationaal Programma Onderwijs	115	98
	Verzamel-subsidie: Niet Doelgroeppeuters	81	677
	Verzamel-subsidie: OCW Integr uitk combinatiefuncties	208	763
	Verzamel-subsidie: Onderwijsachterstandenbeleid	440	7.198
	Verzamel-subsidie: Onderwijsbegeleiding OAB	22	100
	Bonhoeffer College	12	
	Concordia Kunst & Cultuur	19	
	Stichting Consent	383	
	Gemeente Almelo	795	480
	Gemeente Haaksbergen	73	51
	Gemeente Hengelo	453	238
	Gemeente Losser	63	49
	Gemeente Oldenzaal	198	123
	Jarabee	6	4
	Judosport Oost	20	
	KOE Katholiek Onderwijs Enschede st	1	

	Vereniging Christelijk Onderwijs	209	
	Kaliber Kunstenschool	16	
	Openbare Bibliotheek Enschede	290	
	Phion	13	
	SKE Kinderopvang	4.368	283
	Stichting Maatschappelijke Dienstver	375	221
	Sonnevanck, Jeugdtheater	14	
	Stedelijk Lyceum	12	
	Tactus Verslavingszorg	0	51
	Twentse Schouwburg nv	13	
	Museumfabriek	9	
	Mediant	0	51
	Tetem	10	
	Gemeente Hof van Twente	29	
	Smallsteps Partou	1.236	85
	Sportaal	331	
	Columbus Junior B.V.	1.628	117
	FPS	21	
	Onderwijsbegeleiding Oost Nederland	50	
	Simonscholen / Al Ummah	46	
	Stichting Intermetzo	19	11
	FC Twente Comb.Traj	18	
	Avanti Comb.Traj.	20	
	V.V. Rigtersbleek Comb.Traj.	20	
	SWV Passend Onderwijs VO2302 Ensched	6	
	Buro EGO	5	
	Gemeente Twenterand	8	
	De Tubanters	20	
	Ollie.nl The Boardroom	8	
	JINC	82	35
Totaal product: Onderwijs		**11.914**	**10.633**
V&S: Doel - Inwoners wonen langer zelfstandig		***51.040***	***52.581***
Ondersteuning lokaal (WMO)	Verzamel-subsidie: Verz subs AV; begeleid participatie	0	767
	Verzamel-subsidie: Verz subs AV; dagbesteding	0	2.344
	Verzamel-subsidie: Verz subs AV; ondersteun huishouden	0	19
	Verzamel-subsidie: Verz subs AV; regel dagelijkse zaken	0	256

	Stichting Humanitas Onder Dak Twente	280	
	Stg Leger des Heils Welz en Gezondh	632	
	De Tubanters	71	
Totaal product: Ondersteuning lokaal (WMO)		**983**	**3.386**
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	Verzamel-subsidie: Beschermd wonen mut gemeentefonds	0	4.504
	Verzamel-subsidie: BW regelen toegang	130	180
	Verzamel-subsidie: BW wonen subsidie	0	24.000
	Verzamel-subsidie: BW ZIN wonen subsidie	24.000	
	Verzamel-subsidie: MO ambulante begel. alg. was 6501051	18	
	Verzamel-subsidie: MO ambulante begeleiding	0	19
	Verzamel-subsidie: MO dagbesteding algemeen	0	1.976
	Verzamel-subsidie: MO dagbesteding algemeen was 6501072	1.912	
	Verzamel-subsidie: MO inloopvoorziening alg.was 6501067	2.336	
	Verzamel-subsidie: MO inloopvoorziening algemeen	0	2.414
	Verzamel-subsidie: MO opvangvoorzieningen	0	4.459
	Verzamel-subsidie: MO opvangvoorzieningen was6501062	4.616	
	Verzamel-subsidie: MO preventie algemeen	0	389
	Verzamel-subsidie: MO preventie algemeen was 6501043	376	
	Verzamel-subsidie: MO verhoging middelen AWBZ	2.091	698
	Verzamel-subsidie: MO zorg (toeleiding) alg.was 6501054	1.700	
	Verzamel-subsidie: MO zorg en toeleiding	0	1.757
	Verzamel-subsidie: Sociaal Domein WMO Beschermd wonen	4.372	
	Verzamel-subsidie: VO activering algemeen	0	85
	Verzamel-subsidie: VO ambulante begeleiding HG	0	123
	Verzamel-subsidie: VO preventie algemeen	0	621
	Verzamel-subsidie: VO Uitstapprogramma prostituees	107	107
	Verzamel-subsidie: VO verhoging middelen AWBZ	190	214
	Verzamel-subsidie: VO vrouwenopvang algemeen	0	5.915
	Verzamel-subsidie: VO zorgtoeleiding algemeen	0	845
	Verzamel-subsidie: VO/HG activering algem.was 6501207	83	
	Verzamel-subsidie: VO/HG ambulante beg.alg. was 6501189	119	
	Verzamel-subsidie: VO/HG preventie algemeen was 6501184	601	
	Verzamel-subsidie: VO/HG vrouwenopvang alg.	5.724	

	was 6501204		
	Verzamel-subsidie: VO/HG zorg(toeleid.) alg was 6501196	818	
	Stichting Humanitas Onder Dak Twente	156	161
	Stg Leger des Heils Welz en Gezondh	368	380
	Tactus Verslavingszorg	239	247
	RIBW Groep Overijssel	91	91
	Stichting Helmgras	11	11
Totaal product: Ondersteuning centrumtaken (WMO)		**50.057**	**49.194**
V&S: Doel - Inwoners zijn financieel zelfstandig		***2.289***	***2.413***
Inkomensondersteuning	Verzamel-subsidie: Armoedebestrijding (o.a. Kinderen)	42	43
	Verzamel-subsidie: Empowerment	85	88
	Verzamel-subsidie: Sociaal maats. participatie jongeren	72	100
	Stichting Fonds Bijzondere Noden	188	195
	Stichting Van Harte	30	31
	Stichting Leergeld Enschede	1.468	1.539
	Stichting Present Enschede	37	38
	Stichting Voedselbank Enschede	46	47
	Stg Weekendschool Toppers op Zondag	39	40
	Stichting Kledingbank Enschede	98	101
	Stichting Vakantiefonds Twente	10	10
Totaal product: Inkomensondersteuning		**2.115**	**2.233**
Schuldhulpverlening	Verzamel-subsidie: Voorl.training finan.vaardigh jong	0	
	Stichting Maatschappelijke Dienstver	173	181
Totaal product: Schuldhulpverlening		**174**	**181**
V&S: Doel - Inwoners participeren in de samenleving		***21.839***	***18.627***
Arbeidsmarktparticipatie	Stichting Alifa	70	73
	M-Pact	69	83
Totaal product: Arbeidsmarktparticipatie		**138**	**155**
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	Verzamel-subsidie: Bemoeizorg WMO	565	584
	Verzamel-subsidie: Plaatselijke ouderenorg. was 6500252	24	25
	Verzamel-subsidie: Specifiek jongerenwerk was 6500281	151	1
	Verzamel-subsidie: Verz subs AV; begeleid participatie	742	
	Verzamel-subsidie: Verz subs AV; dagbesteding	2.357	
	Verzamel-subsidie: Verz subs AV; ondersteun	19	

	huishouden		
	Verzamel-subsidie: Verz subs AV; regel dagelijkse zaken	247	
	Verzamel-subsidie: Vrijwilligers jeugdwer was 6500268	36	37
	Art. 1 Overijssel	118	122
	IVN Ver natuur en milieueducatie	2	2
	KBO Enschede, Kath. Bond v. Ouderen	3	3
	LOGE Lokaal Overleg Gehandicape E'de	3	3
	NIVON Enschede	5	5
	PCOB Protestants Christ. Ouder. Bond	3	3
	Stichting SES Activiteiten	1.044	763
	Stichting Intercultureel Vrouwencent	54	64
	Slachtofferhulp Nederl. Regio Twente	0	54
	Stichting Maatschappelijke Dienstver	297	309
	Tactus Verslavingszorg	0	
	Vluchtelingenwerk Enschede, st.	86	89
	HALT Twente	57	59
	Stichting Dierenopvangcentr Enschede	271	280
	Stichting Alifa	2.691	2.805
	MEEReizen	9	10
	Mediant	0	
	Zorgbelang Overijssel	6	6
	Zorggroep Manna	299	160
	Stichting Leendert Vriel	16	17
	RIBW Groep Overijssel	0	
	Vereniging Humanitas, District Oost	478	498
	Stichting Helmgras	0	
	Rode Kruis Enschede	6	6
	Slamat Datang	3	3
	Ned Hindoe Ouderenbond	3	3
	Aveleijn	27	28
	M-Pact	815	765
Totaal product: Algemene Maatschappelijke Voorzieningen		**10.437**	**6.704**
Ondersteuning wijkteams	GGD Twente	179	185
	Slachtofferhulp Nederl. Regio Twente	44	
	Stichting Maatschappelijke Dienstver	9.848	10.355
	Stichting Alifa	725	756
	Vereniging Humanitas, District Oost	453	472
	Twentse Zorg Academie	15	
Totaal product: Ondersteuning wijkteams		**11.264**	**11.768**

Totaal programma: Vitaal en sociaal		**94.335**	**90.451**
F&O: Doel - Optimaal faciliteren van gemeentelijke taken passend bij primaire proces		***110***	***400***
Interne dienstverlening	1 Twente	110	400
Totaal product: Interne dienstverlening		**110**	**400**
Totaal programma: Financien en organisatie		**110**	**400**
Totaal		***115.288***	***111.290***

Toelichting

Cultuur, Evenementen en Citymarketing
De subsidie is lager door het wegvallen van de subsidies die extra werden ingezet als gevolg van de Coronamiddelen die door het Rijk zijn beschikbaar gesteld. De stijging die er tegenover staat wordt veroorzaakt door de loon- en prijscorrectie.
Vanuit de tender verordening evenementen is op 3 oktober j.l. duidelijk geworden dat de aanvragen vanwege prijsstijgingen hoger zijn dan in afgelopen jaren. Het subsidieplafond gaat omhoog met 100.000 euro. Daarvoor is dekking binnen het product cultuur onderdeel beleidsbudget. Dit zorgt mogelijk tot een overschrijding op dit onderdeel, daar komen we bij de zomernota op terug.

Ondersteuning Centrumtaken (Wmo)
De middelen Beschermd wonen (totaal 28,6 miljoen euro), Maatschappelijke Opvang (totaal 12,6 miljoen euro) en Vrouwenopvang (totaal 7,9 miljoen euro) ontvangt Enschede van het Rijk als zijnde centrumgemeente. Inzet van de middelen vindt plaats in overleg met de regiogemeenten. De middelen worden voor een groot deel ingezet via subsidies.

Deze subsidies voor Beschermd Wonen, Maatschappelijke Opvang en Vrouwenopvang zijn in 2023 onder de diverse "verzamel-subsidies" opgenomen. Na ontvangst van de subsidieaanvragen volgt er een toekenning.

Verzamelsubsidies Beschermd Wonen betreffen onder andere: RIBW, Tactus, Leger des Heils, Humanitas Onder Dak Twente, JP van den Bent, Zekere Basis.

Verzamelsubsidies Maatschappelijke Opvang en Vrouwenopvang betreffen onder andere: Humanitas onder Dak Twente, Jarabee, Leger des Heils, Surplus, Tactus, Veilig Thuis Twente, Coördinatiecentrum Mensenhandel, Avedan, Kadera, Mediant, Wijkracht, Reclassering Nederland.

De taakstellingen efficiency subsidies Vitaal en Sociaal en niet indexeren van subsidies in programmabegroting 2018, samen 825.000 euro, is ingevuld binnen het Enschedse aandeel Wmo-Beschermd Wonen.
Een aantal subsidies zijn programma overstijgend. Deze zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen * 1000 euro

Omschrijving	Begroting 2022	Begroting 2023
Programmaoverstijgende subsidies		
Aveleijn	27	28
Concordia Kunst & Cultuur	1.177	1.177
GGD Twente	194	201
Gemeente Hengelo	453	238
Jarabee	1.441	1.485
M-Pact	884	848
Mediant	188	245
Museumfabriek	1.565	1.554
Phion	94	83
RIBW Groep Overijssel	91	91
Sonnevanck, Jeugdtheater	54	41
Stichting Alifa	3.486	3.633
Stichting Maatschappelijke Dienstver	10.745	11.119
Tactus Verslavingszorg	383	447
Tetem	477	521
Twentse Schouwburg nv	6.712	6.872
Vereniging Humanitas, District Oost	931	970
Vluchtelingenwerk Enschede, st.	86	89
Totaal	**28.987**	**29.643**

6.6. Meerjaren Prognose Parkeerbeheer

Jaarlijks valt de doorkijk van de Meerjaren Prognose Parkeerbeheer (MPP) samen met de totstandkoming van de gemeentebegroting. De totale begrote omzet in 2023 bedraagt 14 miljoen euro (afgerond) .

1. Meerjaren Prognose Parkeren 2023
In de Meerjaren Prognose Parkeren (MPP) 2023 en verder, wordt rekening gehouden met een positief exploitatieresultaat van 2,3 miljoen euro over 2023. Dit positieve exploitatieresultaat is onderdeel van de algemene middelen.
Het verschil in de lasten van 376.000 euro (lager) tussen de begrotingsjaren 2023 en 2022 wordt veroorzaakt door:

- lagere kapitaallasten als gevolg van een wijziging investeringsniveau (37.000 euro);
- hogere uitgaven onderhoud (68.000 euro);
- lagere overige materiele uitgaven (191.000 euro);
- lagere dotatie aan de voorziening onderhoud (293.000 euro);
- hogere interne verrekeningen (77.000 euro).

Het verschil in de baten van 210.000 euro (lager) tussen de jaren 2023 en 2022 wordt veroorzaakt door:

- lagere opbrengsten voor garage parkeren (255.000 euro);
- hogere opbrengsten voor straat parkeren (45.000 euro).

In 2023 wordt aan de reserve parkeren 5.000 euro meer onttrokken in vergelijking met 2022.

2. Parkeerinkomsten 2023 ev
In de gemeentebegroting 2022-2025 is opgenomen om de parkeertarieven tot en met 2024 ieder jaar met 0,10 euro te verhogen. Die lijn wordt in de gemeentebegroting 2023-2026 gecontinueerd inclusief het uitstel van de dotatie groot onderhoud van het parkeerbedrijf.. Daarmee is een tariefstijging van 0,20 euro in 2023 niet noodzakelijk om de in het middelenkader opgenomen begrote opbrengsten te realiseren..
Voor 2023 zijn de totale parkeerinkomsten begroot op 14 miljoen euro (afgerond). Er wordt in 2023 en 2024 een pilot 1e uur gratis parkeren ingesteld.

3. Onderhoudsvoorziening parkeren
In 2023 wordt een bedrag van 62.000 euro toegevoegd aan de voorziening en wordt een bedrag van 1,2 miljoen euro voor (groot) onderhoudswerkzaamheden aan de voorziening onttrokken.
Op basis van contractuele afspraken wordt een deel van de onderhoudskosten en vervangingsinvesteringen in rekening gebracht bij partners.

4. Reserve
In het raadsbesluit bij de PB2011-2014 zijn diverse deelreserves parkeren samengevoegd tot de reserve parkeren. Elk van de deelreserves hebben een eigen functie. Voor het opvangen van schommelingen in de parkeerexploitatie is 1.000.000 euro opgenomen.

5. Parkeren bezoekers MST in de H.J. van Heekgarage.
In het product parkeerbeheer zijn de resultaten meegenomen uit de aanpassing van de H.J. van Heekgarage voor het Medisch Spectrum Twente (MST).

6. Fiscaliteit

Vanaf 2016 vallen de activiteiten van het parkeerbedrijf onder de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 (vpb) voor zover sprake is van een fiscale onderneming. Over de fiscale winst die het parkeerbedrijf maakt met haar ondernemingsactiviteiten dient vennootschapsbelasting betaald te worden. Binnen het parkeerbedrijf is er sprake van uitoefening van overheidsactiviteiten (straat parkeren) en ondernemingsactiviteiten (garage parkeren). Straat parkeren en garage parkeren worden apart getoetst. Over de overheidsactiviteiten is weliswaar sprake van een fiscale onderneming, maar is geen vennootschapsbelasting verschuldigd, omdat een vrijstelling kan worden toegepast.
Voor het garage parkeren wordt jaarlijks beoordeeld of sprake is van een fiscale onderneming. Eén van de criteria is dat sprake moet zijn van ‘winst’. Jaarlijks wordt er zowel op basis van de begroting als op basis van de realisatie een fiscale geactualiseerde winsttoets gedaan voor het garage parkeren. De uitkomst van de winsttoets op basis van de laatst getoetste begroting van het parkeerbedrijf laat zien dat er (nog) geen fiscale winst wordt behaald waarover vennootschapsbelasting verschuldigd is.

6.7. Aangenomen moties en amendementen

Amendement B

Samen maken wij Enschede aantrekkelijk
Indieners: PvdA, Sp

Besluit:
het raadsvoorstel als volgt te wijzigen: “De beroepsbevolking in Enschede en Twente gaat dalen in de komende decennia. Dit kan er toe leiden dat bedrijven op de langere termijn gaan verplaatsen naar gebieden met meer potentiële werknemers. Daarom moet Enschede kwalitatief groeien om veerkrachtig te blijven als stad.
Over 10 jaar is het inwoneraantal gegroeid naar 170.000 inwoners. Al het talent is belangrijk voor de Enschedese/Twentse economie, maar vraagt om verschillende aanpakken. Het praktisch geschoold talent werkt veelal op de plek waar ze wonen en daarom koesteren we deze grote, waardevolle groep en zetten we in op ontwikkeling van deze groep. Het werken aan dit deel van de opgave hangt heel erg samen met het arbeidsmarktbeleid vanuit de opgave “inclusief Enschede”.
Voor de theoretisch geschoolden is de aanpak meer gericht op het aantrekken en vasthouden. We zien dat deze groep flexibeler is in het bepalen van hun woon- en werkplek. Bijvoorbeeld jongeren trekken wel naar Enschede om hier te studeren, maar verhuizen daarna naar een grotere stad. De bereikbaarheid van banen speelt hierbij een grote rol. Vandaar dat we inzetten op meer baankansen in onze stad/regio en aantrekkelijke en diverse voorzieningen.

Amendement F

Reservering Kansengelijkheid
Indieners: D66, EA

Besluit:
Toe te voegen aan het dictum als punt 1:

- Een bedrag van €500.000 te reserveren voor de raadsagenda, waarbij oa kansengelijkheid en 700 jaar Enschede thema’s zijn, te dekken vanuit de Algemene Reserve. Dit bedrag kan binnen het kader van de raadsagenda door de raad in 2023 ingezet worden.

Amendement G

Agenda voor Twente
Indieners: CDA

Besluit:
Pagina 67 van de begroting, 05. Enschede heeft veel baankansen toevoegen:
“We willen Enschede economisch versterken. In regionaal verband steunen wij de Agenda voor Twente.”

Amendement H

Nieuwe woonmilieu’s ook betaalbaar
Indieners: CDA, PvdA

Besluit:
Het raadsvoorstel als volgt te wijzigen:
06.02 De nieuwe woonmilieus zijn attractief, betaalbaar en toekomstbestendig
Dit subdoel betreft de nieuwbouwopgave van onze stad. Deze nieuwbouwopgave is gericht

op dat wat we bouwen past bij de mensen die er gaan wonen. Daarbij zoeken we expliciet naar de balans tussen de bestaande behoefte aan betaalbare en bereikbare woningen voor Enschedeërs en woningen voor nieuwe inwoners die we welkom heten in onze stad. We willen hiermee de opgaves omtrent doorstroom, het vasthouden van talent en de woon-zorgvraag oplossen. Voldoende en bereikbare betaalbare woningen is een uitgangspunt, waarbij de nieuwe richtlijnen van het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening én de analyse van de woonbehoefte, demografie en het inkomen in Enschede leidend zijn voor het woningbouwvraagstuk. We willen passende woningen bieden voor net afgestudeerden van alle niveaus, expats en gezinnen. Als grootste stad van het oosten bieden wij een grootstedelijk woonmilieu dat passend is voor alle inkomensgroepen.

Motie 2

IJsbaan
Indieners: BBE

Draag het college op:

- Gesprekken met de regiobestuurders en provincie te vervolgen, en de bijdragen vanuit de regio nader te specificeren
- Hierbij een model te hanteren gebaseerd op inwonertal, en zo de incidentele 518k te verkrijgen.
- Indien blijkt dat er, naast de structurele bijdrage van 100K vanuit Enschede, nog extra middelen nodig zijn, deze aan te vullen tot in totaal 160k, hetgeen overeenkomt met het inwonertal van Enschede.
- Hierover de raad te informeren waarbij het totaaloverzicht van de regiobijdragen specifiek in beeld is gebracht
- Het onderzoek regionaal op te starten en af te ronden voor de zomernota en de uitkomsten te delen met de raad
- De raad een structurele oplossing voor te leggen m.b.t. exploitatie van de ijsbaan meerjarig, vanuit de regio gefinancierd en hierbij ook de overige 3 regionale sportvoorzieningen te betrekken.

Motie 3

Vergroenen van het van Heekplein
Indieners: BBE

Draag het college op:

- De twee asfalt stukken op het van Heekplein te vervangen door een ‘’ prairie tuin’’ (zoals op het Koningsplein)
- Hierbij de bestaande bomen en bankjes te behouden en in te passen;
- Te onderzoeken of hier ook een watertappunt zal passen;
- Onderzoeken naar de groenmogelijkheden en de uitkomsten terug te koppelen in het voorjaar 2023 (inclusief voorstel)

Motie 5

Meer kleinere bouwlocaties ivm stikstof
Indieners: BBE, PvdA

Draag het college op:
Om op zoek te gaan naar geschikte bouwlocaties in Enschede, verspreid over de stad, ten behoeve van uitgifte van bouwkavels en/of projectbouw met als doel verschillende kleinere bouwlocaties tegelijkertijd op te starten om de voortgang van bouwen van woningen te stimuleren.

Motie 6

Landmark cultuur
Indieners: BBE, PvdA

Draag het college op:

- Om werk te maken van een serieuze landmark (bijv. langs de A18 - A35 of een andere prominente en opvallende locatie)
- Dit ook van een dusdanige omvang dient te zijn dat het ook kan worden gezien als Landmark
- Daarnaast in het centrum te zorgen dat er meer en ook structureel uiting wordt gegeven aan de creativiteit in en uit onze stad en zo lokaal talent ook een podium te geven.

Motie 7

Leendert Overduin
Indieners: BBE

Draag het college op:

- Met een voorstel te komen om Leendert Overduin zichtbaar in de stad te eren voor zijn buitengewone inzet;
- Met een educatie programma te komen en tot uiting te brengen waarin onze Enschedese helden besproken worden en dit bij het programma van 700 jaar Enschede onder te brengen.
- Bij het programma van 700 jaar Enschede ook te kijken naar de mogelijkheden om meer helden uit het verleden te eren.

Motie 8

20% minder bezwaar en beroep
Indieners: BBE

Draag het college op:

- In twee jaar tijd, 20% minder bezwaar en beroepzaken te hebben;
- Een indicator op te stellen en mee te nemen in de reguliere IPC;
- Bij het achterblijven van de doelstelling, de raad te informeren en te komen met een voorstel om de doelen alsnog te behalen.

Motie 10

Enschede 700 jaar verder met elkaar
Indieners: BBE, CDA, CU, EA, FvD, GL, PvdD, PvdA, PVV, SP, VVD, Volt

Draag het college op:

- Om de nadere uitwerking van de voorbereidingen, de organisatie, de financiering en planning van het jubileumjaar in het eerste kwartaal van 2023 aan de raad voor te leggen.
- Om voor de financiële dekking met een dekkingsvoorstel te komen;

- Afhankelijk van de onderbouwing en de haalbaarheid van de plannen op dat moment van besluitvorming over het voorstel (uiterlijk 2023) dekking aan te geven uit ofwel de incidentele middelen uit het rekeningenresultaat 2022 ofwel te betrekken bij de zomernota 2023;
- De voorbereidingskosten tot aan dat moment van besluitvorming te dekken uit de reguliere beschikbare middelen (stadsmarketing, representatie, enz.)

Motie 12

Maximaal benutten landelijke regelingen voor verduurzaming
Indieners: PvdA

Draag het college op:

- Te inventariseren welke maatschappelijke organisaties momenteel problemen hebben met het betalen van de energierekening of op korte termijn problemen verwachten;
- Te onderzoeken welke verduurzamingsbehoefte er bij hen bestaat;
- Het bestaande netwerk (Alifa, Pioneering, Energieloket) nog actiever te laten optreden in wijken waar de verduurzamingsvraagstukken het grootst zijn, met kleine snelle energiebesparingsmaatregelen;
- In kaart te brengen hoeveel capaciteit en financiële middelen nodig zijn om het bestaande netwerk te versterken zodat inwoners en organisaties ontzorgd worden in het doen van hun aanvraag;
- In kaart te brengen welke duurzaamheidsinvesteringen in maatschappelijk vastgoed in bezit van de gemeente Enschede naar voren gehaald kunnen worden;
- Zo snel mogelijk te komen met een concreet voorstel voor de uitvoering van deze aanpak en de financiële dekking daarvan.

Motie 14

Internationale dienstreizen tot 750km per trein
Indieners: D66, GL, PvdD

Draag het college op:
De raad voor het zomerreces 2023 een voorstel aan te bieden voor een aangepaste ‘Verordening rechtspositie burgemeester en wethouders, raads- en commissieleden 2019’, waarin aan artikel 9 van deze verordening een lid is toegevoegd dat luidt: ‘Bij werkbezoeken altijd eerst gekeken wordt of het noodzakelijk is om fysiek aanwezig te zijn of dat digitale deelname kan volstaan. Internationale werkbezoeken tot 750 kilometer worden per (snelle) trein afgelegd, waarbij het college de bevoegdheid heeft (in incidentele gevallen) af te wijken van deze richtlijn, bijvoorbeeld vanwege reisduur. Bij vliegreizen wordt de CO2-uitstoot van vluchten standaard gecompenseerd. Dit geldt ook voor werkbezoeken in Duitsland, België of Luxemburg.”

Motie 15

1.000 woningen industrieel verduurzamen in 500 dagen.
Indieners: D66, GL

Draag het college op:

- Samen met de grote woningcorporaties ervoor te zorgen dat er binnen een jaar tenminste 1.000 Enschedese woningen aangemerkt gaan worden voor een industriële vorm van verduurzaming in de komende twee jaar.
- Hierbij te ondersteunen in het creëren van het benodigde draagvlak onder bewoners.
- Met de Provincie gezamenlijk in kaart te brengen welke regels momenteel een obstakel vormen om snel te kunnen verduurzamen en hiervoor efficiëntere

alternatieven te ontwikkelen die aansluiten bij het verduurzamen van hele woonblokken tegelijk.
- In het geval er middelen nodig zijn, hiervoor actief een voorstel neer te leggen bij de raad.
-

Motie 17

Ook MBO-ers verdienen volwaardige vertegenwoordiging binnen de gemeente Enschede
Indieners: D66, CDA

Draag het college op:

- Vanaf 2023, voor een periode van twee jaar als pilot, een derde studentambtenaar aan te stellen, ditmaal expliciet vanuit het MBO, die de belangen van alle MBO studenten in Enschede kan vertegenwoordigen en dezelfde taken en verantwoordelijkheden krijgt als de HBO en WO studentambtenaar die hebben voor hun achterban;
- Voordat deze twee jaar voorbij zijn met een evaluatie te komen richting de raad en met een voorstel te komen over wel of niet definitief maken van dit voorstel.

Motie 18

Sportverenigingen betaalbaar houden voor inwoners
Indieners: CDA

Draag het college op:

- Met een voorstel naar de gemeenteraad te komen hoe om te gaan met de prijsstijgingen voor de (sport)verenigingen en stichtingen , en daarin op te nemen welke mogelijkheden er zijn (bijvoorbeeld via kortingen of bevriezen van de accommodatieverhuur) om eventuele lidmaatschapsprijsstijgingen tegen te gaan;
- De subsidieverordening sport 2017 te actualiseren;
- Het voorstel voor de zomernota van 2023 ter besluitvorming voor te leggen aan de gemeenteraad

Motie 19

Benchmark 100.000 plus gemeenten
Indieners: CDA

Roept het college op:

- Initiatief te nemen om de Raad voor de Zomernota alsnog de beschikking te geven over een benchmark met analyse en verklaringen op in elk geval de indicatoren formatie, bezetting, externe inhuur en overhead

Motie 20

Buurtgezinnen
Indieners: CU, PvdA, VVD

Draag het college op:
Om voor de zomernota te komen met een verkenning of dit ook in Enschede toegevoegde waarde kan hebben. Voor extra info: www.buurtgezinnen.nl

Motie 28

Duurzaamheidsparagraaf
Indieners: PvdD, GL

Draag het college op:

- Vanaf de volgende begroting verbeterde en completere informatie over de lasten, baten en investeringen in duurzaamheid in de begroting op te nemen.
- Voor de uitvoering hiervan kan worden gedacht aan opname van een duurzaamheidsparagraaf in de begroting, waarin een dwarsdoorsnede wordt gegeven van alle inkomsten en uitgaven aan duurzaamheid binnen alle taakvelden en programma's.

6.8. Toelichting op de knelpunten

1. Structurele toename Lijkschouwing, Euthanasieverklaring
Wanneer géén overtuiging is van een natuurlijke dood of is sprake van een kennelijk niet-natuurlijk overlijden, dan schakelt de behandelend arts de gemeentelijk lijkschouwer in. Dit besteden wij uit bij GGD Twente. Hiervoor is gemiddeld jaarlijks 142.000 euro nodig (op basis van analyse van de afgelopen jaren). Het beschikbare budget 42.000 euro.

2. Areaaluitbreiding stadsdeelbeheer, wegen en openbare verlichting
Betreft de jaarlijkse optelsom van uitbreiding en krimp van de openbare ruimte. De benodigde kosten voor beheer en onderhoud van alle assets betreffen materiele kosten, kosten inzet derden, kosten vanuit fte eigen personeel en fte inzet vanuit Onderhoud Enschede BV.

3. Volumegroei WMO als gevolg van demografische ontwikkeling
Het betreft de autonome volumestijging voor het beroep op de Wmo vanuit enerzijds de demografische ontwikkeling en anderzijds het daadwerkelijke beroep op zorg. Hierbij wordt de groei/daling per leeftijdsklasse over de afgelopen 5 jaar berekend en toegepast op het Wmo-volume voor die betreffende leeftijdsklasse. Het gaat hier niet om de effecten van volumegroei Wmo door gewijzigde externe omstandigheden. Het knelpunt is op basis van de daadwerkelijke zorgconsumptie in 2022 opgehoogd.

4. BUIG
Voor 2023 verwachten we een knelpunt bij de BUIG van 677.000 euro. Uitgangspunt hierbij is het laatst vastgestelde ‘nader voorlopig budget’ en een daling van de ons bestand met 3%. De veronderstelde aanpassing van het verdeelmodel zal niet meer plaatsvinden in 2023, maar naar verwachting in 2024. Daarbij wordt een positieve bijstelling van het BUIG-budget voor Enschede verwacht. We verwachten voor 2023 een verdere verlaging van het rijksbudget als gevolg van lagere landelijke volumes. Hierbij is rekening gehouden met de risicobepaling voor het benodigde weerstandsvermogen.

5 Tariefstijging aanbesteding grote busvervoer (SW en LLV) boven reguliere indexatie
In 2022 is het (grote bus) vervoer opnieuw aanbesteed. De tarieven vallen aanzienlijke hoger uit. Daarnaast is sprake van een prijsindexering in 2023 van 8% (conform de contractueel afgesproken index voor vervoer, de NEA-index) en dat is ruim hoger dan de actuele gemeentelijke prijscompensatie.

6. Loon- en prijsstijging Jeugd en Wmo (begeleiding en ondersteuning huishouden) boven niveau loon- en prijscompensatie
Op basis van de actuele loon- en prijsindexatie van de gemeente worden de zorgbudgetten met 3,28% verhoogd (obv 75% loon- en 25% prijsgevoeligheid). De inmiddels vastgestelde indexeringspercentages van het OZJT liggen echter op 5,76% stijging in 2023. De afgesproken tarieven worden jaarlijks aangepast conform de systematiek zoals deze door de Nederlandse Zorg Autoriteit is ontwikkeld. In de indexering van 2023 wordt ook de nacalculatie over 2022 opgenomen, deze is mede op basis van de CEP cijfers aanzienlijk. Het verschil in indexeringspercentage kan niet binnen de bestaande budgetten voor Jeugd en Wmo worden opgevangen.

7. Tariefstijging aanbesteding JB/JR
De aanbesteding voor Jeugdbescherming en Jeugdreclassering is het eerste nieuwe onderdeel van de regionale inkoop voor Jeugd en Wmo (begeleiding). Vanuit de marktconsultatie, landelijke richtlijnen rondom tarifering en bestuurlijke gesprekken met

zorgaanbieders is duidelijk dat zowel het uurtarief als de volumecomponent (uren per product) zullen stijgen. Er is sprake van caseloadproblematiek en een kritische financiële positie van de betreffende zorgaanbieders. In het definitieve voorstel is 20% tariefstijging voor 2023 overeen gekomen (ten opzichte van prijspeil 2021). Voor 2024 wordt deze indexering opnieuw beoordeeld op basis van de uitkomsten van een aantal lopende landelijke onderzoeken naar tarifering voor JB/JR, het ligt niet in de lijn der verwachting dat het tarief dan daalt. Het knelpunt gaat nu uit van een kostenstijging van 20% minus 1,63% index 2022, minus de 2,3% die al in het algemene knelpunt rondom indexatie is meegenomen minus de verwachte loon- prijsindexatie van de gemeente (3,28%). Per saldo een extra toename van 12,6%. Deze toename kan niet binnen de reguliere budgetten/exploitatie van Jeugdhulp worden opgevangen.

8. Tariefstijgingen Hulpmiddelen en CVV vervoer tov reguliere compensatie
Op basis van de actuele loon- en prijsindexatie van de gemeente worden de materiële budgetten met 2,3% verhoogd (obv 100% prijsgevoeligheid). De feitelijke indexering is gekoppeld aan de CPI index (hulpmiddelen) en NEA-index (vervoer) en deze laten een voorlopige stijging zien van respectievelijk 10% en 8%. Dit tekort in percentage kan niet binnen de bestaande budgetten voor Wmo worden opgevangen.

9. Vergoeding zorgsalarissen middeninkomens zorg&welzijn meer dan rijksmiddelen
Met het aannemen van de motie van de leden Hijink en Bikker om extra middelen voor zorgsalarissen vrij te maken moet er compensatie plaatsvinden binnen zowel zorg als welzijn. De gemeente heeft hiervoor middelen gekregen maar deze zijn niet toereikend om alle instellingen conform de motie te vergoeden.

10. Energiekosten ambtelijke huisvesting
Enschede heeft met een groot aantal andere Twentse gemeenten een contract afgesloten met Vattenfall voor de levering van gas. Dat contract heeft een looptijd van 4 jaren. Daarbinnen kunnen gemeenten bepalen voor welke periode de gasprijs telkens “vastgeklikt” wordt. Een externe energiemakelaar adviseert Enschede hierin. De ingangsdatum van het contract is 1 januari 2023. Voor Enschede is dat ook de datum dat het huidige contract van rechtswege afloopt. De prijs voor gas moet voor de eerste periode nog worden “vastgeklikt”. Dat kan naar verwachting nog tot halverwege december. Voor de bepaling van de hoogte van dit knelpunt is gerekend met de inmiddels iets dalende marktprijzen van het moment van het opmaken van het middelenkader (half september). Mochten de tarieven nog verder dalen voorafgaand aan de vaststelling van de begroting dan kan het knelpunt desgewenst bijgesteld worden. Echte zekerheid over de hoogte is er pas in december. Omdat we ervan uitgaan dat de tarieven de komende jaren weer zullen normaliseren gaan we uit van een dalende reeks. Bij de Zomernota 2023 zal het beeld worden geactualiseerd. In dit knelpunt zit tevens al een besparing verwerkt van 50.000 euro vanwege de verlaging van de temperatuur in overheidsgebouwen van 21 naar 19 graden op voorschrift van het Rijk. Hierover is de Raad op 31 mei jl. geïnformeerd als antwoord op een artikel 35 vraag van de Partij voor de Dieren. Ook worden momenteel nadere duurzaamheidsmaatregelen verkend die kunnen helpen en energieverbruik te reduceren.

11. Energiekosten Sportaal
Sportaal heeft aangeven niet uit te kunnen komen met de indexatie van de exploitatiebijdrage van 2,4%. Het betreft hier met name de forse stijging van de energiekosten waar Sportaal geen dekking voor heeft. Het gaat om de stijgende kosten van de stadsverwarming ten behoeve van de zwembaden en de kostenstijging als gevolg van het aflopende contract met Gazprom en een veel duurdere nieuwe leverancier ten behoeve van de sporthallen en

gymzalen. We ramen een knelpunt van 750.000 euro in 2023 en schatten een afname van 250.000 euro per jaar en een structureel hogere uitgave van 250.000 euro vanaf 2025.

12. Energielasten culturele instellingen
De energieprijzen zijn sinds de oorlog tussen Oekraïne en Rusland fors gestegen tot wel 350%. De Cultuurinstellingen die wij subsidiëren kunnen deze kosten niet alleen dragen. Op korte termijn zijn er geen maatregelen te nemen, op de lange termijn kijken we naar vergaande Verduurzaming en verwachten we een verlaging en normalisering van de energielasten, dit hebben we dan ook opgenomen in de begroting. Waarbij opgemerkt dat het warmtenet meestijgt met de gasprijs. Daarnaast verwachten we ook dat het Rijk met maatregelen komt.

13. Verhoging contributie VNG/GGU
De VNG verhoogt vanaf 2022 de verplichte bijdrage van het lidmaatschap van de GGU (Gemeentelijke Gezamenlijke Uitvoering) vanwege gestegen uitvoeringskosten en gestegen inwoneraantallen. Dit betreft een landelijk samenwerkingsverband t.b.v. de verbetering van de dienstverlening en standaardisatie van de aanpak op de invoering van wet- en regelgeving binnen gemeenten. Deze verhoging (circa 15%) leidt tot een onontkoombaar knelpunt dat afgedekt moet worden. Voor 2022 is dit tekort gemeld bij de Tussenrapportage.

14. Premie brandverzekering
De huidige verzekeraar heeft eenzijdig het contract opgezegd. Dat heeft ertoe geleid dat er nieuwe aanbesteding is gestart. Hieruit blijkt dat de premies verhoogd worden (circa +20%). Dit leidt tot een onontkoombaar knelpunt.

15. Impact incidentele en structurele werkzaamheden OZJT
Al een aantal jaren is sprake van een disbalans tussen de opgaven en bezetting van het OZJT. De huidige situatie is onhoudbaar en is vertaald in een nieuw meerjarenperspectief van het OZJT waarin enerzijds om een borging van de structurele activiteiten wordt gevraagd en anderzijds de noodzaak voor een incidenteel projectenbudget uiteen wordt gezet. Er is sprake van een toename van taken als gevolg van de wettelijke vereisten (aanpassing Jeugdwet, Norm voor Opdrachtgeverschap, Borging zorgcontinuïteit systeemaanbieders) en een projectenbudget waarmee sneller geanticipeerd kan worden op incidentele werkzaamheden.

Enschede staat inhoudelijk achter dit meerjarenperspectief. In het verleden zijn incidentele werkzaamheden ook uitgevoerd door Enschedese beleidsadviseurs of gedekt uit overschotten op werkbudgetten maar die ruimte is er niet meer (vanuit de afroming van structurele voordelen in de begroting 2022-2025). Daar waar deze uitzetting leidt tot een toekomstige reductie van 2e lijns zorg uitgaven worden deze lasten niet opgenomen. Daar waar sprake is van noodzakelijke extra uitvoeringscapaciteit (o.a. vanuit wetgeving rondom early warning, minimale juridische capaciteit etc.) zijn de meerkosten hier opgevoerd.

16. Vervangingsinvesteringen sport / kunstgrasvelden
In de coronanota 2020 en het raadsvoorstel Plan van aanpak kunstgras is aangegeven dat voor het
bekostigen van het vervangen en onderhouden van de huidige velden en accommodaties de exploitatiebijdrage van Sportaal met de genoemde bedragen verhoogd moet worden. De reserve
vervangingsinvesteringen sport biedt hiervoor t/m 2024 dekking en in 2025 gedeeltelijk. Ultimo 2025 is deze reserve leeg. Daarom is er vanaf 2025 en volgende jaren er sprake van een onvermijdelijk knelpunt.

17. Outsourcing ODT
Vanuit het programma DWLW is samen met andere gemeenten het milieutoezicht verzelfstandigd in de eerder opgerichte Omgevingsdienst Twente (ODT). In twee fases zijn taken en personeel overgegaan. Dit leidt tot overdracht van budgetten, zowel primair als overhead. T.b.v. de desintegratiekosten overhead is in de Zomernota 2019 reeds een bedrag van 170.000 euro als knelpunt opgenomen voor de eerste fase. In de tweede fase zijn de overige diensten en medewerkers overgegaan en leidt tot aanvullende desintegratiekosten.

18. Veiligheidsregio Twente
In mei zijn de begrotingen 2023 voor de verbonden partijen vastgesteld. Bij de Veiligheidsregio Twente (VRT) stijgen de kosten onder andere door hogere lonen en prijzen. Daarbovenop stijgen de begrote lasten door beleidsintensiveringen i.v.m. extra kosten in het kader van informatieveiligheid (zoals cyberaanvallen) en vervangingsinvesteringen. Ook is de verdeelsystematiek iets gewijzigd. Deze aanpassingen zijn conform eerder genomen besluiten. De vastgestelde begroting leidt daarmee tot een knelpunt.

19. Stadsbank Oost-Nederland
Oorzaak hiervoor is dat de SON een additionele bijdrage vraagt in de begroting 2023 voor borging van haar continuïteit van circa 95.000 euro. Hiervan is 31.000 euro binnen de begroting op te vangen. Voor het overige deel resteert een knelpunt van 64.000 euro.

20. Samen Twente
Oorzaak betreft intensiveringen in de begroting 2023 van Samen Twente inzake veilige gegevensverwerking en rechtmatig en doelmatig inkopen.

21. Beleidsadvisering Omgeving & Recht
In de afgelopen jaren is bij de zomernota’s steeds aangegeven dat er een tekort is op de dekking van de beleidsadvisering Omgeving en Recht. Een deel van de beschikbare gedekte capaciteit is niet gedekt en leidt ook jaarlijks tot een tekort in de jaarrekening. Deze capaciteit is noodzakelijk om de uitvoering bij Omgeving en Recht goed te ondersteunen bij de ontwikkeling van nieuw beleid en het op de juiste manier uitvoeren van de bestaande werkzaamheden.

22. Verschillen in normformatie en bezetting
Bij de samenvoeging van de beleidsafdelingen van Stedelijke Ontwikkeling en Stedelijk Beheer in 2016, tot wat nu Strategie beleid en Fysiek is, bleken vergelijkbare functies anders gewaardeerd. Onder het motto gelijke monniken gelijke kappen is de waardering vervolgens gelijk getrokken maar is de normformatie op hetzelfde niveau gebleven. Dat levert structureel een tekort op de personeelsbegroting op. Dit is een punt dat niet opgelost wordt anders dan door de normformatie gelijk te trekken met de bezetting.

23. Formatie teamleider P&O
Personele en organisatorische vraagstukken zijn in de huidige arbeidsmarkt steeds complexer geworden en nemen toe in omvang. Het gaat dan bijvoorbeeld om het kunnen aantrekken van kwalitatief goed geschoold personeel, opzetten van traineeships om jong talent kennis te laten maken met het werken voor gemeenten, afstemming met het onderwijsveld en het opzetten en inrichten van ontwikkelprogramma's om medewerkers te houden en te laten door ontwikkelen. Dit vereist op de verschillende onderdelen binnen P&O meer tijd voor een gedegen en veranderende aansturing en de juiste aandacht voor de medewerkers. Ook vraagt het aandacht en tijd voor de verbetering van (werk)processen, rollen/functies en voor het geven van sturing aan de strategische agenda op gebied van P&O

in samenwerking met het lijnmanagement concern breed. Deze tijd is nu onvoldoende beschikbaar omdat de span of context te groot is voor het afdelingshoofd. Een te werven teamleider voor de dagelijkse aansturing van de operationele teams moet die ruimte creëren.

24. Tijdelijke uitbreiding personeel
Er is een aantal urgente ontwikkelingen die noodzakelijk zijn terwijl de reguliere bezetting al onder druk staat door de veelheid aan vragen die spelen in het sociale domein.
Deze ontwikkelingen zijn:
1. Aanbestedingstrajecten wegens aflopende contracten (regionale) aanbesteding Jeugdhulp, WMO en Welzijn. Deze zijn onuitstelbaar vanwege het moeten voldoen aan wettelijke verplichtingen (Jeugdwet, Wmo en zorgcontinuïteit).
2. Daarnaast is tijdelijke uitbreiding noodzakelijk voor integrale, domein overstijgende dossiers en de intensieve afstemming die dit vraagt, waaronder Dia's, Wonen & zorg en het versterken van de sociale basis. Zonder aanvullende formatie wordt het onmogelijk de afgesproken opgaven die een integrale aanpak vragen ook daadwerkelijk te realiseren op inhoud én financieel. Kostenreductie wordt op termijn gerealiseerd door beter wonen (minder zorg), en een betere sociale basis (preventie) met beide als effect vermindering van inzet van tweedelijns zorg.

Voor deze ontwikkelingen is een tijdelijk uitbreiding van de formatie nodig van 2,6 fte voor de jaren 2023 t/m 2026.

25. Onbalans in formatie door generatiepact IT
Binnen het IT bedrijf maken 16 medewerkers gebruik van het generatiepact. Gemiddeld genomen gaan deze medewerkers 25% minder werken. Omgerekend betekent dit een verlies van arbeidsproductiviteit van 4 fte. Het werk neemt echter niet af, waardoor nieuwe medewerkers zijn aangetrokken. Het uitgangspunt van het generatiepact was dat vervanging door jongere medewerkers tegen een lagere functieschaal zou kunnen plaatsvinden en zo budgetneutraal uitgevoerd kan worden. In de huidige arbeidsmarkt en in de ICT-sector in het bijzonder, gaat dit niet op. Er moet vervangen worden tegen maximale schaaltarieven, vaak nog met een aanvullende arbeidsmarkttoelage. En waar het vinden van goede medewerkers niet snel lukt, moet zelfs duurder ingehuurd worden (150% van normsalaris). De besparing op de loonkosten van medewerkers die gebruik maken van het generatiepact, valt weg tegen deze hogere kosten.

26. Formatie senior jurist bezwaar en beroep
Bij Juridische Zaken (JZ) is sprake van een tekort t.a.v. de juridische adviescapaciteit en dit is het gevolg van:
- het aantal besluiten en beschikkingen in het Sociaal Domein neemt fors toe. Niet alleen in aantallen, maar ook in complexiteit
- het aantal Wob verzoeken is aanzienlijk toegenomen
- het aantal AVG-vraagstukken met juridische impact is toegenomen in aantallen en complexiteit.

Vanuit JZ kan niet meer worden voldaan aan de (kwalitatief goede) beantwoording van het aantal juridische adviesaanvragen vanuit de organisatie. Dat maakt de gemeente erg kwetsbaar en in het kader van goed bestuur is dit onwenselijk. Er is hierdoor onvoldoende permanente aandacht voor de noodzakelijke verbetering van de kwaliteit van het proces bezwaar en beroep. Daarnaast blijft uitvoering van concrete aanbevelingen van het rapport Menselijke maat inzake rechtsgang bezwaar en beroep vanuit de Participatiewet uit.

27. Voorzetten Pedagogische gezinsondersteuning (PGJ) irt wegvallende GIDS middelen

De bezuiniging op niet wettelijke GGD taken is door de raad deels ongedaan gemaakt waarbij continuering gedekt werd door de Gezond in de Stad (GIDS) middelen. Deze reeks is door het rijk toegekend t/m 2022. Daarna valt deze dekking weg. Deze uitgaven voor gezinsondersteuning zijn belangrijk in het voorkomen van 2e lijns uitgaven bij jeugdhulp.

28. Voortzetten huidige inzet combifunctionarissen sport
Het betreft hier de buurtsportcoaches in de verschillende stadsdelen, die een belangrijke rol hebben in de verbinding tussen onder schools en naschools. Ze zijn uitvoerder en coördinator van de naschoolse activiteiten en vakantieactiviteiten en een vertrouwd gezicht in de wijk en geven op die wijze een impuls aan de leefbaarheid in de wijken. Ze zijn met name actief in die wijken waar de sportdeelname laag is en kinderen minder mogelijkheden hebben om te bewegen. Nut en noodzaak van deze functies is groot voor een gezonde en vitale jeugd. Inmiddels is de inzet van de functionarissen een succesformule die structureel gecontinueerd moet worden en lukt dit niet meer met incidenteel geld.

29. Capaciteit Handhaven Bouwen en Milieu (HBM)
Voor Toezicht en Handhaving is in dat beleid afgeweken van het landelijke beleid (landelijk toezichtprotocol nieuwbouw) om een bezuiniging op de uitvoeringsorganisatie te kunnen vormgeven. Dit besluit heeft geleid tot een lagere frequentie en diepgang van het toezicht op de nieuwbouw, en naar schatting 2 tot 3 fte minder capaciteit dan volgens invoering landelijke toezichtprotocol nodig zou zijn. Het Enschedees toezichtbeleid en uitvoering voor nieuwbouw zit daarmee dus onder het landelijk niveau.
Daarnaast is besloten om geen beleid en actief toezicht op de bestaande bouw te voeren wat betekent dat we reactief handelen op basis van klachten. De raad heeft in haar besluit het risico op een toename van klachten meegenomen.

De tijd laat ons zien dat de besluiten inderdaad hebben geleid tot een toename van klachten. De toename is inmiddels zodanig dat het tot extra werkdruk leidt waardoor andere werkzaamheden niet meer kunnen worden uitgevoerd en het kwaliteitsniveau van de uitvoering onder druk komt te staan. Daarnaast hebben we sinds 2018 ook te maken met andere ontwikkelingen die om extra inzet van medewerkers vragen.

30. Bestemmen Regulier, advies en achterstallig
Er is sprake van een structureel tekort op het AD budget van bestemmen. De hoeveelheid werk is toegenomen maar de beschikbare capaciteit is daarmee niet meegegroeid. Daarnaast is er sprake van toenemende complexiteit in wet en regelgeving waardoor de tijd die gaat zitten in planvorming en advisering is toegenomen. Voor een goede uitvoering van wettelijke taken op het gebied van ruimtelijke ordening is een structureel tekort van ca 2 fte . Dit tekort leidt momenteel zowel tot vertraging binnen projecten, maar ook tot vertraging in het “regulier onderhoud” van planologische procedures. In verband met het bovenstaande hebben reguliere planologische werkzaamheden achterstanden opgelopen. Om deze achterstanden weer in te halen is over 2023 en 2024 incidenteel extra capaciteit nodig. Als we geen uitvoering geven aan het wegwerken van achterstallig onderhoud lopen we het risico dat planologische situaties achterhaald zijn en niet meer overeenkomen met de feitelijke situatie. Initiatiefnemers kunnen bovendien gedwongen worden om een afzonderlijke ruimtelijke procedure te moeten volgen. Dit leidt tot onnodige procedures en extra vertraging

31. Extra inzet benodigd voor pachtbeleid en monitoring
Er is monitoring van het pachtbeleid noodzakelijk omdat het pachtbeleid gestuurd wordt op de ambities in de Visie landelijk gebied. Er zal er meer monitoring nodig zijn dan in het verleden: worden de gronden gebruikt zoals is afgesproken bij uitgifte. Rekening houden met de inzet die dit vergt van de gemeente (0,4 fte extra bovenop de huidige capaciteit).

32. P&C Projectcontroller
Toelichting ihkv investeringsagenda/versnellingsopgave is er extra P&C-adviescapaciteit noodzakelijk voor projectcontrol(Mogelijke) dekking vanuit de extra beschikbaar gestelde middelen, zoals eerder ook ingestoken bij de opzet. Door de toename van projecten en grote gebiedsontwikkeling wordt er ook meer een beroep gedaan op beheer om faalkosten en lange termijn beheerskosten beheersbaar te houden. De omvang van de projecten brengen meer risico's met zich mee waardoor er tijdens de projecten projectcontrol nodig is.

33. Volume stijging fysieke projecten/gebiedsontwikkeling
Door de toename van projecten en grote gebiedsontwiikkeling wordt er ook meer een beroep gedaan op beheer om faalkosten en lange termijn beheerskosten beheersbaar te houden. De omvang van de projecten brengen meer risico's met zich mee waardoor er tijdens de projecten control nodig is.

34. Direct duidelijk borgen
Voor de voortzetting van het programma Direct Duidelijk moet er vanaf 1 januari 2023 budget beschikbaar komen. Beleidsinhoudelijk is dit inmiddels goed verankerd in de Gemeentebegroting, in de Communicatievisie, in het nieuwe uitvoeringsprogramma Stedelijke Dienstverlening en in het programma Wet Open Overheid. De uitvoering hiervan vraagt de komende jaren nog serieuze inzet. Het grote belang wordt breed gedragen, maar zonder een budget zal de aandacht wegzakken en zijn we over een paar jaar terug bij af. De afgelopen jaren is dit incidenteel bekostigd vanuit de verschillende domeinen en was er tot en met 2022 een jaarbudget van 150.000 euro beschikbaar voor het programma Direct Duidelijk.

In de afgelopen jaren is 70% van alle standaardbrieven en mails voor de eerste keer herschreven door onze taalcoaches. Daarnaast is enschede.nl helemaal herschreven. En zijn veel medewerkers getraind. Vanaf 2022 worden er ook webinars gegeven over onder meer Direct Duidelijk bestuursvoorstellen schrijven, Direct Duidelijk gedragsbeïnvloeding en Direct Duidelijk en laaggeletterdheid. Sinds kort staat op Stem van Enschede.nl het onderwerp ‘Dat kan beter’ waar alle inwoners elke maand hun feedback op één van onze brieven kunnen geven. Via het ROC en het Huis voor Taal en Meedoen wordt ook feedback opgehaald, juist ook van laaggeletterden. De reacties van inwoners en partners hierop zijn zeer positief. Direct Duidelijk draait niet alleen om de teksten zelf. Direct Duidelijk zijn vraagt aandacht en tijd voor alle communicatie en processen van de gemeente. Het moet in het DNA komen van alle medewerkers en dat vraagt tijd, capaciteit en middelen.

35. Traineeprogramma P&C continueren
Het traineeprogramma P&C is succesvol gebleken als het gaat om het aantrekken van jong talent. Gezien de voorziene uitstroom en de schaarste op de arbeidsmarkt voor deze beroepsgroep, is het noodzakelijk dit programma te continueren om daarmee instroommogelijkheden te vergroten.

36. Opzet, inrichting, inbedding rechtmatigheidsverantwoording (F&C)
T.b.v. de verplichte invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is de komende periode extra inzet nodig voor de inrichting en inbedding hiervan in de organisatie. Momenteel zijn en worden de belangrijkste processen hiertoe ingericht. Andere processen moeten daarna worden opgepakt. Hiervoor is voor de komende twee jaren extra budget noodzakelijk, voordat alles is ingebed en onderdeel is geworden van het dagelijkse werk.

37. Verhoging budget bedrijfsvoering
Zoals bekend is de afgelopen jaren het aantal medewerkers van de organisatie toegenomen. Ook voor komend jaar is verdere uitbreiding voorzien, zoals af te leiden valt uit de voorliggende begroting. Als gevolg van deze groei stijgen de kosten van ondersteuning voor deze medewerkers, zoals IT, telefonie, werkplek, P&O-inzet, etc. Die budgetten staan momenteel onder druk omdat ze niet automatisch worden verhoogd als de organisatie groeit (en niet worden verlaagd bij krimp). In de opmaat naar de Zomernota wordt, in navolging van andere gemeenten, een voorstel uitgewerkt voor het instellen van een trap-op-trap-af financiering voor bedrijfsvoering. Hiermee kan dit budget automatisch mee-ademen met de omvang van de organisatie en is duurzame bedrijfsvoering geborgd.

38. Structurele dekking personeel Stadsdeelbeheer
Bij de investeringsagenda en de daaruit volgende versnelling van prioritaire projecten komt er binnen diverse afdelingen capaciteit om de nieuwe projecten te trekken, echter vanuit SDB is hier geen capaciteit voor. Huidige tekort binnen de formatie kunnen we oplossen maar dat gaat niet voldoende zijn om al het extra werk te bolwerken. Het zijn veelal inbreidingen dus vanuit areaaluitbreiding zien we hier niets van terug. Tegelijk moet de capaciteit nu geleverd worden en niet pas 1 jaar nadat iets is gerealiseerd.

39. Ondergrondse infra
Betreft een knelpunt door nieuwe wet en regelgeving (CROW500, omgevingswet, AVOI). Controle en toezicht door Agentschap Telecom hebben de afgelopen tijd al meerdere keren tot waarschuwingen geleid omdat we geen goede uitvoering geven aan de wet- en regelgeving. De laatste keer hebben zij gedreigd met boetes die oplopen tot 450.000 euro per overtreding. Per project kunnen meerdere overtredingen plaats vinden, dus de boetes kunnen behoorlijk oplopen. Om boetes te voorkomen moeten we maatregelen treffen. Welke maatregelen wij moeten treffen willen we samen met een extern adviesbureau onderzoeken. Hoe kunnen wij als organisatie de regie van de ondergrondse infrastructuur nemen en kunnen zorgen voor de implementatie van het geheel binnen onze organisatie, coördinatie en afstemming met partijen in de Kabel en Leidingen branche en de interne coördinatie op de ondergrondse infrastructuur.

In de volgende zomernota zullen wij erop terugkomen als er structurele gelden nodig zijn om dit te borgen. Dit zal namelijk uit het onderzoek en de implementatiefase moeten blijken. Hiervoor hebben is in eerste instantie 150.000 nodig voor implementatie van nieuwe werkprocessen, regie op ondergrondse infrastructuur en aansturing op samenwerking intern en extern.

40. Structureel onderhoudsbudget Kunst in de Openbare Ruimte
Het budget voor het beheer en onderhoud voor de gemeentelijke kunst in de openbare ruimte werd in 2019, 2020 en 2021 jaarlijks met gemiddeld 36.000 euro overschreden. Dit wordt veroorzaakt door: hogere onderhoudskosten; hogere nutskosten (energie, elektra, water); grotere publieke en bestuurlijke belangstelling voor de fysieke staat van de kunstwerken; initiatieven voor nieuwe kunstwerken die aan de openbare ruimte worden toegevoegd (zoals de EnschedeEclips, waarvan de jaarlijkse onderhoudslasten worden geschat op 3.000 euro); toenemen incidenten (zoals diefstal, vandalisme, graffiti en ongelukken)

41. Wegvallende GIDS middelen
Het wegvallen van de GIDS-middelen betekent dat de taakstelling die op deze middelen drukt niet meer is te realiseren.

42. Verlengen tijdelijke bijdrage legesopbrengsten evenementen
In verband met jaarlijkse subsidies, hebben we op dit moment dekking te organiseren voor 2023 en overgangsjaar 2024. Derhalve willen we voor de komende twee jaar de incidentele bijdrage te verlengen. De legesinkomsten over het eerste halfjaar 2022 bedragen 30k terwijl de lasten (ureninzet) over dit half jaar ca 150k bedragen. Prognose over een heel jaar is dat de legesinkomst ca 60k bedragen en de lasten ca 300k. Een incidentele vraag van 240k dus voor 2023 en (overgangsjaar) 2024. Indien dit voor 2024 niet nodig blijkt te zijn als gevolg van het nieuwe beleid, zal dit in het middelenkader worden meegenomen.

43. Stroinkshuis (iom SDM)
De overeenkomst met de Woonplaats is dit jaar met 1 jaar verlengd en daar is bij de Zomernota 2021 incidenteel budget toegekend voor 2022. De Woonplaats wil binnen afzienbare termijn duidelijkheid overeen meerjarige bijdrage van de gemeente. In de wijk Stroinkslanden zijn nauwelijks andere alternatieven.

44. Emancipatie/LHBTI
De gemeentelijke bijdrage hiervoor is bij de Zomernota 2021 met 1 jaar verlengd voor 2022. Daarna is geen bijdrage meer geraamd voor deze reguliere activiteiten.

45. Bodemvervuiling kunstgrasvelden
Vorig jaar en dit jaar zijn er 7 kunstgrasvelden vervangen. Daarbij is asbest, rubber korrels en Japanse Duizendknoop aangetroffen. De kosten van asbest komen voor rekening van het Vastgoedbedrijf. De kosten van sanering a.g.v. rubber korrels en Japanse Duizendknoop zijn voor rekening van de gebruiker, Sportaal. Deze kosten waren gemiddeld ca. 30.000 euro per veld. Volgend jaar zullen er 4 velden worden vervangen hetgeen tot een extra kostenpost van ongeveer 120.000 euro gaat leiden. Sportaal heeft hier geen budget voor en wordt hiervoor gecompenseerd.

46. Taakstelling onderwijshuisvesting
In 2015 heeft gemeente Enschede de toezegging gekregen van gemeente Hengelo voor een compensatie voor kosten die gemoeid waren met onderwijshuisvesting voor de speciaal onderwijsinstelling Attendiz in de periode van 2006 tot en met 2013. De totale omvang van de compensatie was 2,4 miljoen euro, welke in een aantal jaarlijkse termijnen aan de gemeente Enschede is uitgekeerd in de jaren 2015 t/m 2022.

Enschede heeft in 2015 besloten om deze middelen in de periode 2016 tot en met 2022 aan te wenden voor de invulling van een op dat moment door het Rijk opgelegde taakstelling (motie Haersma/Buma). Dit houdt in dat de taakstelling is ingevuld met incidentele middelen die vanaf 2023 niet meer beschikbaar zijn. Dit leidt nu tot een onontkoombaar knelpunt.

47. Amendement "sterke raad, meer ondersteuning"
Ten behoeve van de uitvoering van het aangenomen amendement “sterke raad, meer ondersteuning” wordt een vaste norm in de gemeentebegroting opgenomen waarmee de totale werkbegroting van de raad structureel geborgd wordt als vast percentage van de totale gemeentebegroting, vooralsnog 0,4 % van de totale begroting .

De middelen worden ingezet voor de structurele ondersteuning en versterking van de gemeenteraad: inzet van de fractiebudgetten t.b.v. noodzakelijke fractieondersteuning om tot een verantwoord niveau te komen/ ondersteuning van het (functionele en sociale) inwerkprogramma van de raad, (vak) excursies, uitwisselingen etc/ versterking samenlevingsgericht werken (participatie en interactie)/ontwikkeling en implementatie nieuw vergadermodel en stadsdeelcommissies/ het professionaliseren van raadsleden door

cursussen en opmaat begeleiding en de versterking van de informatiepositie van de raad (onder meer door investering in informatiesysteem).

48. Kadaster heeft basisregistratie vernieuwd
De Basisregistratie Kadaster (BRK) is vernieuwd met o.a. een nieuwe informatiemodel IMKAD 2.3 en nieuwe processen binnen het Kadaster. Dit is een externe vernieuwing waar wij geen invloed op hebben. Om klaar te zijn voor de vernieuwde aanlevering van gegevens uit de Basisregistratie Kadaster (BRK), moten we meegaan met deze transitie. Doen we dat niet voldoen wij niet aan de wetgeving en raakt dit de continuïteit: Als het project niet uitgevoerd wordt, valt direct een stuk van de interne dienstverlening of dienstverlening aan inwoners/bedrijven om.

49. Implementatie iBurgerzaken
Het huidige contract voor het systeem voor Burgerzaken loopt met ingang van 1 juli 2023 af. Op dit moment loopt de aanbesteding. Structureel wordt geen uitzetting verwacht. Wel moet het nieuwe systeem worden geïmplementeerd. Dit vraagt extra personele capaciteit bij ons en implementatiekosten voor de leverancier.

50. Voorkomen identiteits- en documentfraude
Het bestrijden van identiteits- en documentfraude is een taak van de afdeling burgerzaken. Dit doen we met goed opgeleide, getrainde en ervaren medewerker. Dit is niet voldoende. Nieuwe technieken zijn beschikbaar de medewerkers ondersteunen in de uitoefening van die opsporingstaken en die ook echt van toegevoegde waarde zijn. Daar moeten we op inzetten, want fraude leidt tot grote maatschappelijke schade en persoonlijk leed. Daarnaast voorkomt het shop gedrag: vanaf 2024 is het voor onze inwoners mogelijk om ook bij andere gemeenten een paspoort, ID kaart of rijbewijs aan te vragen. Fraudeurs zullen hiervan gebruik gaan maken door juist bij die gemeente een aanvraag in te dienen die niet geïnvesteerd hebben in fraudebestrijding. Dat moeten we voorkomen.

51. Grip op projecten (applicatie)
Op 31 januari 2021 heeft de raad de geactualiseerde financiële verordening vastgesteld. Hierin is opgenomen dat we de raad via de begroting en jaarrekening meer inzicht geven in en vat geven op de investeringsprojecten. Op dit moment zijn alleen de grondexploitatie projecten via projectview inzichtelijk voor de raad. Om alle projecten te ontsluiten is een extra module van Totallink nodig. Bijvangst van deze module is dat hiermee ook de projectinformatie ontsloten wordt die nodig is voor een goede actuele projecten- en capaciteitsplanning voor het fysieke domein. Kosten omvatten applicatie inclusief implementatie

52. Webteam -digitoegankelijkheid - regie op websites
Overheidswebsites moeten goed toegankelijk zijn voor iedereen. Hiertoe is specifieke wetgeving opgesteld, waaraan Nederlandse overheidsinstanties zich moeten houden. Zij mogen bij het aanbieden van digitale diensten geen onderscheid meer maken tussen personen met en zonder beperking (bijvoorbeeld blind of slechtziend) of chronische ziekte. In het Besluit digitale toegankelijkheid overheid staan specifieke voorschriften voor de opzet en inrichting van websites en mobiele applicaties van overheidsinstanties. Gemeenten moeten uitvoering geven aan deze wettelijke plicht om websites toegankelijker te maken op basis van de eisen uit hoofdstuk 9 van de Europese standaard EN 301 549. Daarbij zijn gemeenten tevens verplicht om een toegankelijkheidsverklaring op te stellen en landelijke overheid ziet toe op naleving. Dit alles vraagt specialistische kennis én regie op alle gemeentelijke websites. Hiervoor is structurele capaciteit en beperkt werkbudget nodig.

53. Vervanging applicatie ‘Octopus Web’
De applicatie octopus (Zaaksysteem voor bezwaar, beroep en aanverwante procedures) dateert uit medio 2007 en hieraan is nooit optimalisatie of onderhoud gepleegd. Deze applicatie is nu erg "zwaar" geworden en brengt (cyber)security en AVG-risico’s met zich mee. In 2020/2021 zijn procesoptimalisaties in kaart gebracht. Een nieuw begin in een opgeschoonde applicatie (AVG Proof) is noodzakelijk. Daarbij wordt de huidige versie van Octopus uit gefaseerd door de uitgever (onontkoombaar). De nieuwe versie wordt, conform beleid van de gemeente, SaaS (Software as a Service) geleverd. Deze vernieuwing brengt onontkoombare hogere structurele hostingkosten met zich mee.

54. Vervanging Planon
Planon (applicatie voor vastgoedbeheer en facility management) is sinds 2018 out of support als applicatie. In juli 2022 vervallen alle licenties, verlenging is niet meer mogelijk, waardoor Planon niet meer gebruik mag worden. Dit levert onaanvaardbare risico's op qua beveiliging, gebrekkige functionele ondersteuning en vervallen van functionaliteit. De noodzakelijke vervanging is in gang gezet en valt uiteen in 4 trajecten, waarbij zoveel mogelijk wordt aangehaakt op bestaande applicaties.

55. Vervangen applicatie VIS2
Vangnet Informatie en Samenwerking Systeem (VIS2) moet worden vervangen en wordt momenteel aanbesteed. Dit gebeurt op Twentse schaal. Deze vervanging brengt incidentele implementatiekosten met zich mee die niet in de begroting zijn opgenomen. Het aandeel van Enschede hierin bedraagt 100.000 euro. Nog niet exact bekend is of dit ook nog structurele financiële gevolgen heeft. Vooralsnog wordt hier niet vanuit gegaan. Mocht dat wel zo zijn, dan zal dit betrokken moeten worden bij de Zomernota 2023. VIS2 is een digitaal cliëntvolgsysteem ter ondersteuning van overlegstructuren in de jeugdhulpverlening. Gegevens over jongeren kunnen via het systeem op een eenvoudige manier tussen de verschillende organisaties uitgewisseld worden, en zo kan er eerder (preventief) ingegrepen worden.

6.9. Toelichting op het coalitieakkoord - prioriteiten 2023

1. Het maken van inclusief beleid
Het aangegeven bedrag van 100.000 euro is voor de aanjager. De kosten van het uitvoeren van het plan van aanpak worden meegenomen in de zomernota 2023. Inclusiebeleid omvat:
- ondersteuning organisaties die zich inzetten voor emancipatie;
- ondersteunen van organisaties die zich inzetten voor LHBTI+;
- in gesprek gaan en blijven via de tafel van Vrede met alle geloofsgemeenschappen in de stad;
- omarmen van VN-verdrag voor mensen met een handicap;
- uitvoeren acties die voortkomen uit dit verdrag op o.a. de beleidsterreinen als openbaar vervoer, sport, zorg, wonen, mobiliteit, toegankelijkheid en ruimtelijke ordening.

2. Stoppen met Bed Bad en Brood vanaf 1 augustus 2023
De Bed Bad Brood regeling voor mensen die al lange tijd in Enschede verblijven maar geen rechtsgeldige verblijfsdocumenten hebben, eindigt op 1 augustus 2023. Er vindt vanaf de zomer 2022 geen nieuwe instroom meer plaats. Voor de vier huidige gebruikers zoeken we een oplossing die hen perspectief biedt. Perspectief dat voorkomt dat hun enige alternatief 'de straat' is. De vier betrokkenen zijn medio augustus 2022 vanuit het Wegenerpand verhuisd naar twee tijdelijke woningen. Activiteiten:
1. Trajectplannen per individu koppelen aan formele beëindiging per 1 augustus 2023.
2. Lobby bij het Rijk om een landelijke oplossing voor deze groep te krijgen.
3. Om toekomstperspectief voor de vier betrokkenen zo goed mogelijk te faciliteren zoeken naar activering en participatie in de woonomgeving, via o.a. vrijwilligerswerk, cursus en scholing, activiteiten bij buurtcentra, werk etc. Hierbij optimaal gebruik maken van de mogelijkheden die de huidige regelgeving biedt.
4. Juridische ondersteuning (laten) bieden om het proces om alsnog een geldige verblijfsstatus te verkrijgen te kunnen afronden in de resterende periode.
5. Waar nodig een individuele eenmalige investering om een vervolgstap in Nederland, het land van herkomst of een ander land mogelijk te maken en waarmee de bemoeienis van Enschede eindigt.
6. Medio mei/juni 2023 informeren we de raad over de voortgang en de definitieve afronding van het traject en waar nodig stemmen we met de Raad af bij dreigende stagnatie of andere bijzonderheden.

NB: beëindiging van de regeling BBB wil niet per definitie zeggen dat er na 1 augustus 2023 geen gemeentelijke verantwoordelijkheid of betrokkenheid meer is en er dus ook na die datum sprake kan zijn van inzet van capaciteit en middelen.

3. Gevolgen voor kinderen van complexe scheidingen verminderen
Ontwikkelen van een systemische aanpak, waarbij naast zorg ook financiën en wonen een plek krijgen, ter voorkoming van schadelijke gevolgen complexe echtscheidingen:
- Onderzoeken welke regionaal ontwikkelde interventies t.a.v. voorkomen complexe echtscheidingen relevant zijn voor Enschede en deze vertalen naar de Enschedese situatie en implementeren. De interventies hebben betrekking op de volgende onderdelen: a. deskundigheidsbevordering professionals, b. publiekscampagne gericht op netwerk van scheidende ouders, c. afspraken met school en d., vroegtijdig signaleren (ontwikkelen en implementeren risico-taxatie-instrument);
- Onderzoeken van een echtscheidings-jeugdbeschermingstafel, waar samen met ouders en kinderen het traject van de jeugdbeschermingsmaatregel in het kader van gezag en omgang wordt vormgegeven met als doel om kinderen veilig te laten opgroeien.

Mogelijk zijn extra financiële middelen nodig voor de implementatie bij de wijkteams voor projectleiding en werkbudget.

4. Huisartsentekort bestuurlijke aandacht - Twentse koers Menzis
We gaan het partnerschap tussen de gemeente, huisartsen Enschede en Menzis concreet invullen. Het gaat dan om het faciliteren in randvoorwaarden van de vestiging in Enschede en een gezamenlijke aanpak voor uitbreiding van het aantal huisartsenpraktijken, zodat elke Enschedese inwoners ingeschreven is bij een huisartsenpraktijk en een beroep kan doen op huisartsenzorg. We optimaliseren de samenwerking tussen huisartsen, wijkteams en de gemeente zodat inwoners de juiste ondersteuning op de juiste plek krijgen en de gezondheid wordt bevorderd. Deze samenwerking benutten we voor procesverbetering in de verwijzing naar (gespecialiseerde) jeugdhulp.

Gelet op ambities van het Integraal Zorg Akkoord (IZA) overwegen we een monitorfunctie te koppelen aan dit partnerschap: waar hebben we last van kwaliteitstekorten in de samenwerking, hoe kunnen we de beste preventie-activiteiten selecteren, waar loopt het over in de volwassenenpsychiatrie met gevolgen voor veiligheid, wonen, wachttijden?

Door de dynamiek in deze thematiek is het noodzakelijk dat we jaarlijks het benodigde werkbudget vaststellen. Benodigde (beleids)capaciteit en werkbudget zijn afhankelijk van omvang van de uit te werken samenwerkingsagenda en de inzet op dit dossier door de huisartsen.
Huidige beleidscapaciteit lijkt nu nog toereikend.

5. Jongeren werk terug op school / impuls jongeren -en welzijnswerk
Het jongerenwerk behoort tot de basisvoorzieningen in het voorliggende veld als het gaat om activiteiten die bijdragen aan het veilig, gezondheid en kansrijk opgroeien van onze jongeren. Jongerenwerkers kunnen voor scholen een waardevolle samenwerkingspartner zijn, omdat zij weten wat er speelt in het leven en de leefomgeving van de jongeren buiten de schoolmuren. Door in en rond school aanwezig te zijn komen jongeren makkelijk in contact met jongerenwerkers. Jongeren kunnen bij hen terecht voor vragen of problemen. Door een goede samenwerking tussen het jongerenwerk en scholen kunnen jongeren daardoor nog beter ondersteund worden. Gelet de vraagstukken waar een aantal scholen zich voor gesteld ziet en het doel om jongeren laagdrempelig en vroegtijdig te ondersteunen, is versterking van het jongerenwerk op deze scholen gewenst en nodig.

Daarnaast kan het jongerenwerk, door samen te werken met andere partijen, een betekenisvolle bijdrage leveren aan veilige en leefbare wijken en kunnen escalaties als rellen of overlast worden voorkomen. Ook kan door vroegtijdige signalering en het delen van deze signalen op tijd worden ingegrepen als een jongere in de criminaliteit dreigt af te glijden. Jongerenwerkers kunnen in zo'n situatie een belangrijke rol spelen door de jongere perspectief te bieden, te betrekken bij de samenleving en aan talentontwikkeling te werken. Om deze doelen te halen is extra inzet van het jongerenwerk in de wijken nodig. Voor deze extra inzet op de scholen en in de wijken is 4 extra FTE nodig.

6. Sport bereikbaar maken voor iedereen
Sport en bewegen in de openbare ruimte neemt toe in populariteit. Daarom brengen we in beeld welke faciliteiten er al zijn en welke nog ontbreken of verbeterd kunnen worden. Hier is onderzoek voor nodig.

7. Nota dierenwelzijn
We stellen een nota dierenwelzijn op. De aandacht voor dierenwelzijn neemt toe. De huidige nota ten aanzien van dierenwelzijn dateert uit 2009. In het kader van de schone, veilige stad willen we werk maken van het actualiseren van ons beleid

8. Preventieakkoord
In 2023 leveren we het Ambitiedocument 'Gezond, gelukkig en vitaal Enschede' op. Een beleidskader waarin we onze doelen op het gebied van gezondheid voor de volgende generatie vaststellen. Vanuit het gedachtengoed van positieve gezondheid ontwikkelen we een integrale aanpak met als thema's gezondheid in de fysieke omgeving (infrastructuur, sporten en bewegen, groen, klimaat, etc.), gezondheid in de sociale leefomgeving (sociale basis, meedoen) en gezondheid bij het individu (kennis, vaardigheden en gedrag). Dit ambitiedocument maakt ook de onderlinge verbindingen met de diverse partners (zoals GGD, huisartsen, Menzis, zorginstellingen, welzijnsorganisaties, sport- en scoutingaanbieders, Sportaal, SES, MPact) duidelijk die nodig zijn om de ambitie te bereiken. Dit sluit aan bij de forse ambitie in het coalitieakkoord; 'het gezondheidsniveau naar het gemiddeld niveau van Nederland'. De genoemde investering betreft dan ook het brede palet. Hierbij gaat het ook over investering in de openbare ruimte (fysiek), financiële toegankelijkheid van sport en bewegen (volwassenenfonds Sport en Cultuur - geraamde kosten in Enschede 1,5 miljoen euro) en het verkleinen van gezondheidsverschillen (kansengelijkheid).

9. Sportnota/uitvoeringsplan sport
In de opdracht aan Sportaal (2022) is -als voorloper op het Ambitiedocument- de inzet van sportstimulering verder doorgezet. Hierbij wordt capaciteit ingezet op vijf onderdelen welke aansluiten bij het coalitieakkoord:
a. het bereikbaar maken van sporten voor iedereen, ook voor mensen met een beperking;
b. het gezondheidsniveau naar het gemiddelde niveau van Nederland brengen door het werken aan een gezonde leefstijl;
c. het bevorderen van kansengelijkheid bij de jeugd door te werken aan de motorische ontwikkeling;
d. het tegengaan van overgewicht;
e. het ondersteunen van sportverenigingen waardoor meer inwoners kunnen gaan sporten en bewegen.

10. Intensivering clustering sportparken in 2023
Voor het verder uitvoeren van de clusteringsopgave sportparken is projectbudget nodig. De clusterings opgave betreft Diekman-oost, Enschede-Zuid (MFSA), Glanerbrug en en een haalbaarheidsonderzoek Schreurserve.

11. Beschikbare flexwoningen voor spoedzoekers
We zien mensen die moeite hebben een woning te vinden in de stad, als gevolg van de krapte op de woningmarkt of door persoonlijke omstandigheden. Denk daarbij aan bijvoorbeeld de groep spoedzoekers. We willen in Enschede een thuis voor iedereen. We schetsen een beeld van hoeveel flexwoningen (tijdelijke woningen) er nodig zijn. Daarnaast kijken we hoe dit passend kan binnen opgaven van de verschillende wijken en buurten.

12. Pilot parkeren 1e uur gratis
Twee jaar een pilot met het eerste uur gratis parkeren, daarna volgt een evaluatie.

13. Pilot afval binnenstad
Het Enschedese stadserf is het visitekaartje van de stad. Deze openbare ruimte wordt als huiskamer van de stad intensief benut voor allerlei activiteiten van winkelen, wonen,

recreëren, cultuurbezoek tot evenementen en demonstraties. Dit vraagt om een andere wijze van omgaan met afval. Inwoners van het stadserf ervaren de venstertijden (tot 11 uur) als beperking bij het zelf afval afvoeren. Velen van hen bezitten zelf geen auto en zijn afhankelijk van derden. We voeren in 2024 of zoveel eerder als haalbaar een pilot uit om het aantal bijplaatsingen bij ondergrondse verzamelcontainers in de binnenstad terug te dringen en het vele vrachtverkeer waaronder afvalinzamelwagens, te beperken. Dit doen we onder andere door online dienstverlening op maat te faciliteren voor de inwoners en ondernemers in de binnenstad waarbij het afval opgehaald wordt.

14. Pilot stortquotum max. 300 kilo
De pilot stortquotum kan per 1 januari 2023 ingevoerd worden en zal naar schatting 1,2 miljoen euro gaan kosten. Deze pilot is losgekoppeld van de pilot ‘gratis grof vuil rondes’. De invoering van de pilot ‘gratis grof vuil rondes’ per 1 januari 2023 is niet reëel. Hier wordt rekening gehouden met invoering per 1 januari 2024. Het jaar 2023 wordt gebruikt om de pilot vorm te geven en hiervoor een begroting op te stellen.

15. Middelen binnenstad
Voor het actieplan Binnenstad is drie jaar 700.000 euro nodig. Voor de uitvoering van diverse actiepunten (verdere uitwerking van de plannen, inhuur expertise, capaciteit). Daarnaast zal 500.000 euro ingezet worden voor professionalisering van de binnenstadsorganisatie (100.000 euro), 300.000 euro voor de opvolging van het stimuleringsfonds (o.a. gevelverbetering, vergroenen, etc.) en 100.000 euro om innovaties en creativiteit te ondersteunen. De beleidskader hiervoor moeten nog nader worden uitgewerkt.

16. Schrappen brede taakstellingen fysiek domein en 100.000 extra ondernemersloket
De eerder opgelegde taakstelling zal worden teruggedraaid om zo weer te komen tot versterking van het Ondernemersloket. Daar bovenop stelt het college voor het ondernemersloket met 100.000 euro een extra impuls te geven.

17. Versnellen / maximaal inzetten op zon op dak
In 2023 starten we na een succesvolle eerste tranche (waarmee we 3 ha Zon op Dak en 5 ha Solar Parking verwachten te realiseren) met een tweede tranche Zon op Dak en Solar Parking zodat we nog meer grote daken en parkeerterreinen in Enschede benutten voor het opwekken van energie. De verwachting is dat we ongeveer 60% van deze kosten kunnen dekken met de extra middelen die we van het Rijk hebben en zullen ontvangen voor de uitvoering van het Klimaatakkoord.

18. Gebiedsgerichte aanpak (GGA) landelijk gebied
In 2023 starten we met vier gebiedsprocessen (Usselo/Boekelo, Twekkelo, Eschmark en Lonneker) rondom kansrijke particuliere duurzaamheidsinitiatieven (voorstellen voor de realisatie van zonneakkers). Hierbij volgen we de gekozen aanpak in de Broekheurne waarbij de gemeente in samenwerking met het gebied (buurtkring, inwoners en belanghebbenden) onder leiding van een onafhankelijke gebiedsregisseur een gebiedsplan maakt inclusief een meerjarig maatregelenpakket. Naast de opwek van energie, i.c. het voorstel voor de realisatie van een zonneakker, landen ook de opgaven en voorstellen voor en uit het gebied voor landbouw, landschap en natuur in het gebiedsplan en maatregelenpakket. De zogenoemde gebiedsgerichte aanpak (GGA). Per gebied stelt de gemeente per jaar 150.000 euro beschikbaar als co-financiering voor de uitvoering van fysieke maatregelen.

19. Impuls economie
De inzet op de economische ontwikkeling van de stad wordt versterkt. We continueren de uitvoering van de 2 gebiedsagenda’s toekomstbestendige bedrijventerreinen (Euregio en De

Reulver) en het locatie onderzoek naar een nieuw bedrijventerrein, maar zetten ook in het verder ontwikkelen van de ecosystemen via Medtech, Space053 en de Dutch Innovation Days. We versterken de economische inzet in de gebiedsontwikkeling Spoorzone Enschede-Hengelo. Tot slot wordt er ingezet op het onderzoek naar locaties voor broedplaatsen ten behoeve van de creatieve sector in relatie met economische ontwikkeling.

20. Uitbreiding cameratoezicht (binnenstad en tunnels)
Het thema veiligheid staat prominent in het coalitieakkoord. Voor het zomerreces is in de kamer bestuur en middelen het thema veiligheid besproken, mede op basis van de concept bestuursopdracht. Belangrijke speerpunten zijn veiligheid in de binnenstad en Glanerbrug, zorg en veiligheid en handhaving. Maar ook preventie en weerbaarheid van jongeren, drugsoverlast vanwege onze grensligging en drugs gerelateerde ondermijning zoals vastgoed dat in verkeerde handen beland en wordt gebruikt voor bijvoorbeeld drugshandel.

Om in 2023 hier extra focus aan te brengen is het noodzakelijk de ambities en beschikbare middelen in balans te brengen. Hiermee kan in 2023 extra ingezet worden op worden op sociaal en gebiedsgerichte interventie in de binnenstad en Glanerbrug, gericht op (drugs)criminaliteit en leefbaarheid. Daarbij willen wij meer ervaring opdoen met flexibel en tijdelijk cameratoezicht. Dit brengt extra kosten met zich mee, zowel voor extra camera's als voor het uitlezen van camerabeelden. Aanvullend kan daarmee ook het cameratoezicht in tunnels worden verlengd.

21. Versterking Zorg en Veiligheid
Het thema veiligheid staat prominent in het coalitieakkoord. Zie hiervoor ook de inleidende tekst bij bestuurlijke prioriteit 'Uitbreiding cameratoezicht (binnenstad en tunnels).

Om in 2023 hier extra focus aan te brengen is het noodzakelijk de ambities en beschikbare middelen in balans te brengen. Naast het ondermijnende aspect van zorg neemt de overlast van mensen met zorg – of juist het ontbreken van de juiste zorg ook veiligheidskwesties met zich mee. Vanuit de casuïstiek constateren we dat deze opgave steeds complexer wordt. De betreffende mensen hebben vaak een combinatie van problemen, waar veel instellingen inzet op plegen die niet altijd voldoende is, of wordt
geaccepteerd. Hierdoor ontstaan schrijnende en soms ook gevaarlijke situaties met grote maatschappelijke impact. Voor de mensen zelf, voor hun gezin, maar ook voor hun leefomgeving. Deze problematiek vraagt een integrale aanpak vanuit Zorg en Veiligheid. De focus ligt op verwarde en kwetsbare personen, woonoverlast, huiselijk geweld, straatintimidatie, mensenhandel en loverboy problematiek.

22. Versterking weerbaarheid jeugd
Het thema veiligheid staat prominent in het coalitieakkoord. Zie hiervoor ook de inleidende tekst bij bestuurlijke prioriteit 'Uitbreiding cameratoezicht (binnenstad en tunnels).

Om in 2023 hier extra focus aan te brengen is het noodzakelijk de ambities en beschikbare middelen in balans te brengen. Er is de afgelopen jaren fors ingezet in de leefbaarheid en veiligheid, maar het is niet genoeg! Kameleon wordt weliswaar doorgezet, maar kan slechts de problemen beheersen of verplaatsen. De doelgroep van deze aanpak rondom het Wilminkplein, de Noorderhagen en de Heurne is complex en hardnekkig, waar een intensivering van gemeente en partners nodig is om het probleem weg te nemen. Daar is een brede aanpak nodig. Dit is voor Glanerbrug ook van toepassing op de drugsoverlast vanwege de ligging bij de grens. Met politie en justitie is afgesproken voor de komende tijd vanuit politie, justitie en gemeente breed, de focus te leggen op de binnenstad en Glanerbrug. Deze

extra inzet vraagt in ieder geval tijdelijk extra capaciteit van 1 fte voor een periode van drie jaar.

23. Schrappen taakstelling rendement investeren in organisatie
Vorig jaar is voor bijna 2 miljoen invulling gegeven aan deze taakstelling. Het is destijds niet gelukt om de resterende 100.000 euro ook van invulling te voorzien. Om deze reden en vanwege de al aanwezige hoge druk op de organisatie heeft het college besloten deze taakstelling te schrappen.

24. Proceskosten DIA Twekkelerveld en DIA Zuid
Uitvoeringsagenda Twekkelerveld. Voor Twekkelerveld is in het kader van de dynamische investeringsagenda gewerkt aan een integrale uitvoeringsagenda voor de komende 5-10 jaar. Door bundeling van activiteiten ontstaat synergie en worden middelen efficiënt ingezet. Dit vraagt echter ook projectmanagement, een actieve houding (in plaats van enkel faciliterend) en participatie en communicatie met inwoners. Voor sommige gebieden binnen Twekkelerveld zijn er concrete plannen voor aanpak particuliere voorraad, hierover zijn we vol op in het gesprek met partners in het gebied (woningbouw, etc).

Voor Zuid is in het kader van de dynamische investeringsagenda gewerkt aan een integrale uitvoeringsagenda voor de komende 5-10 jaar. Door bundeling van activiteiten ontstaat synergie en worden middelen efficiënt ingezet. Dit vraagt echter ook projectmanagement, een actieve houding (in plaats van enkel faciliterend) en participatie en communicatie met inwoners. Hier zitten we in de begin fase. Veel sprake van energie armoede. We zijn ons bewust van de middelen van het Rijk echter is daar nog niet over besloten hoe in te zetten in Enschede.

25. Uitbreiding capaciteit beleid nazorg detentie
Vanaf januari 2022 is er 0,2 FTE extra beleidscapaciteit beschikbaar om beleid nazorg detentie vorm te geven (toegekend in zomernota 2021). Na een eerste inventarisatie blijkt de omvang aan werkzaamheden veel groter dan verwacht (0,4 FTE meer). Dit heeft te maken met de dynamiek landelijk (bestuurlijk akkoord, convenant, nieuwe Wet zorg en dwang) en de recente regionale ontwikkelingen als gevolg hiervan die gericht zijn op versterken en intensiveren van de ketensamenwerking (o.a. huis van herstel). Daarnaast zien we een toenemende politieke aandacht die gerelateerd is aan door justitie gecontracteerde zorgorganisaties gevestigd in Enschede die niet aan de kwaliteitseisen voldoen en voor overlast en onveilige situaties zorgen. De financiële consequenties voor de uitvoering zijn nog niet in beeld. De uitvoeringsprocessen worden momenteel doorgelicht.

26. Bibob onderzoeken
Het thema veiligheid staat prominent in het coalitieakkoord. Voor het zomerreces is in de kamer bestuur en middelen het thema veiligheid besproken, mede op basis van de concept bestuursopdracht. Belangrijke speerpunten zijn veiligheid in de binnenstad en Glanerbrug, zorg en veiligheid en handhaving.

Om ook aan de politieke ambities en de aanbeveling van het RIEC te kunnen voldoen, is een structurele bijdrage van 160.000 euro nodig om de capaciteit op niveau te krijgen. Dit betreft 80.000 euro voor een onderzoeker die op basis van het vigerende beleid echt nodig is én in tijdelijke zin reeds zonder structurele dekking is aangesteld. Daarnaast ook 80.000 euro voor een extra onderzoeker die op basis van toekomstig beleid (en de ambities zoals verwoord in het coalitieakkoord) extra nodig is om de toename aan onderzoeken en complexiteit van onderzoeken te kunnen opvangen.

27. Eenzaamheid Samen1Enschede
In de aanpak van eenzaamheid zoeken we binnen de gemeente zoveel mogelijk naar aansluiting bij bestaand beleid en lopende projecten, onder andere als partner in de actiecoalitie Samen1Enschede. Doelstelling is om in gezamenlijkheid met het onderwijs, de politiek, zorg, welzijn, cultuur woningbouwcorporaties en het bedrijfsleven de eenzaamheidsproblematiek aan te pakken en fors te verminderen. Een gemeenschappelijke aanpak is nodig om de versnippering te verminderen en meer vraaggericht samen te werken. De komende jaren zal deze samenwerking verder worden ontwikkeld. Lokaal, en mogelijk ook op regionaal gebied. Het gezamenlijke plan van aanpak zal worden uitgevoerd en verder worden vormgegeven. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de landelijke ontwikkelingen en initiatieven vanuit het Rijk.

Het aangegeven bedrag van 160.000 euro wordt ingezet om de actiecoalitie Samen1Enschede voort te zetten en de samenwerking verder uit te bouwen. Hierbij is ruimte voor (de ondersteuning van) initiatieven vanuit de samenleving.

28. Wetenschappelijk onderzoek naar de gemeente Enschede in de context van bezetting, bevrijding en nasleep
De gemeente Enschede wil onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek laten doen naar Enschede tijdens de Tweede Wereldoorlog, bevrijding en de naoorlogse periode. Hierbij zal extra aandacht zijn voor het afnemen van eigendommen van Joodse inwoners en andere vervolgden tijdens de bezetting en wat daarmee is gebeurt na de bevrijding. Het gaat daarbij met name om de rol van de gemeente Enschede zelf. Het onderzoek is een promotieonderzoek, een onderzoek aan een universiteit waarna bij succesvolle afronding de onderzoeker promoveert tot doctor. Het onderzoek wordt begeleidt door het Nederlands Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies (NIOD). Aan het eind van het onderzoek is er een boek dat geschreven is voor een breed publiek. Het onderzoek naar Enschede kan bijdragen aan onze geschiedschrijving en die van Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het onderzoek gaat vier jaar duren en kost 380.000 euro.

29. 1Twente
De afgelopen jaren heeft 1Twente meerdere malen incidenteel financiële ondersteuning van de gemeente Enschede ontvangen, om faillissement te voorkomen. Dit en diverse moties van de gemeenteraad hebben ertoe geleid dat in het voorjaar van 2022 onderzoeken zijn uitgevoerd naar de maatschappelijke meerwaarde en de financiële positie van 1Twente. Vandaaruit zijn tijdens het zomerreces, samen met 1Twente, scenario’s ontwikkeld om te komen tot een duurzame, structurele financiering van 1Twente. De uitkomst is, dat dit vraagt om een extra structurele bijdrage van de gemeente Enschede aan 1Twente van ten minste 290.000 euro. Tegelijkertijd met het opstellen van deze gemeentebegroting wordt een voorstel van die strekking naar de gemeenteraad gestuurd.

30. Structurele dotatie aan de investeringsagenda
Enschede is een aantrekkelijke stad. Voor onze inwoners, voor ondernemers, voor studenten en voor bezoekers. Met een sfeervol horecaplan, winkels voor jong en oud en een groene stadsrand met 53 landgoederen. Als grootste stad van Twente met prachtige voorzieningen zien we volop kansen om de stad nog aantrekkelijker te maken. De raad heeft hiervoor de basis gelegd in december 2021 met de Strategische Investeringsagenda. De agenda wordt jaarlijks geactualiseerd en nieuwe plannen kunnen worden toegevoegd en bestaande plannen aangescherpt. Denk aan de wijkaanpak in Zuid waar we steeds meer beeld hebben van de verschillende deelprojecten en daarmee ook de financiële consequenties steeds meer in beeld kunnen brengen.

Om met deze agenda blijvend te investeren in Enschede is structurele dekking noodzakelijk. Hiermee zorgen we dat we nu en in de toekomst blijvend kunnen investeren in de stad. Niet alleen als het economisch goed gaat en er voldoende middelen zijn. Juist ook anti-cyclisch investeren en zorgdragen dat de plannen op de plank liggen om zo aansluiting kunnen vinden bij verschillende programma's die vanuit Den Haag en soms ook Brussel mogelijkheden bieden voor cofinanciering. Wat we doen, moet goed zijn voor de hele stad en bijdragen aan de brede welvaart. Als we keuzes maken, dan kiezen we voor acties die bijdragen aan meerdere opgaven. We moeten profiteren van de kansen die er liggen, van onze ligging als groene woonstad en mogelijkheden tot kwalitatieve groei. Met deze structurele bijdrage aan de investeringsagenda is er jaarlijks ruimte voor de raad om bij de actualisatie van de investeringsagenda te bekijken welke nieuwe projecten de hoogste prioriteit hebben en gefinancierd moeten worden. De middelen hoeven dan niet elk jaar 'gezocht' te worden, maar kunnen via vaststelling van de geactualiseerde investeringsagenda worden 'gereserveerd' voor die projecten totdat er een raadsvoorstel over dat specifieke project is. Dan worden de middelen definitief uit de reserve investeringsagenda gehaald.

31. Rentevoordeel afkoop lening
Het college streeft ernaar de eigen verdiencapaciteit van Enschede te vergroten. Daarmee worden we minder afhankelijk van het Rijk voor onze inkomsten. We kijken niet zozeer naar tariefsverhogingen maar naar creatieve invullingen om lokale inkomsten te verhogen, of eigen lasten structureel te verlagen. In deze begroting geeft het college invulling aan deze ambitie door het afkopen van een dure lening. Hierdoor ontstaat door een eenmalige investering structurele begrotingsruimte van 985.000 euro.

6.10. Strategic Development Goals

Sustainable Development Goals: Werelddoelen voor duurzame ontwikkeling
Een einde aan extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering. Dat is de kern van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's).
De 193 lidstaten van de Verenigde Naties (VN) hebben deze ontwikkelingsagenda voor 2015 – 2030 vastgesteld. De agenda bestaat uit 17 doelen. Deze SDG's heten voluit de Sustainable Development Goals maar worden vaak afgekort naar SDG's. Zij gelden in alle landen en voor alle mensen.
De doelen zijn:

1. Uitbannen van alle vormen van (extreme) armoede
2. Einde aan honger, zorgen voor voedselzekerheid en duurzame landbouw
3. Gezondheidszorg voor iedereen
4. Inclusief, gelijkwaardig en kwalitatief onderwijs voor iedereen
5. Gelijke rechten voor mannen en vrouwen en empowerment van vrouwen en meisjes
6. Schoon water en sanitaire voorzieningen voor iedereen
7. Toegang tot betaalbare en duurzame energie voor iedereen
8. Inclusieve, economische groei, werkgelegenheid en fatsoenlijk werk voor iedereen
9. Infrastructuur voor duurzame industrialisatie
10. Verminderen ongelijkheid binnen en tussen landen
11. Maak steden veilig, veerkrachtig en duurzaam
12. Duurzame consumptie en productie
13. Aanpak klimaatverandering
14. Beschermen en duurzaam gebruik van de oceanen en zeeën
15. Beschermen van ecosystemen, bossen en biodiversiteit
16. Bevorderen van veiligheid, publieke diensten en recht voor iedereen
17. Versterken van het mondiaal partnerschap om doelen te bereiken

Bron: Sustainable Development Goals: Werelddoelen voor duurzame ontwikkeling | Ontwikkelingssamenwerking | Rijksoverheid.nl